

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia, turvallisuustutkintalakia, konsulipalvelulakia ja pelastuslakia.

Esityksen mukaan hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa säädettäisiin Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluista, hätäkeskustoiminnasta ja henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa. Hätäkeskustoiminnalla tarkoitettaisiin hätäkeskuspalveluja ja Hätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyviä pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista tarvittaessa Hätäkeskuslaitoksen avustamana.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain säännökset henkilötietojen käsittelystä muutettaisiin vastaamaan EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimuksia. Esityksessä säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuusvaatimuksesta ja henkilötietojen rekisterinpitäjistä. Henkilötietojen rekisterinpitäjänä poliisin tietojen osalta toimisi Poliisihallitus, sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen, pelastustoimen tehtävätietojen osalta hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen ja Rajavartiolaitoksen tietojen osalta Rajavartiolaitoksen esikunta. Hätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä vartioimis-tehtäviksi katsottavien valvonta- ja hälytystehtävien, Hätäkeskuslaitoksen muiden tehtävien ja muiden viranomaisten avustamiseen liittyvien tietojen osalta, sekä niiden henkilötietojen osalta, jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä.

Lakiin lisättäisiin säännökset viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, tietojen luovutuksesta ja tietojen toisiokäytöstä. Lisäksi laista kumottaisiin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain kanssa olevaa päällekkäistä sääntelyä tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla sekä käyttäjerekisteriin ja lokirekisteriin liittyen.

Konsulipalvelulain mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoasianhallintoa avustavissa asiakaspalvelutehtävissä ja turvallisuustutkintalain mukaan Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa. Kyseisiin lakeihin lisättäisiin asetuksenantovaltuudet avustavia tehtäviä koskevista tarkemmista säännöksistä.

Pelastuslakia muutettaisiin vastaamaan hyvinvointialueuudistuksesta johtuvia muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16, 16 a ja 17—25 § on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila	7
2.1 Perustuslaki	7
2.2 Laki hätäkeskustoiminnasta	8
2.3 Hätäkeskuslaitos.....	8
2.3.1 Hätäkeskuslaitoksen ohjaus ja valvonta.....	8
2.3.2 Hätäkeskuslaitoksen tehtävät	9
2.3.3 Hätäkeskuslaitoksen virka-alue, johtaminen ja henkilöstö	12
2.4 Hätäkeskustoiminta	14
2.4.1 Yleinen hätänumero 112 ja hätäilmoitus.....	14
2.4.2 Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät	15
2.4.3 Yhteistyö ja muiden viranomaisten ohjeet ja suunnitelmat.....	16
2.4.4 Vastuun siirto	18
2.4.5 Viestintäverkkoja koskevat säännökset.....	19
2.5 Hätäkeskustietojärjestelmä.....	19
2.6 Pelastustoimen järjestämistä koskeva lainsäädäntö	25
2.7 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva lainsäädäntö.....	25
2.8 Tietosuojalaki.....	27
2.9 Rikoslain tietosuojalaki.....	27
2.10 Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta	28
2.11 Euroopan unionin oikeus.....	29
2.11.1 Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirja	29
2.11.2 Euroopan Unionin ihmisoikeussopimus.....	30
2.11.3 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista	30
2.11.4 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä	30
2.11.5 EU:n yleinen tietosuoja-asetus	30
2.11.6 EU:n rikoslain tietosuojadirektiivi	31
3 Nykytilan arvio	31
3.1 Yleiset säännökset.....	31
3.1.1 Hätäkeskuslaitos.....	31
3.1.2 Henkilötietojen käsittely ja rekisterinpitäisyys	32
3.1.3 Tiedonhallinta	36
3.1.4 Tiedonsaantioikeus, tietojen luovutus ja tietojen toisiokäyttö	37
3.1.5 Vanhentuneet viittaukset.....	39
4 Tavoitteet.....	39
5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	39
5.1 Keskeiset ehdotukset.....	39

5.1.1 Laki hätäkeskustoiminnasta	39
5.1.2 Turvallisuustutkintalaki	42
5.1.3 Konsulipalvelulaki	42
5.1.4 Pelastuslaki	42
5.2 Pääasialliset vaikutukset	43
5.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	43
5.2.2 Taloudelliset vaikutukset	43
5.2.2.1 Julkinen talous	43
5.2.2.2 Välttämättömien tietoteknisten muutosten kustannukset	43
5.2.2.3 Tietotekniset muutuskustannukset, mikäli rekisterinpitäjät niitä erikseen vaativat	46
5.2.2.4 Muuta	46
5.2.3 Ympäristövaikutukset	47
5.2.4 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	47
5.2.4.1 Vaikutukset ihmisiin ja viranomaisten toimintaan	47
5.2.4.2 Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki	48
5.2.4.3 Tiedonhallinnan muutosten arviointi	49
5.2.4.4 Vaikutukset tietosuojaan	50
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	51
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	51
6.1.1 Yksi rekisterinpitäjä	51
6.1.2 Pelastustoimen tietojen rekisterinpitäjä	56
6.1.3 Sosiaali- ja terveystoimen tietojen rekisterinpitäjä	58
6.1.4 Turvallisuustutkintalain ja konsulipalvelulain mukaiset tehtävät	59
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	59
7 Lausuntopalaute	60
8 Säännöskohtaiset perustelut	70
8.1 Laki hätäkeskustoiminnasta	70
8.2 Turvallisuustutkintalaki	99
8.3 Konsulipalvelulaki	100
8.4 Pelastuslaki	100
9 Lakia alemman asteinen sääntely	101
9.1 Valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta	101
10 Voimaantulo	102
11 Suhde muihin esityksiin	102
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	102
11.1.1 Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpano	102
11.1.2 Pelastuslain uudistaminen	102
11.1.3 Laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta	103
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	103
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	103
12.1 Henkilötietojen käsittely	104
12.2 Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely	107
12.2.1 Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ja henkilötietojen luovuttaminen	108
12.3 Rekisteröidyn oikeudet	110

12.4 Oikeussuojakeinot.....	111
12.5 Julkisista hallintotehtävistä säätäminen	113
12.6 Säätämismääräyksen arviointi.....	114
LAKIEHDOTUKSET	115
1. Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	115
2. Laki turvallisuustutkintalain 16 §:n muuttamisesta	124
3. Laki konsulipalvelulain 9 §:n muuttamisesta.....	125
4. Laki pelastuslain 91 §:n muuttamisesta	126
LIITTEET	128
RINNAKKAISTEKSTIT	128
1. Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	128
2. Laki turvallisuustutkintalain 16 §:n muuttamisesta	149
3. Laki konsulipalvelulain 9 §:n muuttamisesta.....	151
4. Laki pelastuslain 91 §:n muuttamisesta	153
ASETUSLUONNOS	154
Valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.....	154

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (jatkossa *tietosuoja-asetus*) on annettu 27.4.2016. Tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta ja sellaisenaan velvoittavaa lainsäädäntöä jäsenvaltioissa. Tietosuoja-asetuksen 62 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on sovellettava asetuksen säännöksiä 6.5.2018 alkaen.

Tietosuoja-asetuksen tavoitteena on vahvistaa eurooppalaisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön yhtenäisyyttä parantaen yksityisten henkilöiden oikeusturvaa ja tehostaen lainsäädännön täytäntöönpanoa. Kansallinen lainsäädäntö on mahdollista ainoastaan asetuksen sen nimenomaan salliessa. Kansallisen erityislainsäädännön edellytyksenä on lisäksi, että se on välttämätöntä asetuksen säännösten täydentämiseksi ja kansallinen erityislainsäädäntö on myös muilta osin tietosuoja-asetuksen mukainen. Tietosuoja-asetus velvoittaa ennen kaikkea rekisterinpitäjää, mutta myös henkilötietojen käsittelijän on sitouduttava noudattamaan määräyksiä, mikäli käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän puolesta.

Samaan aikaan tietosuoja-asetuksen kanssa annettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*, Rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallisen täytäntöönpanon määräaika oli 6.5.2018. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin tavoitteena on erityisesti henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden suojeleminen sekä unionin toimivaltaisten viranomaisten välisen henkilötietojen vaihtamisen varmistaminen.

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetulla lailla (906/2019) uudistettiin sääntelyä vastamaan teknologista kehitystä ja yhteiskunnan toimintojen lisääntyneestä tietointensiivisyydestä johtuneita tiedonhallinnan muuttuneita toimintatapoja ja asetettiin tarkennettuja velvoitteita, jotka edistävät tiedon hyödyntämistä hallinnon toiminnassa. Tiedonhallintalain tarkoituksena on edistää viranomaisten tiedonhallinnan laatua, tietoturvallisuutta sekä viranomaisten tietoineistojen tietoturvallista ja vastuullista hyödyntämistä siten, että viranomainen voi hoitaa tehtävänsä hyvää hallintoa noudattaen tehokkaasti ja tuloksellisesti tuottamalla laadukkaita palveluita hallinnon asiakkaille. Kyseinen sääntely luo yleislain tasolla perustan yhtenäisille menettelytavoille, joilla julkinen hallinto käsittelee hallussaan olevia tietoja. Kyseinen laki tuli voimaan 1.1.2020.

Hätäkeskustoiminnasta annettu laki on tullut voimaan 1.1.2011 eli ennen EU:n tietosuoja-uudistuksen ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain voimaantuloa. Hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa oleva tietosuoja, rekisterinpitäjyyttä ja henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely on sallittua ja osin välttämätöntä tietosuoja-asetuksen täydentämiseksi. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain sääntely on kuitenkin päivitettävä sekä tietosuoja-asetuksen että julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain mukaiseksi ja samalla poistettava päällekkäistä sääntelyä.

Hätäkeskustoiminnan kehittäminen -strategiatyöryhmän loppuraportissa (sisäministeriön julkaisu 2022:2) työryhmä esitti seuraavia strategisia linjauksia hätäkeskustoimintaan: 1. Hätäkeskustoiminnan viranomaisten tilannekuvaa ja johtamista kehitetään edistämällä viranomaisten yhteistä tilannetietoisuutta, yhteiskäyttöisiä tietojärjestelmiä, sekä uudistamalla Hätäkeskuslaitoksen ohjausta; 2. Henkilöresurssit varmistetaan hätäkeskuspäivystäjien koulutusmääriä lisäämällä, sekä selvittämällä kelpoisuusehtojen ja tutkintokoulutuksen uudistamista; 3. Selvitetään mahdollisuutta laajentaa Hätäkeskuslaitoksen palvelutuotantoa ja hätäkeskustietojärjestelmän (ERICA) käyttöä; 4. Kehitetään hätäkeskustoiminnan valtakunnallista mittaristoa ja edistetään toiminnantutkimus- ja kehittämistoimintaa; 5. Hätäkeskustoiminnan lainsäädäntöä uudistetaan strategisten linjauksien ja lainsäädännönesiselvityshankkeen esityksien perusteella.

Sisäministeriö asetti 2.5.2019 hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamistarpeen esiselvityshankkeen toimikaudeksi 2.5.2019 - 31.12.2019. Hanke valmisteltiin virkatyönä. Hanketta varten perustettiin työryhmä, jossa kartoitettiin muutostarpeita toiminnallisista tarpeista lähtien tai muun lainsäädännön kehittymisen vaikutusten kautta. Sisäministeriön työryhmän mukaan yleisesti hätäkeskustoiminnasta annetun lain tarkistamisessa on otettava huomioon voimassa olevan tietosuojasääntelyn vaatimukset. Työryhmän mukaan hätäkeskustoimintaa koskevan lain soveltamisalaa ei tulisi sitoa tietojärjestelmiin vaan uudempien kehityslinjausten mukaisesti niihin tarkoituksiin, joissa henkilötietoja käsitellään. Rekisterinpitäjät ja näiden keskinäinen vastuunjako määritetään lain tasolla ja rekisterinpitäjäys tulisi toteuttaa nykytilan pohjalta. Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin tulisi säätää erillinen määritelmäpykälä sekä informatiivinen viittaussäännös muussa lainsäädännössä säädettyihin tehtäviin. Hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa olisi säädettävä tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen tehtävien sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tehtävien vaatimien rekisterissä olevien tietojen käyttämisestä.

Työryhmän esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävien hoitaminen tulisi priorisoida. Hätäkeskuslaitoksen pysyvistä lisätehtävistä tulisi säätää lain tasolla, koska Hätäkeskuslaitoksen ydintoimintojen sujuvuus vaikuttaa muiden viranomaisten toimintaan. Muuksi kuin hätäpuheluksi osoittautuneen puhelun siirtäminen valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja neuvontapalveluun tulisi säätää. Tapaukset koskevat tehtäviä, joissa ei ole tarpeen hälyttää välittömästi ensihoidon yksikköä, vaan tarvitaan terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä hoidon tarpeen arvio. Hätäilmoituksen luonne huomioon ottaen, olisi säädettävä hätäilmoitus salassa pidettäväksi lisäämällä sitä koskeva kohta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen ajalle 1.1.2021-31.12.2021. Hankkeen tavoitteena oli arvioida 1) hätäkeskustoiminnasta annetun lain suhde kansallisen ja EU:n tietosuojasääntelyn vaatimuksiin, 2) hätäkeskustietojärjestelmää käyttävien viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien tarpeenmukaista kokonaisuutta ja keskinäistä vastuunjakoja, 3) hätäkeskustietojärjestelmän käyttämiseen, rekisterin ylläpitoon ja vastuunjakoihin liittyviä muutostarpeita sekä 4) hätäkeskustoiminnasta annetun lain tai hätäkeskustoimintaan liittyvien lakien muita muutostarpeita. Hankkeen tehtävänä oli valmistella hätäkeskuslainsäädännön uudistamista koskeva esitys hallituksen esityksen muotoon.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen tueksi perustettiin työryhmä, joka koontui 11 kertaa. Työryhmässä oli edustettuina Hätäkeskuslaitos, sisäministeriön poliisiosasto, sisäministeriön rajavartio-osasto, Poliisihallitus, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriön pelastusosasto, pelastuslaitokset ja Pelastusopisto. Työryhmän työn aikana kuultiin myös oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun toimiston edustajia.

Hallituksen esitysluonnos valmisteltiin sisäministeriössä virkatyönä. Suomenkielinen esitysluonnos oli lausunnoilla 24.3-13.5.2022 ja ruotsinkielinen esitysluonnos 14.4.-3.6.2022. Lausuntoa pyydettiin sosiaali- ja terveysministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ulkoministeriöltä, puolustusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, ympäristöministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön rajavartio-osastolta, Häätakeskuslaitokselta, tietosuojavaltuutetun toimistosta, Poliisihallitukselta, aluehallintovirastoilta, alueen pelastustoimilta, pelastuslaitoksilta, Onnettomuustutkintakeskukselta, Pelastusopistolta, Tullilta, hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta ja HUS -yhtymältä.

Lausunnon antoivat Etelä- Pohjanmaan pelastuslaitos, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Satakunnan pelastuslaitos, liikenne- ja viestintäministeriö, ulkoministeriö, valtiovarainministeriö, tietosuojavaltuutetun toimisto, sisäministeriön rajavartio-osasto, sisäministeriön poliisiosasto, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry, aluehallintovirastot, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitos, puolustusministeriö, oikeusministeriö, Häätakeskuslaitos, Pohjanmaan hyvinvointialue ja Pohjanmaan pelastuslaitos, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri, Tulli, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Helsingin ja Uudenmaan alueen pelastuslaitokset, Pirkanmaa, Onnettomuustutkintakeskus, Keski-Suomen pelastuslaitos, Pelastusopisto, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Poliisihallitus ja työ- ja elinkeinoministeriö.

Hallituksen esitysluonnoksen suomen ja ruotsinkielinen versio on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä ja esitykseen on tehty laintarkastuksen ehdottamat muutokset.

Hallituksen esityksen valmisteluaineisto on saatavilla osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella SM035:00/2020.

2 Nykytila

2.1 Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja, että kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Hallituksen esityksen (HE 1/1998) pykäläkohtaisten perustelujen mukaan julkisen vallan käytön piiriin luetaan sellaiset norminanto-, lainkäyttö- ja hallintopäätökset, jotka tehdään yksipuolisesti ja joiden vaikutus ulottuu yksityisiin oikeussubjekteihin. Lisäksi julkisen vallan käytön muotona voidaan pitää välitöntä voimakeinojen käyttämistä ulkopuolisiin nähden. Julkisen vallan alaa ei voida kuitenkaan tyhjentävästi määritellä, vaan sitä voidaan tarpeen mukaan ja perustuslain sallimissa rajoissa lainsäädännöllä laajentaa tai supistaa.

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallis- hallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella. Yleisillä perusteilla säännöksessä tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä (HE 238/1984 vp, 262/1990 vp ja 328/1994 vp) ja toimivaltuuksia.

Julkisen vallan käyttöä sisältävien julkisten hallintotehtävien ohella myös julkisten palvelujen toteuttamista voidaan pitää perustuslain 124 §:n tarkoittamana julkisen hallintotehtävän hoita-

misena. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että kun kysymyksessä on lakisääteisen julkisen palvelun hoitaminen, tällöin kyseessä on julkinen hallintotehtävä riippumatta siitä, huolehtiiko palvelun tarjoamisesta julkinen taho, kuten kunta, vai yksityinen taho. Kaikki julkisen palvelun tehtävät eivät kuulu julkisten hallintotehtävien piiriin. Julkiset hallintotehtävät voivat olla luonteeltaan myös tosiasiallista hallintotoimintaa tai operatiivista ja teknisluonteista toimintaa, jotka eivät sisällä itsenäiseen harkintaan perustuvaa julkisen vallan käyttöä.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Yksityiselämän suojasta on perinteisesti johdettu valtiolle velvollisuus paitsi pidättyä loukkaamasta kansalaisten yksityiselämää myös aktiivisesti toimia yksityiselämän loukkauksia vastaan. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.

Hätäkeskuksesta sekä sen tehtävistä säädetään laissa hätäkeskustoiminnasta (692/2010) sekä valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta (877/2010). Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuspäivystäjän katsotaan käyttävän julkista valtaa tehtävässään (HE 262/2009 vp, s. 5). Päivystäjä arvioi ilmoituksen perusteella tilanteen edellyttämät käytettävissä olevat voimavarat ja tehtävän kiireellisyyden sekä välittää tehtävän asianomaiselle yksikölle. Päivystäjän toiminta on luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä, kuten yksityisten oikeuteen kohdistuvien päätösten tekoa. Korkein oikeus on ratkaisussaan (KKO:2009:37) arvioinut, että valtion hätäkeskukset ovat kiinteä osa julkisen vallan tosiasialliseen käyttämiseen liittyvää viranomaistoimintaa.

2.2 Laki hätäkeskustoiminnasta

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) (jatkossa *hätäkeskuslaki*) tarkoituksena on edistää väestön turvallisuutta, järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua. Väestön turvallisuuden kannalta on keskeistä, että maassa on hätäkeskusjärjestelmä, josta saadaan toimivat ja laadukkaat palvelut. Lakia sovelletaan pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuspalveluihin sekä Hätäkeskuslaitokseen.

2.3 Hätäkeskuslaitos

2.3.1 Hätäkeskuslaitoksen ohjaus ja valvonta

Hätäkeskuslain 3 §:n mukaan hätäkeskuspalvelujen tuottamista varten on sisäministeriön alainen virasto, Hätäkeskuslaitos. Sisäministeriö ohjaa ja valvoo Hätäkeskuslaitosta. Laitos ratkaisee toimivaltaansa kuuluvat asiat. Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta, joka koskee yleensä vuosi tasolla tapahtuvaa tavoitteiden asettamista, vastaavat yhteistyössä sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (877/2010) 2 §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisen ohjauksen yhteensovittamista varten on valtakunnallinen Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisen ohjauksen yhteistyöryhmä (*ylijohtajakokous*), jossa on jäseninä sisäministeriön pelastusylijohtaja, poliisiosaston osastopäällikkö ja sosiaali- ja terveysministeriön nimeämä ylijohtaja. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii pelastusylijohtaja. Yhteistyöryhmä käsittelee valmistelevasti asiat, jotka koskevat Hätäkeskuslaitoksen strategisia linjauksia ja vuosittaisten tulostavoitteiden asettamista. Yhteistyöryhmä seuraa tulostavoitteiden toteutumista ja antaa tarvittaessa lausunnon asioista, jotka koskevat sellaisia periaateratkaisuja, jotka

edellyttävät useamman Hätäkeskuslaitoksen palveluita käyttävän viranomaisen myötävaikutusta. Yhteistyöryhmän kokoukseen voidaan kutsua myös Hätäkeskuslaitoksen edustaja ja muita asiantuntijoita.

2.3.2 Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuslain 4 §:n mukaan hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja niihin liittyvien tukipalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta.

Hätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaavia välittömiä pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten eli *hätäilmoitusten* vastaanottamista ja arviointia sekä lisäksi ilmoituksen tai tehtävän välittämistä. Viranomaisilla tarkoitetaan pelastustoimen, poliisitoimen tai sosiaali- ja terveystoimen toimivaltaisia viranomaisia asianomaisen toimialan erityislainsäädännön mukaisesti. Viranomaisten tehtäviä voivat hoitaa sopimuksen perusteella pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisorganisaation ulkopuoliset toimijat asianomaisella alalla käytettävien järjestelyjen mukaisesti. Tehtäviä hoitavia tahoja voivat olla sopimuspalokunnat, yksityiset sairaankuljettajat, vapaaehtoiseen pelastuspalveluun osallistuvat yhdistykset sekä eri alojen asiantuntijat.

Ilmoitukset koskevat käytännössä pelastuslaitosten apua edellyttäviä tilanteita kuten tulipaloja ja onnettomuuksia, poliisin toimenpiteitä edellyttäviä tilanteita kuten rikoksia ja muita kiireellisiä poliisitoimenpiteitä edellyttäviä tilanteita sekä sosiaali- ja terveystoimen kiireellisiä toimenpiteitä edellyttäviä tilanteita kuten sairauskohtauksia, tapaturmia ja sosiaalihuollon kiireellisiä tapauksia. Tehtävien välittäminen suoritetaan viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai sopimuksen perusteella viranomaisen hälytystehtäviä hoitavalle taholle, jotta asiakas saisi hätätilanteessa tarpeellisen avun.

Vuonna 2021 Hätäkeskuslaitos vastaanotti 2 782 980 hätäilmoitusta. Näistä varsinaisia hätäpuheluja oli 2 754 870 ja 112 tekstiviestejä 4 520 ja loput olivat ilmoitinlaitehälytyksiä ja E call -hälytyksiä. Vastaanotetuista hätäilmoituksista 1 488 290 välitettiin muille viranomaisille. Vahingossa tai ilkeästi tehtyjen ilmoitusten osuus oli noin 620 700. Hätäkeskusten tehtävistä vuonna 2021 terveystoimelle kuului 55,7 prosenttia, poliisitoimelle 34,5 prosenttia, pelastustoimelle 5,7 prosenttia ja sosiaalitoimelle sekä muille toimialoille yhteensä 4,1 prosenttia.

Hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyviä tukipalveluja ovat pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen, kuten ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen liittyvät toimenpiteet, viestikeskustehtävät, väestön varoittamistoimenpiteiden käynnistäminen äkillisessä vaaratilanteessa sekä muut viranomaisten toiminnan tukemiseen liittyvät tehtävät, jotka Hätäkeskuslaitoksen on tarkoituksenmukaista hoitaa. Tukipalveluista säädetään tarkemmin hätäkeskuslain 4 §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta.

Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan kiireellisiä tukipalveluja ovat mukaan työturvallisuuteen liittyvien varotietojen hakeminen ja välittäminen viranomaisille, lisähälytykset ja hälytysvasteen muuttaminen, väestöhälyttimien käynnistäminen vaaratilanteessa, vaaratiedotteiden sekä operatiivisten tiedotteiden välittäminen, tietojen selvittäminen ja välittäminen viranomaisille, virka-apupyynnöiden ja muiden tukipyynnöiden välittäminen, suuronnettomuus- tai monipotilastilanteen edellyttämien ennakoilmoitusten välittäminen hoitolaitoksille ja kiireellisten operatiivisten tietojen välittäminen toimintayksiköille

sekä rekisterikyselyt, tiedonhaut, yhteystietojen selvittämiset, tukipyyntöjen välittämiset ja tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaamiset.

Kiireelliset tukipalvelut on annettava viivytyksettä, koska tukipalveluna saatava tieto voi vaikuttaa esimerkiksi viranomaisten resurssitarpeiden arviointiin ja tehtävien taktiseen ja tekniseen suorittamiseen. Toimintaa johtava taho voi pyytää tai määrätä Häätäkeskuslaitoksen suorittamaan lisää tukipalveluja kuten hälyttämään lisää voimavaroja. Myös voimavarojen uudelleenohjausta voi tapahtua, jos on useita kiireellisiä tehtäviä päällekkäin. Viranomaisten hälytysohjeiden tulisi kattaa nämä tilanteet (etusijajärjestys) tai uudelleen ohjaus tapahtuu toimivaltaisen viranomaisen määräyksestä.

Muita viranomaisten tehtäviin liittyviä tukipalveluja ovat häätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan rekisterikyselyt ja tiedonhaut, yhteystietojen selvittäminen, tukipyyntöjen välittäminen toimintaa johtavan viranomaisen pyynnöstä, operatiiviseen viestiliikenteeseen liittyvät tehtävät, järjestelmien toimivuuden testaamiseen liittyvät kokeilut, tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaaminen sekä osallistuminen toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuvan hätäpaikannuksen suorittamiseen. Näitä tehtäviä hoidetaan, mikäli niitä ei ole perusteltua hoitaa pelastustoimen, poliisitoimen tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten omin toimenpitein. Käytännössä tehtävänjaosta on sovittava sen mukaan kuin on toiminnallisesti tarkoituksenmukaista.

Hätäkeskuslaitos antaa tukipalveluja riippumatta siitä, saadaanko viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävä tieto Häätäkeskuslaitoksen välityksellä vai onko kysessä viranomaisen oma-aloitteinen tehtävä. Viranomaisen oma-aloitteisilla tehtävillä tarkoitetaan tehtäviä, joihin Häätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomainen ryhtyy oma-aloitteisesti. Tällaisia tehtäviä on erityisesti poliisilla. Tehtävät voivat olla esimerkiksi henkilön noutamista kuulusteluun, partion osallistumista oikeudenistunnon turvaamiseen, nopeusvalvontaa tai kouluvierailua. Häätäkeskuslaitoksesta erillisiä ovat viranomaisten omat johto- ja tilannekeskukset, jotka hoitavat viranomaisten johtamistoimintoja ja voivat antaa myös organisaatioidensa sisällä tukipalveluja. Viranomaisen eli lähinnä poliisin oma-aloitteisia tehtäviä oli vuonna 2018 noin 445 000. Näitä ei ole tilastoitu hätäilmoituksiksi. Meripelastustoimen tehtäviä numeroon 112 tulee vuosittain noin 300.

Tukipalveluja ovat lisäksi väestöhälyttimien käyttäminen vaaratilanteessa, erilaisten tietojen selvittäminen sekä virka-apupyntöjen välittäminen sekä operatiivisen tiedottamisen ja hoitolaitosten tiedottamisen tukeminen. Työturvallisuuteen liittyvien varotietojen hakeminen ja välittäminen kuuluu ydintoimintaan samoin kuin häätäkeskuksen suorittama tehtävän seuranta. Häätäkeskuslaitoksesta erillisiä ovat viranomaisten valvomot ja muun muassa poliisin johto- ja tilannekeskukset, jotka hoitavat poliisin johtamistoimintoihin liittyviä tehtäviä. Häätäkeskuslaitoksen tukipalvelut ovat muita kuin poliisin johto- ja tilannekeskusten poliisille antamat tukipalvelut. Helsingin poliisilaitoksen johtokeskus ylläpitää poliisin valtakunnallista tilannekuvaa.

Hätäkeskuslaitos kehittää toimintatapojaan ja -menetelmiään erityisesti operatiivisen salityöskentelyn ja viranomaisten välisen yhteistyön kannalta, jotta toimintaympäristön vaatimuksiin voitaisiin vastata. Toimintatapojen kehittämisen tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa etenkin asioissa, joilla on vaikutusta toimialojen toimintaan. Häätäkeskuslaitoksen valvonta sisältää sekä ennakkollista valvontaa että jälkikäteistä valvontaa kuten esimerkiksi kanteluiden käsittelemistä. Valvonnalla huolehditaan tehtävien onnistumisesta ja virheiden ennaltaehkäisemisestä.

Hätäkeskuslain 4 §:n 3 momentin mukaan Häätäkeskuslaitoksen ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnan lisäksi Häätäkeskuslaitos voi turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi hoitaa

sen toimialaan soveltuvia muita tehtäviä sekä muulla tavoin avustaa viranomaisia. Hätäkeskuslaitos saa lisäksi hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaa kuuluvia vartioimistehtäviksi katsottavia valvontatehtäviä ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Lain 4 §:n 4 momentin mukaan Hätäkeskuksen muista tehtävistä sekä viranomaisten avustamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 4 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos voi hoitaa muita sille soveltuvia tehtäviä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Muista tehtävistä ei tosiasiallisesti ole säädetty tarkemmin laissa eikä asetuksessa. Asetuksen 3 §:n 5 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen meripelastustoimeen liittyvistä tehtävistä säädetään meripelastuslaissa (1145/2001).

Hätäkeskuslaitos tukee lisäksi Säteilyturvakeskusta (STUK) säteilyvalvonnassa, pelastustointa palovalvontalentojen seurannassa, vastaa kadonneiden lasten numerosta (116 000), välittää ensi- ja jatkotiedotteita julkisilta osiltaan Ilmatieteen laitoksen ja tieliikennekeskusten järjestelmiin sekä välittää Onnettomuustutkintakeskukselle ensitiedotteita. Hätäkeskuslaitos myös suorittaa paloilmoittimien hälytysten testausta sopimusperusteisesti.

Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevalla on velvollisuus tehdä tarvittaessa ilmoitus henkilön sosiaalihuollon tuen tarpeen arvioimista varten. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaan ilmoitus on tehtävä viipymättä salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos hätäkeskuslaitoksen työntekijä tehtävässään on saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä veloitetaan vastaavasti tekemään ilmoitus henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, ohjaamaan henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa, ottamaan yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen tuen tarpeen arvioimista varten. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, on viipymättä tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvakuista annetun lain (980/2012, vanhuspalvelulaki) 25 §:ssä on velvoite salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle, jos on työssään saanut tiedon sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeesta olevasta iäkkästä henkilöstä, joka on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan. Nämä edellä mainitut ilmoitusvelvollisuudet koskevat Hätäkeskuslaitoksen lisäksi kaikkia hätäkeskustoimintaan osallistuvia viranomaisia.

Hätäkeskuslaitoksella on turvallisuustutkintalain (525/2011) 16 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus ilmoittaa onnettomuudesta Onnettomuustutkintakeskukselle. Pykälän mukaan muun muassa onnettomuuspaikalla pelastustointiin osallistuvan viranomaisen sekä sen, joka on vastaanottanut onnettomuus- tai vaaratilannetta koskevan ilmoituksen, tulee viipymättä ilmoittaa Onnettomuustutkintakeskukselle tapahtumasta, joka ilmoittajan arvion mukaan voi tulla tutkittavaksi turvallisuustutkintalain mukaan. Turvallisuustutkinnan tarkoituksena on yleisen turvallisuuden lisääminen, onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäiseminen sekä onnettomuuksista aiheutuvien vahinkojen torjuminen. Turvallisuustutkinnan suorittaa oikeusministeriön yhteydessä toimiva Onnettomuustutkintakeskus, joka tutkii Suomessa tapahtuvat suuronnettomuudet sekä vakavat ilmailu-, vesiliikenne- ja raideliikenneonnettomuudet. Onnettomuustutkintakeskus on turvallisuustutkintaa varten perustettu itsenäinen ja riippumaton virasto. Onnettomuustutkintakeskus voi turvallisuustutkintalain 2 §:n 2 momentin nojalla tutkia myös muun onnetto-

muuden tai vaaratilanteen. Lisäksi turvallisuustutkintalain 2 §:n 3 momentin nojalla Onnettomuustutkintakeskus voi tehdä teematutkintoja, joissa tutkitaan yhtä aikaa useita samankaltaisia onnettomuuksia tai vaaratilanteita.

Konsulipalvelulaissa (498/1999) säädetään niistä konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980) 5 artiklassa tarkoitetuista konsulitehtävistä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (*edustusto*) voivat hoitaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden hoitaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain tai muun lainsäädännön nojalla (*konsulipalvelu*). Lisäksi ulkoministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä.

Konsulipalveluihin liittyy myös avustavia pätevystyyluonteisia tehtäviä, jotka eivät sisällä harjonta- eikä päätöksentekovaltaa. Häätäkeskuslaitos on ulkoministeriön kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella hoitanut edellä mainittuja avustavia tehtäviä vuodesta 2018 lukien. Avustavat tehtävät käsittävät muun muassa asiakasyhteydenottojen vastaanottamista, ilmoitusten kirjaamista ulkoministeriön hallinnoimaan tietojärjestelmään sekä niiden välittämistä ulkoministeriölle sekä yleisten konsulipalveluihin liittyvien tietojen antamista ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Tehtävät ovat pätevystyyluonteisia, koska asiakkaiden yhteydenotot voivat tulla mihin vuorokauden aikaan tahansa. Tyypillinen asiakasyhteydenotto liittyy esimerkiksi ulkomailla tapahtuneeseen tapaturmaan tai passin katoamiseen, jonka hoitamiseen yhteydenottaja tarvitsee ohjeistusta. Häätäkeskuslaitos antaa ohjeistuksen ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ulkoministeriö myös ohjaa ja valvoo Häätäkeskuslaitosta sille siirrettyjen avustavien tehtävien hoitamisessa.

Konsulipalveluihin liittyviä asiakasyhteydenottoja on tullut Häätäkeskuslaitokseen vuonna 2019 7000 yhteydenottoa, vuonna 2020 12000 yhteydenottoa ja vuonna 2021 yhteensä 19000 yhteydenottoa. Vuosien 2020 ja 2021 yhteydenottojen määrän kasvuun on vaikuttanut koronapandemia ja Afganistanin turvallisuustilanteen heikkeneminen. Yhteydenottojen määrän kasvun arvioidaan kuitenkin olevan tilapäistä. Liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) Häätäkeskuslaitokselle on säädetty velvollisuus ilmoittaa tieliikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden tarjoajalle tietyistä liikenteen häiriötilanteista automaattisesta rajapinnan kautta tai muutoin sähköisesti. Edelleen Häätäkeskuslaitos avustaa tieliikenteen ohjaus- ja hallintopalvelun tarjoajaa sen suorittaessa tehtäviään antamalla tarvittavia tietoja tai muuta tukea, jos se tilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen ja jollei avustamiselle ole viranomaisten tehtäviin liittyvää estettä.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) perusteella häätäkeskus välittää teleyritykselle pelastus-, poliisi tai rajavartiolaitosviranomaisen tai eräiden muiden viranomaisten antaman kohdennetun viranomaistiedotteen. Tiedotteita käytetään, kun viranomainen varoittaa väestöä tai torjuttaessa huomattavia omaisuus- tai ympäristövahinkoja. Viestintämarkkinoihin liittyvästä varautumisvelvollisuudesta ja viranomaistiedotteiden välittämismvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (838/2003) mukaan häätäkeskuksella on vastaava tehtävä joukkoviestintäverkoissa välitettäviä tiedotteita välitettäessä.

2.3.3 Häätäkeskuslaitoksen virka-alue, johtaminen ja henkilöstö

Häätäkeskuslain 5 §:n mukaan Häätäkeskuslaitoksen virka-alueena on koko maa. Ahvenanmaan maakunta ei kuulu virka-alueeseen, sillä häätäkeskustoiminta järjestetään maakunnan oman lainsäädännön mukaisesti. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta yleistä järjestystä ja turvallisuutta, palo- ja pelastustoimintaa sekä terveyden-

ja sairaanhoitoa koskevissa asioissa lukuun ottamatta Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita. Ulkomailla hätätilanteita hoitavat asianomaisen maan viranomaiset.

Hätäkeskuslaitoksessa on hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarpeen mukaan muita yksiköitä. Sisäministeriöllä on toimivalta päättää hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta asiaan liittyvien sisäiseen turvallisuuteen liittyvien näkökohtien takia. Sisäministeriö päättää myös esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta.

Lain 6 §:n mukaan Hätäkeskuslaitosta johtaa ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta vastaa Hätäkeskuslaitoksen johtaja. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin johtajan tehtävistä. Asetuksen 4 §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen johtajan tehtävänä on vastata Hätäkeskuslaitoksen: 1) hallinnon ja toiminnan järjestämisestä; 2) yleisestä ohjaamisesta; 3) talousarviolainsäädännössä säädettyistä tehtävistä ja 4) toimintaedellytyksiä koskevista periaatteellisesti tärkeistä ja laajakantoisista asioista.

Lain 7 §:n mukaan asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen johtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Käytännössä laitoksen johtaja ei ota ratkaistavakseen päivystysalissa operatiiviseen toimintaan liittyviä tehtäviä. Toisaalta laitoksen johtajan päätösvaltaan on katsottava kuuluvan asian merkittävyyden takia häiriötilanteissa päätöksen tekemisen toiminnan järjestelyistä hätäkeskusten välillä.

Hätäkeskuslain 8 §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen johtaja nimittää lähtökohtaisesti laitoksen koko muun henkilöstön. Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen 5 §:n mukaan päivystystehtävää hoitavalta henkilöstöltä vaaditaan hätäkeskuspäivystäjän tutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto taikka poliisin perustutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto.

Hätäkeskuslaitoksen henkilötyövuositoteuma vuonna 2018 oli 584,5 htv, joista hätäkeskuspäivystystehtävää hoitavien osuus oli 468,2 htv. Hätäkeskuspäivystäjistä poliisin koulutuksen saaneita oli 82. Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön virkanimikkeenä voi olla hätäkeskuspäivystäjä, ylipäivystäjä, varavuoromestari tai vuoromestari. Poliisitaustaisilla virkamiehillä voi olla poliisin virkanimike. Vuonna 2021 Hätäkeskuslaitoksen henkilötyövuositoteuma oli 598 htv

Hätäkeskuspäivystäjätutkintoon johtavaa koulutusta järjestetään Pelastusopistolla Kuopiossa. Koulutus kestää 1,5 vuotta ja opintoihin sisältyy työssäoppimista koskeva opintojakso Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuksessa. Poliisin perustutkintoon ei sisälly hätäkeskuspäivystämistä koskevia opintoja. Poliisin koulutuksen saaneen henkilön perehdyttäminen hätäkeskuspäivystäjän tehtäviin Hätäkeskuslaitoksessa vie noin kolme kuukautta, jonka jälkeen henkilö voi alkaa itsenäisesti hoitamaan hätäpuheluja.

Hätäkeskuspäivystäjätutkintoon sisältyvä työssäoppimisjakso suoritetaan Hätäkeskuslaitoksessa. Harjoittelu perustuu Pelastusopiston ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) nojalla Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa oleva opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi. Näin henkilöllä on toimivalta suorittaa tehtäviä, jotka voivat sisältää julkisen vallan käyttämistä ja hän on virkavastuun alainen.

Lain 9 §:n mukaan Häätäkeskuslaitoksen toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta kuten muista yksiköistä kuin häätäkeskuksista, häätäkeskusten ja muiden yksiköiden sekä henkilöstön tehtävistä määrätään Häätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Häätäkeskuslaitoksen johtaja päättää työjärjestyksen sisällöstä. Määräaikaisesta virantoimituksesta erottamisesta säädetään lain 10 §:ssä. Pykälä koskee myös Häätäkeskuslaitoksen johtajaa.

2.4 Häätäkeskustoiminta

2.4.1 Yleinen häätänumero 112 ja häätäilmoitus

Häätäkeskuslaitoksen toiminta on verkottunutta, ja yleiseen häätänumeroon 112 tehtyihin häätäpuheluihin voidaan vastata mistä tahansa 6 häätäkeskuksesta. Häätäilmoitusten vastaanottoon on kehitetty 112 Suomi sovellus, jonka välityksellä voi suorittaa häätäpuhelun sovelluksen tarjotessa tarkan paikannuksen.

Yleiseen häätänumeroon 112 lähetettyihin häätätekstiviesteihin vastataan tällä hetkellä Turun häätäkeskuksesta. Häätäilmoituksen tekeminen tekstiviestinä edellyttää ennakorekisteröitymistä palveluun häätäkeskuslain 13 b §:n nojalla. Häätäilmoituksia tehdään häätätekstiviestien muodossa vuosittain noin 4000 ja palveluun on rekisteröitynyt noin 3900 käyttäjää. Häätätekstiviestien määrä on ollut nousussa.

Häätäilmoituksen voi tehdä suomalaisella viittomakielellä kokeilun aikana (15.6.2021-31.12.2022). Tulkkaus suoritetaan ulkopuolisen palveluntuottajan, Kansaneläkelaitoksen (KELA) toimesta ja nämä häätäilmoitukset käsitellään Turun häätäkeskuksessa. Palvelu on käytössä arkipäivisin klo 08-16 välillä. Viittomakielisen palvelun käyttäminen tapahtuu 112 Suomi sovelluksen avulla, joka käyttäjän tulee ladata puhelimeensa. Käyttäjä saa sovelluksen avulla yhteyden KELAn viittomakielen tulkkauspalveluun, josta tulkki ottaa yhteyttä häätäkeskukseen. Yhteys palvelun käyttäjän ja tulkkeskuksen välillä sisältää ääniyhteyden sekä myös tekstitysmahdollisuuden chatin avulla. Yhteys tulkin ja häätäkeskuksen välillä tapahtuu puheen välityksellä. Tulkkauspalvelukokeilun alussa on ilmennyt käyttäjien tekemiä yhteydenottoja, joilla vain testataan palvelun toimivuutta. 15.6.-31.12.2021 välisenä aikana viittomakieliseen tulkkauspalveluun on otettu yhteyttä noin 560 kertaa. Näistä 10 tapauksessa ilmoitus on yhdistetty häätäkeskukseen todellisena häätäilmoituksena. Yhteydenottoja on ollut ajalla 1.1.-20.4.2022 yhteensä 257.

Häätäkeskuslaitoksessa lähtökohtana on, että suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset puhelut käsitellään ilman tulkkausta. Häätäkeskuspäivystäjä voi käyttää tulkkauspalvelua apuna häätäilmoitusten käsittelyssä. Vuonna 2020 tulkkauspalvelua käytettiin 212 kertaa ja käytettyjä kieliä oli 15. Kielet, joihin häätäkeskuspäivystäjät käyttivät tulkkausapua tammi-kesäkuussa 2021 olivat arabia, dari, espanja, italia, latvia, persia, portugali, ranska, romania, saksa, somali, sorani, thai, tigrinja, turkki, ukraina, venäjä, vietnam ja viro.

Hallituksen esityksessä (HE 41/2022), jolla toimeenpannaan esteettömyysdirektiivi Suomessa, esitetään muutettavaksi myös häätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Häätäkeskustoiminnasta annetun lain muutoksen mukaan Häätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen häätänumeroon 112 tehtyihin häätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Lisäksi Häätäkeskuslaitos voisi vastata häätäilmoitukseen, joka on tehty muuta häätäilmoituksen tekijän ja Häätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Häätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen häätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä häätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Yleiseen häätänumeroon vastaamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston

asetuksella. Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvonnasta vastaisi sisäministeriö. Samassa yhteydessä hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin. Tämä tukee EU direktiivin 2018/1972 109 artiklan 5 kohdan mukaista jäsenvaltioiden velvoitetta siitä, että on varmistettava, että hätäpalvelut ovat hätäviestien välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttämahdollisuuksia vastaavalla tavalla tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset yhdenmukaistavan unionin lainsäädännön mukaisesti. Muutoksella varmistettaisiin, että matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa vammaiset loppukäyttäjät voivat käyttää hätäpalveluja vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät ilman ennakkorekisteröintiä. Ehdotettu hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 28.6.2025. Yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava voimaan vuoden 2025 loppuun mennessä.

2.4.2 Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävistä säädetään hätäkeskuslain 12 §:ssä. Päivystystehtävää suorittavan virkamiehen keskeinen tehtävä on vastaanottaa hätätilanteisiin liittyviä ilmoituksia, arvioida ilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat ja välittää tehtävä niille viranomaisille, joille sen hoitaminen kuuluu.

Päivystystehtävää hoitava henkilöstö käyttää ja soveltaa viranomaisen antamaa ohjetta tilannearvion perusteella ilmoitusta arvioidessaan ja tehtävää välitettäessä. Päivystäjällä on oikeus tehdä välittämättä tai hälyttämättä jättämistä koskeva ratkaisu, mikäli ilmoitus ei edellytä hälyttämistä. Tästä ratkaisusta ei tehdä erillistä päätöstä. Päivystäjä voi tehdä erillisen ratkaisun ilmoitusta koskevan yhteydenoton lopettamisesta, jos kysymyksessä ei ole ollut varsinainen hätäilmoitus. Yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ilmoitetaan ilmoituksen tekijälle. Päivystäjän tehtäviin sisältyy myös mahdollisuus neuvoa ja ohjata ilmoituksen tekijää hätätilanteeseen liittyvän yhteydenoton aikana. Kysymys on lähinnä tapauksista, joissa annetaan toimintaohjeita hätätilanteessa olevalle ennen avun saapumista tapahtumapaikalle. Muita kiireellisiä laitokselle kuuluvia tehtäviä voivat olla väestön varoittamiseen liittyvät tehtävät äkillisissä vaaratilanteissa. Hätäkeskuslaitoksella on myös mahdollisuus, mutta ei velvollisuutta, siirtää sille kuulumatonta ilmoitusta mahdollisuuksiensa mukaan asianomaiselle viranomaiselle tai muulle taholle.

Lain 13 § mahdollistaa oikeuden rajoittaa vastaanotetun ilmoituksen käsittelyä. Säännös koskee käytännössä ilkivaltaista toimintaa tai häirintätarkoituksessa luotavaa ruuhkatilannetta, mitkä estävät hätäkeskuspalvelujen antamisen ja vaarantavat väestön turvallisuuden. Lain 13 a §:ssä säädetään Hätäkeskuslaitoksen oikeudesta siirtää vastaanotettu ilmoitus erilliseen jonoon odottamaan vastausta. Edellytyksenä jonoon siirtämiselle on, että ilmoitus tulee sellaisesta laitteesta tai liittymästä, jota ei pystytä tunnistamaan tai ilmoitus tulee sellaisesta laitteesta tai liittymästä paikantamaan tai ilmoitus on sen sisältöinen, että on perusteluta epäillä sen olevan 13 §:ssä tarkoitettu häirintä tai ilkivalta.

Hätäkeskuspäivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtäviin ja toimenpiteisiin ei sovelleta hallintolain (434/2003) 8 §:ä. Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Edelleen viranomaisen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen. Etenkin hallintolain 8 §:n tarkoittamissa viranomaisen neuvontavelvollisuutta koskevissa asioissa on edellytetty muutakin kuin hätäilmoitukseen liittyvää palvelua. Päivystyssalin operatiivisen toiminnan tehokas järjestäminen edellyttää, että neuvontaa annetaan vain ilmoituksen käsittelyn yhteydessä ja mahdollisuuksien mukaan. Tällä varmistetaan tehokas hätätilanteiden hoitaminen ja viranomaisten tukeminen. Hallintolain säännöksiä liittyen hallinnon oikeusperiaatteisiin, palveluperiaatteeseen ja palvelun

asianmukaisuuteen sekä hyvän kielenkäytön vaatimuksiin ja viranomaisten yhteistyöhön kuitenkin sovelletaan päivystystoimintaan. Hallinnon oikeusperiaatteet koskevat hallinnossa asioiden tasapuolista kohtelua ja toimivallan käyttämistä hyväksyttäviin tarkoituksiin, viranomaisen toimien puolueettomuutta ja suhteellisuutta päämääriin nähden.

2.4.3 Yhteistyö ja muiden viranomaisten ohjeet ja suunnitelmat

Pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteisessä hätäkeskustoiminnassa viranomaiset ohjeistavat Hätäkeskuslaitosta. Hätäkeskuslain 14 §:n 1 momentin mukaan sisäministeriö asettaa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän viranomaisten ja palvelujen tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi. Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävänä on valtakunnan tasolla riskiarvio- ja tehtävien käsittelyohjeistusten sekä yhteistoimintaa koskevien ja hätäkeskuksen teknisiä toimintatapoja koskevien asioiden käsittely ja toimintamallien koordinoiti valtakunnan tasolla.

Hätäkeskuslain 14 §:n 2 momentin mukaan hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet käsitellään ja sovitetaan yhteen ennen niiden käyttöönottoa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä. Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen ohjaa Hätäkeskuslaitosta yksittäisen hätäkeskuksen sijasta omaa toimialaansa koskevissa asioissa niin, että valtakunnalliset toimintalinjaukset otetaan huomioon ja yhteen sovitetaan muiden viranomaisten ohjeistusten kanssa. Hätäkeskuslaitoksella on oltava tehtävien suorittamiseksi tiedot käytettävistä olevista poliisi-, pelastus-, sosiaali- ja terveystoimen voimavaroista, hälytys- ja käyttöperiaatteista, asiantuntijoista sekä johtamisjärjestelyistä. Lisäksi tulee olla tiedot edellä lueteltujen voimavarojen toimintavalmiudesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) annettua lakia sovelletaan 1.1.2023 alkaen. Kyseisen lain 8 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Järjestämisvastuun sisällöstä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 7 §:ssä.

Terveystoimintolain (1326/2010) 39 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Ensihoitopalvelu on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä päivystävien terveydenhuollon toimipisteiden kanssa siten, että nämä ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan kotona annettavat päivystykselliset lähipalvelut yhdessä muodostavat alueellisesti toiminnallisen kokonaisuuden. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi järjestää ensihoitopalvelun alueellaan tai osassa sitä hoitamalla toiminnan itse, järjestämällä ensihoitopalvelun yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa taikka hankkimalla palvelun muulta palvelun tuottajalta. Terveystoimintolain 46 §:n mukaan erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien on sovittava ensihoitokeskuksen tehtävien järjestämisestä erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa. Ensihoitokeskuksen yhtenä tehtävänä on sovittaa yhteen Hätäkeskuslaitokselle annettavat terveystoimen hälytysohjeet.

Sosiaalihuoltolain (1031/2014) 29 a §:n mukaan sosiaalipäivystystä on järjestettävä terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun laajan ympärivuorokautisen päivystysyksikön yhteydessä ja 4 momentissa tarkoitetun perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksen yhteydessä. Sosiaalipäivystyksen järjestämisestä vastaavat yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa ne kunnat, joiden alueella tässä momentissa tarkoitetut terveydenhuollon yksiköt sijaitsevat. Pykälän 4 momentin 1 kohdan mukaan alueen sosiaalipäivystyksen tehtä-

vänä on yhteistyössä terveydenhuoltolain 46 §:ssä tarkoitetun ensihoitokeskuksen kanssa sovit-
taa yhteen Hätäkeskuslaitokselle annettavat paikalliset ja alueelliset sosiaalitoimen hälytysoh-
jeet ottaen huomioon terveystoimen hälytysohjeet.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsää-
däntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista
ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsää-
dännöstä johtuen (HE 56/2021 vp) esitetään muutoksia myös terveydenhuoltolakiin. Esityksen
mukaan terveydenhuoltolain 39 §:ssä säädettäisiin, että hyvinvointialueen ja Uudellamaalla
HUS-yhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Sosiaalihuoltolain 29 a §:ä ei ehdoteta
muutettavan. Sosiaalipäivystyksen järjestämisestä vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon jär-
jestämisestä annetun lain mukaan hyvinvointialue.

Pelastuslain (379/2011) 33 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan
osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia häly-
tysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ot-
taa huomioon myös pelastuslaitosten 44 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen
avunanto. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lä-
himmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Pelastuslaitosten
on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten
kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Poliisilaisissa ei ole edellisiä vastaavaa säännöstä. Poliisi on valtakunnallisesti johdettu valtiolli-
nen organisaatio. Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 §:n mukaan sisäministeriön
alainen keskushallintoviranomainen on Poliisihallitus, joka muiden poliisiyksiköiden kuin suo-
jelupoliisin osalta toimii poliisin ylijohdona. Poliisihallituksen alaisia valtakunnallisia yksiköjä
ovat keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisilaitokset ovat Poliisihallituksen
alaisia paikallishallintoviranomaisia. Poliisitoimintaa koskevat määräykset ja ohjeistukset ovat
pääsääntöisesti valtakunnallisia.

Hätäkeskuslain 2 a §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta
säädetään hätäkeskuslaissa ja meripelastuslaissa (1145/2001). Hätäkeskuslaitos osallistuu me-
ripelastustoimeen siten kuin meripelastuslain 4 §:ssä säädetään. Hätäkeskuslain 14 a §:ssä sää-
detään Rajavartiolaitoksen antamista ohjeista Hätäkeskuslaitokselle. Meripelastuslain 4 §:n mu-
kaan Hätäkeskuslaitos on Rajavartiolaitoksen ohella velvollinen osallistumaan korvauksetta
meripelastustoimen tehtäviin, jos se on sen toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua
taikka jos se vaaratilanteen vakavuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen eikä me-
ripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaaranna kyseisen viranomaisen
muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista. Hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelas-
tussyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen
mukaan kuin siitä erikseen sovitaan.

Käytännössä kukin viranomainen määrittää resurssiensa hälyttämisen kriteerit kuten yksiköt,
tehtävälajin ja kiireellisyysluokan ohjeistuksissaan ja suoraan ERICA-hätäkeskustietojärjestel-
mään. Keskeistä eri osapuolten oikeusturvan kannalta on merkinnän jääminen järjestelmään
siitä, kun toimivaltainen viranomainen määrittää tietoja järjestelmään. Vastuuviranomaiset ja
Hätäkeskuslaitos säätävät ohjeistuksia kokemuksen perusteella niin, että lopputuloksena olisi
tarkoituksenmukainen resurssien käyttö kuhunkin tilanteeseen. Tärkeää on käytännön yhteistyö
ja tarvittaessa valtakunnallisen tason kiinteä yhteistyö yhtenäisten linjausten saamiseksi.

2.4.4 Vastuun siirto

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 11 §: n mukaan vastuu välitetystä ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyy vastaanottavalle viranomaiselle, sen tehtäviä hoitavalle yksikölle tai muulle päivystyspisteelle, kun tämä on vastaanottanut ilmoituksen tai tehtävän. Kun tehtävä kerran siirtyy viranomaiselle, niin se siirtyy samalla kyseisen viranomaisen vastuulle. Vastuu tehtävästä, omaaloitteiset tehtävät mukaan lukien, eivät siirry tehtävän ottavalta viranomaiselta Hätäkeskuslaitokselle missään tilanteissa. Vastuun siirryttyä Hätäkeskuslaitos vastaa omalta osaltaan tukipalveluiden antamisesta.

Hätäkeskuslaitoksen on huolehdittava ilmoitusten tai tehtävien välittämiseen liittyvistä toimenpiteistä, mikä voi sisältää muun muassa avun hälyttämisen tai muita toimenpiteitä. Vastuu ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyy, kun asianomaisen viranomaisen vastuutaho kentällä on vastaanottanut Hätäkeskuslaitoksen toimittaman tehtävän tai ilmoituksen esimerkiksi kenttäjohtajärjestelmäänsä ja vastaanottava viranomainen on ilmoittanut tehtävän tai ilmoituksen vastaanottamisesta itselleen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen ensihoidon kenttäjohtamisjärjestelmässä vastaanottaminen todennetaan kuittauksella tai muulla soveliaalla tavalla.

Hätäkeskuslaitoksen vastuu tehtävästä lakkaa, kun kysymys ei ole Hätäkeskuslaitokselle kuuluvasta tehtävän seurannasta tai lisävoimavarojen hälyttämisestä tai muista Hätäkeskuslaitoksen viranomaisille antamista tukipalveluista. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on tarvittaessa siirtää tehtäviä odotukselle ja huolehtia niiden jakamisesta viranomaisten vapautuneille yksiköille viranomaisten riskinarvio-ohjeistuksen kiireellisyysmäärittelyn mukaan. Toimialoilla on kuitenkin vastuu omien resurssiensa riittävydestä, jolloin voimavarojen riittämättömyys ei ole peruste jättää vastaanottamatta ilmoitusta tai tehtävää. Johtovastuu operatiivisella tasolla tilanteen hoitamisesta kentällä on käytännössä tehtävän vastaanottaneen viranomaisen tilanteen aikaisella johtajalla viranomaisen johtamisjärjestelmän mukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa vastaanottavan viranomaisen on asetettava tehtävät tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen. Käytännössä kenttätoiminnasta vastaava tai sitä johtava taho kuten pelastustoiminnan johtaja, poliisin yleisjohtaja tai kenttäjohtaja huolehtii priorisoinnista ja antaa tarvittaessa Hätäkeskuslaitokselle lisäohjeita tehtävien priorisoinnin suhteen. Keskeistä on Hätäkeskuslaitoksen ja viranomaisen kenttäjohtajien yhteistyö tilannekuvan ylläpidon kannalta. Hätäkeskuslaitoksella organisaationa ei ole mahdollisuutta vaikuttaa oman tehtäväkokonaisuutensa ulkopuoliseen tilanteen hoitamiseen ja sen johtamiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja neuvontapalvelua (Päivystysapu 116 117) ollaan kehittämässä valtakunnalliseksi palveluksi. Palvelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että se tukee hätäkeskustoimintaa ottamalla toimialan asiantuntemusta ja taustatietoja vaativia tehtäviä hoidon tarpeen arviointiin sekä tehostaa ja kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin resurssien käyttöä matalariskisissä sosiaali- ja terveydenhuollon hälytystehtävissä. Päivystysapu 116 117 -palvelun tarkoituksena on palvella asiakkaita siten, että hätäpuheluita ja 116 117 neuvontanumeroon tulleita puheluita on mahdollista siirtää keskenään mahdollisimman joustavasti.

Päivystysapu 116 117 voidaan katsoa hätäkeskuslain 11 §:n mukaiseksi muuksi päivystyspisteeksi. Kun hätäkeskuspäivystäjä terveydenhuollon riskiarvion ja ohjeiden perusteella riskinarviossaan toteaa, että perusteita kiireelliselle ensihoitotehtävälle tai toisaalta suoraan N-tehtävälle ei ole, hän voi siirtää hoidon tarpeen arvioon 116 117 palveluun eli muuhun päivystyspisteeseen. Vastuu tehtävästä siirtyy samalla, kun hätäkeskuspäivystäjä siirtää puhelun päivystysapuun. N-tehtävällä tarkoitetaan toimialalle kuuluvaa tehtävää, jonka Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtäviä hoitava virkamies on määritellyt kuuluvaksi toimialan tehtäviin, mutta toimialan antamiin ohjeisiin sisältyvien kriteerien mukaan päivystäjä voi jättää toimialan yksikön hälyttämättä.

Hätäkeskuslaki lähtee siitä, että kiireelliset ilmoitukset ja tehtävät välitetään lain 11 §:ssä määritellyille tahoille. Hätäkeskuslain 12 §:n mukaisesti päivystäjä arvioi tehtävän kiireellisyyden ja voi arvionsa perusteella tarvittaessa siirtää puhelun 116 117 päivystysapuun tarkemaan arviointiin. Tehtävien siirtoon 116 117-palvelun ja hätäkeskuksen välillä liittyy teknisiä kysymyksiä, joita selvitetään mm. pilottikohteiden avulla kansallisessa 116 117-hankkeessa. Tavoitteena on luoda kansalliset toimintamallit.

2.4.5 Viestintäverkkoja koskevat säännökset

Lain 15 § on informatiivinen. Viestintämarkkinalakia (393/2003) sovelletaan viestintämarkkinoihin, joilla tarkoitetaan verkkopalvelun ja viestintäpalvelun sekä näihin liittyvien palveluiden tarjontaa koskevia markkinoita. Laki sisältää myös säännökset yleisestä hätänumerosta 112 ja muista erityisistä poliisille tai pelastustoimelle osoitettavista hätänumeroista ja yhteyden saamisesta niihin sekä teleyritysten viranomaisten avustamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) turvaa sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta ja yksityisyyden suojaa sekä edistää sähköisen viestinnän tietoturvallisuutta. Laissa säädetään paikatiedoista ja tietojen luovuttamisesta.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 278 §:ssä säädetään yleisestä hätänumerosta. Pykälän 1 momentin mukaan teleyritys on velvollinen osaltaan huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112.

2.5 Hätäkeskustietojärjestelmä

Hätäkeskuslaitoksessa on vuosien 2018-2019 aikana otettu käyttöön valtakunnallinen hätäkeskustietojärjestelmä (ERICA). Hätäkeskuslain 16 §:n 1 momentin mukaan hätäkeskustietojärjestelmä on pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimien ja Hätäkeskuslaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä valtakunnallinen tietojärjestelmä. Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää hätäkeskustietojärjestelmää sekä tallettaa sinne omaa toimialaansa koskevia tietoja siten kuin siitä säädetään hätäkeskuslaissa. Pykälän 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos on hätäkeskustietojärjestelmän päävastuullinen rekisterinpitäjä ja poliisin osalta hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjä on Poliisihallitus. Pykälän 3 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos valvoo henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista ja huolehtii hätäkeskustietojärjestelmään sisältyvien tietojen suojaamisesta. Rekisterinpitäjät vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. Lisäksi muut hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjät vastaavat osaltaan tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Hätäkeskustietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään hätäkeskuslain 17 §:ssä. Tietojen tallentamisen edellytyksenä on, että ne ovat tarpeellisia lain 4 §:ssä säädettyjen tehtävien kannalta. Lain 17 ja 4 §:n 1 momentin mukaisesti tallennettavia tehtäviä ovat Hätäkeskuslaitoksen lakisääteisten tehtävien kannalta tarpeelliset tiedot eli hätäkeskuspalvelujen tuottaminen, tukipalvelujen tuottaminen ja hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta sekä 4 §:n 3 momentin mukaiset Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät ja turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvat vartioimistehtäviksi kuuluvat valvonta- ja hälytystehtävät. Edelleen hätäkeskustietojärjestelmään tallennetaan lain 17 ja 4 §:n 2 momentin mukaiset pelastustoimen, poliisitoimen ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen hätäkeskuspalveluiden hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Tietojen tallentaminen on rajattu niin, että pykälässä listataan tyhjentävästi ne tiedot, jotka voidaan tallentaa järjestelmään (HE 262/2009, s. 28). Rekisteriin talletetaan viranomaisten yksiköihin liittyviä tietoja, tiedot hätäilmoituksista ja niiden sisällöstä, liittymän tunniste- ja sijaintitiedot, ilmoitusten vastaanottamisesta, yksiköiden hälyttämisestä ja muista toimintaan liittyvistä keskeisistä seikoista. Sääntely sisältää myös henkilön omalle turvallisuudelle ja hälytetyjen tahojen työturvallisuudelle välttämättömät tiedot, joiden tulee olla kaikille viranomaisille yhteisiä. Tiedot ovat välttämättömiä operatiivisten yksiköiden työn kannalta, jotta toimenpiteisiin voidaan varautua ja ryhtyä oikealla tavalla. Näitä varotietoja voivat olla esimerkiksi tiedot paikasta, jossa oleskelee vaarallinen henkilö. Vaarallisuus voi käsittää esimerkiksi vaarallisen tarttuvan taudin tai ilmetä käyttäytymisessä erityisenä aggressiivisuutena. Varotieto voi olla myös tieto kohteen räjähdysvaarasta tai vaarallisesta säteilystä.

Henkilön terveydentilaa, rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta tai sosiaalihuoltoa koskevia tietoja ei voida tallettaa yleisesti käytettäväksi. Henkilötietolain (523/1999) 11 §:n nojalla tiedot ovat arkaluonteisia. Tällöin tietojen käsittely on kielletty, ellei laissa toisin säädetä tai henkilötietolain 12 §:ssä säädetyn tavoin ole poikkeamisperustetta.

Hätäkeskuslain 17 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan viranomaisen oma-aloitteiset tehtävät voi ja pitää, toimijan ne ilmoittaessa, kirjata hätäkeskustietojärjestelmään. Oma-aloitteiset tehtävät kirjataan hätäkeskustietojärjestelmään tilannekuvan ylläpitämiseksi, jotta Hätäkeskuslaitos tietää, mitä viranomaisen resursseja on käytettävissä. Tehdessään riskinarviota Hätäkeskuslaitos ottaa huomioon myös oma-aloitteisia tehtäviä ottaneet yksiköt ja välittää niille tarkoituksenmukaisesti kiireellisiä tehtäviä. Hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaisesti Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on muun muassa tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaaminen sekä kiireellisten tukipalvelujen antaminen riippumatta siitä, saadaanko viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävä tieto Hätäkeskuslaitoksen välityksellä vai onko kyseessä viranomaisen oma-aloitteinen tehtävä.

Hätäkeskuslain 17 §:n 2 momentin mukaan rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat henkilöt ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla ainoastaan toimivaltuuksiensa rajoissa oman toimialansa tietoja ja tehtäviä Hätäkeskuslaitoksen kanssa sovittavalla tavalla. Pykälän 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomainen tai viranomaisen tehtäviä hoitava yksikkö tai palveluksessa oleva henkilö saa käsitellä ainoastaan toimialansa tehtävään liittyen, jos se on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Kyseiset tiedot käsittävät henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, kuten tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta; henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä saadaan kuitenkin tallettaa vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta. Tietojen käyttäjään ja käsitteelijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Hätäkeskuslain 17 §:n 3 momentin mukaan tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole enää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta. Henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyviä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan poisteta, jos tietojen edelleen säilyttäminen on todettu tietojen käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliseksi viiden vuoden kuluessa niiden tallentamisesta tai edellisestä tietojen tarpeellisuuden toteamisesta. Tietojen tarpeellisuuden toteamisesta on tehtävä merkintä.

Hätäkeskuslain 17 §:n 4 momentin mukaan rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin on voimassa, mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) säädetään. Mainittua momenttia on muutettu vuonna 2019 poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Voimassa olevan säännöksen mukaan rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 4 luvussa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 6 luvussa.

Lain 18 §:ssä säädetään viranomaisten velvollisuudesta huolehtia operatiivisessa toiminnassa tarvittavien tietojen, kuten vaste-ehdotusten, valmiustietojen, johtosuhteiden ja yksiköiden koosta koskevien tietojen tallettamisesta järjestelmään. Vaste-ehdotuksella tarkoitetaan viranomaisen ohjeen mukaan hälytettäviä yksiköitä tai muita toimenpiteitä. Käytännössä säännös merkitsee mahdollisuutta muun muassa hälytysohjeiden tietojen ajantasaiseen päivittämiseen, mihin viranomaisilla on myös velvollisuus. Hätäkeskuslaitos ei huolehdi muiden viranomaisten tietojen tallettamisesta järjestelmään.

Lain 19 §:ssä säädetään Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeudesta saada tarpeellisia tietoja säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstö välittää ilmoituksia, hälyttää yksiköitä ja tukee poliisin, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toimintaa myös välittämällä tietoja kentällä toimiville yksiköille, jos näillä ei ole omaa etäkäyttöyhteyttä tarvittaviin rekistereihin tai operatiivisen toiminnan tukeminen tilanteessa sitä vaatii. Kyseisten viranomaisten kenttätöiminnassa tarvittavat tiedot voivat sisältyä useampaan kuin yhteen rekisteriin. Tietotarve on myös erilainen eri toimialojen viranomaisilla. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöön kuuluvat saavat tietoja tehtäviensä suorittamiseksi laissa yksilöidystä rekistereistä. Tietoja välitetään toimialoittain. Lisäksi pykälä sisältää viittauksen lakiin henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005). Rajavartiolaitos saa luovuttaa rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskuslaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Tiedot ovat alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja.

Tietojen luovuttamisesta säädetään lain 20 §:ssä. Pykälän nojalla hätäkeskustietojärjestelmästä saadaan luovuttaa tietoja sisäministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle toiminnan suunnittelu- ja kehittämistehtäviä sekä valvontatehtäviä varten. Vastaavat tiedot saadaan luovuttaa aluehallintovirastolle. Tehtävät voivat liittyä yleiseen toiminnan valvontaan tai yksittäisten kanteluiden tai muun yksittäisen asian käsittelyyn. Aluehallintovirasto huolehtii pelastustoimen valvonnasta.

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) säädetään salassa pidettävistä tiedoista. Hätäkeskuslaitos saa tietoja ilmoitusten perusteella, kentän yksiköiltä ja eri rekistereistä. Tietoja voidaan luovuttaa kentällä toimiville yksiköille salassapitosäännösten estämättä. Luovutus on toimialakohtaista. 17 §:ään sisältyy säännös hälytettäessä kaikille hälytetyille tahoille automaattisesti luovutettavista tiedoista. Luovutettavien tietojen luettelo on tyhjentävä, ja tietoihin sisältyy myös henkilön vaarallisuutta tai työturvallisuutta koskevat tiedot. Viimeksi mainitut tiedot ovat 17 §:n nojalla myös viranomaisten yhteisessä kyselykäytössä. Hallinnonaloittain tietoja voidaan Hätäkeskuslaitoksesta välittää asianomaisille rekisterinpitäjille. Hengen tai terveyden suojaamiseksi tarpeellinen tieto voidaan aina luovuttaa salassapito- ja vaihtolovelvollisuuden estämättä.

Lain 21 §:ssä säädetään luovutettujen tietojen käytöstä. Tietojen saaja, jolle hätäkeskustietojärjestelmästä on luovutettu tietoja, saa käyttää tietoja vain siihen tarkoitukseen, johon tiedot on

luovutettu. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaisesti hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tietojen edelleen luovutus on lähtökohtaisesti kielletty. Muussa laissa saatetaan kuitenkin säätää luovutettujen tietojen edelleen käytöstä. Muun muassa pelastuslain 91 §:ssä säädetään hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettavien tietojen tallettamisesta toiseen rekisteriin ja asianomaisen rekisterin tietojen käyttämisestä.

Lain 22 § sisältää säännöksen hätäkeskustietojärjestelmään talletettujen tietojen käsittelystä pidettävästä käyttäjärekisteristä, rekisterin tietosisällöstä ja sen tietojen säilytysajasta. Säännöksellä täydennettiin lain voimaan tullessa olleen henkilötietolain 32 §:ssä olevia tietojen suojaamista koskevia säännöksiä. Hätäkeskustietojärjestelmää voivat käyttää muutkin kuin Hätäkeskuslaitoksen henkilöstö. Käyttäjärekisterin rekisterinpitäjänä toimii Hätäkeskuslaitos. Käyttäjärekisteri on henkilörekisteri. Rekisteröidyllä tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä henkilöä, jolle on myönnetty hätäkeskustietojärjestelmän käyttöoikeus. Käyttäjä voi olla ulkopuolisen käyttäjäorganisaation palveluksessa oleva henkilö.

Hätäkeskuslaitoksen on pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveliaan tavan avulla tapahtuvasta tietojärjestelmän tietojen käsittelystä käyttäjärekisteriä. Säännöksessä määritellään käyttäjärekisteriin talletettavat tiedot.

Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa tiedot käyttäjän täydellisestä nimestä ja henkilötunnuksesta ja käyttöoikeuden yksilöintiä koskevat tiedot. Käyttöoikeuden yksilöintiä koskevilla tiedoilla tarkoitetaan käyttäjäidentiteetin tunnistetietoja, joita voisivat olla esimerkiksi käyttäjätunnus ja salasana tai asiointikortilla tai vastaavalla alustalla olevat käyttäjää koskevat varmennetiedot. Edelleen käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevat tiedot. Käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevilla tiedoilla tarkoitetaan tietoja siitä, mihin tietokantoihin, sovelluksiin ja ohjelmistoihin sekä tietoryhmiin tai tietoihin käyttäjällä olisi käyttöoikeus. Lisäksi käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa järjestelmän tietojen väärinkäytön seuraamuksena käyttäjälle asetettu käyttöoikeuden rajoitus tai käyttökielto. Kysymys on tietojen käyttöä ja suojausta koskevien ehtojen vastaisesta menettelystä, joka on todettu joko hallinnollisessa tai rikosoikeudellisessa menettelyssä. Näiden tietojen tallettaminen on tarpeellista, jotta väärinkäytökseen syyllistynyt käyttäjä ei voi jatkaa menettelyään hakemalla uutta käyttöoikeutta.

Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa myös käyttäjän edustamaa organisaatiota koskevat tiedot. Käyttäjäorganisaatiota koskevilla tiedoilla tarkoitetaan organisaation ja sen asianomaisen toimintayksikön nimeä, yhteystietoja sekä yksilöintitietoja. Lisäksi käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa käyttöoikeuspäätöstä tai -ratkaisua koskevat tiedot. Käyttöoikeuspäätöksellä tai -ratkaisulla tarkoitetaan viranomaisen tekemää hallinnollista päätöstä tai muuta ratkaisua käyttöoikeudesta, sen laajuudesta ja ehdoista.

Tietoja säilytetään käyttäjärekisterissä vähintään kaksi vuotta. Tietojen vähimmäissäilytysaika vastaa tietosuojavaltuutetun toimiston käyttäjälökin tietojen käsittelystä antamassa ohjeessa (Asiaa tietosuojasta 1/2003, 10.2.2003) mainittua säilytysaikaa. Tiedot poistetaan 10 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä. Enimmäissäilytysaika kymmenen vuotta määrittyy saatavan vanhentumisen yleisen määräajan mukaan, mikä voi olla mahdollisessa laskutuksessa tarpeellinen tieto. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käyttäjärekisterin tietosisällöstä.

Lain 23 §:ssä säädetään käyttäjärekisterin tietojen käyttötarkoituksesta. Käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja saadaan käyttää vain pykälässä säädettyihin käyttötarkoituksiin, kuten hätäkes-

kustietojärjestelmän tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Edelleen tietoja saa käyttää käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja tietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja laajuuden sekä kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä varten. Lisäksi talletettuja tietoja saa käyttää käyttöä koskevan mahdollisen laskutuksen hoitamista varten. Edellä olevissa tapauksissa on kysymys käyttäjärekisterin käyttötarkoitukseen ja olemassaoloon liittyvästä perustarpeesta tai käyttöominaisuudesta. Käyttäjärekisteriin talletetut tiedot ovat tarpeen myös hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten.

Käyttöoikeuden rajoitusta tai käyttökieltoa koskevia tietoja saa käyttää vain tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten. Rajoituksesta säätäminen perustui siihen, että kysymyksessä katsottiin olevan säätämisaikana voimassa olevan henkilötietolain 11 §:n 3 kohdassa tarkoitetun arkaluonteisen tiedon kaltaisesta tiedosta.

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa käyttäjärekisteriin talletettuja asianomaisen toimialan tietoja asianomaiselle pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaiselle sekä rajavartiolaitokselle oman toimialansa toiminnan seurantaa ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Hätäkeskuslaitos voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

Lain 24 §:ssä säädetään automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettyyn hätäkeskustietojärjestelmään talletettujen tietojen käsittelystä pidettävästä lokirekisteristä, rekisterin tietosisällöstä ja sen tietojen säilytysajasta. Säännös täydensi tuolloin voimassa olleen henkilötietolain 32 §:ssä olevia tietojen suojaamista koskevia säännöksiä. Säännös ei kuitenkaan koske pelkästään teknisiä tarkoituksia varten luotuja lokeja ja niiden käyttöä, koska nämä lokit sisältävät vain tietojen käsittelyn teknistä hallintaa koskevaa informaatiota eikä niissä käsitellä henkilötietoja. Lokirekisterin rekisterinpitäjänä toimii Hätäkeskuslaitos. Lokirekisteri on henkilörekisteri. Rekisteröidyllä tarkoitetaan tässä tapauksessa hätäkeskustietojärjestelmän tietoja käsitellyttä henkilöä. Säännöksessä määritellään tiedot, jotka voidaan tallettaa lokirekisteriin.

Lokirekisteriin talletetaan sen organisaation tunnistetiedot, jonka nimissä käsittely tapahtuu. Kysymys on tietojen käytöstä vastuussa olevasta organisaatiosta, josta tulisi tallettaa ainakin organisaation ja sen asianomaisen toimintayksikön nimi sekä tarvittaessa yksilöintitieto. Edelleen lokirekisteriin voidaan tallettaa käyttäjän tunnistetieto. Käyttäjällä tarkoitetaan sellaista edellä mainitun organisaation palveluksessa olevaa henkilöä, jolle on myönnetty käyttöoikeus tietojen käsittelyyn. Käyttäjän tunnistetiedolla tarkoitetaan tietoa, jonka avulla käyttäjät eroteltaisiin toisistaan ja jonka perusteella käyttäjän henkilöllisyys olisi mahdollista yksiselitteisesti selvittää. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi käyttäjätunnus tai asiointikortin varmennetieto.

Lokirekisteriin voidaan tallettaa myös käytetyn sovelluksen, ohjelman tai niiden teknisesti itsenäisen osan nimi tai muu näitä koskeva yksilöintitieto sekä tieto käsittelyn ajankohdasta kuten esimerkiksi kyselytapahtuman suorittamisen alkamis- ja loppuhetken päivämäärä ja kellonaika. Myös käsitellyt tai käsittelyn kohteena olleet järjestelmän tiedot tai tietoryhmät voidaan tallettaa rekisteriin. Rekisteriin talletetut tiedot säilytetään vähintään kaksi vuotta niiden tallettamisaikakohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta. Tiedot on poistettava viimeistään viiden vuoden kuluessa niiden tallettamisesta. Viiden vuoden enimmäissäilytysaika vastaa mahdollisia vääринkäyttöä koskevan syyteoikeuden yleistä vanhentumisaikaa.

Lain 25 §:ssä säädetään siitä, mihin tarkoituksiin Hätäkeskuslaitos saa käyttää lokirekisteriin talletettuja tietoja toiminnassaan. Lokirekisteristä laadittuja tilastoja ja muita lukumääräselvityksiä, joista yksittäistä käyttäjää tai käytön kohdetta koskevat tiedot eivät ole selvitettävissä,

on mahdollista käyttää myös tietojen luovutusta koskevaan toimintaan ja sen kehittämiseen. Käyttökohteet on määritelty tyhjentävästi.

Pelastuslain 89 §:ssä säädetään pelastusviranomaisen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada maksutta pelastustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pelastustoimelle säädettyjen valvontatehtävien hoitamisessa tarpeellisia tietoja. Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan edellä mainitussa tarkoituksessa pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja sekä valvontatehtävien hoitamista että pelastustoiminnan suunnittelua ja toteutusta varten hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja hätäkeskustietojärjestelmään tallennettuja pelastusviranomaisen turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia työturvallisuustietoja.

Pelastuslain 89 a §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan pelastustoimintaa öljy- ja aluskemikaalivahingoissa johtavalla viranomaisella on oikeus vaaratilanteessa saada salassapitosäännösten estämättä maksutta öljyvahingon ja aluskemikaalivahingon torjumiseksi tarpeellisia tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä vahingon hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja. Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan tiedonsaantioikeus koskee myös Rajavartiolaitoksen meripelastusrekisterissä olevia hätäilmoituksia ja vaaratilannetta koskevia tietoja.

Pelastuslain 91 §:ssä säädetään toimenpiderekisteristä. Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitos saa pitää pelastustoimen seurantaa ja kehittämistä varten henkilökisteriä, johon saadaan tallentaa ne hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto. Pykälän 5 ja 6 momentissa säädetään lisäksi tietojen luovuttamisesta ja 7 momentissa henkilötietojen poistamisesta.

Asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) annetun lain 4 luvussa säädetään sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta salassa pidettäviin tietoihin ja virka-apuun. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaisen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, koulutuksen järjestäjä, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. Lain 22 §:n mukaan sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

Hätäkeskuslain 5 luku sisältää erinäiset säännökset. Lain 26 §:n mukaan sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää ilmoituksen tai tehtävän välittämistä tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä. Lain 27 §:ssä säädetään Hätäkeskuslaitoksen henkilöstön velvollisuudesta käyttää virkapukua ja pykälä sisältää sisäasiainministeriön asetuksenantovaltuutuksen virkapuvuista ja virka-asematunnuksista.

2.6 Pelastustoimen järjestämistä koskeva lainsäädäntö

Voimassa olevan pelastuslain (379/2011) 24 §:n mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla (alueen pelastustoimi). Valtioneuvosto päättää maan jatkamisesta pelastustoimen alueisiin ja vahvistetun aluejaon muuttamisesta. Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä.

Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021) tulevat voimaan 1.1.2023. Näiden lakien voimaan tullessa pelastustoimen järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki.

Pelastustoimen uudistuksessa pelastustoimen järjestäminen siirretään kunnilta hyvinvointialueille, 22 kuntien ja kuntayhtymien ylläpitämää pelastuslaitosta lakkautetaan ja hyvinvointialueet perustavat itse omat viranomaisorganisaationsa. Pelastuslaitokset hoitavat jatkossakin pelastustoimen käytännön tehtävät alueellaan. Pelastustoimen lisäksi pelastuslaitokset voivat hoitaa ensivaste- ja ensihoitotehtäviä, jos hyvinvointialue niin päättää.

Pelastustoimen järjestämislain 5 §:n mukaan, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, seuraavia pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi: 1) valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius; 2) kemiallisten ja säteilytilanteiden ja muun vaativan pelastustoiminnan edellytyksenä oleva erityisvalmius; 3) merellinen pelastustoiminta; 4) öljyvahinkojen torjunta merialueen rannikolla ja saaristossa sekä laajoilla sisävesialueilla; 5) pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun antamisen tai vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius; 6) pelastustoimen poikkeusoloihin varautumisen edellytyksenä olevat materiaaliset valmiudet ja poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluiden alueellinen koordinaatio.

2.7 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva lainsäädäntö

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) (jatkossa *sote järjestämislaki*) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla tulevat voimaan 1.1.2023. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä. Sote järjestämislain 9 §:n mukaan osa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos se on välttämätöntä palvelujen tai muiden toimenpiteiden saatavuuden, laadun tai asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Suurempiin kokonaisuuksiin koottavista tehtävistä ja niihin liittyvästä työnjaosta säädetään erikseen.

Vuoden 2023 alusta sote järjestämislain 58 §:n perusteella hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille.

Sote järjestämislain 35 ja 36 §:n mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta. Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että 34 §:ssä tarkoitetut yliopistolista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat kukin eri yhteistyöalueeseen. Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.

Samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus valtuustokausittain. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden työnjako, yhteistyö ja yhteensovittaminen siltä osin kuin se on tarpeellista hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien toteutumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden turvaamiseksi.

Yhteistyösopimuksen on edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta, tuottavuutta, laatua, asiakas- ja potilasturvallisuutta, tarpeenmukaisuutta, yhdenvertaista saatavuutta, kielellisiä oikeuksia sekä palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien toimivuutta. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, että yhteistyösopimuksen perusteella sosiaali- ja terveydenhuoltoa antavassa toimintayksikössä on tehtävän hoitamiseksi riittävät taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä osaaminen. Yhteistyösopimuksessa on sovittava muun muassa sosiaalipäivystyksestä ja terveydenhuollon päivystyksestä.

Voimassa olevan sosiaalihuoltolain 29 a §:n mukaan sosiaalipäivystystä on järjestettävä terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun laajan ympärivuorokautisen päivystysyksikön yhteydessä ja 4 momentissa tarkoitetun perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksen yhteydessä. Sosiaalipäivystyksen järjestämisestä vastaavat yhteistyössä sairaanhoitopiirien kanssa ne kunnat, joiden alueella tässä momentissa tarkoitetut terveydenhuollon yksiköt sijaitsevat. Pykälän 4 momentin 1 kohdan mukaan alueen sosiaalipäivystyksen tehtävänä on yhteistyössä terveydenhuoltolain 46 §:ssä tarkoitetun ensihoitokeskuksen kanssa sovittaa yhteen Hätäkeskuslaitokselle annettavat paikalliset ja alueelliset sosiaalitoimen hälytysohjeet ottaen huomioon terveystoimen hälytysohjeet.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Ensihoitopalvelu on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä päivystävien terveydenhuollon toimipisteiden kanssa siten, että nämä ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan kotona annettavat päivystykselliset lähipalvelut yhdessä muodostavat alueellisesti toiminnallisen kokonaisuuden. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi järjestää ensihoitopalvelun alueellaan tai osassa sitä hoitamalla toiminnan itse, järjestämällä ensihoitopalvelun yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa taikka hankkimalla palvelun muulta palvelun tuottajalta. Terveydenhuoltolain 46 §:n mukaan erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymien on sovittava ensihoitokeskuksen tehtävien järjestämisestä erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa. Ensihoitokeskuksen yhtenä tehtävänä on sovittaa yhteen Hätäkeskuslaitokselle annettavat terveystoimen hälytysohjeet.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp) esitetään muutoksia muun muassa terveydenhuoltolakiin. Esityksen mukaan terveydenhuoltolain 39 §:ssä säädettäisiin, että hyvinvointialueen ja Uudellamaalla HUS-yhtymän olisi järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Hyvinvointialueet ja HUS-

yhtymä voisivat päättää ensihoitopalvelun tuottamisesta noudattaen, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja pelastuslaissa säädetään. Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä tekevät ensihoidon palvelutasopäätökset.

2.8 Tietosuojalaki

Tietosuojalaki on henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislaki. Tietosuojalailla täsmennetään ja täydennetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä *tietosuoja-asetus*, ja sen kansallista soveltamista. Laki sisältää säännöksiä muun muassa käsittelyn lainmukaisuudesta, erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä, valvontaviranomaisesta ja tämän tehtävistä ja toimivaltuuksista, oikeusturvasta ja seuraamuksista, henkilötunnuksen käsittelystä sekä henkilötietojen käsittelystä tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten.

Tietosuojalain sääntelystä voidaan poiketa erityislainsäädännössä, jos poikkeaminen on mahdollista tietosuoja-asetuksen kansalliselle lainsäätäjälle antaman harkintamarginaalin puitteissa. Yleistä tietosuoja-asetusta täydentävänä ja täsmäntävänä tietosuojalaki ei muodosta itsenäistä ja kattavaa sääntelykokonaisuutta, vaan sitä sovelletaan rinnakkain tietosuoja-asetuksen kanssa. Tietosuojalain nojalla tietosuoja-asetusta sovelletaan sen eräitä säännöksiä lukuun ottamatta myös esimerkiksi sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka ei kuulu Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisalaan, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tietosuojalakia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, josta säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavassa laissa (HE 31/2018 vp).

2.9 Rikosasioiden tietosuojalaki

Samaan aikaan tietosuojalain kanssa tuli voimaan laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018) (jatkossa *rikosasioiden tietosuojalaki*), joka sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalalla. Näihin periaatteisiin kuuluvat muun muassa lainmukaisuusvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate, tarpeellisuusvaatimus ja virheettömyysvaatimus. Laissa on myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä ja henkilötunnuksen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä. Lisäksi laissa säädetään rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuusta, tarkastusoikeudesta ja muista rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvaluusvaatimuksista, tietosuojavaastaavan nimeämisestä ja tehtävistä, vaatimuksista siirrettäessä henkilötietoja kolmansiin maihin, lain noudattamisen valvonnasta sekä oikeussuojakeinoista ja seuraamuksista.

Rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan sen 1 §:n mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten käsitellessä henkilötietoja, kun kyse on: 1) rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta; 2) syyteharkinnasta ja muusta rikokseen liittyvästä syyttäjän toiminnasta; 3) rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa; 4) rikosoikeudellisen seuraamuksen täytäntöönpanemisesta; tai 5) yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelemisesta tai tällaisten uhkien ehkäisemisestä 1—4 kohdassa tarkoitettun toiminnan yhteydessä. Lisäksi lakia sovelletaan silloin, kun Puolustusvoimat, poliisi ja Rajavartiolaitos käsittelevät henkilötietoja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

2.10 Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) (jatkossa *tiedonhallintalaki*) 3 §:n mukaan lakia sovelletaan tiedonhallintaan ja tietojärjestelmien käyttöön, kun viranomaiset käsittelevät tietoaaineistoja, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lain 4 §:n mukaan laissa tarkoitettuja tiedonhallintayksiköitä ovat muun muassa valtion virastot ja laitokset sekä kunnat ja kuntayhtymät. Tiedonhallintayksikön on huolehdittava siitä, että tiedonhallinnan vastuut ja roolit on määriteltävä ja että on järjestetty riittävä valvonta tiedonhallintaan liittyvien säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta.

Lain 16 §:ssä säädetään tietojärjestelmien käyttöoikeuksien hallinnasta. Pykälän mukaan tietojärjestelmästä vastuussa olevan viranomaisen on määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet. Käyttöoikeudet on määriteltävä käyttäjän tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan, ja ne on pidettävä ajantasaisina. Pykälän tarkoituksena on hallituksen esityksen perustelujen mukaan varmistaa tietojärjestelmiin pääsy vain niille, joilla on oikeus käsitellä tietojärjestelmän tietoaaineistoja ja vain siltä osin kuin kunkin käyttäjän käyttötarpeet sitä edellyttävät. Pykälän mukaan tietojärjestelmässä vastuussa olevan viranomaisen olisi määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet. Käyttöoikeudet olisi määriteltävä kuhunkin tietojärjestelmään käyttäjän tehtäviin liittyvien tarpeiden mukaisella tavalla ja ne olisi pidettävä ajantasaisina. Säännös edellyttäisi, että käyttöoikeudet on määriteltävä ennalta kullekin tietojärjestelmän käyttäjälle. Käyttöoikeudet määräytyisivät käyttäjän tyypillisten työtehtävien mukaisesti. Käyttöoikeudet olisi pidettävä myös ajantasaisina, jotta tietoihin pääsy voidaan asianmukaisissa tilanteissa varmistaa ja toisaalta estää vanhentuneiden käyttöoikeuksien perusteella tiedonsaanti laajemmin kuin käyttäjän tehtävät edellyttäisivät. Tietojärjestelmien ylläpito ja siihen liittyvät vastuut tulisi määritellä tiedonhallintamalleissa. Siten niistä myös ilmenisi, kenen vastuulle käyttöoikeuksien määrittely ja käyttöoikeuksien ylläpito kuuluisivat. Tietojärjestelmästä vastuussa oleva viranomainen ei välttämättä ylläpitäisi käyttöoikeuksia, vaan tietojärjestelmää käyttävä viranomainen voisi olla vastuussa käyttöoikeuksien ajan tasalla pitämisestä. Tyypillisesti tällaisia tietojärjestelmien käyttöoikeuksien vastuiden jakamista tapahtuu verkottuneissa usean viranomaisen yhteiskäytössä olevissa tietojärjestelmissä esimerkiksi palvelukeskuksiin organisoiduissa palveluntuotantomalleissa. Siten palvelukeskus määritteli käyttöoikeudet tietojärjestelmän vastuuviranomaisena, mutta tietojärjestelmää käyttävä viranomainen ylläpitäisi käyttöoikeuksia ajantasaisina.

Lain 17 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava, että sen tietojärjestelmien käytöstä ja niistä tehtävistä tietojen luovutuksista kerätään tarpeelliset lokitiedot, jos tietojärjestelmän käyttö edellyttää tunnistautumista tai muuta kirjautumista. Lokitietojen käyttötarkoituksena on tietojärjestelmissä olevien tietojen käytön ja luovutuksen seuranta sekä tietojärjestelmän teknisten virheiden selvittäminen. Lainkohdan perustelujen mukaan lokitiedot tulisi kerätä, jos tietojärjestelmän käyttö edellyttäisi tunnistautumista tai muuta kirjautumista. Lokitiedot tulisi kerätä tietojärjestelmän käytöstä ja tietojen luovutuksista, mutta tietojen kerääminen olisi sidottu tarpeellisuuteen. Jos tietojärjestelmästä luovutetaan rajapintojen tai katseluyhteyden avulla salassa pidettäviä tietoja tai henkilötietoja, tulisi luovuttavassa järjestelmässä kerätä luovutuslokiteidot sen varmistamiseksi, että tietojen luovuttamiselle on ollut laillinen perusteensa. Lisäksi käyttölokiteidot tulisi kerätä ainakin tietojärjestelmistä, joissa käsitellään salassa pidettäviä tietoja. Käyttölokiteitojen keräämisen tarve tulisi arvioida puolestaan sillä perusteella, tarvitaanko niitä virheselvittelyjä varten tai yksilön etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien sekä oikeusturvan toteuttamiseksi taikka virkavastuun todentamiseksi. Erityisesti näistä näkökulmista tulisi arvioida käyttölokiteitojen tarpeellisuutta, kun tietojärjestelmässä käsitellään muita kuin salassa pidettäviä tietoja taikka tietoja, joilla voisi olla merkitystä yksilön oikeusturvan toteuttamisen näkökulmasta.

Lokitietojen tarpeellisuusarviointiin vaikuttaa myös tietosuoja-asetuksessa säädetyt vaatimukset teknisten ja organisatoristen toimenpiteiden toteuttamiseksi henkilötietojen suojaamiseksi. Lokitietojen kerääminen perustuisi tarpeeseen, jonka määrittelee se viranomainen, joka on vastuussa tietojärjestelmästä. Se, missä laajuudessa ja mitä lokitietoja kerätään, perustuu tarpeellisuusarviointiin. Lokitiedot voidaan jättää keräämättä, jos niiden keräämiselle ei ole tiedonhallintalaissa tai muussa säädöksessä tarkoitettua perustetta.

Lokitiedot ovat pääosin henkilötietoja, joten niiden sääntelyssä on otettava huomioon tietosuojan yleissääntely. Lokitiedot ovat osa viranomaisten tietojärjestelmien tietoturvajärjestelyjä, joten ne ovat vakiintuneen oikeuskäytännössä esitetyn tulkinnan perusteella (KHO 2014:69 ja KHO 27.5.2015 t. 1419) salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista. Lokitietojen keräämisen tarkoituksena ja perusteena on toteuttaa viranomaisten tietojärjestelmien tietoturvasuojaa siten, että lokitietojen perusteella voidaan selvittää virhetilanteita ja valvoa tietojärjestelmien käyttöä muun muassa oikeusturvan toteuttamiseksi ja virkavastuun todentamiseksi. Lokitietojen tarkoituksena on myös dokumentoida tietojärjestelmistä tehtävät luovutukset ja samalla osaltaan varmistaa, että luovutuksille on ollut olemassa lainmukainen peruste. Näistä syntyvät tietojärjestelmien käyttölokot ja luovutuslokot. Lokirekisteri on tietojärjestelmien ja käyttäjien toimintaa kuvaava pääsääntöisesti henkilötietoja sisältävä rekisteri. Lokitietoja kerätään tietojärjestelmien käytöstä, jolla tarkoitetaan tietojen tallentamista, muuttamista, poistamista, katselua tai muuta tietoihin kohdistuvaa toimenpidettä.

Tiedonhallintalain 17 §:ssä ei säädetä lokitietojen tiedonsaannista, vaan se ratkaistaan julkisuuslain tai erityislakien perusteella. Pykälä ei sisältäisi myöskään lokitietojen säilytysaikaa koskevaa säännöstä, vaan lokitietojen säilytysaika määritellään tarpeellisuusvaatimus huomioon ottaen siten kuin muukin tietojen säilyttäminen. Yleisesti lokitietojen säilytysaika on tyypillisesti vähintään viisi vuotta viranomaistoiminnassa rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen vuoksi. Erityislainsäädännössä voi olla säädettyä erikseen lokitietojen säilytysajoista erityisesti, jos lokitietoja säilytetään pidempiä aikoja kuin on tarpeen viranomaisella olevien velvollisuuksien toteuttamiseksi. Pykälässä ei säädetä myöskään siitä sisällöstä, jota lokitiedoissa tulisi kerätä, vaan lokitietojen käyttötarve määrittelee sen, mitä tietoja lokitietoina voidaan kerätä tietystä tietojärjestelmästä.

Lain 22 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Lain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus.

2.11 Euroopan unionin oikeus

2.11.1 Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirja

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan 1 kohdan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista. Perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja. Artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

Euroopan komissio on vammaisten henkilöiden oikeuksista tehtyä YK:n yleissopimusta täysimääräisesti kunnioittaen sitoutunut turvaamaan vammaisten yhtäläiset mahdollisuudet. Oikeuksiin sisältyy muun muassa fyysisen ympäristön ja liikennevälineiden, tieto- ja viestintäteknologian ja -järjestelmien sekä muiden toimintojen ja palveluiden esteettömyys.

2.11.2 Euroopan Unionin ihmisoikeussopimus

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa säädetään ihmisoikeuksista ja perusvapauksista sekä ihmisoikeustuomioistuimesta. Sopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

2.11.3 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882 tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (*esteettömyysdirektiivi*) tuli voimaan 17.4.2019. Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi. Tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Esteettömyyttä ja kaikkia palvelevaa suunnittelua on tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleisen huomautuksen nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys) mukaisesti.

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen hätänumeroon ”112” saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen. Esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta löytyy informaatiota osoitteesta <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM058:00/2021>.

2.11.4 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä

EU direktiivin 2018/1972 109 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että hätäpalvelut ovat hätäviestien välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttämismahdollisuuksia vastaavalla tavalla tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset yhdenmukaistavan unionin lainsäädännön mukaisesti. Tämä edellyttää toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa vammaiset loppukäyttäjät voivat käyttää hätäpalveluja vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät, mahdollisuuksien mukaan ilman ennakkorekisteröintiä.

2.11.5 EU:n yleinen tietosuoja-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (jatkoksa *tietosuoja-asetus*) on suoraan sovellettavaa oikeutta ja sellaisenaan velvoittavaa lainsäädäntöä jäsenvaltioissa. Tietosuoja-asetus tulee sovellettavaksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Tietosuoja-asetus velvoittaa ennen kaikkea rekisterinpitäjää, mutta myös henkilötietojen käsitelijän on sitouduttava noudattamaan määräyksiä, mikäli käsittelee henkilötietoja rekisterinpi-

täjän puolesta. Niin rekisterinpitäjän kuin henkilötietojen käsittelijän tulee henkilötietojen käsittelyssä oma-aloitteisesti noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa. Tietosuojasetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Niitä ovat henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus-, kohtuullisuus- ja läpinäkyvyysvaatimus, käyttötarkoitussidonnaisuus, tietojen minimointi, henkilötietojen täsmällisyys ja henkilötietojen säilytyksen rajaaminen. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta säädetään tarkemmin asetuksen 6 artiklassa. Viranomaisten osalta keskeisimmät henkilötietojen käsittelyn perusteet ovat 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti lakisääteisten velvoitteiden noudattaminen (c alakohta), yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen (e alakohta) ja rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttäminen (e alakohta).

2.11.6 EU:n rikosasioiden tietosuojadirektiivi

Direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisen viranomaisen suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (*rikosasioiden tietosuojadirektiivi*). Rikosasioiden tietosuojadirektiivissä on yhdeksän lukuja. Luvut käsittelevät yleisiä säännöksiä, periaatteita, rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää, henkilötietojen siirtoja kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille, riippumattomia valvontaviranomaisia, yhteistyötä, oikeussuojakeinoja, vastuuta ja seuraamuksia, direktiivin täytäntöönpanoa sekä direktiivin loppusäännöksiä. Rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädetyn mukaisesti jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava direktiivin noudattamisen edellyttämät lainsäädäntötoimenpiteet. Rikosasioiden tietosuojadirektiivi on pantu täytäntöön rikosasioiden tietosuojalailla.

3 Nykytilan arvio

3.1 Yleiset säännökset

Voimassa oleva hätäkeskuslaki sisältää säännöksiä henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa. Tätä ei kuitenkaan ole todettu lain soveltamisalassa. Rajavartiolaitoksen asema hätäkeskustoiminnassa ja hätäkeskuslain soveltamisalaa tältä osin olisi tarpeen selkeyttää.

Laissa ei määritellä hätäkeskustoimintaa. Tästä johtuen hätäkeskustoiminta tulkitaan eri viranomaistoimijoiden keskuudessa eri tavoin. Hätäkeskustoiminta sekä muut määritelmät olisi lain luettavuuden ja tulkinnan selkeyttämiseksi perusteltua määritellä erillisessä määritelmä pykälässä.

3.1.1 Hätäkeskuslaitos

Sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön rooli Hätäkeskuslaitosta ohjaavana ja valvovana ministeriönä on toimiva. Tarve Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisen ohjauksen yhteistyöryhmän (ylijohtajakokous) olemassaololle katsotaan edelleen tarpeelliseksi.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät ja rooli hätäkeskustoiminnassa nykymuodossaan on toimiva. Olisi kuitenkin tärkeä selkeyttää Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävien priorisointia, koska Hätäkeskuslaitos voi niiden lisäksi hoitaa sen toimialaan soveltuvia muita tehtäviä ja muulla tavoin avustaa viranomaisia. Voimassa olevassa hätäkeskuslain mukaan muista tehtävistä ja muulla tavalla viranomaisen avustamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta ei kuitenkaan ole säädetty Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä tai vi-

ranomaisten avustamisesta tarkemmin. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja myös julkisen hallintotehtävän suorittaminen edellyttää laissa ja asetuksessa säädettyä toimivaltaa. Hätäkeskuslaitoksen jo nyt tekemistä muista tehtävistä ja viranomaisten avustamisesta olisi säädettävä tarkemmin asetuksessa.

Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa on ympärivuorokautinen päivystys, joka pystyy vastaanottamaan vuorokauden eri aikoina konsulipalveluihin liittyviä asiakasyhteydenottoja. Aikaisemmin ulkoministeriössä palvelun antaminen hoidettiin virkamiesten varallaolona. Ulkoministeriön avustaminen kyseisissä ulkoministeriön lakisääteisissä julkisissa hallintotehtävissä on perusteltua ja se sopii Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin. Koska kyseiset konsulipalveluihin liittyvät avustavat asiakaspalvelutehtävät ovat ulkoasiainhallinnolle kuuluvia julkisia hallintotehtäviä, on niiden siirtämisestä Hätäkeskuslaitokselle säädettävä lailla ja asetuksella. Turvallisuustutkintalain 16 §:n mukainen onnettomuusilmoitusten vastaanottoon liittyvä päivystys on hoidettu Onnettomuustutkintakeskuksessa vapaamuotoisena varallaolona. Päivystäjä voi ilmoituksen saapuessa olla hoitamassa muita toimia, jotka ovat ilmoituksen vastaanottamisen ajaksi keskeytettävä. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa on ympärivuorokautinen päivystys, joka pystyy nopeasti ja tietoturvalisesti ottamaan vastaan onnettomuusilmoituksia, kirjaamaan ne Onnettomuustutkintakeskuksen järjestelmään sekä välittää tiedon tapahtumasta Onnettomuustutkintakeskuksen asiasta vastaavalle virkamiehelle puhelimitse turvallisuustutkintaan liittyvää päätöksentekoa ja toimenpiteitä varten, ellei ilmoitus ole luonteeltaan sellainen, että se ei selvästi kuulu Onnettomuustutkintakeskukselle. Onnettomuustutkintakeskus on laatinut tapahtumatyyppistä (ilmailu, raideliikenne, vesiliikenne, sosiaali- ja terveydenhuolto, muut) riippuvan listan siitä, missä järjestyksessä Onnettomuustutkintakeskuksen virkamiehiä tavoitellaan. Onnettomuustutkintakeskus tekee päätöksen mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä ja tarvittavat tutkijat valitaan ja hälytetään Onnettomuustutkintakeskuksen toimesta. Tiedot saatuaan Onnettomuustutkintakeskus tekee turvallisuustutkintalain mukaisen ratkaisun turvallisuustutkinnan aloittamisesta tai aloittamatta jättämisestä. Hätäkeskuslaitos on avustanut Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa niiden välillä tehdyn sopimuksen perusteella vuodesta 2021 alkaen. Onnettomuustutkintakeskuksen lakisääteisissä tehtävissä avustamisesta ilmoitusten vastaanottamisessa Hätäkeskuslaitoksen toimesta sopii Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin. Koska kyseessä on Onnettomuustutkintakeskukselle laissa säädetystä julkisesta hallintotehtävästä, sen siirtämisestä Hätäkeskuslaitokselle tulee säätää lailla ja asetuksella.

Hätäkeskuslaitoksen johtajaa vastaavia virkanimikkeitä muissa valtion laitoksissa ovat muun muassa ylijohdaja ja pääjohtaja. Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimike olisi peruteltua muuttaa ylijohdajaksi vastaamaan tehtävän asemaa laitoksen ylimpänä johtajan. Tällä hetkellä nimike voidaan sekoittaa laitoksen muihin esimiehiin, jotka toimivat myös johtaja nimikkeellä.

Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtäviä koskeva sääntely vastaa nykytilaa. Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtäviä tulisi kuitenkin tarkentaa niin, että tehtävät ovat tarkkarajaisia ja tehtävänä ei voisi siten olla yleisluonteisesti määritelty huolehtiminen Hätäkeskuslaitokselle kuuluvista muista kiireellisistä tehtävistä. Tällainen sääntely ei vastaa perustuslain mukaista lainsäädännön tarkkarajaisuutta. Lisäksi, jos kyseiset tehtävät sisältävät julkista hallintotehtävää, tulisi niistä säätää lailla tai asetuksella.

3.1.2 Henkilötietojen käsittely ja rekisterinpitäisyys

Kansallisen harkintamarginaalin perusta on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa, jolla annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää kansallisesti henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta voidaan säätää jäsenvaltion lainsäädännössä tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen

noudattamiseksi tai käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohta). Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua näihin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteisiin.

Voimassa oleva sääntely henkilötietojen käsittelystä on sidottu tietojärjestelmään. Tietosuojaan liittyvän kehityksen johdosta henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa olisi perustellumpaa sitoa tosiasiallisiin henkilötietojen käsittelytarkoituksiin. Hätäkeskustoiminnassa käsitellään tosiasiallisesti henkilötietoja Hätäkeskuslaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi sekä pelastustoimen, poliisitoimen ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen välittömien toimenpiteiden tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen käynnistämiseen ja suorittamiseen, jotta hätäkeskuspalvelujen saatavuus ja laatu voidaan turvata kansalaisille koko maassa. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus perustuu yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 c kohtaan eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta säättämisen kansallisesti 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetussa sääntelyliikkumavarassa.

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa määritellään rekisteri, jolla tarkoitetaan mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisista tai maantieteellisistä perusteista jaettu. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa määritellään lisäksi muun muassa käsittely, rekisterinpitäjä ja käsitteittäjä. Näitä määritelmiä ei siten ole tarve määritellä hätäkeskuslaissa.

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan rekisterinpitäjä yksin tai yhdessä toisen kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jos henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä. Silloinkin kun rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelytarkoitukset ja keinot täsmennetään laissa, lähtökohtana määrittelyssä tulee pitää sitä, että rekisterinpitäjäksi voidaan osoittaa ainoastaan sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet. Kansallisesti ei ole mahdollista säätää tosiasiallisesta tilanteesta poikkeavasti.

Tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaan yhteisrekisterinpitäjät määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Ne määrittelevät keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastualueen velvoitteidensa noudattamiseksi ja rekisteröidyn oikeuksien käytön mahdollistamiseksi.

Myös rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan määritelmän mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Lain 16 §:ssä säädetään yhteisrekisterinpitäjistä. Pykälän 1 momentin mukaan, jos kaksi tai useampi rekisterinpitäjä määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, niiden on sovittava keskinäisestä vastuunjaostaan rikosasioiden tietosuojalain mukaisten velvollisuuksien hoitamisessa, jollei vastuunjaosta ole säädetty laissa.

Käytännössä on myös ilmennyt epäselvyyttä siitä, kuka on rekisterinpitäjä henkilötietojen osalta ja mistä rekisterinpitäjäys alkaa. Rekisterinpitäjästä säättäminen hätäkeskuslaissa on mahdollista tietosuoja-asetuksen perusteella, ja se on perusteltua usean viranomaisen käytössä olevan tietojärjestelmän johdosta. Yleinen tietosuoja-asetus ei tunne voimassa olevan hätäkeskuslain mukaista päävastuullista rekisterinpitäjää. Voimassa olevan lain mukaiset rekisterinpitäjät Hätä-

keskuslaitos ja Poliisihallitus eivät kuitenkaan ole tietosuoja-asetuksen mukaan yhteisrekisterinpitäjiä, koska ne käsittelevät henkilötietoja hätäkeskustoiminnassa eri tarkoituksiin, eivätkä ne määrittele yhdessä henkilötietojen käsittelytarkoitusta. Hätäkeskuslaki olisi saatettava tietosuoja-asetuksen mukaiseksi niiltä osin, kuin se on ristiriidassa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, vaikka normihierarkian näkökulmasta ristiriitatilanteiden ratkaiseminen asetuksen eduksi on selkeää.

Pelastustoimi, poliisi, sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos määrittävät kukin omalta osaltaan henkilötietojen käsittelytarkoituksen hätäkeskustoiminnassa eli mitä tietoja kyseinen toimiala tarvitsee, että ilmoituksen tai tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kyseisen viranomaisen tehtäväksi sekä mille yksikölle ja millä kiireellisyysluokalla tehtävä välitetään. Jokainen hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle. Hätäkeskuslaitos vastaanottaa ja arvioi hätäilmoituksen ja välittää tehtävän viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen hätäkeskustoiminnassa, jotta ne voivat toteuttaa lakisäateiset velvoitteensa. EU tietosuoja-asetuksen nojalla Hätäkeskustoimintaan osallistuvat edellä mainitut viranomaiset ovat siten rekisterinpitäjiä omien tietojensa osalta. Tietosuoja-asetuksen nojalla rekisterinpitäisyys alkaa kunkin viranomaisen osalta hätäilmoituksen alusta lähtien.

Tällä hetkellä hätäkeskustietojärjestelmässä poliisin tehtävätiedot sisältävät vastaanotetun ilmoituksen lisäksi tietoja, joita poliisi käsittelee hätäilmoituksen perusteena olevalla poliisitehtävällä. Poliisi tallentaa hätäkeskustietojärjestelmään myös oma-aloitteiset tehtävänsä ja niihin liittyvät tiedot, jotka eivät edellytä Hätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä. Lisäksi poliisi tallentaa hätäkeskustietojärjestelmään hätäilmoitukseen liittyvää tai toimenpiteitä koskevat tiedot (esimerkiksi tapahtuma- ja toimenpideseloste, aika, paikka, tehtävän kiireellisyysluokka ja vaarallisuus, tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista ja osallistuneista henkilöistä, tehtävän viestiliikenne Hätäkeskuslaitoksen ja tehtävää suorittavan viranomaisen välillä). Poliisipartiot tallentavat järjestelmään myös tapahtumapäiväkirjaan liittyvät tehtävälomakkeet, suoritteita ja aikaleimoja, joita voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä ja tulostavoitteita määritettäessä.

Hallintovaliokunta on poliisin henkilötietolain uudistusta käsitellessään todennut, että poliisin henkilötietolakia sovelletaan täydentävästi poliisin tehtävien suorittamiseksi tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn siltä osin kuin erityislainsäädäntöön ei sisälly poliisin henkilötietolaista poikkeavia säännöksiä (HaVM 39/2018 vp, s. 9). Hätäkeskustietojärjestelmään tallennettuja tietoja käsitellään siten hätäkeskuslain lisäksi myös poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Tämän lisäksi rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisin pitämiin tietoihin säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 4 luvussa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 6 luvussa. Poliisihallitus vastaa jo tällä hetkellä tosiasiaa rekisterinpitäjänä rekisteröityjen oikeuksien suojaamisesta ja oikeuksien toteuttamisesta poliisin tietojen osalta ja tekee päätökset myös tietojen luovuttamisesta.

Henkilötietojen käsittelytarkoitus pelastustoimen osalta on hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittäminen pelastustoimen antamien ohjeiden mukaisesti pelastuslaitokselle tai sen tehtäviä hoitavalle sopimuspalokunnalle. Tällä hetkellä hätäkeskustietojärjestelmässä pelastuslaitosten tehtävätiedot sisältävät vastaanotetun ilmoituksen lisäksi muun muassa tietoja, joita käytetään pelastustoimen tehtävien hoitamiseen eli pelastustoiminnan toteuttamiseen, tilannekuvan ylläpitoon ja seurantaan, raportointiin ja tilastointiin, val-

vontatehtäviä ja hallinnollisia tehtäviä varten, kuten laskutusta varten, pelastustoiminnan johtamiseen, väestönsuojelun toteuttamiseen, valmiuden ylläpitoon, palotutkintaan, paloilmoitinkohteisiin sekä automaattisiin sammutuslaitteistoihin liittyvien tietojen käsittelyyn, oman toiminnan seuraamiseen ja kehittämiseen ja työturvallisuustietojen hallintaan. Toimiala pitää lisäksi järjestelmässä yllä muun muassa tietoja riskianalyseista, vastemalleista, riskiarvioista, resurssi- ja ominaisuustiedoista.

Koska kunta vastaa alueen pelastustoimen järjestämisestä, se myös vastaa tosiasiaassa rekisterinpitäjän velvoitteista pelastustoimen tietojen osalta tietosuoja-asetuksen mukaan. 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueet (yhteensä 21) ja Helsingin kaupunki vastaavat pelastustoimen järjestämisestä alueellaan ja siten pelastustoimen tietojen rekisterinpitäjyydestä alueellaan. Hätäkeskustoimintaan osallistuva pelastusviranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävänkäsittelyohjeet tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet Hätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet yhteensovitetaan ennen niiden käyttöönottoa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä. Näin ollen pelastustoimen järjestämisestä vastaavat 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki toimivat yhteisrekisterinpitäjinä pelastustoimen tietojen osalta, koska ne määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen ja keinot toimialansa osalta yhdessä.

Henkilötietojen käsittelytarkoitus sosiaali- ja terveystoimen osalta on hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittäminen sosiaali- ja terveystoimen antamien ohjeiden mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilötietojen rekisterinpitäjyydestä. Uudenmaan alueella rekisterinpitäjyydestä vastaavat myös Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä. Hätäkeskustoimintaan osallistuva sosiaali- ja terveydenhuollon viranomainen antaa toimialaansa liittyvät tehtävän käsittelyohjeet tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet Hätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet yhteensovitetaan ennen niiden käyttöönottoa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä. Näin ollen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat 21 hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä toimivat yhteisrekisterinpitäjinä, koska ne määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen ja keinot toimialansa osalta yhdessä.

Myös Rajavartiolaitos antaa Hätäkeskuslaitokselle ohjeet ja suunnitelmat meripelastuslaissa tarkoitettujen tehtävien sekä muiden Rajavartiolaitokselle kuuluvien, välittömiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävien suorittamiseksi ja siirtämiseksi Rajavartiolaitoksen käsiteltäviksi. Rajavartiolaitos tallentaa tietoja itse suoraan järjestelmään. Samoja tietoja on osittain myös Rajavartiolaitoksen omissa rekistereissä. Kuitenkin ne Rajavartiolaitoksen yksiköitä koskevat tiedot, jotka on syötetty muiden viranomaisten vasteisiin, ovat ainoastaan hätäkeskustietojärjestelmässä. Hätäkeskustietojärjestelmässä Rajavartiolaitoksen tehtävätiedot sisältävät tietoja vastaanotetun ilmoituksen käsittelyyn meripelastukseen osallistuvien yksiköiden valmius-, paikka- ja suorituskykytietojen siirtämiseen meripelastuksen tietojärjestelmään (vrt. meripelastuslain 14 §) sekä Rajavartiolaitoksen yksiköiden hälyttämiseen muiden viranomaisten johtovastuulle kuuluvan tehtävän hoitamiseksi ja tukemiseksi sen mukaan kuin kyseisen tehtävän vasteessa on sovittu. Näin ollen Rajavartiolaitos toimii rekisterinpitäjänä Rajavartiolaitoksen tietojen osalta.

Tehtävä tai toimenpide voi olla myös viranomaisen oma-aloitteinen, jolla on vaikutusta Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja hätäkeskuspalveluihin. Oma-aloitteiset tehtävät kirjataan järjestelmään tilannekuvan ylläpitämiseksi, jotta Hätäkeskuslaitos tietää mitä resursseja kyseisellä viranomaisella on käytettävissä. Riskiarviossa Hätäkeskuslaitos huomioi oma-aloitteisia tehtäviä ottaneet yksiköt ja välittää niille tarkoituksenmukaisia kiireellisiä tehtäviä. Esimerkiksi poliisin tehtäviä suorittavat poliisin hälytettävät yksiköt. Jotta kiireelliselle poliisin toimenpiteitä edel-

lyttävälle tehtävälle voidaan hälyttää lähin yksikkö, on hätäkeskustietojärjestelmässä oltava käytössä tieto myös oma-aloitteisella tehtävällä olevista poliisin yksiköiden paikkatiedoista, jotka ovat hälytettävissä kiireellisemmälle tehtävälle.

Jokaisella hätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella on tarve käsitellä hätäkeskustietojärjestelmässä tietoja viranomaisten oman toiminnan tai antamiensa ohjeiden noudattamisen valvontaan sekä toiminnan seuraamiseen ja kehittämiseen.

Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti. Hätäkeskuslaitos on lisäksi hätäkeskustietojärjestelmän tekninen ylläpitäjä sekä määrittää omien tietojensa käsittelytarkoitukset. Hätäkeskuslaitos on tietojen rekisterinpitäjä näiden tietojen osalta.

Hätäkeskuslakia tulisi päivittää myös henkilötietojen käsittelyn osalta. Tietosuoja-asetus ei tunne käsittelyä siten kuin voimassa olevassa hätäkeskuslaissa on säädetty. Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen mukaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun. Käsitteellä puolestaan tarkoitetaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista.

Henkilötietojen käsittelytarkoituksen määrittää kukin viranomainen ohjeissaan. Hätäkeskuslaitos toimii hätäilmoituksen vastaanottaessaan, kirjatessaan sen järjestelmään ja välittäessään tehtävän toimivaltaiselle viranomaiselle kyseisen viranomaisen tietojen käsittelijänä. Hätäkeskuslaitos toimii käsittelijänä myös, kun se etsii, hakee tai luovuttaa tietoja rekisterinpitäjän lukuun.

3.1.3 Tiedonhallinta

Lähtökohtana lainvalmistelussa on, että lakiehdotukset laaditaan perustuslain ja yleislakien mukaisiksi ja lainsäädäntö on pyrittävä säilyttämään selkeänä. Lähtökohtaisesti yleislaista ei poiketa ja yleislakeja kunnioittamalla hillitään normitulvaa. Yleislaista poikkeamiseen tarvitaan aina erityinen, painava syy.

Tiedonhallintalaki on yleislaki, jossa luodaan perusta yhtenäisille menettelytavoille, joilla julkinen hallinto käsittelee hallussaan olevia tietoja. Hätäkeskuslaitoksella on tiedonhallintalain mukaisesti vastuu huolehtia siitä, että tiedonhallinnan vastuut ja roolit on määritelty ja että on järjestetty riittävä valvonta tiedonhallintaan liittyvien säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta. Hätäkeskuslakiin olisi kuitenkin tarpeen lisätä viittaus tiedonhallintalain mukaiseen vastuuseen nykytilanteen selkeyttämiseksi.

Tiedonhallintalain 16 §:n mukaan tietojärjestelmästä vastuussa olevan viranomaisen on määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet, joten hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjärekisteristä ja käyttäjärekisterin tietojen käytöstä ei ole tarvetta säätää erikseen hätäkeskuslaissa. Hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäjä eli järjestelmästä vastuussa oleva viranomainen on Hätäkeskuslaitos. Edelleen tiedonhallintalain mukaisesti käyttöoikeudet on määriteltävä käyttäjän tehtäviin liittyvien käyttötarpeiden mukaan, ja ne on pidettävä ajantasaisina. Hätäkeskuslaitoksen olisi jatkossakin määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet tietojärjestelmään käyttäjän tehtäviin liittyvien tarpeiden mukaisella tavalla. Tietojärjestelmän ylläpito ja siihen liittyvät vastuut tulisi

määritellä tiedonhallintamalleissa. Tietojärjestelmää käyttävä viranomaisellinen ylläpitäisi itse käyttöoikeuksia ajantasaisina.

Hätäkeskustietojärjestelmän käyttö edellyttää tunnistautumista tai muuta kirjautumista, joten suoraan tiedonhallintalain 17 §:n nojalla tietojärjestelmän käytöstä ja tehtävistä tietojen luovutuksista tulee kerätä tarpeelliset lokitiedot. Lokitietoja tarvitaan myös tietojärjestelmän teknisten virheiden selvittämiseen. Koska hätäkeskustietojärjestelmästä luovutetaan rajapintojen tai katseluyhteyden avulla salassa pidettäviä tietoja tai henkilötietoja, tulee luovuttavassa järjestelmässä kerätä luovutuslokiteidot sen varmistamiseksi, että tietojen luovuttamiselle on ollut laillinen peruste. Lisäksi tulee kerätä käyttölokiteidot, koska hätäkeskustietojärjestelmässä käsitellään salassa pidettäviä tietoja ja käyttölokiteitoja tarvitaan virheselvittelyjä varten ja yksilön etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien sekä oikeusturvan toteuttamiseksi ja virkavastuun todentamiseksi. Lokitietojen kerääminen perustuu tiedonhallintalakiin ja jokainen rekisterinpitäjä vastaa omista lokitiedoistaan. Lokiteidot ovat pääosin henkilötietoja, joten niiden sääntelyssä on otettava huomioon tietosuojan yleissääntely.

Tietosuojan yleislainsäädännön mukaan lokitietojen kerääminen on lähtökohtaisesti rekisterinpitäjälle kuuluva velvollisuus ja jokaisella hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjällä tulisi olla pääsy lokitietoihin oman toimialansa tietojen käsittelyn ja tiedonluovutusten osalta. Tämä on edellytyksenä, jotta toimiala voi tarkistaa, että esimerkiksi sen toimialan tietojen käsittelylle ja luovuttamiselle on ollut laillinen peruste. Lokitietoja tarvitaan myös, jotta kyseinen rekisterinpitäjä voi selvittää virheitä sekä varmistaa yksilön etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteutumisen sekä valvoa viranomaisten virkavastuuta.

Lokitietojen säilytysaika tulee määritellä tarpeellisuusvaatimus huomioon ottaen siten kuin muukin tietojen säilyttäminen. Yleisesti lokitietojen säilytysaika on tyyppillisesti vähintään viisi vuotta viranomaistoiminnassa rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen vuoksi. Erityislainsäädännössä voi olla säädettyä erikseen lokitietojen säilytysajoista erityisesti, jos lokitietoja säilytetään pidempiä aikoja kuin on tarpeen viranomaisella olevien velvollisuuksien toteuttamiseksi. Hätäkeskuslaissa ei ole tarvetta säätää edellä mainittua pidemmästä lokitietojen säilytysajasta.

Tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä ei ole tarve säätää erikseen hätäkeskuslaissa, koska siitä on säädetty tiedonhallintalaissa. Tiedonhallintalain 22 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä. Sen mukaan viranomaisten on muun muassa toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Viranomaisellinen voi avata teknisen rajapinnan tiedonsaantiin oikeutetulle viranomaiselle myös muissa tilanteissa. Asiakirjojen ja tietojen antamisesta muulla tavalla säädetään erikseen. Lisäksi tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomaisellinen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädetään myös edellytyksistä katseluyhteyden avaamiselle.

3.1.4 Tiedonsaantioikeus, tietojen luovutus ja tietojen toisiokäyttö

Tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovutusta koskeva sääntely on tarpeen päivittää hätäkeskustoiminnassa syntyvän henkilörekisterin rekisterinpitäjyyden tarkennuksista johtuen. Myös rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovutuksesta ja tietojen toisiokäytöstä tulisi säätää. Sääntelyssä on huomioitava tiedonsaantitarpeiden välttämättömyys ja tarpeellisuus.

Tiedonsaantioikeuksia tulisi täsmentää, jotta mahdollistettaisiin tietojen luovuttaminen viranomaisten tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen tai katseluyhteyksien kautta.

Hätäkeskuslaitoksella tulisi olla jatkossa tiedonsaantioikeudet eri viranomaisrekisteristä saatavien tietojen lisäksi hätäkeskustietojärjestelmästä tietyissä tilanteissa silloinkin, kun Hätäkeskuslaitos ei ole tietojen ja henkilötietojen osalta rekisterinpitäjä. Hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvontaa varten on välttämätöntä, että laitos saa tarvitsemansa tiedot henkilötietojen rekisterinpitäjältä omien lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseksi. Hätäkeskuslaitos ei voi valvoa oman toimintansa lainmukaisuutta ilman, että sillä olisi pääsy hätäilmoitusten ja niihin liittyvien tehtävätietojen tarkastamiseen laillisuusvalvonnan suorittamiseksi. Hätäkeskuslaitos tarvitsee vastaavat tiedonsaantioikeudet lisäksi työnantajan valvontaoikeuden toteuttamista varten.

Poliisilla, pelastustoimella, sosiaali- ja terveystoimella ja Rajavartiolaitoksella tulisi olla oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot sekä välttämättömät tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä Hätäkeskuslaitokselta, poliisilta, pelastustoimelta sosiaali- ja terveystoimelta ja Rajavartiolaitokselta. Nämä tiedot annetaan tällä hetkellä Hätäkeskuslaitoksen harkinnalla viranomaisille. Tiedonsaantioikeus mahdollistaisi tietojen luovutuksen teknisten rajapintojen kautta esimerkiksi hätäkeskustietojärjestelmän ja viranomaisten käyttämän Kenttäjohtamisjärjestelmän (KEJO) välillä.

Sisäministeriö ohjaa ja valvoo Hätäkeskuslaitosta sekä vastaa yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta. Kyseisillä ministeriöillä tulisi olla oikeus saada välttämättömät tiedot laillisuusvalvontaa varten sekä myös hätäkeskustietojärjestelmästä oman toimialansa toiminnan johtamista, ohjausta, suunnittelu- ja kehittämistehtäviä sekä valvontatehtäviä varten. Voimassa olevan lain sanamuoto mahdollistaa, että Hätäkeskuslaitos voi harkita mitä tietoja se antaa ministeriöille.

Hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen tulee antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat sekä niihin liittyvät hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset Hätäkeskuslaitokselle. Ohjeiden ja suunnitelmien teknisen syötön yhdenmukaisuus Hätäkeskuslaitoksen toimesta olisi kuitenkin varmistettava, jotta järjestelmän toimivuus säilyy eikä toimialojen tekemien mahdollisten virhesyöttöjen vaikutus estä resurssien hälyttämistä. Kukin hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen määrittää resurssiensa hälyttämisen kriteerit kuten yksiköt, tehtävälajin ja kiireellisyysluokan hälytysohjeistuksissaan ja vaste-ehdotuksissaan. Siksi olisi tarpeellista, että viranomaiset velvoitettaisiin tallentamaan hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset tietojärjestelmään.

EU:n tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja rikosasioiden tietosuojalain 5 §:ssä on säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta. Kyseisen periaatteen mukaan henkilötiedot tulee kerätä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kannalta yhteensopimattomalla tavalla.

Jokaisella hätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella on tarve käsitellä tietoja myös muuhun, kuin siihen tarkoitukseen, mihin tiedot on alun perin kerätty. Tietojen niin sanotun toisiokäytön välttämättömyys liittyy viranomaisten oman lakisääteisen toiminnan valvontaan, seuraamiseen ja kehittämiseen. Viranomaisten oman toiminnan valvonta, seuranta ja kehittäminen ovat yhteensopiva käsittelytarkoitus tietojen keräämistarkoituksen kanssa, koska kansalainen ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon saadakseen asianmukaista apua ja tietojen toisiokäytöllä varmistetaan, että viranomaisen hätäkeskustoiminta vastaa kansalaisten tarpeeseen mahdollisimman tehokkaasti ja laadukkaasti ja samalla kansalaisten henkilötietojen suojasta huolehditaan ja henkilötietojen suoja valvotaan tehokkaasti.

3.1.5 Vanhentuneet viittaukset

Laissa olevat maininnat sisäasiainministeriöstä tulisi korjata sisäministeriöksi ja vanhentuneet viittaukset tietoyhteiskuntakaareen tulisi muuttaa viittauksiksi lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

4 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävien selkeyttäminen sekä muista tehtävistä ja muiden viranomaisten avustamisesta säätäminen laissa ja asetuksessa perustuslain vaatimusten mukaisesti. Häätäkeskuslaitoksen muiden viranomaisten avustamistehtävistä säädettäisiin konsulipalvelulaissa ja turvallisuustutkintalaissa sekä valtioneuvoston asetuksessa häätäkeskustoiminnasta.

Esityksen tavoitteena on häätäkeskuslain päivittäminen henkilötietojen suojan ja käsittelyn osalta. Häätäkeskustoiminnassa käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjäyys on tarpeen päivittää vastaamaan EU:n yleisen tietosuojalainsäädännön vaatimuksia ja tämänhetkistä tosiasiallista tilannetta huomioiden vuoden 2023 alusta voimaan tuleva pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuu muutos. Häätäkeskustoiminnassa käsiteltävien tietojen rekisterinpitäjät sekä heidän vastuunjakoaan selkeytettäisiin. Esityksen tarkoituksena on selkeyttää henkilötietojen lainmukaista käsittelytarkoitusta häätäkeskustoiminnassa ja siihen liittyvissä viranomaistehtävissä ja erottaa henkilötietojen käsittely tietojärjestelmäsidoonaisuudesta. Samanaikaisesti päivitetäisiin ja tarkennettaisiin tiedonhallintaan, tiedonsaantioikeuksiin, rekisterinpitäjien väliseen tietojen luovuttamiseen ja tietojen toisiokäyttöön liittyvää sääntelyä.

Esityksen tavoitteena on edistää luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia, erityisesti heidän oikeuttaan yksityiselämän suojaan, luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan sekä henkilötietojen suojaan.

Esityksen tavoitteena on lisäksi selkeyttää lainsäädäntöä poistamalla päällekkäistä sääntelyä tietosuojasetuksen ja tiedonhallintalain kanssa.

5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5.1 Keskeiset ehdotukset

5.1.1 Laki häätäkeskustoiminnasta

Esitys sisältää soveltamisalasäännöksen, jonka mukaan laissa säädettäisiin Häätäkeskuslaitoksen toiminnasta sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen häätäkeskuspalveluista ja häätäkeskustoiminnasta sekä henkilötietojen käsittelystä häätäkeskustoiminnassa.

Määritelmät koottaisiin erilliseen pykälään ja ne sisältäisivät nykyisten määritelmien (häätäilmoitus, häätäkeskuspalvelut) lisäksi häätäkeskustoiminnan, oma-aloitteisen tehtävän ja häätäkeskustietojärjestelmän ja tukipalvelut määriteltäisiin kiireellisten ja muiden tukipalvelujen osalta erikseen. Häätäkeskustoiminnalla tarkoitettaisiin häätäkeskuspalveluja ja Häätäkeskuslaitoksen välittämään häätäilmoitukseen tai tehtävään liittyvää pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista Häätäkeskuslaitoksen tuella. Kiireellisillä tukipalveluilla tarkoitettaisiin häätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvää pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoi-

men viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen kiireellisen toiminnan välttämätöntä tukemista asianomaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen perusteella. Muilla tukipalvelulla tarkoitettaisiin pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien tukemiseen liittyviä Häätäkeskuslaitoksen toimia. Oma-aloitteisella tehtävällä tarkoitettaisiin pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai Rajavartiolaitoksen oma-aloitteista ilman Häätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää tehtävää, jossa käytetään häätäkeskustoimintaa varten häätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja tai jolla voi olla merkittävä vaikutus Häätäkeskuslaitoksen toimintaan tai jossa on kohonnut viranomaisen työturvallisuusriski. Häätäkeskustietojärjestelmällä tarkoitettaisiin tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisu-järjestelyä, jota on tarkoitettu käytettävän henkilötietojen sähköiseen käsittelyyn, asiakasasiakirjojen tallentamiseen ja ylläpitoon häätäkeskustoiminnan mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Laissa säädettäisiin tarkkarajaisesti Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävistä, joita ovat häätäkeskuspalvelujen tuottaminen, häätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvien kiireellisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen tuottaminen, häätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen ja häätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, kouluttaminen ja valvonta. Muiden tukipalvelujen antamisen edellytyksenä olisi, että viranomainen ei toiminnallisista syistä pysty tuottamaan niitä omin toimenpitein ja tukipalvelujen hoitaminen ei aiheuta ilmeistä haittaa häätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelujen hoitamiselle. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitos voisi hoitaa muita Häätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvia tehtäviä ja avustaa viranomaisia sellaisissa palveluissa, jotka soveltuvat annettaviksi Häätäkeskuslaitoksessa, vain jos niistä ei ole haittaa perustehtävien hoitamiselle. Esityksen kanssa yhtä aikaa esitetään muutettavaksi valtioneuvoston asetusta häätäkeskustoiminnasta. Kyseiseen asetukseen lisättäisiin tarkkarajainen ja tyhjentävä luettelo Häätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja muiden viranomaisten avustamisesta.

Esityksessä tarkennettaisiin, että Häätäkeskuslaitoksen virka-alueella tarkoitettaisiin hallinnollista aluetta. Myös Häätäkeskuslaitoksen johtajan nimike muutettaisiin ylijohantajaksi.

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävien kirjoitusasua selkeytettäisiin esityksellä ja tarkennettaisiin, että tukipalveluja annettaisiin sekä välitettynä tehtävään tai ilmoitukseen että oma-aloitteiseen tehtävään liittyen. Sisällöllisesti ja tosiasiallisesti päivystäjän tehtävät eivät muuttuisi.

Esityksen mukaan häätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella olisi velvollisuus antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Häätäkeskuslaitos syöttäisi teknisesti ohjeet ja suunnitelmat tietojärjestelmään. Lisäksi pelastustoimin, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset ja Rajavartiolaitos tallentaisivat häätäkeskustietojärjestelmään hälytys ohjeet ja vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyviä tarpeellisia tietoja.

Vanhentuneet viittaukset sisäasiainministeriöön korjattaisiin sisäministeriöksi ja viittaukset tietoyhteiskuntakaareen korjattaisiin viittauksiksi lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Laissa säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta häätäkeskustoiminnassa. Esityksen mukaan henkilötietoja saisi käsitellä vain, jos se on tarpeen häätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyin häätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Lisäksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ja henkilötunnusta saisi käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilötiedoista muodostuvan henkilötietorekisterin rekisterinpitäjänä toimisi esityksen mukaisesti poliisin tehtävätietojen osalta Poliisihallitus, sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävätietojen osalta hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomaiselin eli käytännössä hyvinvointialue ja Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä, pelastustoimen tehtävätietojen osalta hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomaiselin eli hyvinvointialue ja Helsinki ja Rajavartiolaitoksen tehtävätietojen osalta Rajavartiolaitoksen esikunta. Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä lain 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen Hätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista varten tarkoitettujen tietojen osalta. Hätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä myös niiden tietojen osalta, jotka koskevat vahinko-, häiriintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä. Säännökseen lisättäisiin myös informatiivinen viittaus siitä, että Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain mukaisesti.

Esityksen mukaisesti hätäkeskustoiminnassa käsiteltävistä henkilötiedoista säädettäisiin tyhjentävästi ja tarkkarajaisesti. Henkilötietojen käsittelyä ei enää sidottaisi tietojärjestelmään vaan siihen, että henkilötietoja saisi käsitellä vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Pykälän kirjoitusasu selkeytettäisiin. Ilmoitinlaitteiden osalta täsmennettäisiin, että myös palo- ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot ovat tietoja, joita voidaan käsitellä lain perusteella.

Esityksen mukaan henkilötietojen poistamista koskeva sääntely erotettaisiin omaksi pykäläksi.

Hätäkeskuslaitoksen tietojensaantioikeutta viranomaisten rekistereistä päivitetäisiin vastaamaan nykytilaa ja nykyistä tarvetta.

Esitys sisältäisi säännökset viranomaisten tiedonsaantioikeudesta. Esityksen mukaan sisäministeriöllä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä välttämättömät tiedot oman toimialansa johtamista, ohjausta ja valvontaa sekä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä varten maksutta. Myös aluehallintovirastolla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä välttämättömät tiedot pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen valvontatehtäviään varten. Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä Hätäkeskuslaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa ja työnantajan työjohto- ja valvon toteuttamista varten tarvittavat hätäilmoitustallenteet ja kyseiseen tallenteeseen liittyvät tehtävätiedot ja muut välttämättömät tiedot maksutta. Poliisilla, pelastustoimella, sosiaali- ja terveystoimella ja Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta hätäkeskustietojärjestelmästä tehtäviensä hoitamiseksi tehtävää tai toimenpiteitä koskevat välttämättömät tiedot, tarpeelliset tiedot henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi sekä tarpeelliset tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä muilta hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjiltä. Lisäksi Tullilla olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä tarpeellisia tietoja henkilön oman turvallisuuden tai Tullin virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Tullin lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä.

Esityksessä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta. Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus luovuttaa muille rekisterinpitäjille rekisteristään tietoja, jotka se on saanut muiden viranomaisten rekistereistä. Tältä osin esitys vastaa nykytilaa. Lisäksi rekisterinpitäjät saisivat luovuttaa omassa rekisterinpidossaan olevia välttämättömiä tietoja salassapitosäännösten estämättä toisilleen laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa varten,

pseudonymisoituja tietoja koulutustoimintaan ja, jos tiedon ilmaiseminen on yksittäistapauksessa välttämätön hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Lakiin lisättäisiin uusi sääntely koskien henkilötietojen käsittelyä muussa kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa eli niin sanotusta tietojen toisiokäytöstä. Esityksen mukaan rekisterinpitäjä saisi käsitellä oman rekisterinpitonsa alaisia henkilötietoja myös muissa, kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa. Välttämättömien tietojen toisiokäyttö olisi mahdollista laillisuus- ja laadunvalvonnassa, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa ja koulutustoiminnassa, kuitenkin niin, että koulutustoiminnassa käytettävät henkilötiedot olisi pseudonymisoitava eli tietoja ei voida yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja. Lisäksi poliisin ja Rajavartiolaitoksen osalta tehtäisiin viittaukset kyseisten viranomaisten omaan lainsäädäntöön, jonka perusteella ne voivat käsitellä omia tietojaan muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa.

Esitys sisältää uuden säännöksen rekisteröidyn oikeuksista. Pykälässä viitattaisiin yleisen tietosuoja-asetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin, joissa säädetään rekisteröidyn oikeuksista ja niiden rajoittamisesta. Lisäksi lisättäisiin informatiivisena tietona henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki, jota sovelletaan, kun pyyntö koskee poliisin rekisterinpidossa olevia tietoja, ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettu laki, kun pyyntö koskee Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja.

Esitys sisältää uuden säännöksen rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen. Sen mukaan säännöksellä poissuljettaisiin tietosuoja-asetuksen 18 artiklan soveltaminen eli rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta hätäkeskus tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

5.1.2 Turvallisuustutkintalaki

Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa, jos siitä sovitaan erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja Onnettomuustutkintakeskuksen välillä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Hätäkeskuslaitoksen tehtävästä avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa.

5.1.3 Konsulipalvelulaki

Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoasiainhallintoa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa tehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa, jos siitä sovitaan erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja ulkoministeriön välillä. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan Hätäkeskuslaitoksen konsulipalveluihin liittyvistä avustavista tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5.1.4 Pelastuslaki

Toimenpiderekisteriä koskevan pykälän viittaukset hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin päivitetäisiin vastaamaan tähän esitykseen liittyviä hätäkeskuslain muutoksia.

Samalla korjattaisiin pelastuslaitos hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaavaksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi pelastustoimen järjestämisestä annetun lain mukaisesti.

Pykälän 3 momentti korjattaisiin vastaamaan esitettyjä pelastuslain muutoksia hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen. Kyseissä esityksessä on ehdotettu muun muassa pelastuslain 25 §:n kumoamista. Esitetyn 27 §:n 4 momentin mukaan hyvinvointialue voisi tuottaa pelastustoimintaan kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusosalalla toimivalta yhteisöltä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

5.2 Pääasialliset vaikutukset

5.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esitys vahvistaa EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaista henkilötietojen suojaa, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaista yksityiselämän suojaa sekä Suomen perustuslain mukaista yksityiselämän suojaa (10 §).

Hätäkeskustietojärjestelmässä käsitellään henkilötietoja, jotka voivat olla arkaluonteisia tai muutoin hyvin henkilökohtaisia ja syvälle yksityisyyden piiriin meneviä yksilöiviä tietoja. Hätäkeskuspalveluja tarvitsevien ja hätäkeskukseen yhteyttä ottavien kansalaisten henkilötietojen suoja vahvistuu, kun hätäkeskuslaki päivitetään vastaamaan tietosuojaa-asetusta. Erityisesti henkilötietojen käsittelyn oikeusperustasta, rekisterinpitäjistä, tiedonsaantioikeuksista ja tietojen toisiokäytöstä säättäminen vahvistavat ihmisten henkilötietojen ja yksityiselämän suojaa. Esitys selkeyttää hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjyydet ja sitä myöten on selvempää kuka vastaa rekisterinpitäjän velvoitteista rekisteröityä kohtaan.

5.2.2 Taloudelliset vaikutukset

5.2.2.1 Julkinen talous

Säädösehdotus liittyen henkilötietojen rekisterinpitäjyyteen koskee ja sen vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti viranomaisiin eli Hätäkeskuslaitokseen, Rajavartiolaitokseen ja pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastaavissa oleviin hyvinvointialueisiin. Esityksen mukaan rekisterinpitäjyys olisi jatkossa edellä mainituilla viranomaisilla omien tietojensa osalta. Poliisihallituksen osalta esitys ei poikkea nykytilasta.

Hätäkeskustietojärjestelmään kohdistuu mahdollisia teknisiä muutostarpeita rekisterinpitäjyyden muutoksesta johtuen. Uusia rekisterinpitäjiä tulisi esityksen mukaan 21 pelastustoimen järjestämistä vastaavassa olevaa hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki, enintään 21 sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastaavassa olevaa hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä sekä Rajavartiolaitoksen esikunta. Taloudelliset kustannusvaikutukset riippuvat hätäkeskustietojärjestelmään vaadittavien muutosten toteutustavoista ja rekisterinpitäjien tosiasiallisesta määrästä. Kaikkia vaikutuksia tietojärjestelmään ei ole mahdollista ennakoita.

5.2.2.2 Välttämättömien tietoteknisten muutosten kustannukset

Hätäkeskustietojärjestelmää käytetään kahden eri käyttäjäsovelluksen avulla, Erica -client ja Eric -portal. Erica -client on päivystyssovellus, jota käytetään hätäkeskuspäivystyksessä sekä johto- ja tilannekeskuksissa. Erica -client sovellus asennetaan työasemaan, jossa on myös toimivat viestiliikenneyhteydet (puhelin-, ja Virve). Jokaiselle Erica -client käyttäjälle näytetään kaikki toimialan omat tiedot ja Erica -clientin kautta esimerkiksi kaikki viestiyhteydet ovat käytettävissä. Tällä hetkellä näkyvyudet on rajoitettu toimialoittain. Tämä tarkoittaa, että jokainen

toimiala näkee omat tietonsa, mutta ei toisen toimialan tietoja. Erica -portal on puolestaan tietoverkkoyhteyden kautta internet-selaimella käytettävä sovellus. Erica -portal on nettisovellus, jota käytetään verkkoyhteyden kautta. Sitä käytetään tietojen tallennukseen ja hallintaan sekä tapahtumatilastojen katseluun. Erica -portal käyttäjä pystyy hallinnoimaan toimialansa tietoja (esimerkiksi resurssit), mutta ei pysty suorittamaan päivystystoimintoja. Erica -portal käyttäjä pystyy katselemaan oman toimialansa tallentamia tietoja ja toimialansa tapahtumia (tilastotieto).

Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavien tietojen käyttötarkoitus ja -laajuus säilyvät nykyisenlaisina. Hätäkeskuspäivystäjien näkyvyydet pysyvät esityksen mukaan nykyisellään eikä viestiliikennetallennuksiin esitetä muutoksia. Rekisterinpitäjien määrä kasvaisi enimmillään nykyisestä kahdesta (Hätäkeskuslaitos ja Poliisihallitus) 47:ään rekisterinpitäjään.

Erica -client näkyvyydet tulee säilyttää jatkossakin vain toimialoittain rajattuna, eikä näkyvyyksiä voida tosiasiaa rajoittaa alueellisesti niin, että jokainen toimialan erillinen rekisterinpitäjä näkisi vain oman alueensa tiedot. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp) sisältää muun muassa muutoksia pelastuslakiin, joiden on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Pelastuslain 33 § ehdotetaan muutettavan niin, että pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvussa tarkoitettuun sopimukseen perustuva yhteistoiminta ja 45 §:ssä pelastuslaitokselle säädetty velvollisuus antaa apua toiselle pelastuslaitokselle. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat. Pelastuslain 46 §:n muutoksen mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Edellä mainitussa tarkoituksessa myös hyvinvointialueen sekä kunnan ja kuntayhtymien eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset varautuvat ja osallistuvat pelastustoimintaan tehtävään alueensa, keskinäisen työnjakonsa ja niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Onnettomuustilanteissa on siis lakiin perustuvia viranomaisten yhteistyövelvoitteita ja pelastustoimintaan voi osallistua eri viranomaisia yli hyvinvointialuerajojen. Tästä syystä myös valtakunnallinen tilannekuvan ylläpito toimialoilla on välttämätöntä säilyttää. Esimerkiksi isossa metsä- tai maastopalossa tai suuronnettomuudessa pelastustoimen tai ensihoidon yksiköitä hälytettäessä toiselle hyvinvointialueelle, kaikkien eri hyvinvointialueilta tehtävään osallistuvien toimialan yksiköiden on nähtävä oman toimialansa yksikkö- ja tehtävä-tiedot Ericassa ja yhteisten tehtävien osalta henkilötietojen rekisterinpitäjäyys voi jakaantua usealle eri alueen toimialan rekisterinpitäjälle. Lisäksi muun muassa pelastustoimen tuleville yhteistyöalueille on valmisteilla 5 johto- ja tilannekeskusta sekä valtakunnallinen johto- ja tilannekeskus. Näiden johtokeskusten toiminta usean hyvinvointialueen alueella tapahtuvassa onnettomuudessa tai valtakunnallisessa tilanteessa on välttämätöntä varmistaa. Tästä syystä Erica -client näkyvyyksien on säilyttävä entisellään ja esityksestä ei aiheudu tietoteknisiä muutostarpeita eikä lisäkustannuksia.

Vaikka rekisterinpitäjien määrä lisääntyy, ei sillä ole välittömiä vaikutuksia hätäkeskustietojärjestelmän yhtäaikaisten käyttäjien määrään, eikä esitys itsessään edellyttää Erica -clienttien lisäämistä. Poliisille, pelastustoimelle ja Rajavartiolaitokselle on jo luotu Erika -client oikeudet. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon osalta ensihoitokeskuksilla on jo käytössään 5 client oi-

keutta, koska ne hoitavat päivystystoimintaa. Rekisterinpitäjä ei edellytä Erica -client oikeutta, jos rekisterinpitäjä ei hoida päivystystoimintaa. Tästä syystä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevilla hyvinvointialueilla ei ole rekisterinpitäjän ominaisuudessa välttämätöntä saada Erica -client oikeuksia. Rekisterinpitäjälle riittää Erica -portal oikeudet rekisterinpitäjän velvoitteiden hoitamiseen.

Vastaavasta syystä, kuin Erica -client näkyvyyksiä ei voida rajoittaa, Erica -portal näkyvyydet on säilytettävä ennallaan. Näkyvyydet säilyisivät jatkossakin toimialoittain rajattuina ja toimialan sisäisiä rajoituksia voidaan tarvittaessa toteuttaa organisaation sisällä. Esityksestä ei aiheudu tältä osin tietoteknisiä muutostarpeita tai lisäkustannuksia.

Erica hätäkeskustietojärjestelmä sisältää myös puhelutallenteet. Poliisin osalta on jo kehitteillä tekninen työkalu (Tarkki), jolla poliisi pääsisi jatkossa hakemaan omat tallenteensa tietojärjestelmästä. Vastaava teknisellä työkalulla on ollut käytössä edellisen tietojärjestelmän aikanaikin. Muiden rekisterinpitäjien osalta tallenteiden jälkikäteen käyttötarve on poliisia paljon vähäisempää ja tallenteiden luovutus voidaan toteuttaa nykytilan mukaisesti eli, että Hätäkeskuslaitos luovuttaa tallenteet rekisterinpitäjille pyynnöstä. Mikäli poliisi, syyttäjä tai Onnettomuustutkintakeskus pyytää tallennetta erityislainsäädännön nojalla, tällöin edellä mainitut olisivat oikeutettu saamaan koko tallenteen tiedonsaantioikeutensa nojalla. Tämä ei aiheuta muutostarpeita tietojärjestelmään eikä lisäkustannuksia.

Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmän lokirekisteristä tällä hetkellä. Lokirekisteri on tietojärjestelmän ja käyttäjien toimintaa kuvaava pääsääntöisesti henkilötietoja sisältävä rekisteri. Lokitietoja kerätään tietojärjestelmien käytöstä, jolla tarkoitetaan tietojen tallentamista, muuttamista, poistamista, katselua tai muuta tietoihin kohdistuvaa toimenpidettä. Lokitietojen keräämisen tarkoituksena ja perusteena on toteuttaa viranomaisten tietojärjestelmien tietoturvallisuutta siten, että lokitietojen perusteella voidaan selvittää virhetilanteita ja valvoa tietojärjestelmien käyttöä muun muassa oikeusturvan toteuttamiseksi ja virkavastuun todentamiseksi. Lokitietojen tarkoituksena on myös dokumentoida tietojärjestelmistä tehtävät luovutukset ja samalla osaltaan varmistaa, että luovutuksille on ollut olemassa lainmukainen peruste. Rekisterinpitäjillä tulee olla oikeus oman toimialansa lokitietoihin, jotta ne voivat valvoa rekisterinpitäjän velvoitteita ja henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta. Lokirekisterin käytönvalvonnan työkalu on käytössä tällä hetkellä vain Hätäkeskuslaitoksella. Lokirekisterin käytönvalvonnan työkalun toteuttaminen jokaiselle rekisterinpitäjälle aiheuttaisi noin 0,35 miljoonan euron lisäkustannuksen.

Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voi muun muassa käsitellä, tallentaa, hakea ja luovuttaa tietoja Hätäkeskustietojärjestelmästä käsittelijän roolissa rekisterinpitäjille. Tämä ei aiheuta lisäkustannuksia tietojen hakemisen ja luovuttamisen osalta. Esitys ei vaikuta tietopyyntöjen määrään, vaikka rekisterinpitäjien määrä kasvaa. Hätäkeskuslaitos toteuttaa jo tällä hetkellä vastaavat toimenpiteet ja vastaa tietopyyntöihin poliisin tietoja lukuun ottamatta.

Hätäkeskuslaitokselle aiheutuu lisätyötä puhelutallenteiden koostamiseen ja luovutusten käsittelyyn liittyvästä työstä. Näiden määrä riippuu rekisterinpitäjien tekemistä työpyynnöistä Hätäkeskuslaitokselle. Poliisille on tulossa oma työkalu (TARKKI) jolla poliisi pääsee hakemaan omat puhelutallenteensa tietojärjestelmästä. Arviolta muille rekisterinpitäjille tallenteiden hakemiseen liittyvä työ aiheuttaa 1 henkilötyövuoden lisästarpeen Hätäkeskuslaitokseen. Esityksestä aiheutuvat kertaluontoiset kustannukset ovat arviolta noin 0,35 miljoonaa euroa.

5.2.2.3 Tietotekniset muutuskustannukset, mikäli rekisterinpitäjät niitä erikseen vaativat

Esityksen mukaan ja edellä olevassa kappaleessa kerrotun mukaisesti sekä Erica -client että -portaal näkyvyydet on säilytettävä ennallaan eli toimialoittain rajattuina. Jos kuitenkin hyvinvointialueiden järjestämisvastuussa olevat saman toimialan rekisterinpitäjät haluaisivat jatkossa, että jokainen heistä näkisi vain omassa rekisterinpidossaan eli vain oman hyvinvointialueensa toimialan tehtävät hätäkeskustietojärjestelmästä ja syöttäisi vain omat hätäkeskustoimintaan tarvittavat perustietonsa järjestelmään, aiheutuisi siitä noin 0,5 miljoonan euron lisäkustannukset tietojärjestelmän teknisistä muutoksista. Hätäkeskustietojärjestelmään tehtävät edellä mainitut rajaukset aiheuttaisivat lisäksi henkilötyövuosikustannuksia tieto- ja katselurajauksen työstämisessä. Tästä aiheutuisi arviolta merkittäviä henkilötyökustannuksia Hätäkeskuslaitokselle ja sosiaali- ja terveystieteiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuussa oleville hyvinvointialueille.

Mikäli kaikki rekisterinpitäjät haluaisivat jatkossa, että kukin toimiala voi kuunnella omaan tehtäväänsä kuuluvat hätäpuhelutallenteet, tämä muutos aiheuttaa noin 0,5 miljoonan euron lisäkustannukset.

Vaikka rekisterinpitäjien määrä lisääntyy, ei sillä ole välittömiä vaikutuksia hätäkeskustietojärjestelmän yhtäaikaisten käyttäjien määrään, eikä esitys itsessään edellytä Erica -clienttien lisäämistä. Mikäli sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuussa olevat hyvinvointialueet haluaisivat niillä jo olemassa olevan 5 Erica -client oikeutensa lisäksi uusia Erica -clientteja, tarkoittaisi se sekä -client käyttäjälisenssejä, että clienttien tarvitsemien tietoliikenneyhteyksien rakentamista. Yhden Erica -client käyttäjälisenssin hinta on 10 000 euroa ja yhdestä client -tietoliikenneyhteydestä aiheutuu laskennallisesti noin 25 000 euron vuotuinen verkko- ja infrastruktuurimaksu Erica -client oikeuden hakijalle. Verkko- ja infrastruktuurimaksu aiheutuu Suomen Turvallisuusverkon rakentamis- ja ylläpitokuluista ja Erica-clienttien osalta nämä maksut kohdentuvat Hätäkeskuslaitokselle. Maksut jakautuvat käyttäjäorganisaatioille käytössä olevien yhteyksien prosentiosuukseen suhteessa, joten niiden tarkkaa kustannusvaikutusta on vaikea arvioida. Client oikeuksien lisäämistarve on riippuvainen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevien hyvinvointialueiden toiminnasta eli tarvitsevatko ne hätäkeskustietojärjestelmää päivystystoimintaansa ja keskittävätkö ne mahdollisesti järjestämisvastuutaan. Tämän lisäksi jokainen toimialan vastaa itse käyttöpisteidensä yhteyksien (TUVE-yhteydet ja EDU-verkko) rakentamisesta. Näitä yhteyksiä Hätäkeskuslaitos ei ole rakentanut, joten kustannuksia tältä osin ei ole voitu arvioida.

5.2.2.4 Muuta

Hätäkeskuslaitoksen Onnettomuustutkintakeskuksen avustavat tehtävät eivät aiheuta lisäkustannuksia valtion talousarvioon. Oikeusministeriön talousarviossa ei ole erikseen arvioitu sitä, millainen henkilöstöresurssi ja taloudellinen kulu Onnettomuustutkintakeskuksen vastaanottamien onnettomuusilmoitusten hoitamisesta aiheutuu. Onnettomuustutkintakeskuksen arvion mukaan sen vastaanottamien ilmoitusten käsittelyyn on kulunut noin 50 henkilötyötuntia vuodessa. Päivystysilmoituksiin vastaaminen on Onnettomuustutkintakeskuksessa perinteisesti hoidettu vapaamuotoisena varallaolona, josta ei ole aiheutunut lisäkustannuksia. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa on ympärivuorokautinen päivystys, joka nopeasti ja tietoturvallisesti ottaa vastaan onnettomuusilmoituksia, kirjaa ne Onnettomuustutkintakeskuksen järjestelmään sekä hälyttää tarvittavat Onnettomuustutkintakeskuksen tutkijat. Marraskuussa 2021 Hätäkeskuslaitos vastaanotti 10 ilmoitusta, jotka vaativat johtokeskuspäivystäjän toimenpiteitä. Näistä kolme tehtävää välitettiin Onnettomuustutkintakeskuksen tutkijoille SMS tekstiviestillä. Seit-

semän ilmoituksen osalta tiedot kirjattiin tarkemmin ilmoituksen välittämisen yhteydessä. Onnettomuusilmoitusten vastaanottaminen Häätäkeskuslaitoksessa sopii Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja tehtävä voidaan hoitaa Häätäkeskuslaitoksen olemassa olevilla resursseilla.

Häätäkeskuslaitos on ulkoministeriön kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella hoitanut avustavia tehtäviä vuodesta 2018 lukien. Tehtävien vuosittaiseen määrään vaikuttaa monet tekijät ja esimerkiksi vuoden 2020 yhteydenottojen määrään on vaikuttanut merkittävästi koronapandemia ja vuonna 2021 Afganistanin nopeasti heikentynyt turvallisuustilanne ja sen johdosta tapahtuneet evakuoinnit. Erilaisten kriisien vaikutukset yhteydenottoihin ovat kuitenkin väliaikaisia. Häätäkeskuslaitokselle arvioidaan tulevan jatkossa noin 7000-10000 asiakasyhteydenottoa vuosittain. Toisaalta on myös mahdollista, että matkailun lisääntyminen, kansainvälisen toimintaympäristön muutokset ja ilmastonmuutoksen myötä lisääntyneet luonnononnettomuudet saattavat lisätä yhteydenottojen määrää jossain määrin tulevaisuudessa. On kuitenkin vaikea etukäteen ennakoita ja arvioida sitä, kuinka paljon edellä mainitut muutokset jatkossa vaikuttaisivat asiakasyhteydenottojen määrään. Lisäksi on huomioitava, että asiakasyhteydenottojen määrä voi suurusluokaltaan vaihdella merkittävästi vuosittain, minkä vuoksi keskimääräistä arvioita vuosittaisten yhteydenottojen määrästä on vaikea esittää.

Ulkoministeriö on sitoutunut siirtämään Häätäkeskuslaitokselle laskennallisena korvauksena sopimuksessa yksilöityjen tehtävien hoitamisesta kuutta henkilötyövuotta (6 htv) vastaavan määrärahan vuodessa. Nykyinen sopimus määrärahan siirrosta on sovittu suoritettavaksi vuoden 2023 loppuun saakka. Esityksellä on vaikutus valtion talousarvioon ja Häätäkeskuslaitoksen ulkoministeriölle suorittamat avustavat tehtävät edellyttävät jatkossakin määrärahan siirtoa momentilta 24.01.01 momentille 26.30.02. Tämä siirto tehdään vuoden 2024 talousarviossa ja pysyvästi sitä seuraavassa valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028.

5.2.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan välittömiä tai välillisiä ympäristövaikutuksia, koska esitys ei sisällä muutoksia itse häätäkeskuspalveluihin tai häätäkeskustoimintaan.

5.2.4 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

5.2.4.1 Vaikutukset ihmisiin ja viranomaisten toimintaan

Esitys ei vaikuta häätäkeskuspalvelujen tarpeeseen, saatavuuteen tai saavutettavuuteen tai kansalaisten asiointiin viranomaisten kanssa häätätilanteessa, koska esityksellä ei muuteta, poisteta, perusteta tai järjestetä uudella tavalla kansalaisille tarjottavia häätäkeskuspalveluja. Samasta syystä esitys ei vaikuta eri viranomaisten toimintaprosesseihin ja niiden sujuvuuteen häätäkeskustoiminnassa. Säännösehdotus vaikuttaa Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin siltä osin, että muut häätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset vastaavat jatkossa häätäkeskustietojärjestelmässä olevien tietojen rekisterinpitäjyydestä omien tietojensa osalta. Esityksellä on vaikutuksia häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten keskinäisiin tiedonsaantioikeuksiin ja niihin liittyviin menettelytapoihin. Säännösehdotus sisältää muutoksia tiedonsaantioikeuksiin ja selkeyttää häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten toimintaa tietosuojan osalta.

Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävien hoitaminen jatkuu ennallaan säädösehdotuksen mukaan, mutta laitoksen muiden tehtävien osalta esitys selkeyttää tulkintaerimielisyyksiä ja Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävien priorisointia. Jatkossakin Häätäkeskuslaitoksessa vastaanotetaan häätäilmoituksia ja päivyttäjällä on oikeus ja mahdollisuus toimia kuten tälläkin hetkellä arvioidessaan ilmoitusta ja välittäessään ilmoitusta tai tehtävää toimivaltaiselle viranomaiselle. Esityksellä kuitenkin selkeytetään tietosuojasääntelyä, joka osaltaan selkeyttää ja sitä myöten helpottaa

myös päivystäjien tehtäviä. Esitys mahdollistaa jatkossakin Häätäkeskuslaitoksen oman sisäisen toiminnan kehittämisen, mutta varmistaa samalla perustuslain mukaisen toiminnan, kun toiselle viranomaiselle lailla säädetyissä tehtävissä voidaan avustaa vain lain ja asetuksen säätämässä rajoissa.

Säädösehdotus vaikuttaa Häätäkeskuslaitoksen sekä ulkoministeriön ja Onnettomuustutkintakeskuksen viranomaistoiminnan voimavarojen kohdentumiseen ja viranomaisten yhteistyöhön. Ehdotetut konsulipalvelulain mukaiset avustavat tehtävät ja Onnettomuustutkintakeskuksen avustaminen sopivat Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja jälkimmäinen tehtävä voidaan hoitaa Häätäkeskuslaitoksen nykyisillä resursseilla.

Ilmoitusten tekeminen Onnettomuustutkintakeskukselle Häätäkeskuslaitoksen avustuksella lisäisi Häätäkeskuslaitoksen työtä nimellisesti. Yhden kirjauksia vaativan ilmoituksen käsittelyyn kuuluu Häätäkeskuslaitoksessa noin 10-15 minuuttia johtokeskuspäivystäjän työaika. Niiden ilmoitusten käsittelyyn, jotka voidaan välittää Onnettomuustutkintakeskukselle ilman kirjauksia, aikaa kuluu vähemmän. Häätäkeskuslaitokselle ilmoitusten vastaanottamisesta aiheutuisi arviolta noin kaksi henkilötyötuntia kuukaudessa eli 24 henkilötyötuntia vuodessa. Määrä on niin vähäinen, että Häätäkeskuslaitos on pystynyt hoitamaan tehtävän muun työnsä ohessa eikä lisähenkilöstön palkkaaminen ole ollut tarpeen. Onnettomuustutkintakeskus on voinut puolestaan luopua varallaolosta onnettomuusilmoitusten vastaanottamisessa. Häätäkeskuslaitoksen avustaminen Onnettomuustutkintakeskukselle tehtävien ilmoitusten vastaanottamisessa ja välittämisessä parantaisi ilmoitusten vastaanottoa. Esityksen mukaa ilmoitukset vastaanotettaisiin tietoturvalisissä toimisto-olosuhteissa Häätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa, jossa toimii ympäri vuorokautinen päivystys.

Konsulipalveluihin liittyvien päivystysluonteisten tehtävien hoitaminen Häätäkeskuslaitoksessa ei lisäisi Häätäkeskuslaitoksen työtä nykyisestä, koska kyseisiä tehtäviä hoidetaan jo nyt kuuden henkilötyövuoden verran. Esitys ei vaikuttaisi myöskään ulkoministeriön toimintaan, koska se on puolestaan jo luopunut varallaolosta päivystysasioissa. Esityksellä kuitenkin vakinaistettaisiin nykytila tältä osin. Konsulipalveluihin liittyvien avustavien asiakaspalvelutehtävien keskitämisellä Häätäkeskuslaitokselle on voitu organisoida päivystysluonteinen asiakaspalvelu kustannustehokkaasti. Ehdotetulla muutoksilla ei olisi myöskään vaikutusta yksilön asemaan, sillä asiakasyhteydenotot käsiteltäisiin Häätäkeskuslaitoksessa samalla tavoin kuin ne käsiteltäisiin ulkoasiainhallinnossa.

Esitys aiheuttaa vaikutuksia viranomaisten tiedonhallinnan menettelytapoihin. Tietosuoja-asetukseen liittyvä rekisterinpitäjyyden muutos lisää henkilökunnan koulutustarpeita. Toisaalta tietosuoja-asetus ja tiedonhallintalaki ovat jo voimassa olevaa lainsäädäntöä Suomessa, ja viranomaisten tulisi osata niiden asettamat vaatimuksen säädösesityksestä huolimatta.

Tiedonsaantioikeuksien kannalta esityksellä ei olisi vaikutusta viranomaisten toimintaan. Niillä viranomaisilla, jotka toiminnassaan tarvitsevat hätäpuhelutallenteita ja muita hätäilmoituksia, on jo voimassa olevan erityislainsäädännön nojalla oikeus saada ilmoitukset salassapitosäännösten estämättä.

5.2.4.2 Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki

1.1.2023 alkaen hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki pelastustoimen järjestämisestä alueellaan. Esitys ei luo uusia tehtäviä hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille tai HUS -yhtymälle. Häätäkeskustoiminnassa syntyvien henkilötietojen rekisterin-

pitäjäys täsmennetään vastaamaan tietosuoja-asetusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa määriteltyä rekisterinpitäjyyttä. Esityksen mukaan hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä vastaavat myös rekisterinpitäjän velvoitteista edellä mainittujen toimialojen hätäkeskustoiminnan tietojen osalta.

Jo nyt Helsingin kaupungilta HUS:lta ja jatkossa hyvinvointialueilta edellytetään juridista osamista tietosuojaan liittyvistä velvoitteista, kuten esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä, rekisterinpitäjyydestä ja tietosuojasta.

5.2.4.3 Tiedonhallinnan muutosten arviointi

Esityksellä on suoria vaikutuksia tiedonhallintaan. Vaikutusarviota sisältyy osin myös tämän hallituksen esityksen perusteluihin.

Tiedonhallintalaissa on säädetty tiedonhallintayksikön ja viranomaisten välisistä tehtävistä ja vastuista. Esityksellä yhdenmukaistettaisiin hätäkeskuslaki vastaamaan tiedonhallintalakia ja poistettaisiin turhaa päällekkäistä sääntelyä. Koska yleislakina sovellettavaksi tulevassa tiedonhallintalaissa on säädetty edellytyksistä, joilla tekninen rajapinta tai katseluyhteys voidaan avata, ei tällaisesta tiedon luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden kautta enää säädettäisi erikseen hätäkeskuslaissa. Vastaavasti hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjä- ja lokirekisterin erillisestä sääntelystä luovuttaisiin, koska niistä säädetään tiedonhallintalaista. Tältä osin esitys vaikuttaa tarpeeseen päivittää Hätäkeskuslaitoksen ja muiden rekisterinpitäjien toimintatapoja tai ohjeistusta.

Tiedonhallinnan järjestäminen ja vastuut selkeytettäisiin esityksessä. Hätäkeskuslaitos tiedonhallintayksikkönä on vastuussa hätäkeskustietojärjestelmästä tiedonhallintalain mukaisesti. Hätäkeskuslaitoksella on jo voimassa olevan tiedonhallintalain mukaisesti vastuu huolehtia siitä, että tiedonhallinnan vastuut ja roolit on määritelty ja että on järjestetty riittävä valvonta tiedonhallintaan liittyvien säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta. Esityksen mukaan tähän tiedonhallinnan järjestämiseen ja vastuuseen liittyen lakiin lisättäisiin viittaussäännös tiedonhallintalakiin ja todettaisiin Hätäkeskuslaitoksen vastuu. Tämä selkeyttäisi myös sitä, että Hätäkeskuslaitoksella on oikeus ja myös velvollisuus esimerkiksi varmistaa hätäkeskustietojärjestelmän toimivuus sekä selvittää ja ratkaista esiintyvät häiriöt järjestelmässä. Tietojärjestelmän toimivuuden ja tietoturvan varmistaminen ei edellytä muiden järjestelmää käyttävien viranomaisten erillistä suostumusta. Muutosehdotus ei vaikuta Hätäkeskuslaitoksen toimintatapoihin tai ohjeistukseen.

Esityksessä säädettäisiin viranomaisten välisestä rinnakkaisesta rekisterinpidosta hätäkeskustoiminnassa käsiteltävien tietojen osalta ja samalla tehtäisiin muutoksia rekisterinpitäjien väliin tiedonsaantioikeuksiin. Esityksessä on varmistettu mitä tietoja kullakin hätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella on oikeus saada toisiltaan sähköisesti teknisten rajapintojen tai katseluyhteyksien avulla. Laissa ei kuitenkaan enää säädetä tietojen luovutus-oikeuksista, vaan tiedot saavan oikeudesta saada välttämättömät tai tarpeelliset tiedot. Erillinen sääntely tiedonsaantioikeudesta on tarpeen säätää hätäkeskuslaissa, koska tiedonsaannin kohteena on lähtökohtaisesti salassa pidettävät tiedot, eikä tiedonsaanti ole pääsääntöisesti mahdollista julkisuuslaissa säädetyn perusteella. Tiedonsaantioikeus on kuitenkin säädetty salassapitosäännösten estämättä vain välttämättömään tai tarpeelliseen tiedonsaanti-intressiin, joka on välttämätöntä hätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella joko kyseisen viranomaisen oman lakisääteisen toiminnan suorittamiseksi tai toiminnan kehittämiseksi, arvioimiseksi ja valvomiseksi. Lisäksi rekisterinpitäjäys vaikuttaa Hätäkeskuslaitokseen, joka ei esityksen mukaan vastaisi jatkossa rekisterinpitäjyydestä hätäilmoitusten osalta. Hätäkeskuslaitos toimisi kuitenkin edelleen tietojen käsittelijänä myös hätäilmoitusten osalta ja laitoksella olisi oikeus seurata

laillisuusvalvonnan ja työnjohto-oikeuden nojalla esimerkiksi päivystäjän toimintaa myös hätäilmoitusten vastaanottamisessa ja tehtävän välittämisessä. Muutos aiheuttaa tarpeen päivittää hätäkeskustoimintaan osallistuvien ja hätäkeskustietojärjestelmää käyttävien viranomaisten tiedonsaantia ja tietojen luovutusta koskevat toimintatavat ja ohjeistukset.

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia hätäkeskustietojärjestelmän käyttöoikeuksiin. Myös jatkossa hätäkeskustietojärjestelmään pääsy varmistetaan vain niille hätäkeskustoimintaan osallistuville viranomaisille, joilla on oikeus käsitellä tietojärjestelmän tietoaineistoja ja vain siltä osin kuin kunkin käyttäjän käyttötarpeet sitä edellyttävät. Tietojärjestelmästä vastuussa oleva Hätäkeskuslaitos määrittelee jatkossakin tietojärjestelmän käyttöoikeudet käyttäjän tyypillisten työtehtävien mukaisesti. Tietojärjestelmän ylläpito ja siihen liittyvät vastuut tulee määritellä tiedonhallintamalleissa jatkossakin. Tietojärjestelmää käyttävä ja hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen puolestaan vastaa jatkossakin käyttöoikeuksien ajan tasalla pitämisestä.

Ministeriöiden ja aluehallintoviraston tiedonsaantioikeus olisi sidottu kyseisten viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja valvontaan liittyviin välttämättömiin tietoihin. Tiedonsaantioikeuden tarkentaminen aiheuttaa tarpeen päivittää ohjeistusta Hätäkeskuslaitoksessa.

Säädösmuutoksilla on vaikutuksia hätäkeskustietojärjestelmässä oleviin tietoaineistoihin sekä asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Kun henkilötietojen rekisterinpitäjä määrittää tietosuoja-asetuksen mukaisesti ja rekisterinpitäjänä esityksen mukaan toimisivat Hätäkeskuslaitoksen ja Poliisihallituksen lisäksi hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä sekä Rajavartiolaitos, on tietojärjestelmään tehtävä muutoksia, joilla varmistetaan tietojen tietosuoja ja salassapito. Nämä muutosesitykset aiheuttavat suoria muutostarpeita ja sitä myöten vaikutuksia hätäkeskustietojärjestelmään sekä viranomaisten omaan ohjeistukseen.

Esityksen mukaisista tietojensaantioikeuksista sekä rekisterinpitäjyydestä johtuen tietojärjestelmään kohdistuu teknisiä muutostarpeita. Hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjyyden uudistuksella on vaikutus tietojärjestelmää käyttävien viranomaisten yhteisiin rajapintoihin ja tietovarantoihin. Tätä asiaa on käsitelty tarkemmin taloudellisissa vaikutuksissa.

5.2.4.4 Vaikutukset tietosuojaan

Esitykseen sisältyvä henkilötietojen käsittely kuuluu tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin. Tietosuojaan liittyvää vaikutusarviota sisältyy myös hallituksen esityksen perusteluihin.

Tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä ja sitoo sellaisenaan kaikkia rekisterinpitäjiä ja tietojen käsittelijöitä. Poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä henkilötietoja myös rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla. Esityksessä ei toisteta tietosuoja-asetuksessa tai rikosasioiden tietosuojadirektiivissä olevaa sääntelyä, mutta esitys sisältää tarkempia säännöksiä rinnakkaisista rekisterinpitäjistä ja tiedonsaantioikeuksista. Tietosuoja-asetusta täydentävä kansallinen sääntely on sallittua ja perusteltua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakodan nojalla.

Rekisterinpitäjä on esitetty säädettävän tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan ja rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesti ja vaikutusarviota on tältä osin tehty esityksen nykytilan kuvauksessa, vaihtoehtoisissa toteuttamistavoissa sekä säännöskohtaisissa perusteluissa. Henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa on tarpeen hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten veloitteiden noudattamiseen. Tietoja käsitellään, jotta Hätäkeskuslaitos, poliisi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi sekä Rajavartiolaitos voi-

vat hoitaa niille kuuluvat lakisääteiset tehtävänsä myös kiireellisissä hätätilanteissa. Koska hätäkeskustietojärjestelmää käyttää ja rekisterinpidosta vastaa useampi viranomainen, on selkeyden varmistamiseksi ja tulkintaepäselvyyksien poistamiseksi perusteltua säätää hätäkeskuksissa tarkemmin rekisterinpitäjyydestä. Rekisterinpitäjyyteen on kohdistunut tulkintaerimielisyyksiä eri toimijoiden keskuudessa voimassa olevan lain aikana. Erityisesti, kun huomioidaan että tietojärjestelmässä käsitellään yksittäisten kansalaisten arkaluonteisiakin tietoja sekä hyvin henkilökohtaisia tietoja, on tarkemmalla kansallisella sääntelyllä varmistettava, että kaikki tietojärjestelmän käyttäjät ymmärtävät vastuunsa tietosuojan turvaamisessa. Lisäksi julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyltä edellytetään kansallista lainsäädäntöä käsittelyn oikeusperusteen osalta. Samalla on tarpeen selkeyttää rekisterinpitäjien välistä tiedonsaantioikeutta. Esitetty sääntely on yhdenmukainen tietosuoja-asetuksen, rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja EU sääntelyn kanssa.

Henkilötietojen lainmukaisen käsittelytarkoituksen määrittely sisältyy muutosehdotuksen uutena sääntelynä. Tietojen minimointiin pyritään säilyttämällä tyhjentävä sääntely hätäkeskustoiminnassa käsiteltävistä tiedoista, joiden tulee olla välttämättömiä sekä Hätäkeskuslaitoksen tehtävien että hätäkeskustoiminnan kannalta. Koska tietoja voidaan käsitellä vain edellä mainituissa tarkoituksissa, esitetään esitykseen lisäksi sääntelyä tietojen toisiokäytöstä.

Esityksellä ei poiketa tietosuoja-asetuksen velvoitteista muutoin, kuin että rekisteröidyillä ei olisi oikeutta henkilötietojen käsittelyn rajoittamiseen hätäkeskustietojärjestelmässä siltä osin kuin on kyse tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla käsiteltävistä henkilötiedoista. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalalla ei ole mahdollista poiketa oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

6.1.1 Yksi rekisterinpitäjä

Hätäkeskuslaitoksen määrittäminen ainoaksi henkilötietojen rekisterinpitäjäksi on arvioitu yhtenä vaihtoehtona. Esitys on perustunut esiselvityksen yhteydessä nostettuun näkemykseen siitä, että hätäkeskustietojärjestelmässä henkilötietoja käsiteltäisiin vain Hätäkeskuslaitoksen tarpeisiin eli hätäilmoituksen vastaanottamiseen, arviointiin ja tarvittaessa asian välittäminen eteenpäin asianomaiselle viranomaiselle. Tällä perusteella on katsottu, että Hätäkeskuslaitoksen määrittäminen rekisterinpitäjäksi vaikuttaisi ilmeiseltä ja Poliisihallituksen rooli henkilötietojen käsittelyssä ei vaikuttaisi täyttävän rekisterinpitäjän tehtävän määritelmää.

Hätäkeskustoiminnassa toteutettava henkilötietojen käsittelytarkoitus on tosiasiallisesti laajempi, kuin vain Hätäkeskuslaitoksen toiminnan varmistaminen. Henkilötietojen käsittelytarkoitus ei myöskään ole tosiasiallisesti riippuvainen tietojärjestelmästä, koska samoja tietoja käsitellään myös esimerkiksi pelastustoimen omissa tietojärjestelmissä ja viranomaisten kenttäjohtojärjestelmissä. Henkilötietoja tallennetaan hätäkeskustietojärjestelmään eli tosiasiallisesti käsitellään kaikkien hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Poliisi, pelastus- sekä sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos määrittävät hätäkeskustoiminnassa henkilötietojen käsittelytarkoituksen eli mitä tietoja tarvitaan, että hätäilmoituksen tai tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kyseisen viranomaisen lakisääteiseksi tehtäväksi, mille yksikölle tehtävä välitetään ja millä kiireellisyysluokalla, jotta oikea apu saadaan tehokkaasti ja nopeasti kansalaiselle. Esimerkiksi poliisin tehtävätiedot sisältävät myös vastaanotetun ilmoituksen lisäksi tietoja, joita poliisi käsittelee hätäilmoituksen perusteena olevalla poliisitehtävällä.

Kaikki hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset tarvitsevat hätäkeskustoiminnassa käsiteltäviä tietoja myös esimerkiksi viranomaisen tehtävään liittyvään tilannekuvan ylläpitoon ja seurantaan, raportointiin ja tilastointiin, valvontaan, valmiuden ylläpitoon ja oman toiminnan seuraamiseen ja kehittämiseen. Pelastus-, poliisi-, sekä sosiaali- ja terveystoimi tallentavatkin hätäkeskustietojärjestelmään hätäkeskuslain 17 §:n perusteella laajasti yksityiskohtaista tietoa muun muassa oman toimialansa kalustosta, yhteystiedoista, henkilöstöstä, työvuoroista ja erityisosaamisesta. Tätä kokonaisuutta on käsitelty edellä kohdassa 2.3. Nykytilan arvio, Rekisterinpitäjä. Hätäkeskus kirjaa hätäkeskustietojärjestelmään muiden viranomaisten tehtäviin liittyvät tiedot niiden antamien ohjeiden mukaisesti.

Poliisihallituksen roolista rekisterinpitäjänä on säädetty voimassa olevassa hätäkeskuslaissa, mutta rekisterinpitäjän rooli määräytyy myös Poliisihallitukselle tosiasiallisesti kuuluvien tehtävien perusteella. Rekisterinpitäjän tehtävän tosiasiallisuus tarkoittaa, että hätäkeskustietojärjestelmään tallentuvat poliisin tehtävätiedot, joita vain poliisilla on oikeus käsitellä, joiden käsitteilytarkoituksista määrää Poliisihallitus ja joiden osalta Poliisihallitus huolehtii rekisterinpitäjälle kuuluvista tehtävistä rikosasioiden tietosuojalain mukaan. Poliisin tehtävien osalta asian käsittely ei pääsääntöisesti myöskään pääty Hätäkeskuslaitoksen vastaanottamaan ja välittämään tehtävään, vaan tehtävästä saattaa seurata esimerkiksi esitutinnan aloittaminen. Poliisille on tärkeää tiedon jatkokäyttö ja tiedon hyödyntäminen esimerkiksi todisteena.

Jos Hätäkeskuslaitos olisi ainoa henkilötietojen rekisterinpitäjä, erityisesti poliisin tehtäviin liittyvien tietojen käsitteleminen hätäkeskustoiminnassa olisi minimoitava nykyisestä, jotta poliisin toiminta ja poliisin tehtäviin liittyvä tietojen käyttö poliisin henkilötietolain mukaisesti voitaisiin turvata esitutinnan, rikostiedustelun ja operatiivisen toiminnan suuntaamiseksi. Hätäkeskuslaitoksen rekisterinpitoon jäisivät vain hätäpuheluun liittyvät tiedot kuten tieto siitä, mikä partio hälytettiin ja milloin. Tiedot tulisi poistaa rekisteristä käytännössä heti, kun Hätäkeskuslaitoksen peruste käsitellä henkilötietoja lakkaa. Poliisin tehtävätietojen osalta kaikki muu lisätieto tulisi tällöin tallentaa johonkin muuhun poliisin henkilörekisteriin, mikä aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia ja resurssitarvetta poliisin päivystystehtäviin. Lisäksi poliisille tulisi säätää laajat tiedonsaantioikeudet hätäpuhelutallenteisiin. Toisaalta tallenteiden tietoihin saattaa liittyä moninaisia tietojen salassapitoon liittyviä intressejä, joita on kykenevä arvioimaan vain poliisi (todistajiin vaikuttaminen, ilmoittajille kostaminen jne.).

Hallintovaliokunta on todennut poliisin henkilötietolain uudistusta käsitellessään, että poliisin henkilötietolakia sovelletaan täydentävästi poliisin tehtävien suorittamiseksi tapahtuvaan henkilötietojen käsitteilyyn siltä osin kuin erityislainsäädäntöön ei sisälly poliisin henkilötietolaista poikkeavia säännöksiä (HaVM 39/2018 vp, s. 9). Hätäkeskustoiminnassa käsiteltäviä tietoja käsitellään siten hätäkeskustoiminnasta annetun lain lisäksi myös poliisin henkilötietojen käsitelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti, mikä perustelee osaltaan poliisin rekisterinpitäjyyttä.

Poliisin lisäksi myös pelastus- sekä sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos määrittävät hätäkeskustietojärjestelmässä henkilötietojen käsitteilytarkoituksen eli mitä tietoja tarvitaan, että ilmoituksen tai tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kyseisen viranomaisen tehtäväksi, mille yksikölle tehtävä välitetään ja millä kiireellisyysluokalla, jotta oikea apu saadaan tehokkaasti ja nopeasti kansalaiselle. Tätä kokonaisuutta on käsitelty edellä kohdassa 2.3. Nykytilan arvio, Rekisterinpitäjä.

Yksin Hätäkeskuslaitokselle keskitetty rekisterinpitäjä ei noudata EU:n yleisen tietosuojasetuksen tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain säännöksiä rekisterinpitäjän määrätymisestä. Hätäkeskuslaitos ei määrittele mitä tietoja eri hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset tarvitsevat näiden hätäkeskustoimintaan liittyvien lakisäätöisten tehtävien hoitamiseen. Esimerkiksi, kun Hätäkeskuslaitos tuottaa tukipalveluja, hakee se

viranomaisen tarvitsemia tietoja, kuten esimerkiksi työturvallisuuteen liittyviä varotietoja, rekisterikyselyjä ja yhteystietojen selvittämistä kyseisen viranomaisen pyynnöstä.

Kaksi rekisterinpitäjää

Hätäkeskuslain uudistamista koskevan esiselvityksen sekä uudistamistyön käynnistyessä lähtökohtana oli, että rekisterinpitäjinä tulisi säilyttää Hätäkeskuslaitos ja Poliisihallitus.

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan sekä rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan rekisterinpitäjä yksin tai yhdessä toisen kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Silloinkin kun rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelytarkoitukset ja keinot täsmennetään laissa, lähtökohtana määrittelyssä tulee pitää sitä, että rekisterinpitäjäksi voidaan osoittaa ainoastaan sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet.

Hätäkeskustoiminnassa henkilötietojen käsittelytarkoituksena on tosiasiallisesti hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittäminen pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle. Henkilötietojen käsittelytarkoitus on lisäksi hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitaminen yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa ja Hätäkeskuslaitoksen muiden tehtävien hoitaminen.

Henkilötietojen käsittelytarkoituksen määrittävät kaikki toimialat omien tehtäviensä osalta, jolloin vaikuttaa siltä, että kaikki toimialat ovat jo nyt rekisterinpitäjiä omien tietojensa osalta tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain nojalla. Kansallisesti ei ole mahdollista säätää tosiasiallisesta tilanteesta poikkeavasti. Näin ollen Hätäkeskuslaitoksen ja Poliisihallituksen yhteisrekisterinpitäjä ei vastaa tosiasiallista tilannetta, eikä se ole siten mahdollista.

Valmistelussa on arvioitu myös Hätäkeskuslaitoksen ja Poliisihallituksen erillistä eli rinnakkaista rekisterinpitäjäyttä. Tämä edellyttäisi lakiin sisällytettävien säännökset siitä, missä tarkoituksissa kumpikin rekisterinpitäjä saa käsitellä henkilötietoja hätäkeskustoiminnassa. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus Hätäkeskuslaitoksella on käytännössä hätäilmoitusten ja muiden kiireellistä apua vaativien ilmoitusten vastaanottaminen sekä Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuspalvelujen ja tukipalvelujen tarkoituksenmukainen hoitaminen. Poliisihallituksen osalta henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on poliisin toimenpiteitä edellyttävien hätäilmoitusten vastaanottaminen sekä poliisille kuuluvien lakisääteisten tehtävien suorittaminen. Kumpikin rekisterinpitäjä vastaisi oman rekisterinpitäjänsä osalta tosiasiallisesta määräysvallasta ja tietosuojalainsäädännöstä seuraavista velvoitteista sekä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta omassa toiminnassaan. Hätäkeskuslaitos vastaisi hätäkeskustietojärjestelmän teknisestä toteutuksesta ja lakiin tarkennettaisiin Hätäkeskuslaitoksen vastuu tietojärjestelmästä ja sen tietoturvallisuudesta julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti.

Myös pelastus-, sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen eli mitä tietoja tarvitaan, että ilmoituksen tai tehtävän voidaan katsoa kuuluvan kyseisen viranomaisen tehtäväksi, mille yksikölle tehtävä välitetään ja millä kiireellisyysluokalla, jotta oikea apu saadaan tehokkaasti ja nopeasti kansalaiselle. Tätä tarkoitusta varten hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa Hätäkeskuslaitokselle voimassa olevan hätäkeskuslain 14 §:n 2 momentin mukaan toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat. Tietosuoja-asetuksen nojalla vaikuttaakin siltä, että kaikki hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset

ovat omien tietojensa osalta rekisterinpitäjiä. Tästä syystä kahden erillisen rekisterinpitäjän malli ei ole mahdollinen, koska se ei vastaa tosiasiallista tilannetta.

Vaikka hätäkeskuslakia ei muutettaisi, tietosuojaa-asetus on lainsäädännön hierarkkisuudesta johtuen ensisijaisesti sovellettavaa lainsäädäntöä, kun kansallinen lainsäädäntö on asetuksen kanssa ristiriidassa.

Vaihtoehto useille rekisterinpitäjille

Vaihtoehtona valitulle usean rekisterinpitäjän mallille on arvioitu sitä, onko hätäkeskustoiminnassa esiintyvät tarpeet mahdollista hoitaa tietojen luovuttamista ja saamista koskevien säännösten kautta. Vastaava sääntelymalli on otettu käyttöön muun muassa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009), jossa viranomaisten yhteistoiminta on toteutettu ilman yhteisrekisterinpitäjänä toimimisesta säättämistä.

Hätäkeskuslaitos on linkki hätäilmoituksen tekijän ja toimivaltaisen viranomaisen välillä. Tässä vaihtoehdossa henkilötietojen käsittelytarkoitus olisi Hätäkeskuslaitoksen tekemä arviointi hätäilmoituksen vastaanottamisessa sekä tehtävän välittäminen toimivaltaiselle viranomaiselle. Hätäkeskuslaitos toimisi yksin hätäilmoitusten rekisterinpitäjänä ja vastaisi siten myös hätäilmoitustallenteita koskeviin tietopyyntöihin. Hätäilmoitukseen ja hätäkeskustoimintaan liittyvät tiedot luovutettaisiin toimialoille perustuen tiedonsaantioikeuksiin, josta säädettäisiin kyseisten toimialojen omissa substanssilaissa, esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa. Tietojen luovutuksen jälkeen toimiala vastaisi sille luovutettujen tietojen rekisterinpitäjyydestä tietosuojaa-asetuksen tai rikosasioiden tietosuojalain mukaisesti. Hätäilmoitustallenne jäisi edelleen Hätäkeskuslaitoksen rekisterinpitöön.

Ennen Euroopan tietosuojaneuvoston perustamista EU:n tietosuojaviranomaisten yhteistyöelimenä toiminut WP29-työryhmä on lausunnossaan 1/2010 ottanut kantaa rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän ja yhteisrekisterinpitäjän määritelmään. Työryhmä toi esiin rekisterinpitäjiä määrittävinä tekijöinä muun muassa sen, miksi henkilötietoja käsitellään, kenen tarkoitukseen henkilötietoja käsitellään, kuka henkilötietojen käsittelyn on aloittanut, onko tehtäviä mahdollista hoitaa ilman henkilötietojen käsittelyä sekä kenellä asiassa on harkinta- ja päätösvaltaa.

Toimivaltaiset viranomaiset antavat hätäkeskustoiminnasta annetun lain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen viranomaisen toimialaan liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle hätäkeskustietojärjestelmän kautta. Ohjeet on kirjoitettu tietojärjestelmään riskianalyyseihin muotoon, joita päivystäjien tulee noudattaa. Tosiasiassa Hätäkeskuslaitos ei itsenäisesti määrittele henkilötietojen käsittelyn tarkoitusta vastaanottaessaan hätäilmoitusta ja välittäessään sen toimivaltaiselle viranomaiselle. Tosiasiassa henkilötietoja käsitellään toimivaltaisten viranomaisten lakisääteisten tehtävien suorittamista varten ja esimerkiksi päätösvalta ilmoitukseen perustuvan tehtävän kiireellisyydestä ja toteuttamisesta kuuluu toimialalle. Tehtävän hoitaminen ei edellytä hätäilmoitusta tai henkilötietojen käsittelyä, koska viranomaiset ovat velvollisia hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä ilman Hätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä. Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuspalvelut mahdollistavat nopean avun saannin ja viranomaisten resurssien parhaan käytön hätätilanteissa hätäilmoituksesta saatavien viranomaisten ohjeissa määrittelemien tietojen avulla.

Jos kuitenkin tulkittaisiin, että Hätäkeskuslaitos yksin tosiasiallisesti määrittäisi henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot hätäilmoituksen osalta ja toimisi hätäilmoituksen rekisterinpi-

täjä, olisi tämä muutos nykytilaan ja voimassa olevaan sääntelyyn. Voimassa olevan lain mukaan Poliisihallitus vastaa poliisin tietojen rekisterinpitäjyydestä. Mikäli tietojen käyttäminen erityisesti poliisin tehtävissä pyrittäisiin turvaamaan pelkillä tiedonluovutussäännöksillä, tilanne muodostuisi ongelmalliseksi sekä toiminnallisesti että tietosuojalainsäädännön mukaisen rekisterinpitäjän vastuun näkökulmasta. Häät ilmoitustallenteeseen voi tallentua myös poliisin tehtävätietoja, joita vain poliisilla on oikeus käsitellä, joiden käsittelytarkoituksista määrää Poliisihallitus ja joiden osalta Poliisihallitus huolehtii rekisterinpitäjälle kuuluvista tehtävistä rikosasioiden tietosuojalain mukaan. Hät ilmoitustallenteeseen voi tallentua esimerkiksi tietoja hät ilmoitukseen liittyvistä tehtävistä tai toimenpiteistä tai tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista henkilöistä tai muita yksittäiseen tehtävään liittyviä tarpeellisia tietoja, joista on säädetty voimassa olevan hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentin 6 kohdassa. Poliisin tehtävätiedot sisältävät sellaisia tietoja, joiden hankkimiseen poliisi on toimivaltainen. Tästä syystä on perusteltua, että Poliisihallitus on myös jatkossa poliisin tehtäviin kuuluvien hät ilmoitusten rekisterinpitäjä. Tätä korostaa myös se, että poliisin tehtäviin kuuluvien hät ilmoitusten katsotaan tällä hetkellä kuuluvan Poliisihallituksen rekisterinpitoon ennen kuin niitä on vielä välitetty poliisille.

Ennen edellistä hätäkeskusuudistusta poliisitoimi käsittelee omat hät ilmoituksensa sekä kaikki niihin liittyvät lisätiedot omissa järjestelmissään. Uudistuksen myötä hät ilmoitusten vastaanottaminen ja tehtävien välittäminen annettiin Hät äkeskuslaitoksen tehtäväksi. Hälytystehtäviin liittyvää poliisin tietojenkäsittelyä päätettiin jatkaa hätäkeskustietojärjestelmässä, minkä vuoksi kyseisten tietojen rekisterinpito säädettiin poliisin tehtäväksi. Mikäli Hät äkeskuslaitos määrittäisiin hät ilmoitusten rekisterinpitäjäksi, saattaisi tämä edellyttää merkittäviä muutoksia nykyisiin toimintamalleihin ja poliisin henkilöstöä jouduttaisiin edellä todetun vuoksi siirtämään päivystystehtäviin käsittelemään ja tekemään kirjauksia sekä tiedonhankintaa poliisin tehtävien suorittamiseksi ja johtamiseksi. Arvioit henkilötöyömäärän kasvamiseksi ovat merkittävät.

Rekisterinpitäjän tärkein rooli on huolehtia rekisterinpitäjälle yleisen tietosuoja-asetuksen III ja IV luvuissa säädettyistä tehtävistä sekä rikosasioiden tietosuojalain 3 ja 4 luvuissa säädettyistä tehtävistä. Tällä hetkellä Poliisihallitus päättää poliisin tehtäviä koskevien tietojen luovuttamisesta tietopyyntöihin liittyen. Hät äkeskuslaitos siirtää automaattisesti kaikki poliisin tehtäviin liittyvät pyynnöt Poliisihallitukselle tai sen ohjeiden perusteella yksittäisen poliisilaitoksen vastattavaksi. Jos Hät äkeskuslaitos olisi hät ilmoitusten ja hät ilmoitustallenteiden ainoa rekisterinpitäjä, ratkaisisi se jatkossa poliisitoimen sekä myös Rajavartiolaitoksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tehtäviä koskevien hät ilmoitusten luovutuksesta esim. kolmansille osapuolille. Erityisesti poliisitoimi ja terveystoimi ovat pitäneet tärkeänä säilyttää näihin liittyvän päätösvallan itsellään työtehtävien turvaamisen vuoksi. Myös tietojärjestelmässä olevat ohjeet (riskianalyysit) kuuluvat toimialoille, jotka päättävät niiden mahdollisesta luovutuksesta. Poliisihallitus vastustaa nykytilan muutosta rekisterinpitäjyyteensä edellä mainituilla perusteilla.

Rekisteröidyn oikeussuojan kannalta on perusteltua, että jokainen toimivaltainen viranomainen arvioi hät ilmoitukseen ja hät ilmoitustallenteeseen koskevat tietojen luovutukset itse. Toimivaltaisten viranomaisten tehtäviin liittyvien hät ilmoitusten tieto- ja tallennepyynnöt tehdään aina tapauskohtaisesti harkinnan perusteella, koska hät ilmoitustallenne ei ole itsessään salassa pidettävä, mutta se voi sisältää salassa pidettävää tietoa julkisuuslain nojalla. Vaikka tieto ei olisi julkisuuslain nojalla salassa pidettävä, tietoihin liittyy pääsääntöisesti hyvin moninaisia tietojen salassapitoon liittyviä intressejä, joita vain toimiala itse kykenee arvioimaan. Salassapitoa tai tietojen luovutusta arvioitaessa on välttämätöntä huomioida, ettei esimerkiksi ilmoittajan tai muun osallisen luovutettujen tietojen osalta vaaranneta merkittäviä yksityisiä tai yleisiä etuja (todistajiin vaikuttaminen, ilmoittajille kostaminen, lapsen etu jne.) tai tietoja ei pidetä salassa ilman lainmukaista perustetta. Poliisille kuuluvissa tehtävissä hät ilmoituksen ja asian

käsittely ei pääsääntöisesti pääty Hätaikeskuslaitoksen vastaanottamaan ja välittämään tehtävään, vaan tehtävästä saattaa seurata esimerkiksi esitutinnan aloittaminen. Hätäilmoituksesta saattaa seurata myös esimerkiksi lastensuojelutarpeen arvio sosiaalitoimessa.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisjulkisuudesta. Asianosaisen tiedonsaantioikeuden arvioiminen ei usein ole mahdollista muiden kuin toimivaltaisten viranomaisten toimesta. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen osalta asianosaisella voi olla oikeus saada tiedot hätäilmoituksesta, ilmoituksen tekijästä ja ilmoituksen sisällöstä. Tähän liittyy kuitenkin vaativaa tapauskohtaista harkintaa, jossa sosiaalityöntekijä arvioi, onko asianosaisella oikeus esimerkiksi lastensuojeluilmoitukseen, vai onko tiedon antaminen vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka kyseessä olevan lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Tieto voi olla sellainen, että sitä ei voida antaa asian käsittelyn ollessa kesken, mutta päätöksen teon jälkeen tiedon salassapidolle ei välttämättä ole enää edellytyksiä. Lapsen edun arvioiminen on erityisen haastavaa ja harkinnassa käytetään lastensuojelulain ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen säännöksiä ja tapauskohtaista lapsen kokonaistilanteeseen liittyvää harkintaa. Pelkkä hätäilmoituksen sisällön arvioiminen ei riitä arvioimaan tiedon salassapitoa lapsen edun näkökulmasta. Vastaava tilanne on esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa esitetyn tai laaditun asiakirjan, joka voi olla hätäilmoitustalteenne, osalta ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämiseksi. On myös huomioitava, että hätäkeskustietojärjestelmässä on poliisin tehtäväpiiriin kuuluvia tehtäviä vuosittain noin 1,1 miljoonaa kappaletta.

Tässä vaihtoehdossa laissa olisi säädettävä erityisesti poliisille, mutta myös muille toimialoille, laajat tiedonsaantioikeudet hätäpuhelutallenteisiin. Lisäksi laissa tulisi säätää tarkistusveloitteista, joiden perusteella hätäkeskuslaitos kykenisi päättämään hätäilmoitukseen liittyvien tietojen luovuttamisesta siten, ettei esimerkiksi ilmoittajan tai muun osallisen luovutettujen tietojen osalta vaaranneta merkittäviä yksityisiä tai yleisiä etuja. Käytännössä tämä edellyttäisi sääntämistä siitä, ettei hätäkeskuslaitos saa luovuttaa tietoja ilman toimialan antamaa lupaa tai arviota.

Poliisihallituksen ja myös muiden toimialojen rooli rekisterinpitäjänä korostuu myös silloin, kun arvioidaan hätäkeskustietojärjestelmään tallennettujen hätäilmoitusten tarpeellisuutta ja tietojen poistamista. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole enää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta. Jos Hätaikeskuslaitos olisi hätäilmoitusten ja tallenteiden ainoa rekisterinpitäjä, tulisi tallenteiden poistaminen ajankohtaiseksi viimeistään siinä vaiheessa, kun Hätaikeskuslaitoksen peruste käsitellä henkilötietoja lakkaa. Käytännössä tiedot ja tallenteet siis poistettaisiin hyvin nopeasti, koska Hätaikeskuslaitoksen tehtävänä on tuottaa hätäkeskuspalveluja ja tukitoimintoja muille viranomaisille ja tietojen poistaminen rekisteristä seuraisi tätä käyttötarkoitusta.

Sisäministeriön poliisiosaston ja Poliisihallituksen kanta on valmistelussa ollut se, että Poliisihallituksen tulee olla jatkossakin nykytilaa vastaavasti rekisterinpitäjä poliisitoimen tietojen osalta hätäilmoitus mukaan lukien. Poliisihallituksen mukaan nykyisen lainsäädännön mukainen järjestely on tältä osin onnistunut ja toimiva. Tästä syystä ja edellä mainituista haasteista johtuen esityksessä ei ole päädytty tähän vaihtoehtoon.

6.1.2 Pelastustoimen tietojen rekisterinpitäjäisyys

Pelastustoimen tietojen rekisterinpitäjäisyydelle on arvioitu Hätaikeskuslaitoksen lisäksi vaihtoehtoina Pelastusopistoa, 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunkia ja sisäministeriötä. Edellä on kuvattu, miksi Hätaikeskuslaitos ei voi olla rekisterinpitäjä pelastustoimen tietojen osalta.

Pelastusopisto on sisäministeriön alainen laitos, josta säädetään laissa pelastusopistosta (607/2006). Pelastusopiston pääasiallisena tehtävänä on pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutuksen ja opetuksen järjestäminen sekä huolehtia osaltaan pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Lisäksi opiston tehtävänä on hoitaa kansainväliseen pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä. Pelastusopisto ei johda tai ohjaa operatiivista pelastustoimintaa eivätkä pelastuslaitokset toimi Pelastusopiston alaisuudessa. Pelastusopisto ei määritä tietojen käsittelytarkoituksia, eikä voi olla rekisterinpitäjä pelastustoimen tietojen osalta.

Sisäministeriö on osa valtioneuvostoa. Perustuslain ja sisäministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan sisäministeriöllä on kolme päätehtävää: 1) valmistella poliisia, pelastustoimea, hätäkeskustoimintaa, rajavaltuutusta, meripelastusta ja maahanmuuttoa koskeva lainsäädäntö, 2) tulostuotoja sisäministeriön alaisia virastoja ja laitoksia ja 3) käsitellä ministeriön toimialaan kuuluvat kansainväliset ja EU-asiat.

Pelastuslain 23 §:n mukaan sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustoimea ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäministeriölle pelastuslaissa säädettyistä tehtävistä. Lisäksi Aluehallintovirasto valvoo pelastustoimintaa sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Hallituksen esityksen pelastuslaiksi ja laiksi meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta (HE 257/2010, s. 44) mukaan ” Sisäasiainministeriö huolehtii nykyäänkin pelastustoimen hallinnonalan asianmukaisesta toiminnasta antamalla muun muassa pelastustoimen viranomaisille pelastustoimen palvelutasoa, pelastustoimintaa sekä tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyä koskevia ohjeita. Pelastuslaissa säädettäväksi ehdotettu nimenomainen velvollisuus ohjata pelastustoimintaa ja yhteensovittaa sen kehittämistä korostaisi näiden tehtävien merkitystä hallinnonalan asianmukaisen toiminnan varmistamisessa.” Lähtökohtaisesti pelastuslaitokset eivät kuitenkaan toimi hallinnollisesti sisäministeriön alaisuudessa. Sisäministeriöllä on tiedonsaantioikeus muun muassa pelastuslain 23 §:ssä mainittujen valtakunnallisten pelastustoimen johto-, ohjaus- ja valvontatehtäviensä hoitamista varten. Tätä tarkoitusta varten ministeriö tarvitsee tiedot reaaliaikaisesta tilannekuvasta jo meneillään olevan onnettomuuden osalta. Sisäministeriö ei kuitenkaan vastaa pelastustoimen hätäkeskustoiminnasta, eikä siten määrittele henkilötietojen käsittelytarkoitusta hätäkeskustoiminnassa pelastustoimen osalta. Sisäministeriö ei siten voi toimia hätäkeskustoimintaan liittyvien pelastustoimen tietojen osalta rekisterinpitäjänä.

Henkilötietojen käsittelytarkoitus pelastustoimessa on hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä tehtävän välittäminen pelastustoimen antamien ohjeiden mukaisesti pelastustoimen viranomaiselle tai sen tehtäviä hoitavalle sopimuspalokunnalle. Pelastuslain (379/2011) 33 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten 44 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen avunanto. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä

johtuen (HE 56/2021) sisältää pelastuslain 33 §:n muutoksen. Esityksen mukaan pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Häätäkeskuslaitoksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvussa tarkoitettuun sopimukseen perustuva yhteistoiminta ja jäljempänä 45 §:ssä pelastuslaitokselle säädetty velvollisuus antaa apua toiselle pelastuslaitokselle. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoitukseenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat. Pelastuslain 46 §:n muutoksen mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Edellä tarkoituksessa valtion eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset, hyvinvointialueen sekä kunnan ja kuntayhtymien eri toimialoista vastaavat virastot, laitokset ja liikelaitokset varautuvat ja osallistuvat pelastustoimintaan tehtävään alueensa, keskinäisen työnjakonsa ja niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Koska vuoden 2023 alusta hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki vastaavat alueensa pelastustoimen järjestämisestä, vastaavat ne omalla alueellaan pelastustoimen hätäkeskustoiminnassa käsiteltävien tietojen rekisterinpitäjyydestä. Häätäkeskuslaissa pelastustoimen tietojen rekisterinpitäjyyttä ei voida keskittää joillekin yhteistyöalueille, koska pelastustoimen järjestämislaki ei mahdollista tätä. Pelastustoimen järjestämisestä vastaavat 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki toimivat yhteisrekisterinpitäjinä pelastustoimen tietojen osalta, koska ne määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen ja keinot toimialansa osalta yhdessä.

6.1.3 Sosiaali- ja terveystoimen tietojen rekisterinpitäjyys

Hätäkeskustoiminnassa henkilötietojen käsittelytarkoitus sosiaali- ja terveystoimea koskevien tietojen osalta on hätäilmoitusten vastaanottaminen ja arviointi sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittäminen sosiaali- ja terveystoimen antamien ohjeiden mukaisesti sosiaalipäivystykseen tai terveydenhuollon päivystykseen. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialue, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan. Nämä hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS -yhtymä toimivat yhteisrekisterinpitäjinä, koska ne määrittävät henkilötietojen käsittelytarkoituksen ja keinot toimialansa osalta yhdessä.

Hyvinvointialueiden on mahdollista sopia sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä, jotka kootaisiin suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos se on välttämätöntä palvelujen tai muiden toimenpiteiden saatavuuden, laadun tai asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaatavuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi.

Viiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen on tehtävä yhteistyösopimus, jossa on sovitava muun muassa sosiaalipäivystyksestä ja terveydenhuollon päivystyksestä.

Mikäli sosiaalipäivystys ja terveydenhuollon päivystys keskitettäisiin hyvinvointialueiden päätöksellä tietyille hyvinvointialueille tai yhteistyöalueille, olisi silloin mahdollista keskittää myös rekisterinpitäjyys näille. Tällä hetkellä ei ole mahdollista säätää hätäkeskuslaissa sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen rekisterinpitäjyyttä keskitetysti myöskään yhteistyöalueelle, koska yhteistyöalueen hyvinvointialueet sopivat yhteistyöstä, mutta eivät sosiaali- ja terveystoimien palvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä yhteistyöalueelle.

Ensihoitokeskukset eivät ole oikeushenkilöitä, joten ne eivät voi toimia rekisterinpitäjinä terveydenhuollon tietojen osalta hätäkeskustoiminnassa.

6.1.4 Turvallisuustutkintalain ja konsulipalvelulain mukaiset tehtävät

Vaihtoehtoinen toteuttamistapa olisi säätää Häätäkeskuslaitokselle lakisääteinen velvollisuus vastaanottaa ja välittää Onnettomuustutkintakeskukselle tehtävät ilmoitukset. Ilmoitusten vastaanottaminen ja välittäminen Onnettomuustutkintakeskukselle ei kuitenkaan ole Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävä. Häätäkeskuslaitoksen ydintehtäviä ovat muun muassa yleiseen hätänumeroon 112 vastaaminen ja häätäkeskuspalvelujen tuottaminen. Koska Häätäkeskuslaitoksen tulee priorisoida ydintehtäviään, on tarkoituksenmukaista, ettei Häätäkeskuslaitoksen lakisääteisiä tehtäviä laajennettaisi. Häätäkeskuslaitoksen tulisi voida avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa vain siinä tapauksessa, ettei siitä olisi haittaa sen pääasiallisten tehtävien hoitamiseksi.

Vastaavasti vaihtoehtoinen toteuttamistapa olisi säätää Häätäkeskuslaitokselle lakisääteinen velvollisuus vastata konsulipalveluihin liittyvistä asiakasyhteydentoista. Tämä tehtävä ei kuitenkaan ole Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävä. Tämän vuoksi valmistelussa on katsottu, että Häätäkeskuslaitoksen tulisi voida avustaa ulkoasiainhallintoa asiakaspalvelutehtävissä vain siinä tapauksessa, ettei siitä olisi haittaa sen pääasiallisten tehtävien hoitamiseksi.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Joulukuusta 2008 lähtien missä tahansa Euroopan Unionin alueella on saanut yhteyden hätäpalveluihin numeroon 112 soittamalla. Yleiseurooppalaisen hätänumeron rinnalla on käytössä myös kansallisia numeroita. Häätäkeskusjärjestelyt organisaatiotasolla vaihtelevat.

Euroopan unionin alueella yleiseen hätänumeroon 112 vastaa pääsääntöisesti terveys-, pelastus- tai poliisiviranomainen. Jäsenmaista vain Suomessa, Virossa, Islannissa ja Liettuassa on olemassa itsenäinen häätäkeskusviranomainen. Euroopan Unionin ulkopuolisista maista Georgiassa on toteutettu erillisen häätäkeskusviranomaisen malli. Näissä maissa häätäkeskuslaitokset ovat itsenäisiä valtion viranomaisia, jotka vastattuaan hätäpuheluun ja tehtyään riskinarvion, hälyttävät tarvittavat viranomaiset.

Niissä maissa, joissa ei ole erillistä häätäkeskusviranomaista, puheluihin vastaajat ovat viranomaisia niille kuuluvien toimivaltuuksin. Isossa Britanniassa ja Irlannissa teleoperaattori tai kaupallinen yritys vastaa hätäpuheluun, minkä jälkeen se siirretään hälyttämistä varten viranomaisen omaan häätäkeskukseen.

Ruotsissa häätäkeskustoimintaa hoitaa valtion ja kuntien yhdessä omistama osakeyhtiö SOS Alarm, joka vastaa koko maassa 112-numeroon soitettuihin hätäpuheluihin. Toiminta on verkottunutta eli puheluun voi vastata mistä tahansa 15 häätäkeskuksesta. Keskuksat on jaettu kolmeen tuotantoalueeseen ja alueiden valtakunnallisesta ohjauksesta ja johtamisesta vastaa Tukholmassa sijaitseva tilannekeskus. Yleiseen hätänumeroon 112 kautta saa kiireellistä apua pelastustoimen ja terveystoimen tehtävissä, mutta poliisitehtävien osalta puhelu ohjataan poliisin omaan hälytyskeskukseen riskinarvioita ja hälyttämistä varten. SOS Alarm vastaanottaa myös hälytyksiä tekstiviesteinä kuulovammaisilta ja muilta erityisryhmiltä, jotka ovat ennakkoerästeröityneet tähän palveluun. Kaikkiaan Ruotsissa toimii tällä hetkellä 40 erilaista hätä- tai hälytyskeskusta, jotka osallistuvat eri tavoin hätäilmoitusten käsittelyyn.

SOS Alarm tuottaa myös eri viranomaisille ja yhteisölle ei kiireellisiä palveluita, josta se voi sopia asianomaisten organisaation kanssa. Sen tiloissa päivystää mm. kättilöitä, lääkäreitä, pappeja, erilaisia terveydenhoidon ammattilaisia, eläinlääkäreitä ym. Asianomaiset organisaatiot vastaavat kaikista siitä aiheutuneista kustannuksista. SOS Alarm hoitaa myös vuodesta 2013 lukien yleistä kriisineuvontaa. Soittamalla numeroon 11313 kansalaisilla on mahdollisuus saada

tietoa vakavista liikenne- ja muista onnettomuuksista ja neuvontaa luonnononnettomuuksista ja muista suurista yhteiskunnallisista kriiseistä. Hätäkeskus jakaa kuitenkin vain viranomaisilta tullutta ja sen vahvistamaa tietoa, joka on tullut kunnista, lääninhallitukselta, valtion valtakunnallisilta tai vastaavilta viranomaisilta. SOS Alarm huolehtii myös EU:n Kadonneiden lasten numeron 116 000 päivystyksestä kuten Hätäkeskuslaitos Suomessa.

Norjassa poliisilla, pelastustoimella ja sairaankuljetuksella on omat hätänumerot. Yleinen hätänumero 112 on käytössä poliisilla ja numeroon tulevat muille viranomaisille tarkoitetut hätäpuhelut siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle. Koska jokainen viranomainen ja alue vastaavat itse hätäkeskustoiminnasta, keskusten ja erilaisten teknisten ratkaisujen lukumäärä suuri. Joillakin alueilla on aloitettu yhteisten hätäkeskusten suunnittelu siten, että vastuuviranomaiset työskentelisivät samoissa tiloissa. Mitään valtakunnallisia ratkaisuja ei kuitenkaan ole tehty. Erilaisia hätäilmoitusten käsittelyyn osallistuvia hätä- tai hälytyskeskuksia on Norjassa kaikkiaan 65.

Tanskassa poliisi vastaa yleiseen hätänumeroon 112 soitettuihin puheluihin ja siirtää muille viranomaisille kuuluvat puhelut niille. Jokaisella viranomaisella on oma hätäkeskuksensa, mistä hälytykset tehdään. Kööpenhaminassa ja sen ympäristössä toimii oma terveystoimen hätänumero 1813.

Islannissa toimii yhdistetty pelastustoimen, poliisin ja hätäkeskus.

Virossa hätäkeskusjärjestelmä on samankaltainen Suomen Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Viron Hätäkeskuslaitos (Häirekeskus) on sisäministeriön alainen itsenäinen viranomainen, joka vastaa neljästä eri hätäkeskuksesta verkottuneesti 112- hätäpuheluihin, tekee riskinarvion ja hälyttää asianomaisen viranomaisen. Hätäkeskuslaitos palvelee palo- ja pelastustointa, kiireellistä sairaankuljetusta sekä koko poliisitointa ja meripelastusta. Poliisin toiminta on kuitenkin eriytetty sen omaan johtoon, vaikka nämä toiminnot ovat Häirekeskuksen kanssa fyysisesti samassa tilassa. Viron hätäkeskuslaitoksella on Suomeen verrattuna myös muita tehtäviä, kuten palvelunumero Tallinnan kaupungin alueelle sekä neuvontaa ympäristöasioissa. Hätäkeskuslaitos on järjestänyt myös palvelunumeron ulkomailta tulevia yhteydenottoja varten tilanteissa, joissa hätätilanne on Virossa. Hätäkeskuspäivystäjien koulutusjärjestelmä on hyvin samankaltainen kuin Suomessa.

Eri maiden hätäkeskusten tietojenkäsittelystä ja tietosuojasta tai, henkilötietojen rekisterinpitäjyydestä ei ole saatavilla virallista tietoa. Vertailua ei tästä syystä ole mahdollista tehdä.

7 Lausuntopalaute

Lausuntoja annettiin yhteensä 34. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, ulkoministeriö, valtiovarainministeriö, sisäministeriön rajavartio-osasto, sisäministeriön poliisiosasto, puolustusministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Hätäkeskuslaitos, tietosuojavaltuutetun toimisto, Pelastusopisto, Poliisihallitus, Tulli, Onnettomuustutkintakeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, aluehallintovirastot, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitos, Pohjanmaan hyvinvointialue ja Pohjanmaan pelastuslaitos, Etelä- Pohjanmaan pelastuslaitos, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Satakunnan pelastuslaitos, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Helsingin ja Uudenmaan alueen pelastuslaitokset, Keski-Suomen pelastuslaitos, Pirkanmaan pelastuslaitos, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain päivittämistä vastaamana tietosuoja-asetusta pidettiin erittäin kannatettavana. Tietosuojavaltuutetun toimiston (TSV) lausunnon mukaan sääntelyn kohteena oleva toiminta kuuluu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. TSV:n lausunnon mukaan ehdotuksen perusteella voidaan arvioida, että henkilötietojen käsittelyä Häätäkeskustietojärjestelmässä ei voida tarkoituksenmukaisesti toteuttaa ilman tietosuoja-asetusta täsmentävää kansallisen liikkumavaran puitteissa toteutettua sääntelyä asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Oikeusministeriön (OM) mukaan esityksessä olisi tarkennettava mihin tietosuoja-asetuksen kohtiin kansallinen liikkumavara perustuu. Esitystä olisi täydennettävä siten, että liikkumavaran käytöstä, sääntelyn yleisen edun mukaisuudesta, oikeasuhtaisuudesta ja välttämättömyydestä tehdään säännöskohtaisesti selkoa. Esitysluonnosta olisi täydennettävä myös siten, että on tehtävä selkoa kunkin rekisterinpitäjän osalta, mihin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan alakohtaan oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja perustuu ja ehdottaa tarvittaessa tietosuoja-asetuksen edellyttämää suojatoimissääntelyä. Esityksen pykäläkohtaisia perusteluja on täydennetty OM lausunnon mukaisesti.

OM:n ja valtiovarainministeriön (VM) mukaan säätämisyjärjestystä ja suhdetta perustuslakiin olisi täsmennettävä perusteluissa. Esityksen perusteluja, säätämisyjärjestystä ja suhdetta perustuslakiin on täsmennetty tältä osin. Säätämisyjärjestykseen on lisäksi täydennetty esityksen suhdetta perustuslain 2 ja 10 §:iin TSV:n ja OM:n lausuntojen johdosta.

Sisäministeriön poliisiosasto nosti lausunnossaan esiin tietosuojan yleislainsäädännön soveltamiseen hätäkeskustoiminnassa. Poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä henkilötietoja myös rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla ja tämä tulisi huomioida perusteluissa. Kansallinen sääntely rekisterinpitäjästä on mahdollista myös rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla. Esityksen perusteluja on täydennetty tältä osin.

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan hätäkeskustoiminnan strategian mukaan hätäkeskustointia ohjaavaa lainsäädäntöä tulee uudistaa ottaen huomioon vahvistetut strategiset linjaukset ja mahdollistamalla niiden toteuttaminen. Lakiluonnos täyttää pääosin nämä vaatimukset, mutta lausunnossa ei tuoda esiin mitään muuta esityksessä olisi konkreettisesti huomioitava. Häätäkeskuslaitoksen strategia sisältää lausunnon mukaan lähinnä toiminnallisia tavoitteita, jotka eivät edellytä lain muuttamista. Tältä osin esitystä ei ole ollut mahdollista täsmentää. Lakiluonnoksen perusteella Häätäkeskuslaitoksen muut tehtävät saatetaan osaksi oikeudellista sääntelyä ja linjataan mahdollisten tulevien tehtävien hyväksymismenettely. Tämä tuo selkeyttä ja pitkäjänteisyyttä tilanteeseen Häätäkeskuslaitoksen mukaan.

Poliisitoimen näkemyksen mukaan luonnos hallituksen esitykseksi on hyvin muotoiltu. Poliisihallitus esittää kommentteinaan täsmennyksiä sekä perusteluteksteihin että pykäliin, joilla voi olla merkitystä hätäkeskuslain perusteella tehtävään yhteistyöhön tai poliisin toimialan toimintaan. Esitystä on täydennetty Poliisihallituksen kommenttien perusteella.

Pelastusopisto pitää tärkeänä sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa on erityisesti kiinnitetty huomiota hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen, hätäilmoitusten ja -tallenteiden merkitykseen koulutusta annettaessa sekä toisaalta tietosuojakysymyksiin tietoja luovutettaessa. Pelastusopiston koulutusvaatimukseen liittyviä huomioita ei ole sisällytetty esitykseen, koska sisäministeriössä on meneillään erillinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutusta koskeva uudistushanke. Mahdolliset lainsäädäntömuutokset tullaan arvioimana kyseisen hankkeen jälkeen.

Soveltamisalaa (1 §) koskevaa sääntelyesitystä pidettiin lausunnoissa perusteltuna, koska Häätäkeskustoiminnasta annettu laki toimii myös henkilötietojen käsittelyä säätelevänä henkilötietojen suojan erityislakina. OM ja VM kiinnittävät kuitenkin huomiota pykälän 1 momentin vii-

meiseen virkkeeseen, jonka mukaan henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa sidottaisiin henkilörekisteriin. Lausuntopalautteen perusteella pykälästä on poistettu 1 momentin viimeinen virke ”kun henkilötiedot muodostavat henkilörekisterin.”. Laintarkastuksen huomioiden johdosta pykälä muutettiin muotoon *laissa säädetään* ja perusteluja on täsmennetty soveltamisalan osalta.

Määritelmät (2 §) pykälän lisäämistä kannatettiin yleisesti ja määritelmiä pidettiin pääosin onnistuneina. TSV mukaan muun muassa hätäkeskustietojärjestelmää koskeva määritelmämuutos on tervetullut henkilötietojen suojan ja käytännön toiminnan näkökulmasta, sillä Hätäkeskustietojärjestelmän määrittelyllä itse järjestelmän ja henkilötiedoista muodostuvan henkilörekisterin ero selkeytyy. Sisäministeriön poliisiosasto esitti, että kiireellisiä tukipalveluita olisivat kaikki hätäkeskusten välittämiin tehtäviin liittyvät tarpeelliset tukipalvelut. Muiden toimialojen, kuin Hätäkeskuslaitoksen, hätäkeskustoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien määrittely koettiin epäselväksi useissa lausunnossa. Tältä osin esitettiin, että hätäkeskustoiminnan määrittelyssä viitattaisiin kunkin toimialan omaan lainsäädäntöön tai ehdotettiin, että hätäkeskustoiminta käsitettä tarkennettaisiin lain perusteluosassa. Myös viranomaisen oma-aloitteisen tehtävän määritelmää kannatettiin, mutta myös sitä toivottiin tarkennettavan, koska sen merkitys ja sisältö saattaa vaihdella eri viranomaisen omassa toiminnassa. Hätäkeskustoiminnan ja oma-aloitteisen tehtävän määritelmää sekä perusteluja on täsmennetty ja selkeytetty lausuntojen perusteella.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät (4 §). Yhdessä lausunnossa tuotiin esiin, että Hätäkeskuslaitos ylläpitää rekisteriä hätäkeskuksen valvontaan kytketyistä automaattisista ilmoitinlaitteista (esimerkiksi automaattiset paloilmoitinlaitteet, automaattiset sammutuslaitteet, automaattiset vaarallisen kaasun vuodonilmaisujärjestelmät ja merkittävää riskiä muodostavien kohteiden muut tekniset hälytysjärjestelmät. Lausunnossa esitettiin, että edellä asiakokonaisuus säädetäisiin ilmoitinlaitteiden hallinnollisia toimintoja lukuun ottamatta hätäkeskuspalveluihin kuuluvaksi kiireelliseksi tukipalveluksi ja ilmoitinlaitteista tuleva hälytysnoma tulisi rinnastaa hätäilmoitukseen. Ilmoitinlaitteista tulevat hälytykset tulkitaan jo voimassa olevan lain mukaan hätäilmoituksiksi, joten esitystä ei muutettu tältä osin.

OM lausunnossa nostetaan esiin voimassa olevan lain 4 §:n 3 momentti, jonka mukaan Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa mainittuja tehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää. Oikeusministeriö pitää välttämättömänä, että kaavailtu säännösmuutos, jossa ”kuitenkin vain” poistettaisiin, perusteltaisiin, koska mainitulla määreellä nähtävästi voi olla vaikutusta lain soveltamisen kannalta. Lausunnon perusteella ”kuitenkin vain” – määrettä ei ehdoteta poistettavaksi säännöksestä.

Kahden lausunnonantajan mukaan Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta olisi säädettävä siten, että se kykenee suorittamaan tehtävänsä myös sekä suuronnettomuuksien että poikkeusolojen aikana ja siitä, miten hätäkeskuslaitos toimii yhteistyössä hyvinvointialueille perustettavan tilanne- ja johtokeskusjärjestelmän kanssa sekä varmistettava hätäkeskuslaitoksen ja hätäkeskusten kielellinen suorituskyky asiakaspalvelussa. Tältä osin esitystä ei muutettu, koska hätäkeskusten toiminta ei ole jaoteltavissa normaalioloihin ja poikkeusoloihin. Hätäkeskukset toimivat kaikissa tilanteissa ympärivuorokautisesti edistäen väestön turvallisuutta.

Usean pelastuslaitoksen lausunnon mukaan Hätäkeskuslaitokselle tulisi säätää velvollisuus informoida häiriöistä hätäkeskustoimintaan osallistuvia muita tahoja, koska havaituilla häiriötilanteilla on keskeinen vaikutus kaikkien tahojen toimintaan ja varautumistoimenpiteisiin. Esitystä ei muutettu tältä osin, koska tämä tehtävä on johdettavissa suoraan hätäkeskuslaitoksen tehtävistä.

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävien (12 §) tehokkaan hoitamisen mahdollistamiseksi päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä olisi tarpeen olla oikeus sellaisen hätäkeskustoiminnan tilannetietoisuuden seuraamiseen, joka voi vaikuttaa hätäkeskuspalveluihin, niin kauan kuin tehtävä on kesken. Päivystyshenkilöstön tehtäväksi tulisi Hätäkeskuslaitoksen mukaan lisätä hätäkeskuspalvelujen tilannekuvan ylläpitäminen, koska hätäkeskuspalvelujen tilannekuvan ylläpitäminen saattaa edellyttää yksittäisten tehtävätietojen tai henkilötietojen käsittelyä myös Hätäkeskuslaitoksessa. Toisaalta Poliisihallituksen mukaan Hätäkeskuslaitokselle ei tule mahdollistaa lupaa tarkastella yksittäisten poliisin toimialan tehtävien tarkastelua. Esitystä ei ole muutettu tältä osin, koska päivystyshenkilöstön tehtävät eivät edellytä oikeutta yksittäisten tehtävätietojen käsittelyyn ja tehtävän otsikkotason tieto on riittävä tilannekuvan ylläpitoon. Esitystä ei muutettu siitäkään syystä, että esitetty muutos loisi tiedonsaantioikeuden, jota voitaisiin käyttää tilannekuvan muodostamiseen ja seuraamiseen myös muualla kuin hätäilmoitusten käsittelyn yhteydessä. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus voi sisäisesti tiedottaa hätäkeskuksia, että esimerkiksi tietyn kaupungin torilla on tapahtunut joukkopuukotus ja siitä tulee runsaasti ilmoituksia, mutta johtokeskuksen ei ole välttämätöntä voida tarkastella tehtävälomakkeiden sisällön yksityiskohtia.

12 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtiin on palautettu lausuntopalautteen johdosta *ilmoitus*, koska Hätäkeskuslaitos välittää tehtävien lisäksi myös ilmoituksia suoraan Rajavartiolaitokselle. Lisäksi pykälän 1 momentin 3 kohtaa on täydennetty sisäministeriön poliisiosaston lausunnon mukaisesti siten, että päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät olisivat: 3) välittää ilmoitus tai tehtävä ilmoituksessa olevien tietojen ja *hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten antamien ohjeiden perusteella* sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet. Pykälän 1 momentin 4 kohtaan on lisätty oma-aloitteiset tehtävät Poliisihallituksen lausunnon perusteella, koska poliisin oma-aloitteiset tehtävät saattavat olla kiireisiä hälytystehtäviä, joissa tarvitaan tukipalveluja, mutta hätäkeskus ei ole välittänyt tehtävää poliisille.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) esitti, että 12 §:n 1 momentin 5 kohtaa laajennettaisiin siten, että hätäkeskuspäivystäjä voi tehdä ratkaisun, että hälytys voidaan peruuttaa, jos tehtävän välittämisen jälkeen saatavat lisätietojen perusteella hälyttämisen edellytyksiä ei olekaan olemassa. Lausunnossa ei esitetty millaisia tapauksia tällä konkreettisesti tarkoitettaisiin. Esitystä ei ole muutettu tältä osin, koska se vaatisi tarkempaa arviota vastuukysymyksistä tilanteessa, jossa tehtävä on välitetty ja sitten peruttu. Voimassa oleva laki mahdollistaa jo nyt, että päivystäjä voi jättää tehtävän välittämättä. Vastuu päätöksestä, että tehtävää ei hoideta, on perusteltua olla viranomaisella itsellään myös jatkoissa.

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä (14 §). Hätäkeskuslaitoksen lausunnossa tuodaan esiin, että luonnoksen 14 §:n 2 momentissa tai sen perusteluosiossa ei ole viitattu henkilötietojen käsittelyn ohjeistamiseen. Pykäläkohtaisia perusteluja on täsmennetty ja tuotu esiin, että tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on määritettävä sopimuksella ja a alakohdan mukaan henkilötietojen käsittelijä käsittelee henkilötietoja ainoastaan rekisterinpitäjän antamien dokumentoitujen ohjeiden mukaisesti.

Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentamisen (14 a §) osalta Poliisihallitus toteaa, että velvoite antaa ohjeet ja suunnitelmat tehtävien käsittelystä on hyvä ja selkeästi ilmaistu. Poliisihallitus pitää kuitenkin tärkeänä, että toimialat antavat ohjeet keskitetysti Hätäkeskuslaitokselle, joka teknisesti syöttäisi ne yhdenmukaisella tavalla hätäkeskustietojärjestelmään. Näin varmistettaisiin, että ns. useamman viranomaisen tehtäviin liittyvät monimutkaiset moniviranomaisriskinarviot toimivat halutulla tavalla. Esitystä on korjattu tältä osin lausuntopalautteen johdosta.

Esityksessä henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely ehdotetaan otettavaksi omaksi kokonaisuudeksi lain 4 lukuun, ja luvun otsikko on esitetty muutettavan kuvaamaan luvun sisältöä. TSV näkemyksen mukaan kysymyksessä on selkeyttävä muutos, sillä voimassa olevassa laissa henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat hieman epäselvästi Rekisterit-otsikolla olevassa 4 luvussa. Lausunnoissa kannatettiin yleisesti sitä, että hätäkeskustietojärjestelmä sekä siihen liittyvä henkilörekisterinpito erotetaan toisistaan. Voimassa oleva lainsäädäntö on aiheuttanut tulkintaepäselvyyksiä siitä, milloin on kyse tietojärjestelmästä ja milloin henkilötietojen käsittelystä.

Hätäkeskuslaitos tuo lausunnossaan esiin kuinka aiemmassa hätäkeskustietojärjestelmässä on ollut ja ERICAssa tulee käyttöön toiminto, jolla kukin rekisterinpitäjä voi itse hakea rekisterinpitönsä kuuluvat tiedot järjestelmästä. Tällä teknologian käyttöönotolla vähennetään tietojen käsittelyn työvaiheita ja henkilöresurssien tarvetta. Luonnoksessa esitettävät ratkaisut ja niiden perusteltu rekisterinpitöön liittyvästä tiedonhausta on täsmennetty tämän teknisen ratkaisun mukaisesti.

TSV lausunnon mukaan tietosuoja-asetuksen 5 artiklan kohdan 1 c mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettava siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. TSV lausunnon mukaan erillisen käsittelytarkoitusta ja tietojen lainmukaisuutta säätelevän 16 §:n ottamista Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin voidaan pitää hyvinkin tärkeänä ja positiivisena muutoksena perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö huomioon ottaen. Esitysluonnoksessa kuvattu henkilötietojen käsittelytarkoitus koettiin osassa lausuntoja kuitenkin epäselväksi. Hätäkeskustoiminta -määritelmän epäselvyys sekä viranomaisen henkilötietojen käsittelytarkoituksen epäselvyys aiheuttavat joidenkin lausunnonantajien mukaan toimivaltuusepäselvyyden. Esitystä on tarkennettu siten, että pykälän nimi ja henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus sekä 2 §:ssä oleva määritelmä hätäkeskustoiminnasta on tarkennettu epäselvyyksien välttämiseksi. Myös Pykälien 2 ja 16 perusteluja on täsmennetty tältä osin.

Rekisterinpitäjyyttä (16 a §) koskevan sääntelyä kannatettiin ja esityksen todettiin olevan yhteensopiva EU tietosuoja-asetuksen kanssa. TSV lausunnossa tuotiin kuitenkin esiin, että vaihtoehtona useille rekisterinpitäjille esityksessä olisi voitu arvioida myös sitä, onko Hätäkeskustoiminnassa esiintyvät tarpeet mahdollista hoitaa tietojen luovuttamista ja saamista koskevien säännösten avulla. Esityksen Muut vaihtoehtoiset toteuttamisvaihtoehdot kohtaan on lisätty arvio tällaisesta vaihtoehdosta. Arvion mukaan tämä ei kuitenkaan ole tosiasiallinen vaihtoehto, koska hätäilmoitus kuuluu toimialan rekisterinpitöön ilmoituksen alusta saakka ja hätäilmoitukseen liittyy sellaista toimialan erityisosaamista vaativaa harkintaa, että hätäilmoituksen luovuttaminen on välttämätöntä olla toimialan vastuulla (esim. esitutkinta, lapsen etu, sosiaalihuollon palvelutarpeen arvio jne.). Tietosuoja-asetuksen mukaan ei ole myöskään mahdollista säätää rekisterinpitäjyydestä tosiasioiden vastaisesti.

STM:n lausunnon mukaan 16 a §:ä on täsmennetty siten, että siitä on poistettu esitys Hätäkeskuslaitoksen osalta rekisterinpitäjänä toimimisesta niiden tietojen osalta, jotka eivät kuulu viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin. STM totesi, että lausunnonalla ollut sääntely vaikutti epäselvältä. OM lausunnon mukaan pykälä ja sen perustelut ovat osin ristiriitaiset. Säännösehdoituksen perusteella hyvinvointialueet ovat kukin ”itsenäisiä” rekisterinpitäjiä, mutta perusteluiden mukaan hyvinvointialueet voisivat kuitenkin olla myös yhteisrekisterinpitäjiä. Perusteluja on korjattu tältä osin. Hyvinvointialueet ja osa pelastuslaitoksia esittivät huolensa tarvittavan rahoituksen kohdentamisesta hyvinvointialueelle tehtävään liittyen. Tältä osin ei ole tehty muutoksia, koska hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään hyvinvointialueen rahoituslaissa (617/2021).

Muutaman hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen lausunnon mukaan esityksessä jää epäselväksi, missä tarkoituksessa ja minkä rekisterinpitäjän lukuun sisäministeriö käsittelee henkilötietoja hoitaessaan pelastuslain 23 § mukaista tehtävää (tiedot yksittäisestä meneillään olevasta onnettomuustilanteesta). Vuoden 2023 alusta sovellettavan pelastustoimen järjestämislain 7 §:n mukaan sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo yleisesti pelastustointia ja sen palvelujen saataavuutta ja tasoa. Lisäksi sisäministeriön tehtävänä on huolehtia myös pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä kehittää eri ministeriöiden ja toimialojen yhteistoimintaa pelastustoimessa. Näitä tehtäviä varten ministeriöllä olisi esityksen mukaan oikeus saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä. Kyseessä on tietojen luovutus ja tiedonsaantioikeus, ei henkilötietojen käsittely toisen rekisterinpitäjän lukuun. Sisäministeriön tiedonsaantioikeus perustuu voimassa olevan ja esityksen mukaiseen hätäkeskuslain 20 §:n 1 momenttiin. Ministeriö käyttää saamiaan tietoja muuhun kuin alkuperäiseen henkilötietojen käyttötarkoitukseen ja vastaa siltä osin saamistaan henkilötiedoista ja niiden mahdollisesta rekisterinpidosta suoraan tietosuoja-asetuksen perusteella. Tästä ei ole tarpeen säätää kansallisesti, eikä esitystä ole tältä osin muutettu. Käytännössä ministeriölle on avattu katseluyhteys hätäkeskustietojärjestelmään, eikä ministeriö tallenna saamiaan tietoja toisiin tietojärjestelmiin.

Sisäministeriö on lausuntovaiheessa oma-aloitteisesti korjannut rekisterinpitäjiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä pelastustoimen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen lausunnolla olleen hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän sijasta. Muutos on tehty siitä syystä, että rekisterinpitäjänä toimii tosiasiaassa palvelujen järjestämisestä vastaava viranomainen. Hyvinvointialueita koskevaa sääntelyä voidaan jatkossa muuttaa esimerkiksi niin, että hyvinvointialueiden nimi tai palvelujen järjestämisvelvollisuus muutettaisiin. Esitykseen tehdyn muutoksen johdosta mahdollisen hyvinvointialueen nimen muutoksen tai sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisvelvollisuuden muutoksen johdosta ei olisi tarve muuttaa hätäkeskuslakia. Sote järjestämislain 58 § on muotoiltu vastaavasti, eli hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen on tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä. Myös STM on todennut 21 §:ä koskevassa kommentissaan, että hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki tarkoittavat tarkalleen ottaen niiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavaa toimivaltaista viranomaista.

VM totesi lausunnossaan, että 16 ja 17 § (Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot) sisältävän toistoa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tältä osin 17 §:ä on täsmennetty ja poistettu pykälissä ollutta toistoa.

Henkilötietojen poistamista koskevan 18 §:n perusteluja on täydennetty OM myöhemmin sähköpostitse toimittamien kommenttien perusteella. SM on oma-aloitteisesti muuttanut tietojen säilytysajan alkavaksi voimassa olevan lain mukaisesti ilmoituksen vastaanottamisesta ja niin sanottujen varotietojen osalta sovellettaisiin poliisin henkilötietolain sääntelyä.

Viranomaisten tiedonsaantioikeutta (20 §) koskevan pykälän kirjoitusasua on selkeytetty ja pykälää on täsmennetty OM lausunnon perusteella. OM huomio kiinnittyy siihen, että ehdotetussa 1 momentissa tiedonsaantioikeus sidottaisiin ministeriöiden tehtävien kannalta tarpeellisiin tietoihin, kun voimassa olevassa sääntelyssä viitataan välttämättömiin tietoihin. Luonnoksen 20 §:n 1 momentti ei vastaa perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä tiedonluovutussäännöksiltä edellytettyä muotoilua eikä perusteluissa näytä tunnistetun tiedonluovutussäännöksille asetettuja valtiosääntöisiä reunaehtoja, jotka perustuvat viranomaisten erillisyyden periaatteelle. Vastaava huomio koskee lakiehdotuksen 20 §:n 2 momenttia, uutta 3 ja 5 momenttia sekä osin uutta 4 momenttia. Uusi 6 momentti jää sisällöltään epäselväksi. Perusteluissa viitataan, että momentissa viitattua Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia muutettaisiin.

siin samanaikaisesti, mutta ko. muutosehdotus ei sisälly luonnokseen, jolloin ehdotettua muutosta on vaikea arvioida. Lisäksi yllä mainittu huomio koskee osin myös 1. lakiehdotuksen luonnosta uudeksi 21 §:ksi. Viranomaisten tiedonsaannin osalta sääntelyesityksessä on täsmennetty miltä osin kyse on välttämättömien ja miltä osin tarpeellisten tietojen saamisesta. Perusteluissa ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa on tehty tarkemmin selkoa yllä mainitusta vakiintuneesta perustuslakivaliokunnan käytännöstä ja arvioitu ehdotetun sääntelyn suhdetta siihen OM lausunnon mukaisesti.

Useissa hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen lausunnoissa esitettiin, että hätäkeskuslain 20 § mukaista viranomaisten tiedonsaantioikeutta tarkennettaisiin siten, että 4 momentin mukaiset tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä kattaisi myös kyseisten yksiköiden sijoittautumista koskevat tiedot. Esitystä ei ole muutettu tältä osin, koska sijaintitietojen seuraaminen olisi uusi tehtävä Hätäkeskuslaitokselle.

Yksi lausunnon antaja katsoi, että hätäpuhelu- yms. tallenteiden tiedonsaantioikeus esimerkiksi pelastustoimen palontutkinnan kansallisiin tarpeisiin oltava mahdollista myös tulevaisuudessa. Lainsäädännössä on mahdollistettava pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus myös tilanteissa, joissa pelastusviranomainen antaa tukea esimerkiksi Ahvenanmaan palontutkintaa koskevissa tilanteissa. Esitystä ei ole muutettu tältä osin, koska pelastuslain tietosuoja ja tiedonsaantioikeuksia koskeva sääntely vaatii laajemman kokonaisarvion ja perustelut ja ne on mahdollista tehdä aikaisintaan seuraavalla hallituskaudella.

Hätäkeskuslaitoksen mukaan lakiluonnos edellyttää erilaisia muutoksia toimintatapoihin erityisesti asiantuntijatyössä. Luonnoksessa ei oteta selkeästi kantaa siihen, tuleeko hätäkeskustoiminnan kehittämiseen, hätäkeskustietojärjestelmän sisällölliseen kehittämiseen, työharjoitteluun, laadunvalvontaan ja havainnointeihin sekä erilaiseen viranomaisyhteistyöhön liittyvät tietopyynnöt tehdä tapauskohtaisesti. Hätäkeskuslaitoksen mukaan lakiluonnoksen 20 §, 21 § ja 23 §:iä tulisi tarkentaa. Esityksen 20 §:n mukaista Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeutta on täsmennetty niin, että Hätäkeskuslaitoksella olisi tiedonsaantioikeus hätäilmoituksiin ja niihin liittyviin tehtävätietoihin laillisuusvalvonnan ja työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuden toteuttamiseksi. Myös perusteluja on tarkennettu tältä osin erityisesti viitaten tiedonhallintalain sääntelyyn tietojen luovutuksesta rajapintojen kautta tai katseluyhteyden avaamisesta.

Tullin lausunnon mukaan esityksessä on huomioitu hyvin Tullin erityispiirteet lainvalvontaviranomaisena. Viittauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonsaantioikeuteen ja THL lakiin on luovuttu OM:n lausuntopalautteen ja STM:n kanssa käydyn keskustelun perusteella. SM ja STM ovat sopineet, että STM valmistelee THL:n tiedonsaantioikeutta koskevan säännöksen ja siihen liittyvän perustuslain ja säätämisyjärjestystä koskevan arvion THL lakiin yhdessä SM kanssa.

Onnettomuustutkintakeskus esittää, että selvyden vuoksi ja sujuvan toimintatavan säilyttämiseksi hätäkeskuslain 20 §:ään lisättäisiin turvallisuustutkintalakia vastaava säännös siitä, että Hätäkeskuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä maksutta luovuttaa tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä Onnettomuustutkintakeskukselle turvallisuustutkintaa varten. Esitystä ei ole muutettu tältä osin, koska turvallisuustutkintalain 20 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan Onnettomuustutkintalautakunnalla on oikeus saada tarpeelliset tiedot poliisin, pelastustoimen, hätäkeskuksen, terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten toiminnasta onnettomuuden yhteydessä ja varautumisesta onnettomuuksiin.

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan 21 §:n (Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen) 2 momenttia tulisi muuttaa siten, että oikeus tietojen saantiin olisi riippumaton rekisterin-

pitäjien harkinnasta. Perusteluna muutosehdotukselle on, että lakisääteisten tehtävien hoitaminen eli hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja niihin liittyvien kiireellisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen tuottaminen, hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen sekä hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, kouluttaminen ja valvonta edellyttävät laajoja tiedonsaantioikeuksia hätäkeskustoiminnasta. Viraston tehtävät liittyvät kaikkiin hätäkeskustoiminnan toimialoihin, joten tehtävät edellyttävät laajaa tiedonsaantioikeutta kaikilta toimialoilta niin Hätäkeskuslaitoksen operatiivisessa toiminnassa kuin sen kehittämisessäkin. Esitystä ei ole muutettu tältä osin. Pykälän 2 momentin mukainen tietojen käyttötarkoitus on sellainen, että yksityisyyden suojan turvaamiseksi on perusteltua, että viranomaisen on arvioitava luovutettavan tiedon tapauskohtaista välttämättömyyttä. Tämä ei estä toiminnan kehittämistä varten tarvittavan tiedon saamista. Vaikka 2 momentti muutettaisiin viranomaisten tiedonsaantioikeudeksi, olisi luovutettavan viranomaisen silloinkin arvioita tietojen välttämättömyys, koska momentissa ei voida tarkasti määrittää mistä tiedoista on kyse.

STM esittää, että tässä yhteydessä säädetään myös toimialan rekisterinpitäjien välisestä tiedonvaihdosta siten, että tietojenvaihto on mahdollista ensihoitopalvelun tehtävien osalta hyvinvointialueiden kesken ja niiden ja HUS-yhtymän välillä sekä sosiaalihuollossa hyvinvointialueiden kesken sekä niiden ja Helsingin kaupungin välillä niiden tehtävien hoitamista varten. Pykälässä käytetään käsitettä sosiaali- ja terveystoimi, mutta koska sosiaali- ja terveystoimessa rekisterinpitäjiä olisivat hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki (tarkalleen ottaen niiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen), olisi erityisesti 2 momentissa selkeämpää käyttää hyvinvointialueen, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin käsitettä. Hätäkeskuslaitos, poliisi, pelastustoimi, hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki sekä Rajavartiolaitos saa luovuttaa toisilleen. Esitystä on tarkennettu lausunnon perusteella niin, että 2 momentissa säädetään 16 a §:n mukaisen rekisterinpitäjän mahdollisuudesta luovuttaa rekisteristään salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja toiselle rekisterinpitäjälle. Muutoin 20 §:ssä säädetään viranomaisten tiedonsaantioikeuksista. Samoin pelastuslaitokset esittävät harkittavaksi, että lain 21 §:ssä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta myös muuhun kuin luonnoksessa esitettyihin laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa sekä koulutustoimintaa varten. Esimerkiksi alueen pelastusviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja toisen alueen pelastusviranomaiselle tai rajavartiolaitokselle tilannekuvan ja valmiuden ylläpitotarkoituksessa on epäselvä. Kyseiselle käyttötarkoitukselle on itsestään selvä tarve, huomioiden erityisesti mahdollisten tulevien pelastustoiminnan yhteistoiminta-alueiden tilannekuvan ylläpitotehtävät. Pelastuslaissa säädetään pelastuslaitosten yhteistoiminnasta, pelastuslaitosten avunannosta, yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja tiedonsaantioikeuksista. Hyvinvointialueiden välisestä yhteistyöstä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa ja tiedonsaannista sosiaali- ja terveydenhuollon omassa lainsäädännössä. Hätäkeskustoiminnassa viranomaisten hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Lausunnoista ei käy ilmi mihin tarkoitukseen rekisterinpitäjien välistä tiedonsaantia tulisi laajentaa tai miksi se olisi tarpeen tai välttämätöntä tai miksi toimialojen oma lainsäädäntö ei ole tähän tarkoitukseen riittävää. Tästä syystä esitystä ei ole voitu muuttaa tältä osin.

Pelastusopisto vastaa hätäkeskuspäivystäjien tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja tarjoaa myös täydennyskoulutusta. Pelastusopiston näkemyksen mukaan ehdotettu säännös ei nykyisellään mahdollista säännöksen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi muotoilu johtaa epäselvyyteen siitä, onko lailla tarkoitus muuttaa nykyistä Pelastusopiston ja Hätäkeskuslaitoksen käytäntöä tietojen luovuttamisen suhteen. Pelastusopiston näkemyksen mukaan Pelastusopistolla tulisi olla rekisterinpitäjille ehdotettua vastaava tiedonsaantioikeus. Hallituksen esitykseen tulisi korjata Pelastusopiston tiedonsaantioikeus joko muotoilemalla 21 §:n otsikko sekä 2 momentti uudelleen taikka vaihtoehtoisesti lisäämällä kyseinen säännös omaksi 6 momentiksi 20 §:än.

Pelastusopisto ei ole hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjä, joten esitystä ei ole muutettu tältä osin. Asiaa on käsitelty vaihtoehtoisissa toteuttamismalleissa.

21 §:ä ja sen perusteluja on lisäksi täsmennetty ja korjattu tarpeellisten ja välttämättömien tietojen luovutuksen osalta perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaiseksi. Lisäksi 2 momenttia on täsmennetty ja selkeytetty OM lausunnon johdosta.

TSV toteaa, että henkilötietojen käsittelemistä muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa koskeva pykälä (22 §) sisältää lain sisäisiä viittauksia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin. Koska tietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen on poikkeus pääsäännöstä, viittauksilla on pyritty takaamaan poikkeuksen täsmällisyys ja tarkkarajaisuus. Lausunnon mukaan esitetyssä muodossaan pykälä kuitenkin muodostuu viittauksista ja rekisterinpitäjistä johtuen hieman vaikealukuiseksi. OM toteaa pykälän olevan epäselvä ja kokee pykälää koskevat säännöskohtaiset perustelut puutteellisiksi. Perusteluissa ei avata pykälän sisältöä tarkemmin eikä siinä tehdä selkoa, miksi ehdotettu toisiokäyttö olisi kunkin rekisterinpitäjän osalta tarpeellista. Perusteluissa ei myöskään tehdä selkoa käsiteltävien tietojen luonteesta eikä tietosuoja-asetuksen ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä seuraavista reunaehdoista erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien ja arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. OM kiinnittää huomiota myös siihen, että pykäläehdotus on muotoilultaan epäselvä. Pykälän kirjoitusasu on selkeytetty ja perusteluja täydennetty erityisesti OM lausunnon mukaisesti.

Sisäministeriön poliisiosaston lausunnon mukaisesti 22 §:n 1 momentin säännöksessä on selvennetty, että oikeus käsitellä henkilötietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ei koske kaikkia hätäkeskustietojärjestelmän tietoja vaan ainoastaan kunkin rekisterinpitäjän omassa rekisterinpidossa olevia tietoja.

OM ja TSV pitävät tärkeänä, että sääntely olisi myös rekisteröidyn näkökulmasta selkeää. TSV lausunnon mukaan esitys jää rekisteröidyn tarkastusoikeuden osalta vaikeaselkoiseksi, erityisesti kun laissa säädettäisiin, että rekisteröidyn on tarkastusoikeutta toteuttaessaan esitettävä tätä koskeva pyyntö kirjallisesti rekisterinpitäjälle. Nykyisessä muodossaan laki ei ole sillä tavalla selkeä, että rekisteröity välttämättä kykenisi yksin sen perusteella toteuttamaan oikeutensa. Lausuntojen perusteella rekisteröidyn oikeuksia koskevaa pykälää (23 §) on tarkennettu ja pykälässä on selkeämmin informatiivinen viittausäännös siihen, että rekisteröidyn oikeuksista ja niiden rajoittamisesta säädetään yleisessä tietosuoja-asetuksessa, tietosuojalaissa sekä rikosasioiden tietosuojalaissa. Lisäksi informatiivisena viittauksena on viittaukset poliisin ja Rajavartiolaitoksen omiin henkilötietolakeihin.

OM lausunnon mukaan pykälää koskevat säännöskohtaiset perustelut ovat puutteelliset. Perusteluissa ei avata pykälän sisältöä tarkemmin eikä niissä tehdä miltään osin selkoa, miksi rekisteröidyn oikeuksia on välttämätöntä rajoittaa. Ministeriö huomauttaa, että rajoitukset rekisteröidyn oikeuksiin ovat mahdollisia vain tietosuoja-asetuksen 23 artiklan sallimissa rajoissa. Rajoituksia voidaan kyseisen artiklan mukaan asettaa jäsenvaltion lainsäädännössä ainoastaan siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä muun muassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden takaamiseksi, rikosten ennaltaehkäisemistä, tutkintaa ja rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten tai rekisteröidyn suojelemiseksi. Tällaisten rajoitusten tulee olla EU:n perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (EIS) vahvistettujen vaatimusten mukaisia (ks. tarkemmin tietosuoja-asetuksen johdantokappale 73 ja 23 artikla). Esityksessä rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen erotettiin erilliseksi pykäläksi (24 §) ja perusteluja on täydennetty edellä mainitun mukaisesti. Myös säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty tältä osin.

Lokirekisteriä (24 §) koskevan esityksen osalta OM toteaa, että lokitietojen kerääminen on lähtökohtaisesti rekisterinpitäjälle kuuluva velvollisuus. OM:lle jää näin ollen epäselväksi, miksi laissa pitäisi erikseen säätää rekisterinpitäjien oikeudesta saada tällaisia lokitietoja. Esitysluonnoksesta jää myös epäselväksi, onko tarkoituksena ollut, että Hätaikeskuslaitos tai muu toimija olisi lokitietojen rekisterinpitäjä. Lokitietorekisteriä koskeva sääntely (voimassa olevan lain 24 ja 25 §) on arvioitu uudelleen. Lokirekisteriä koskevasta sääntelystä luovuttaisiin tiedonhallintalain nojalla ja perusteluja on tältä osin täydennetty ja korjattu. Rekisterinpitäjällä tulisi olla pääsy hätaikeskustietojärjestelmän lokirekisteriin, jotta rekisterinpitäjä voisi toteuttaa tietojensa ja rekistereidensä asianmukaisen käytön valvonnan. Tältä osin on täydennetty taloudellisia vaikutusarvioita.

Onnettomuustutkintakeskus pitää hyvänä, että sen ja Hätaikeskuslaitoksen tehtäväsiirto ja sen perusteet kirjataan lakiin. On tarkoituksenmukaista, että Onnettomuustutkintakeskukselle tuleviin ilmoituksiin vastataan jatkossakin nimenomaan Hätaikeskuslaitoksen johtokeskuksessa. Perusteluihin on tehty tarkennuksia ja korjauksia Onnettomuustutkintakeskuksen lausunnon mukaisesti. OM lausunnon mukaisesti turvallisuustutkintalain esitystä on täsmennetty Onnettomuustutkintakeskuksen ja Hätaikeskuslaitoksen välisen sopimusjärjestelyn mainitsemisella lain säännöksessä.

Ulkoministeriö piti tärkeänä, että hätaikeskustoiminnasta annettua lakia koskevan säädöshankkeen yhteydessä myös konsulipalveluihin liittyvien avustavien asiakaspalvelutehtävien siirtäminen Hätaikeskuslaitokselle arvioidaan lainsäädännön kannalta ja tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön. Konsulipalvelulain esitystä ja perusteluja on täydennetty ulkoministeriö suoraan sisäministeriölle antamien täydennysehdotusten mukaisesti.

Hätaikeskuslaitoksen lausunnon mukaan konsulipalvelulaissa tulisi mahdollistaa Hätaikeskuslaitokselle avustavien tehtävien hoito ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Perusteluna lausunnossa esitetään se, että käytännössä voi syntyä tilanteita, joissa ulkomailla olevat suomalaiset tarvitsevat laajamittaisesti apua heitä kohdanneessa kriisitilanteessa ja Hätaikeskuslaitoksessa on tähän tarvittava tekniikka, jolla virasto voi tarvittaessa tukea ulkoasiainhallintoa kriisitilanteen hoidossa. Ulkoministeriössä valmistellaan konsulipalvelulakiin muutosta, joka koskee yleistä tukipyynnöä laajamittaisia tilanteita varten. Tästä syystä esitykseen ei ole tehty lausunnon perusteella muutosta. Esityksen mukaista konsulipalvelulain muutosta on täsmennetty OM lausunnon perusteella niin, että ulkoministeriön ja Hätaikeskuslaitoksen välinen sopimusjärjestely mainitaan lain säännöksessä.

Lausuntopalautteessa olleet muutosehdotukset liittyen pelastuslain 42 ja 78 pykäliin eivät aiheuttaneet muutoksia esitykseen. Meneillään olevan pelastuslain uudistuksen yhteydessä on arvioitu pelastuslain 42 §:n osalta, että laitteiston toimintakunnon heikkeneminen ei tarkoita, että rakennuksessa olisi ilmeinen palovaara tai muu onnettomuusriski, ja se tarkoittaa vain, että laitteisto ei toimi tarkoitettulla tavalla. Voimassa olevan pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) 13 §:n mukaan tarkastuslaitoksen tulee ilmoittaa alueen pelastusviranomaiselle tarkastustoiminnassaan havaitsevista vakavista puutteista. Tältä osin pelastuslain 42 §:ä ei ole esitetty muutettavaksi pelastuslain uudistuksessa eikä tässä esityksessä. Tiedonsaantiin liittyvän sääntelyn osuus pelastuslain uudistuksessa vaatii laajempaa selvitystä ja se on suunniteltu tehtäväksi seuraavalla hallituskaudella.

TUKES esitti lausunnossaan, että yksityiskohtaisista sopimuksista, jotka koskevat automaattisen paloilmoinninlaitteen liittämistä hätaikeskuslaitoksen hätaikeskustietojärjestelmään sekä laitteen toimivuuden testaamista sekä näihin liittyvästä ohjeistuksesta säädettäisiin hätaikeskustoiminnasta annetussa laissa. Kyseessä on automaattisesti hälytystapa, jolla hätäilmoitus siirtyy Hätaikeskuslaitokseen. Hätäilmoituksen vastaanottaminen kuuluu jo voimassa olevan lain mukaan

Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin. Hätäilmoituksen määritelmää ja perusteluja on täsmennetty tältä osin niin, että hätäilmoituksia ovat muun muassa automaattiset ilmoitinlaitehälytykset eli esimerkiksi suoraan hätäkeskukseen kytkettävistä paloilmittimista ja automaattisista sammutuslaitteistoista tulevat automaattiset ilmoitukset. Kyseisten laitteiden kytkentävelvoite hätäkeskukseen on säädetty rakennusten paloturvallisuudesta ympäristöministeriön asetuksen (848/2017) 38 ja 39 §:ssä. Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä ja varmistaa tältä osin, että liitettävät ilmoitinlaitteet toimivat tietojärjestelmän kanssa. Myös 17 §:n 1 momentin 8 kohtaa on täsmennetty vastaamaan ympäristöministeriön asetuksessa olevia paloilmittin- ja sammutuslaitteisto käsitteitä. Myös hätäkeskustoiminnasta annettuun asetukseen on tarkoitettu lisätä pykälä Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja esityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa muun muassa hätäkeskukseen kytkettyjen ilmoitinlaitteiden testausta laitteen haltijan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella.

Esityksen pykälää on lisäksi täsmennetty laintarkastuksen esittämien huomioiden ja ehdotusten pohjalta.

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Laki hätäkeskustoiminnasta

1 §. *Soveltamisala.* Esityksen mukaan luovuttaisiin lain tarkoituksipykälästä ja laki aloitettaisiin soveltamisalasäännöksellä. Tavoitesäännökset ovat ongelmallisia, koska ne eivät ole velvoittavia. Koska esityksessä tarkoituksena ei ole aidosti rajata tai muuten säätää alueellisesta, asiallisesta tai muusta soveltamisalasta, pykälässä käytettäisiin *soveltamisen* asemesta ilmaisua *säädetään*. Tällä varmistettaisiin, että soveltamisalaa ei rajata tarpeettomasti. Esimerkiksi muu yleislainsäädäntö kuten julkisuuslaki ja tietosuojalaki sekä EU:n tietosuojasääntely tulee sovellettavaksi myös hätäkeskustoiminnassa siltä osin, kuin esitetyssä laissa ei toisin tai tarkemmin säädetä.

Esityksen mukaan laissa säädettäisiin voimassa olevaa 2 §:ää vastaavasti Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuspalveluista. Lisäksi laissa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluista, hätäkeskustoiminnasta sekä henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa. Hätäkeskuslaitos huolehtii pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttävistä ilmoituksista ja tehtävän tai ilmoituksen välittämisestä sekä hälyttämisestä ja tilanteen johdosta hälytettyjen hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tukipalvelusta. Hätäkeskuslaitos voi hälyttää myös Rajavartiolaitoksen yksiköitä silloin, kun niitä hälytetään poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen tai pelastustoimen toimialojen tehtäviin asianomaisia viranomaisia koskevan lainsäädännön mukaan. Hätäkeskuslaitos ja Rajavartiolaitos voivat tarvittaessa sopimuksen perusteella täsmentää yhteistyön menettelyjä tai muotoja. Hätäkeskuslaitokseen otetaan yhteyttä myös muissa kuin hätätilanteissa tai kiireellisissä tilanteissa, jotka kuuluvat muulle viranomaiselle.

Henkilötietojen käsittelyyn hätäkeskustoiminnassa sovelletaan yleistä tietosuoja-asetusta sekä tietosuojalakia. Esitettyä lakia sovellettaisiin rinnakkain tietosuoja-asetuksen ja myös tietosuojalain kanssa. Esitetty laki sisältäisi tietosuoja-asetusta tarkempaa sääntelyä esimerkiksi rekisterinpitäjyydestä sekä muun muassa poikkeuksen rekisteröidyn oikeuksiin. Tällainen sääntely olisi mahdollista tietosuoja-asetuksen kansalliselle lainsäätäjälle antaman harkintamarginaalin puitteissa.

Erityisesti poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä henkilötietoja lisäksi rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalla. Kansallinen sääntely esimerkiksi rekisterinpitäjistä on mahdollista myös rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla. Esitettyä lakia sovellettaisiin siten poliisin osalta rinnakkain tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain, rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain kanssa. Lisäksi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen omat henkilötietolait ovat erityislakeja, joita sovelletaan henkilötietojen käsittelyä koskevien yleislakien ohella henkilötietojen käsittelyyn kyseisissä viranomaisissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen meripelastustoimeen liittyvistä tehtävistä säädettäisiin tämän lain lisäksi meripelastuslaissa (1145/2001). Sääntely vastaa voimassa olevan lain 2 a §:ä, mutta asia esitetään siirrettäväksi soveltamisalapykälään. Hätäkeskuslaitos ja Rajavartiolaitos tekevät tiiviisti yhteistyötä meripelastustoimessa. Merellisiä hätätilanteita koskevia ilmoituksen siirtoja tehdään hätäkeskuksista meripelastuksen johtokeskuksiin noin 300–400 vuodessa.

Meripelastuslain 4 §:n mukaan Hätäkeskuslaitos on muu meripelastusviranomainen ja Rajavartiolaitoksen ohella velvollinen osallistumaan korvauksetta meripelastustoimen tehtäviin, jos se on sen toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaarana Hätäkeskuslaitoksen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista. Säännöksen mukaan Hätäkeskuslaitos osallistuu etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan. Osallistumisen tarkemmat yksityiskohdat on määritelty Rajavartiolaitoksen ja Hätäkeskuslaitoksen välisessä yhteistoimintasopimuksessa.

Pykälän 3 momentin mukaan vaaratiedotteiden vastaanottamisesta ja välittämisestä sekä avustamisesta niiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle säädettäisiin vaaratiedotteesta annetussa laissa (466/2012). Sisällöllisesti asia vastaa voimassa olevan lain 4 a §:ä, mutta soveltamisalan selventämisen vuoksi myös vaaratiedotteiden välittäminen ja kääntäminen esitetään siirrettäväksi soveltamisalapykälään.

2 §. Määritelmät. Pykälässä säädettäisiin lain määritelmistä. Hätäilmoituksen ja hätäkeskuspalvelujen määritelmät vastaisivat voimassa olevan lain 4 §:ssä olevia määritelmiä, mutta niiden kirjoitusasua selkeytettäisiin. Hätäilmoituksia ovat muun muassa hätäpuhelu, hätätekstiviestit, eCall hälytykset ja automaattiset ilmoitinlaitehälytykset. Ilmoitinlaitehälytyksiä ovat esimerkiksi suoraan hätäkeskukseen kytkettävistä paloilmittimista ja automaattisista sammutuslaitteistoista tulevat automaattiset ilmoitukset. Kyseisten laitteiden kytkentävelvoite hätäkeskukseen on säädetty rakennusten paloturvallisuudesta annetun ympäristöministeriön asetuksen (848/2017) 38 ja 39 §:ssä ja paloilmittimen tai sammutuslaitteiston kytkeminen hätäkeskukseen voi olla rakennusluvan tai muun viranomaishyväksynnän ehtona.

Lisäksi määritelmiin lisättäisiin kiireellisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen määritelmät. Voimassa olevan lain 4 §:ssä määritellään vain tukipalvelut yleisesti ja valtioneuvoston asetuksessa hätäkeskustoiminnasta määritellään kiireelliset tukipalvelut ja muut tukipalvelut. Eri tukipalvelujen määrittäminen lain tasolla selkeyttäisi hätäkeskuslaitoksen tehtäviä ja tukipalvelujen käsitteitä.

Uutena määritelmänä lakiin lisättäisiin hätäkeskustoiminta. Hätäkeskustoiminnan määrittely selkeyttää lain soveltamista, koska hätäkeskustoimintaa ei ole tällä hetkellä määritelty laissa. Tämä on johtanut erilaisiin tulkintoihin siitä, mitä hätäkeskustoiminnalla tarkoitetaan. Hätäkeskustoiminnalla tarkoitettaisiin esityksen mukaan hätäkeskuspalveluja ja Hätäkeskuslaitoksen

välittämään tehtävään tai ilmoitukseen liittyviä pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisiä välittömiä toimenpiteitä. Hätäkeskuslaitos tukee viranomaisia hätäkeskuspalvelujen lisäksi tuottamalla kiireellisiä ja muita tukipalveluja. Lakisääteisillä tehtävillä tarkoitettaisiin niitä kyseisten toimialojen substanssilakeihin perustuvia lakisääteisiä tehtäviä, joita ne alkavat suorittaa vastaanotettuaan ilmoituksen tai tehtävän Hätäkeskuslaitokselta. Määritelmä vastaa nykytilaa siitä, mitä hätäkeskustoiminta käytännössä ja tosiasiaassa on.

Hätäkeskustoimintaa olisi esityksen mukaan ainoastaan ne toimet, jotka viranomaisten tehtävien hoidossa liittyvät hätäkeskuksen toimintaan ja hätäkeskuksen välittämään ilmoitukseen tai tehtävään. Pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen tehtävät hätäkeskustoiminnassa voivat sisältää esimerkiksi kyseiselle viranomaiselle kuuluvan tehtävän tai ilmoituksen vastaanottamisen, riskiarvion, tehtävän resurssien hälyttämisen, mahdollisen lisäresurssin hälyttämisen ja tehtävään liittyvien tukitoimien antamisen suoritteen kirjaamisen. Tältä osin viranomaisen omat toimet kentällä voidaan johtaa viranomaisen johto- ja tilannekeskuksesta ja sen voidaan katsoa olevan hätäkeskustoimintaa. Edellä mainittujen viranomaisten, erityisesti poliisin, omien hälytystehtävien tai omien operaatioiden toteuttaminen ilman Hätäkeskuslaitoksen välittämää tehtävää ei ole hätäkeskustoimintaa. Poliisi voi joutua toimimaan hälytysluonteisesti myös sellaisissa tehtävissä, joilla ei ole kytkentää Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai siihen liittyvä ilmoitus ei ole tullut hätäkeskuksen kautta. Myös muilla toimialoilla voi olla vastaavia tehtäviä, esimerkiksi lastensuojelun toteuttama lapsen kiireellinen sijoitus, kun tehtävä ei ole alkanut hätäilmoituksesta tai pelastuslaitoksen valvontatehtävät.

Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät ja muun viranomaisen avustaminen eivät kuuluisi esityksen mukaan hätäkeskustoimintaan ja näistä tehtävistä säädettäisiin erikseen. Henkilötietojen käsittelyyn muiden tehtävien osalta sovelletaan tietosuojasetusta ja tietosuojalakea.

Erottelu kiireellisiin ja muihin tukipalveluihin esitetään säilytettävän nykyisen kaltaisena. Kiireellisten tukipalvelujen pitäminen erillään muista tukipalveluista selkeyttää Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävien priorisointia. Kiireelliset tukipalvelut liittyisivät hätäkeskustoiminnan tukemiseen ja ne olisi annettava viivytyksettä, koska tukipalveluna saatava tieto voi vaikuttaa esimerkiksi viranomaisten resurssitarpeiden arviointiin ja tehtävien taktiseen ja tekniseen suorittamiseen. Myös muita tukipalveluja on annettava, kun viranomainen ei esimerkiksi itse pysty tuottamaan niitä ja siitä ei aiheudu ilmeistä haittaa hätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelujen hoitamiselle. Sisällöllisesti kiireelliset tukipalvelut ja muut tukipalvelut vastaavat voimassa olevaa valtioneuvoston asetuksessa olevaa sääntelyä ja käytäntöä.

Määritelmäpykälä sisältäisi uutena määritelmänä myös oma-aloitteiset tehtävät. Oma-aloitteisilla tehtävillä tarkoitettaisiin pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen oma-aloitteista ilman Hätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää tehtävää, jossa käytetään hätäkeskustoimintaa varten hätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja. Hätäkeskuslaitoksella on oltava tehtävien suorittamiseksi tiedot käytettävissä olevista hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten voimavaroista, hälytys- ja käyttöperiaatteista, asiantuntijoista sekä johtamisjärjestelyistä. Lisäksi tulee olla tiedot edellä lueteltujen voimavarojen toimintavalmiudesta. Oma-aloitteisten tehtävien merkitys ja sisältö voivat vaihdella eri viranomaisten omassa toiminnassa. Oma-aloitteisia tehtäviä on erityisesti poliisilla. Oma-aloitteiset tehtävät voivat olla kiireellisiä hälytystehtäviin liittyviä tehtäviä tai viranomaisen muihin tehtäviin liittyviä kiireettömiä tehtäviä. Poliisilla kiireellinen oma-aloitteinen tehtävä voi olla esimerkiksi oman havaintonsa perusteella aloitettu takaa-ajo tai kadulla havaittu pahoinpitely. Kiireettömiä oma-aloitteisia tehtäviä voi olla esimerkiksi henkilön noustaminen kuulusteluun, partion osallistuminen oikeudenistunnon turvaamiseen, nopeusvalvonta

tai kouluvierailu, ja kyseiset yksiköt voidaan tarvittaessa hälyttää hätäilmoituksen perusteella kiireelliselle hätäkeskustoimintaan kuuluvalla tehtävällä. Oma-aloitteisista tehtävistä ei tule erillistä hätäilmoitusta ja tehtävää hätäkeskuksen kautta.

Lisäksi oma-aloitteisia tehtäviä olisivat myös tilanteet, joissa tehtävää ei sinänsä suorita hätäkeskustoimintaan osallistuvat resurssit, mutta tehtävällä voi olla merkittävä vaikutus hätäkeskustoiminnan tehtävien hoitoon (valtiovierailu, suuri yleisötapahtuma tms. vastaava tapahtuma) tai se on viranomaisten työturvallisuuden takia perusteltua. Työturvallisuuteen reagoitaessa joudutaan kuitenkin käyttämään nimenomaisesti hätäkeskustoiminnan resursseja, vaikka tehtävää hoitaisi alun perin esimerkiksi poliisin tutkintahenkilöstö.

Poliisi tallentaa poliisitehtävästä oma-aloitteisen tehtävän hätäkeskustietojärjestelmään, koska poliisitehtävään voi sisältyä työturvallisuusriskejä, tehtävästä voi tulla yleisöilmoitus tai oma-aloitteinen tehtävä poistaa poliisipartion määrittelemättömäksi ajaksi pois hälytysvalmiudesta ja hätäkeskuksen käytössä olevista resursseista. Lisäksi oma-aloitteinen tehtävä tulee ilmoittaa ja tallentaa, jos tutkinnalliset syyt tai muut painavat syyt, kuten esimerkiksi poliisin tai poliisin kohdehenkilön oikeusturva, edellyttää tehtävän tallentamista.

Oma-aloitteinen tehtävä voi myös vaikuttaa laajasti muiden hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten toimintaan. Tällainen tehtävä voi olla esimerkiksi valtiovierailuun liittyvä liikenteenohjaus- ja saattuehtävä, jossa liikenteen pääväyliä on suljettu muulta liikenteeltä. Liikenteen pääväylien sulkeminen voi vaikuttaa esimerkiksi ensihoitopalvelun sekä pelastuslaitoksen toimintaan.

Oma-aloitteiset tehtävät eivät pääsääntöisesti vaikuta kiireellisten hälytystehtävien hoitamiseen. Poliisiin tulee käydä oma-aloitteisten tehtävien hoitamisesta kaksisuuntaista keskustelua hätäkeskuksen kanssa, jotta hälytystehtävät hoidettaisiin kiireellisyyssjärjestyksessä. Tähän on kiinnitetty huomiota myös laillisuusvalvontakäytännössä.

Lakiin esitetään määriteltäväksi hätäkeskustietojärjestelmä. Hätäkeskustietojärjestelmän määrittelyllä selkeytettäisiin järjestelmän ja henkilötiedoista muodostuvan henkilötietorekisterin eroa.

2 a §. Yhteistoiminta rajavartiolaitoksen kanssa. Pykälä esitetään kumottavaksi ja sen sisältö siirrettäväksi lain 1 §:än.

3 §. Hätäkeskuslaitos ja sen ohjaus. Pykälän 1 momentissa oleva sisäasiainministeriö ehdotetaan muutettavan sisäministeriöksi ja kieliasua tarkistettaisiin. Lisäksi sisäministeriölle kuuluva Hätäkeskuslaitoksen ohjaus ja valvonta muutettaisiin muotoon yleinen ohjaus ja valvonta, millä tarkoitetaan ministeriön lainsäädännöllistä ja toiminnallista ohjausta ja laillisuusvalvontaa.

4 §. Hätäkeskuslaitoksen tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Hätäkeskuslaitoksen pääasiallisista tehtävistä. Hätäkeskuslaitoksen tehtävät vastaisivat tosiasiallista nykytilaa, mutta pykälää päivitettäisiin, koska hätäilmoitusta, hätäkeskuspalveluja ja tukipalveluja koskevat määritelmät ehdotetaan siirrettävän uuteen määritelmä pykälään. Muiden tukipalvelujen antamisen edellytyksiä koskeva aineellinen säännös lisättäisiin pykälään. Esitys selkeyttäisi samalla Hätäkeskuslaitoksen priorisoivat ydintehtävät.

Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin lisättäisiin hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen. Sääntely vastaa nykytilaa. Tämä lisäys kuitenkin selkeyttäisi Hätäkeskuslaitoksen roolia ja vastuuta hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäjänä, koska henkilötietojen rekisterinpitäjyyttä

koskevaa sääntelyä esitetään samalla muutettavan. Rekisterinpitäjyyden muutos ei muuta Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä tietojärjestelmän ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen sisältää tietojärjestelmään tai verkkoyhteyksiin liittyvien häiriöiden selvittämisen ja korjaamisen, kuten tälläkin hetkellä. Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin lisättäisiin myös hätäkeskuspalveluihin liittyvä kouluttaminen.

Pykälän 2 momentti vastaa pääosin voimassa olevan pykälän 3 momenttia. Esityksen mukaan kuitenkin yhteistoiminta Rajavartiolaitoksen kanssa poistettaisiin momentista, koska Rajavartiolaitoksen osuutta yhdenmukaistetaan läpi lainsäädännön. Hätäkeskuslaitoksen meripelastustoimeen liittyvistä tehtävistä säädetään lisäksi meripelastuslaissa. Hätäkeskuslaitos voisi esityksen mukaan jatkossakin hoitaa turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvat vartioimistehtäviksi katsottavat valvontatehtävät ja hälytystehtävät, kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja viranomaisen avustamisesta. Esityksen mukaan voimassa olevaan sääntelyyn lisättäisiin, että muiden tehtävien ja viranomaisen avustamisen olisi sovelluttava annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa. Lisävaatimuksena olisi myös, että muut tehtävät ja viranomaisen avustaminen eivät saisi haitata Hätäkeskuslaitoksen 1 momentissa säädettyjä pääasiallisia tehtäviä.

Kiireellisistä tukipalveluista ja muista tukipalveluista sekä Hätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvista muista tehtävistä ja viranomaisen avustamisesta olisi säädettävä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Samalla muutettaisiin valtioneuvostona asetusta hätäkeskustoiminnasta ja asetuksessa määriteltäisiin ne muut tehtävät ja viranomaisen avustamistehtävät, joita Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa. Voimassaolevassa asetuksessa ei ole määritelty muita Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä. Koska viranomaisen tehtävistä on säädettävä laissa tai asetuksessa, mahdollisista tulevista uusista Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä tulisi jatkossa säätää laissa tai asetuksessa ennen kyseisten tehtävien aloittamista.

4 a §. *Vaaratiedotteiden välittäminen ja kääntäminen.* Pykälä esitetään kumottavan ja voimassa olevan pykälän sisältö siirrettävän 1 §:n 3 momenttiin.

5 §. *Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt.* Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin niin, että Hätäkeskuksen virka-alueella tarkoitettaisiin hallinnollista virka-aluetta. Käytännössä virka-alue laajenisi toiminnallisesti nykyisestä eli sääntelyn mukaisesti olisi mahdollista ottaa vastaan ilmoituksia myös muualta kuin Suomesta. Lisäksi pykälän tarkentaminen olisi tarpeen, koska Hätäkeskuslaitoksella olisi esitetyn 4 §:n 3 momentin, konsulipalvelulain sekä hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan mahdollisuus avustaa ulkoasianhallintoa asiakaspalvelutehtävissä. Hätäkeskuksissa voitaisiin vastata ulkomailta tuleviin puheluihin ja antaa asiakaspalveluneuvontaa.

Pykälän 2 momentissa oleva sisäasiainministeriö ehdotetaan muutettavan sisäministeriöksi.

6 §. *Hätäkeskuslaitoksen johtaminen.* Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen johtaja muutettaisiin ylijohtajaksi. Hätäkeskuslaitosta vastaavien muiden itsenäisten valtion virastojen ja laitosten johtamisesta vastaavat ylijohtajat ja pääjohtajat. Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimike muutettaisiin ylijohtajaksi vastaamaan tehtävän asemaa. Nimekemuutos erottaisi ylijohtajan Hätäkeskuslaitoksen osastopäälliköistä, joiden tehtävänimikkeenä on johtaja. Muilta osin pykälä vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

7 §. Asioiden ratkaiseminen. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitoksen johtaja muutettaisiin ylijohtajaksi. Muilta osin pykälä vastaa voimassa oleva sääntelyä.

8 §. Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitoksen johtaja muutettaisiin ylijohtajaksi. Muilta osin pykälä vastaa voimassa oleva sääntelyä.

9 §. Työjärjestys. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitoksen johtaja muutettaisiin ylijohtajaksi. Muilta osin pykälä vastaa voimassa oleva sääntelyä.

12 §. Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin teknisiä ja kieliopillisia kirjoitusasun tarkastuksia. Päivystäjän tehtäviin lisättäisiin yleiseen hätänumeroon 112 vastaaminen hätäilmoitusten vastaanottamisen lisäksi, koska esteettömyysdirektiivi edellyttää tiettyjä esteettömyysvaatimuksia nimenomaisesti yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisessa. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 278 §:ssä säädetään teleyritysten velvollisuudesta osaltaan huolehtia siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla häätäkeskuslaissa säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112. Nyt esitetty sääntely päivystäjän tehtävästä vastata yleiseen hätänumeroon 112 sisältäisi kaikki erilaiset yhteydenottotavat, joilla häätäkeskukset ottavat vastaan hätäilmoituksia.

Yleiseen hätänumeroon 112 on esteettömyysdirektiivin johdosta jatkossa voitava ottaa yhteyttä vähintään reaaliaikaisella puheella ja reaaliaikaisella tekstillä. Häätäkeskuslaitoksen on varmistettava, että päivystäjä myös vastaa yleiseen hätänumeroon 112 tulleisiin yhteydenottoihin samaa kommunikaatiotapaa käyttäen, kuin sinne on otettu yhteyttäkin. Myös muunlaisia yhteydenottotapoja voidaan tarjota. Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyysvaatimukset toteutetaan häätäkeskuslain erillisellä muutoksella (HE 41/2022 vp), ja lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan 28.6.2025. Siitä kuka numeroon vastaa, ei ole aikaisemmin säädetty lain tai asetuksen tasolla.

Hätäilmoituksia voivat olla yleiseen hätänumeroon 112 tehtyjen ilmoitusten lisäksi esimerkiksi eCall hälytykset ja automaattiset ilmoitinlaitehälytykset. Ilmoitinlaitehälytyksiä ovat esimerkiksi suoraan häätäkeskukseen kytkettävistä paloilmioittimista ja automaattisista sammutuslaitteistoista tai rikosilmoitinlaitteista tulevat automaattiset ilmoitukset.

Käytännössä päivystäjä joko välittää hätäilmoituksen perusteella tarvittavan tehtävän toimivaltaiselle viranomaiselle ja merellisiä hätätilanteita koskevan ilmoituksen merivartioston johtokeskukseen. 1 momentin 3 kohtaan Voimassa olevan lain 14 ja 14 a §:n ja esityksen 14 §:n mukaan kukin hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen antaa Häätäkeskuslaitokselle toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja 4 §:n mukaan hätäilmoitukset välitetään näiden annettujen ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan tukipalvelut täsmennettäisiin tarkoittamaan kiireellisiä ja muita tukipalveluja, joita annetaan sekä hätäkeskuksen välittämään tehtävään että viranomaisen omaaloitteiseen tehtävään liittyen. Esimerkiksi poliisin omaaloitteiset tehtävät saattavat olla kiireisiä hälytystehtäviä, mutta niitä ei ole välitetty poliisille hätäkeskuksesta. Näissä tehtävissä voidaan tarvita kuitenkin tukipalveluja samalla tavalla, kuin niissä tehtävissä, jotka on välitetty hätäkeskuksesta. Esitetty sääntely vastaa tosiasiallista nykytilaa. 4 kohtaan lisättäisiin myös Rajavartiolaitos, koska Häätäkeskuslaitos tuottaa tukipalveluja hätäkeskustoiminnassa myös Rajavartiolaitokselle.

Pykälän 1 momentin 5 kohta täsmennettäisiin niin, että päivystäjän tehtävänä olisi tehdä ratkaisu, että hätäilmoitus ei edellytä hälyttämistä tai tehtävän välittämistä. Säännöksen sisältö

vastaa nykysääntelyä ja nykytilannetta. Jatkossakin päivystäjän tekemä ratkaisu tapahtuisi viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 1 momentin kohdan 6 kirjoitusasua selkeytettäisiin siten, että päivystäjän tehtävänä olisi keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos se ei kuulu Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin. Säännöksen sisältö vastaa nykysääntelyä ja nykytilannetta.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 3 momentin viittaus lain 14 a §:n poistettaisiin, koska kyseinen 14 a § esitetään kumottavaksi ja asiasisältö siirrettäväksi 14 §:ään. Kirjoitusasua selkeytettäisiin niin, että päivystäjä suorittaisi 1 momentin mukaisia tehtäviään viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti. Tämä vastaa tosiasiallista nykytilaa ja sitä, että rekisterinpitäjä määrittelee henkilötietojen käsittelytarkoitukset ja käsittelijä käsittelee tietoja rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan lain 4 momenttia.

Kukin hätätilanteen hoitamiseen osallistuva viranomainen ylläpitää omaa tilannetietoisuuttaan hätäkeskustietojärjestelmän tai kenttäjohtojärjestelmiensä kautta ja vastaa tilannejohtamisesta. Tämä ei edellytä yksittäisten tehtävätietojen tarkastelua eikä tehtäviin liittyvien henkilötietojen käsittelyä Häätäkeskuslaitoksessa.

Hätäkeskuslain 8 §:n 3 momentin mukaan päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Häätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka hoitavat 12 pykälässä säädettyjä tehtäviä. Tämän lisäksi päivystäjiltä vaaditaan hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukainen koulutus. Päivystyshenkilöstö toisin sanoen hoitaa tämän 12 pykälän mukaisia tehtäviä ja muista Häätäkeskuslaitoksen henkilöstön tehtävistä päättää Häätäkeskuslaitos. Esimerkiksi Häätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa hoidetaan muun muassa valtioneuvoston asetuksella säädettyjä Häätäkeskuslaitoksen muita tehtäviä ja muiden viranomaisten avustavia tehtäviä. Koska muut tehtävät ja viranomaisen avustaminen eivät ole päivystäjän tehtäviin kuuluvia tehtäviä, voi Häätäkeskuslaitos määrätä niiden hoitamiseen muitakin kuin päivystyshenkilöstön vaatimukset täyttäviä työntekijöitä. Muita tehtäviä ja viranomaisia avustavia tehtäviä hoitava henkilö kunta ei ole päivystyshenkilöstöä elleivät he hoida myös tämän pykälän mukaisia päivystystehtäviä ja omaa vaadittavaa lain 8 §:ssä ja hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä säädettyä kelpoisuutta. Päivystäjän kelpoisuusvaatimuksena on edellä mainitun asetuksen mukaisesti hätäkeskuspäivystäjän tutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto taikka poliisin perustutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto.

14 §. Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momenttia esitetään täsmennettävän siten, että pelastustoimella, poliisilla ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisella ja Rajavartiolaitoksella olisi velvoite antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Tämä mahdollistaisi samalla 14 a §:n kumoamisen, kun Rajavartiolaitoksen ohjeista ja suunnitelmista säädetäisiin samassa yhteydessä.

Rajavartiolaitoksen toimialaan liittyvillä ohjeilla ja suunnitelmilla tarkoitetaan meripelastuslain 4 §:ssä säädetyn meripelastustoimen tehtävän käsittelyyn liittyviä ohjeita, kuten alkutoimenpiteiden suorittamista ja siirtämistä Rajavartiolaitoksen käsiteltäväksi. Ohjeet ja suunnitelmat sisältävät muun muassa vaste-ehdotukset hälytettävistä yksiköistä alkutoimenpiteitä varten. Häätäkeskuslaitos tekee meripelastustehtävässä osaltaan riskinarvion. Alkutoimenpiteenä voidaan

välittää tehtävä myös hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen kuten poliisin, pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yksiköille siinä vaiheessa, kun ilmoitusta siirretään Rajavartiolaitokselle ja tilanne ja Rajavartiolaitoksen antama hälytysohjeistus sitä edellyttävät.

Rajavartiolaitoksen tehtäviin kuuluu meripelastustoimeen kuuluvien ilmoitusten vastaanottaminen ja tarvittavien yksiköiden hälyttäminen sekä meripelastustehtävän johtaminen. Hätätilanteita varten meripelastuksella on oma hälytysnumerosa 0294 1000, mutta myös numeroon 112 otetaan yhteyttä. Meripelastuslain 4 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitoksella on velvollisuus osallistua etsintä- ja pelastusyksiköiden sekä meripelastustoimen tehtäviin osallistuvan henkilöstön hälyttämiseen. Ohjeistuksen antaminen mainittuja tilanteita varten on myös Rajavartiolaitoksen velvollisuus. Meripelastuslain 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä. Tässä tarkoituksessa Rajavartiolaitos huolehtii meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä ja valvonnasta samoin kuin meripelastustoimeen osallistuvien viranomaisten ja vapaaehtoisten toiminnan yhteensovittamisesta. Ohjeet ja suunnitelmat vaste-ehdotuksineen laadittaisiin jatkossakin Rajavartiolaitoksen johdolla yhteistyössä poliisi-, pelastus-, sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Rajavartiolaitokselle kuuluva muu kuin meripelastustointa koskeva ilmoitus siirrettäisiin jatkossakin käsiteltäväksi Rajavartiolaitokselle sen Hätäkeskuslaitokselle antamien ohjeiden ja suunnitelmien mukaan. Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin ei kuitenkaan kuulu Rajavartiolaitoksen osalta arvioida ilmoituksen perusteella tilanteen edellyttämiä voimavaroja, kuten tehdään pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen ilmoitusten kohdalla. Ilmoitukset voivat olla muun muassa rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä. Ilmoitus siirretään suoraan Rajavartiolaitokselle, ellei se olisi muun viranomaisen kuten poliisin toimialaan kuuluva. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 12 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan päivystyshenkilöstöön kuuluvalla on oikeus keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos asian laatu osoittaa, että se ei kuulu Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai kysymyksessä ei ole hätäilmoitus. Mikäli tunnistettaisiin ilmoitus, joka kuuluisi Rajavartiolaitokselle, toteutettaisiin siirto. Hätäkeskuslaitokseen kytkeytyvän yleisen hätänumeron 112 tuntee 96 prosenttia väestöstä. Numeroon otetaan yhteyttä myös muissa kuin hätätilanteissa tai kiireellisissä tilanteissa, jotka kuuluvat muulle viranomaiselle. Hätäkeskuslaitos huolehtii pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttävistä ilmoituksista (hätäilmoitus) ja tehtävän tai ilmoituksen välittämisestä sekä hälyttämisestä ja tilanteen johdosta hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tukipalvelusta.

Tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on määritettävä sopimuksella ja a alakohdan mukaan henkilötietojen käsittelijä käsittelee henkilötietoja ainoastaan rekisterinpitäjän antamien dokumentoitujen ohjeiden mukaisesti. Henkilötietojen käsittelijästä säädetään myös rikosasioiden tietosuojalain 17 §:ssä. Näin ollen itse ohjeiden mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan muun muassa edellä mainittuja lainkohtia.

14 a §. *Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen.* Pykälän nimi ja sisältö esitetään muutettavan, koska voimassa olevan pykälän sääntely siirrettäisiin esityksen mukaisesti 14 §:ään.

Esitetyn pykälän 1 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos toteuttaisi 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjeiden teknisen tietojen syötön hätäkeskustietojärjestelmään yhdenmukaisella tavalla. Vaikka esitys vastaa nykytilaa käytännössä, asia esitetään kirjattavan lakiin, koska on tärkeää, että ohjeet ja suunnitelmat syötetään yhdenmukaisella tavalla tietojärjestelmään. Teknisen ja yhdenmukaisen tietojen syöttö on välttämätöntä järjestelmän toimivuuden

kannalta ja on varmistettava, että useiden eri toimialojen tekemien mahdollisten virhesyöttöjen vaikutus ei estä resurssien hälyttämistä. Tekninen yhdenmukainen tietojen syöttö on vaativaa erityisosaamista edellyttävä tehtävä ja se on tehtävä siten, että riskianalyysit tukevat hätäkeskuspäivystäjän tehtävän käsittelyä. Tästä syystä tehtävä on tosiasiaa osoitettavissa vain Hätäkeskuslaitokselle, mutta riskianalyysien sisällöstä vastaa kuitenkin toimiala.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset ja Rajavartiolaitos tallentaisivat hätäkeskustietojärjestelmään suunnitelmien ja ohjeiden sisältämät hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyviä tarpeellisia tietoja.

Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan lain 18 §:n 1 ja 2 momentteja, joissa säädetään viranomaisten ohjeiden ja suunnitelmien sekä viranomaisten yksiköihin ja tahoihin liittyvien tietojen tallettamisesta hätäkeskustietojärjestelmään. Yksiköihin ja tahoihin liittyvät tiedot voivat sisältää tietoja esimerkiksi valmiudesta, kutsusta, johtosuhteista, varustuksesta, tehtäväalueesta, koosta ja koostumuksesta ja muista vastaavista tiedoista.

15 §. Viestintäverkkoja koskevat säännökset. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettävän siten, että yleisestä hätänumerosta käytetään ilmaisua yleinen hätänumero 112 ja samalla korjataan viittaus kumottuun tietoyhteiskuntakaareen viittaukseksi lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 278 §:n 1 momentin mukaan teleyritys on velvollinen osaltaan huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa (692/2010) säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112. Edelleen kyseisen pykälän 2 momentin mukaan teleyrityksen on viipymättä ilmoitettava hätäkeskukselle, meripelastuskeskukselle ja meripelastuslohkokeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen hätäilmoitusten välittämisen kannalta merkittävistä viestintäverkon, verkkopalvelun ja viestintäpalvelun vikatilanteista ja häiriötilanteista. Lainkohdan 3 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa säädetyin velvollisuuden täyttämiseksi välttämättömistä teknisistä toimenpiteistä.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisesti Traficom valvoo teleoperaattoreiden toimintaa myös yleisen hätänumeron 112 toimivuuden osalta.

4 luku. Henkilötietojen käsittely

16 §. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus. Pykälässä säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuusvaatimuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saisi käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan suorittamiseksi eli Hätäkeskuslaitoksen tuottamien hätäkeskuspalvelujen ja Hätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyvien pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömien lakisääteisten toimenpiteiden suorittamiseksi. Lisäksi henkilötietojen käsittely olisi sallittua Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskuspalveluihin liittyvien kiireellisten ja muiden tukipalvelujen tai viranomaisen oma-aloitteisen tehtävän suorittamiseksi.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyn lainmukaisuudesta. Kyseisen artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan kansallisesti on mahdollista säätää tietosuoja-asetusta täydentävästi, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisten veloitteiden noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohta c). Henkilötietoja käsitellään hätäkeskustoiminnassa kunkin viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamista varten ja toimialat määrittävät henkilötietojen käsittelytarpeen. Tosiasiallista nykytilaa on arvioitu aiemmin jaksossa 3 Nykytilan arvio, Rekisterinpitäjäys. Tältä osin

esitetty sääntely kuuluu sallittuun kansalliseen sääntelyalaan. Häätäkeskustoimintaa ja häätäkeskuspäalveluihin liittyviä tukipäalveluja ja tehtäviä ei voida toteuttaa tarkoituksenmukaisesti ilman tietosuojaa-asetusta täydentävää kansallista sääntelyä asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Tietosuojaa-asetuksen 4 artiklan 1, kohdan 1 mukaan henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tietosuojaa-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettava siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Henkilötietojen käsittely on välttämätöntä häätäkeskustoiminnassa, jotta häätätilanteessa avun tarvitsija saa oikeanlaista apua mahdollisimman nopeasti ja viranomaisn voi hoitaa lakisääteiset tehtävänsä tehokkaasti, nopeasti ja käytettävissä olevat resurssit huomioiden.

Viranomaisen lakisääteisten velvoitteiden noudattaminen ja häätäkeskustoiminta sisältää operatiivista toimintaa hoitavien viranomaisten johtamisen ja tilannekuvan häätäkeskustoiminnassa sekä häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten oman valmiuden ja tilannekuvan ylläpitämisen. Häätäkeskuslaitoksen operatiivinen johtaminen eroaa muiden häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten operatiivisesta johtamisesta. Esimerkiksi poliisiin on voitava käsitellä häätäkeskustoimintaan liittyviä tietoja poliisitehtävien operatiivisessa johtamisessa ja tilannekuvan ylläpitämisessä. Vastaava tarve on myös sosiaali- ja terveystoimen viranomaisilla, pelastustoimella ja Rajavartiolaitoksella. Häätäkeskuslaitoksen operatiivisen toiminnan johtaminen tapahtuu käytännössä johtokeskuksessa ja häätäkeskuksissa vuoromestareiden toimesta. Häätäkeskuslaitoksen operatiivisen toiminnan johtaminen sisältää esimerkiksi sen, että Häätäkeskuslaitos seuraa kuinka paljon häätäilmoituksia tulee alueella, jotta kuormitustilanteessa tehtäviä voidaan jakaa eri häätäkeskuksiin tai tuleeko samasta tilanteesta päällekkäisiä ilmoituksia, jotta voidaan välttää saman tehtävän välittäminen useaan kertaan. Vuoromestarit johtavat konkreettisesti salin toimintaa ja tehtävien hoitoa paikan päällä. Häätäkeskuslaitos ei kokoa ja jaa muiden viranomaisten tilannekuvaa.

Myös oma-aloitteisten tehtävien tietoja on voitava käsitellä häätäkeskustoiminnassa. Oma-aloitteiset tehtävät, eli tehtävät, joilla on vaikutusta häätäkeskustoiminnan resursseihin, tallennetaan häätäkeskustietojärjestelmään tilannekuvan ylläpitämiseksi. Tehdessään riskinarviota Häätäkeskuslaitos ottaa huomioon myös oma-aloitteisia tehtäviä ottaneet yksiköt ja välittää niille tarkoituksenmukaisesti kiireellisiä tehtäviä viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti, jolloin käytäntö saattaa vaihdella toimialoittain. Häätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaisesti Häätäkeskuslaitoksen tehtävänä on muun muassa tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaaminen sekä kiireellisten tukipäalvelujen antaminen riippumatta siitä, saadaanko viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävä tieto Häätäkeskuslaitoksen välityksellä, vai onko kyseessä viranomaisen oma-aloitteinen tehtävä. Oma-aloitteisten tehtävien kirjaaminen ei kuitenkaan koske Rajavartiolaitosta. Häätäkeskuslaitoksella ei ole kaikilta osin tietoa, onko Rajavartiolaitoksen yksiköitä kiinni muissa tehtävissä. Rajavartiolaitos poikkeaa muista viranomaisista siinä, että viime kädessä Rajavartiolaitoksen johtokeskus tekee päätöksen Rajavartiolaitoksen yksikön käytöstä myös Häätäkeskuksesta tulleella tehtävällä.

Henkilötietoja voitaisiin käsitellä laissa säädettyjen Häätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista varten. Henkilötietoja käsiteltäisiin siten sekä häätäilmoitusten vastaanottamiseen, häätäkeskuspäalvelujen tuottamiseen ja valvonta- ja hälytystehtävien hoitamiseen sekä Häätäkeskuslaitoksen muiden tehtävien ja muiden viranomaisten avustamisen toteuttamiseen. Häätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja muiden viranomaisten avustamisesta säädettäisiin tarkkarajaisesti valtioneuvoston asetuksessa häätäkeskustoiminnasta.

Poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä tietoja myös tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalla. Tietosuojadirektiivin soveltamisalaan poliisissa kuuluvat rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä näihin liittyvät toimenpiteet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Henkilötietojen käsittelyyn yleislakina sovellettavassa rikosasioiden tietosuojalaissa säädetään muun muassa henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista kuten lainmukaisuusvaatimuksesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta, tarpeellisuusvaatimuksesta ja virheettömyysvaatimuksesta. Lisäksi laissa säädetään rekisterinpitäjyydestä ja rekisteröidyn oikeuksista. Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säännellään direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä, on täsmennettävä ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Esitetystä pykälässä säädetäisiin käsittelyn tavoitteesta ja tarkoituksesta eli hätäkeskustoiminta ja viranomaisen lakisäteisten tehtävien hoitaminen. Esitetystä laissa säädetään lisäksi käsiteltävistä henkilötiedoista.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ja henkilötunnusta saisi pykälän 2 momentin mukaan käsitellä vain, jos käsittely on 1 momentissa tarkoitettuna käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoja koskevasta käsittelystä. Hätäkeskustoiminnassa voi tulla esiin 9 artiklan 1 kohdan mukaisia erityisiin henkilöryhmiin kuuluvia terveyttä koskevia tietoja. Asetuksen 4 artiklan 15 kohdan mukaan terveystiedoilla tarkoitetaan henkilön fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyviä henkilötietoja, mukaan lukien tiedot terveystietojen tarjoamisesta, jotka ilmaisevat hänen terveydentilaansa. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä säädetään myös rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä.

Henkilötunnuksen käsittelyyn sovelletaan yleislakina tietosuojalain 29 §:ä. Kyseisen pykälän 1 momentin mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi tai 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Pykälän 2 momentin mukaan henkilötunnusta saa käsitellä muun muassa terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa. Pykälän 3 momentin mukaan sen lisäksi, mitä henkilötunnuksen käsittelystä 1 ja 2 momentissa säädetään, henkilötunnuksen saa luovuttaa esimerkiksi osoitetietojen päivittämiseksi, jos henkilötunnus jo on luovutuksensaajan käytettävissä. 4 momentin mukaan henkilötunnusta ei tule merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin. Hätäkeskustoiminnassa henkilötunnuksen käsittely voi olla välttämätöntä viranomaisen lakisäteisten tehtävien hoitamisessa. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään myös rikosasioiden tietosuojalain 12 §:ssä.

Esitetty sääntely ja erityisiin henkilöryhmiin kuuluvien tietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 c kohtaan sekä 9 artiklan 3 ja 2 alakohdan c, f, g ja h kohtaan. Hätäkeskuslaitos voi käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja asetuksen 9 artiklan 2 alakohdan c h perusteella. Hätäkeskuslaitoksen on voitava vastaanottaa hätäilmoitus ja käsitellä terveystietoja, kun se vastaanottaa hätäilmoituksen, arvioi tietojen perusteella tilanteen kiireellisuuden ja tarvittaessa välittää tehtävän tai ilmoituksen toimivaltaiselle viranomaiselle. Avun tarvitsijan terveystietoja on välttämätöntä käsitellä, myös kun avun tarpeessa oleva henkilö on tajuton tai ei muutoin pysty antamaan suostumustaan asiassa. Terveystietojen käsittely on välttämätöntä myös terveys- ja sosiaalihuollon palvelujen saamiseksi ja Hätäkeskuslaitoksen on voitava käsitellä tietoja, jotta se voi hälyttää tarvittaessa sekä sosiaalipäivystyksen että ensihoidon tehtävälle.

Poliisin osalta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoa käsitellään sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin että tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla. Kun kyse on tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta käsittelystä, käsittely voi tapahtua tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 alakohdan c ja g kohdan nojalla. Tässä laissa tarkoitettussa poliisin toiminnassa terveystietoja voidaan käsitellä rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi ja rekisteröity voi olla fyysisesti tai juridisesti estynyt antamaan suostumuksensa. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely poliisissa tapahtuu kuitenkin pääsääntöisesti rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n nojalla. Kyseisen pykälän nojalla erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ovat henkilötiedot, joista ilmenee etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitetut biometriset tiedot sekä terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Näiden erityisten henkilötietojen käsittely on sallittua pykälän 2 momentin 1 kohdan (käsittelystä säädetään laissa), 2 kohdan (kyse on rikosasian käsittelystä syyttäjän-toimessa tai tuomioistuimessa), 3 kohdan (rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaaminen edellyttää sitä) tai 4 kohdan (käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi) nojalla.

Sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset voivat käsitellä terveystietoja artiklan 9 kohdan 2 alakohdan c ja h sekä 3 kohdan perusteella. Häätälmoituksen tekijän tai avun tarvitsijan henkilötietojen käsittely on välttämätöntä sosiaali- tai terveydenhuollon avun saamiseksi. Avun tarpeessa oleva henkilö voi olla esimerkiksi tajuton eikä silloin ole kykenevä antamaan suostumustaan, mutta käsittely on tarpeen terveydenhuollon avun saamiseksi. Lisäksi terveystietojen käsittely voi perustua terveys- ja sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn turvaamiseksi sekä terveys- ja sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten sosiaali- ja terveystoimea koskevan lainsäädännön nojalla, jolloin henkilötietojen käsittelystä vastaa ammattilainen, esimerkiksi sosiaaliohjaaja tai sairaanhoitaja, joilla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus.

Pelastustoimen osalta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveystietojen käsittely voi perustua artiklan 9 kohdan 2 alakohtaan c. Esimerkiksi onnettomuustilanteessa voi olla välttämätöntä, että paikalle menevä pelastuslaitos on tietoinen palavassa rakennuksessa asuvien henkilöiden fyysisistä ominaisuuksista ja terveydentilasta poistumisen turvaamiseksi tai että rakennuksessa on loukkaantunut tai sairaskohtauksen saanut henkilö. Henkilö voi antaa itse nimenomaisen suostumuksen tai hän voi olla esimerkiksi tavoittamattomissa tai tajuton.

Vastaavasti Rajavartiolaitoksen osalta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveystietojen käsittely voi perustua artiklan perustua 9 artiklan 2 kohdan alakohtaan c tai g.

Kansalainen voi tehdä esimerkiksi kantelun, vahingonkorvausvaateen, potilasvahinkoilmoituksen tai rikosilmoituksen hätäkeskustoimintaan osallistuvasta viranomaisesta tai tehtävään osallistuneen virkamiehen toiminnasta. Tästä syystä henkilötietojen käsittely on perusteltua ja tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.

Esitys sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan edellyttämät asianmukaiset suojaustoimet. Kyseisen artiklan 3 kohdan mukaan kyseisen artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja voidaan käsitellä 2 kohdan h alakohdassa esitettyihin tarkoituksiin, kun kyseisiä tietoja käsittelee ja niiden käsittelystä vastaa ammattilainen tai toinen henkilö, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus. Suomen julkisuuslain mukaan kaikki henkilön sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tiedot ovat salassa pidettäviä ja hätäkeskustoimintaan osallistuvat koulutetut ammattilaiset.

Hätäkeskustoiminnassa ei tällä hetkellä käsitellä 9 artiklan 1 kohdan mukaisia erityisiin henkilöryhmiin kuuluvia biometrisiä tietoja. Biometrisillä tiedoilla tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 14 kohdan mukaan kaikkia luonnollisen henkilön fyysisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen liittyvällä teknisellä käsittelyllä saatuja henkilötietoja, joiden perusteella kyseinen luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa tai kyseisen henkilön tunnistaminen voidaan varmistaa. Tulevaisuudessa voi olla mahdollista, että esimerkiksi hätäilmoituksen voisi tehdä suoraan hätäkeskukseen videon välityksellä. Tällöin henkilö on tunnistettavissa videokuvaista. Mikäli hätäilmoitus välitettäisiin suoraan kenttäjohtamisjärjestelmässä toimivaltaisen viranomaisen arvioitavaksi, olisi henkilö tunnistettavissa myös kyseisen viranomaisen toimesta. Mikäli tällaiseen malliin mentäisiin tulevaisuudessa, olisi Hätäkeskuslaitoksen välttämätöntä käsitellä biometristä tietoa ja samoin sen hätäkeskustoimintaan viranomaisen, jolle hätäilmoitus välitettäisiin tehtävän arvioimiseksi. Tällöin käsittely perustuisi artiklan 9 kohdan c, f, g tai h kohtaan. Terveystietojen salassapito koskee kaikkia viranomaisia julkisuuslain mukaisesti ja tämä täyttää 9 artiklan 3 kohdan suojaamisvelvoitteen.

16 a §. Rekisterinpitäjät ja vastuunjako. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin henkilötietojen muodostamien rekistereiden rekisterinpitäjistä ja tiedonhallinnan vastuusta. Henkilötietoja voitaisiin käsitellä 16 §:ssä säädetyn mukaisesti vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1, kohdan 6 mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäseneltyä henkilötietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein. Esitetyllä säännöksellä selkeytetään tietoteknisen tietojärjestelmän ja henkilötietojen rekisterinpitäjyyden eroa sekä henkilötietojen käsitteijän ja rekisterinpitäjän eroa.

EU:n tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määritellään rekisterinpitäjä. Kyseisen artiklan kohta mahdollistaa rekisterinpitäjän tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit vahvistettavan jäsenvaltion lainsäädännössä, jos käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Esityksen 16 §:ssä säädettäisiin käsittelyn tarkoitukset, jolloin rekisterinpitäjistä säätäminen kansallisesti on sallittua. Näin ollen sääntelyesitys kuuluu sallittuun kansalliseen sääntelyalaaan.

Myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan kansallisesti on mahdollista säätää tietosuoja-asetusta täydentävästi, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohta c). Henkilötietoja käsitellään hätäkeskustoiminnassa kunkin toimialan lakisääteisten tehtävien hoitamista varten ja toimialat määrittävät henkilötietojen käsittelytarpeen. Tosiasiallista nykytilaa on arvioitu aiemmin jaksossa 3 Nykytilan arvio, Rekisterinpitäjyys.

EU tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjä vastaa ja sen on pystyttävä tarvittaessa osoittamaan, että 5 artiklan mukaisia henkilötietojen käsittelyn periaatteita on noudatettu. Kyseisen artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla lainmukaista, kohtuullista ja läpinäkyvää, tietojen käsittelyssä on noudatettava käyttötarkoitussidonnaisuutta, tietojen käsittely on minimoitava, käsittelyn on oltava täsmällistä, tietojen säilytystä on rajoitettava ja on huolehdittava tietojen eheydestä ja luottamuksellisuudesta. EU:n tietosuoja-asetuksen III luvun mukaisista rekisteröidyn oikeuksista vastaa myös rekisterinpitäjä. Rekisterinpitäjä muun muassa toimittaa rekisteröidyn pyytäessä tälle 14 artiklassa mainitut henkilötiedot, oikaisee virheelliset henkilötiedot artiklan 16 ja poistaa tiedot 17 artiklan mukaan. EU:n tietosuoja-asetuksen IV luvun 24 artiklassa säädetään rekisterinpitäjän vastuista. Näitä vastuita on muun muassa, että rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta ja näitä toimenpiteitä tarkistetaan ja päivitetään.

Henkilötietoja käsitellään hätäkeskustoiminnassa kunkin toimialan lakisääteisten tehtävien hoitamista varten ja toimialat määrittävät henkilötietojen käsittelytarpeen. Näin ollen rekisterinpitäjä on jaettu toimialoittain.

Pykälän 1 momentin mukaan poliisin tietojen osalta rekisterinpitäjä toimisi Poliisihallitus ja tämä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tilannetta. Hätäkeskustietojärjestelmään tallennetaan myös varo- ja työturvallisuustiedot sekä poliisin oman PATJA-järjestelmän työturvallisuustiedot ilmoitukseen liittyvänä turvallisuustietona. Varo- ja työturvallisuustiedoilla on poliisin ja muiden viranomaisten työturvallisuuden kannalta tärkeä rooli. Poliisi tallentaa ja ylläpitää varo- ja turvallisuustietoja hätäkeskustietojärjestelmässä. Esimerkiksi terveystoimelta tulevan ilmoituksen perusteella poliisi lisää varo- ja työturvallisuustiedon rekisteriin vasta oman harkintansa perusteella. Tämän vuoksi poliisi vastaa myös varo- ja työturvallisuustietojen rekisterinpitäjyydestä. Muut viranomaiset hakevat käyttöoikeudet varo- ja työturvallisuustietoihin poliisin kautta.

Poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä tietoja myös rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja tietosuojalain soveltamisalla, jotka mahdollistavat kansallisen sääntelyn rekisterinpitäjistä. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 3 artiklan 8 kohdan mukaan 'rekisterinpitäjällä' tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Koska käsittelyn tarkoitukset on määritelty esityksen 16 §:ssä, voidaan rekisterinpitäjistä säätää kansallisesti. Rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan määritelmän mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävien pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen henkilötietojen rekisterinpitäjyydestä vastaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuussa olevat toimivaltaiset viranomaiset eli hyvinvointialueet sekä Uudenmaan osalta Helsinki ja HUS-yhtymä. Tästä syystä esityksellä päivitetäisiin hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjä vastamaan voimassa olevaa tilannetta ja tietosuojasetusta ja rikosasioiden tietosuojalakia.

Rajavartiolaitoksen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimisi Rajavartiolaitoksen esikunta.

Kunkin toimialan hätäkeskustoiminnan suorittamiseksi käsiteltävät tiedot sisältäisivät sekä toimialan resurssitiedot, kuten esimerkiksi henkilöstöä, ajoneuvoja ja viestiyhteyksiä koskevat tiedot, ja muut viranomaisen hätäkeskustoimintaan liittyvät tiedot, kuten esimerkiksi toimialan antamat ohjeet tai viranomaisen tehtävätiedot. Tehtävätiedoilla tarkoitetaan muun muassa tietoja, joiden perusteella kyseinen viranomaisen hälytetään hätäilmoituksen johdosta ja ne tiedot tehtävästä, jonka johtovastuussa kyseinen viranomaisen on. Myös viranomaisen oma-aloitteisesti käynnistämien tehtävien tiedot ovat kyseisen viranomaisen omia tietoja. Viranomaisen tehtävätietoja ovat kaikki hätäilmoitukset, jotka välitetään kyseiselle viranomaiselle. Hätäkeskustoiminta sisältää hätäkeskuspalvelut eli hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä sekä niihin liittyvää pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävien hoitamista yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Tämän mukaisesti jokainen 1 momentissa mainittu rekisterinpitäjä vastaisi siten myös hätäilmoituksista ja –tallenteista omien tehtävätietojensa osalta.

Viranomaisen rekisterinpitoon kuuluvia tehtävätietoja olisivat myös ne hätäilmoitukset, joissa tehtävä kuuluu kyseiselle toimialalle, mutta hätäilmoitusta ei toimialan ohjeistuksen mukaan

välitetä viranomaiselle. Esimerkiksi ilmoitus, joka kuuluu poliisin tehtäviin, mutta ei vaadi akuuttia hälytystarvetta, on poliisille kuuluva tehtävätieto. Tällaiset tehtävät jaotellaan teknisesti N- ja H-tehtäviin. N-tehtävällä tarkoitetaan toimialalle kuuluvaa tehtävää, johon Häätäkeskuslaitoksen päivystystehtäviä hoitava virkamies on määritellyt kuuluvaksi toimialan tehtäviin, mutta toimialan antamiin ohjeisiin sisältyvien kriteerien mukaan päivystäjä voi jättää toimialan yksikön hälyttämättä. H-tehtävällä tarkoitetaan tehtävää, joka kuuluu tietylle toimialalle, mutta tehtävälle ei ole voitu määrittellä tarkkaa tehtäväluokkaa.

H-tehtävä sisältää neuvontaa ja ohjaamista häätäkeskuksen saamien vihjetietojen ja puheluiden perusteella sekä Häätäkeskuslaitoksen tai toimialan tekemiä toimenpiteitä, joita ei ole tarkoitettukaan välitettäväksi toimialan yksiköille. Tällaisia ovat esimerkiksi häätäpaikannusta koskevat toimenpiteet ja tilastot, jotka liittyvät toimialaan. N- ja H-tehtävillä on merkitystä toimialan toimintaan ja siihen liittyvään oikeusturvaan ja vastuukysymysten selvittämiseen jälkikäteen. Tiedoilla voidaan selvittää, kuka on tehnyt toimenpiteen ja millä perusteella. Koska N- ja H-tehtävät liittyvät välittömästi toimialan tehtäviin, kuuluvat myös N- ja H-tehtäviä koskevat tiedot toimialan rekisterinpitöön.

Häätäkeskuslaitos toimisi muiden viranomaisten rekisterinpidossa olevien henkilötietojen käsittelijänä. Häätäkeskuslaitos toimisi tältä osin henkilötietojen käsittelijänä toimivaltaisen rekisterinpitäjän lukuun ottaessaan vastaan häätäilmoitukset, arvioidessaan ne ja välittäessään tehtävän toimivaltaiselle viranomaiselle näiden antamien ohjeiden perusteella. Käytännössä Häätäkeskuslaitos toteuttaisi rekisterinpitäjän pyynnöstä ja ohjeiden mukaisesti muun muassa tietojen tallentamisen, säilyttämisen, muokkaamisen, hakemisen ja luovuttamisen, kuten tälläkin hetkellä sekä toteuttaisi rekisterinpitäjän vastuulle kuuluvat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, kuten esimerkiksi teknisesti rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisen, tietojen oikaisut ja poistot.

Häätäkeskustoiminta sisältää usein moniviranomaistehtäviä, jolloin kaikki tehtävälle hälytetyt yksiköt voivat olla esimerkiksi häätäpuhelutallenteen tai tehtävätietojen rekisterinpitäjiä. Ulkopuolisten tietojenluovutuspyynnöissä on huomioitava tiedon suojausintressit ja jokainen rekisterinpitäjä vastaa tietopyyntöihin oman rekisterinpitönsä alaisten tietojen osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan Häätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvien vartioimistehtäviksi katsottavien valvontatehtävien ja hälytystehtävien tietojen osalta. Lisäksi Häätäkeskuksen rekisterinpitäjän vastuulle kuuluisi tiedot, jotka liittyvät Häätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuviin muihin tehtäviin ja viranomaisen avustamiseen, joista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Häätäkeskuslaitos vastaisi lisäksi rekisterinpitäjyydestä vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottojen osalta. Tällaisia yhteydenottoja ovat esimerkiksi puhelut, jotka on soitettu vahingossa, yhteydenotot, jotka eivät kuulu Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja voidaan lopettaa 12 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla sekä häirintä- ja väärinkäytöstapaukset, joita päivystäjällä on oikeus rajoittaa 13 §:n nojalla. Mikäli myöhemmin kävisi ilmi, esimerkiksi uuden yhteydenoton jälkeen, että kyseessä olisi ollut häätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen tehtävä tai tehtävä pyydetään välittämään tietylle viranomaiselle, kyseinen viranomainen vastaisi rekisterinpitäjyydestä. Myös esimerkiksi konsulipalvelulain mukaisissa avustavissa asiakaspalvelutehtävissä voi tulla tietoja, joista käynnistyikin poliisitehtävä. Nämä tiedot kuuluisivat Poliisihallituksen rekisterinpitöön. Lisäksi Häätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä niiden tietojen osalta, jotka koskevat tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä.

Pykälän 3 momentin mukaan Häätäkeskuslaitos vastaisi häätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti. Julkisen hallinnon tiedonhallintalaki (*tiedonhallintalaki*) on yleislaki, jossa luodaan perusta yhtenäisille menettelytavoille,

joilla julkinen hallinto käsittelee hallussaan olevia tietoja. Häätäkeskuslakiin olisi kuitenkin tarpeen lisätä vastuiden selkeyttämisen vuoksi se, että Häätäkeskuslaitoksella on julkisen hallinnon tiedonhallintalain mukaisesti vastuu huolehtia siitä, että tiedonhallinnan vastuut ja roolit on määriteltävä ja että on järjestetty riittävä valvonta tiedonhallintaan liittyvien säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamisesta.

17 §. *Häätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot.* Pykälän otsikkoa esitetään muutettavan. Pykälässä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä häätäkeskustoiminnassa sen sijaan, että määriteltäisiin mihin tietojärjestelmään tietoja tallennetaan. Säätely vastaisi yleistä kehityssuuntaa siitä, että henkilötietojen käsittelyä ei sidota tietojärjestelmään tai rekisteriin vaan henkilötietojen käyttötarpeeseen.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastustoimi, poliisi ja sosiaali- ja terveystoimen viranomainen, Rajavartiolaitos ja Häätäkeskuslaitos saisi käsitellä häätäkeskustoiminnan, kiireellisten ja muiden tukipalvelujen tuottamisen sekä häätäkeskustoimintaan liittyvien oma-aloitteisten tehtävien suorittamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Pykälässä olisi lueteltu tyhjentävästi ja tarkkarajaisesti ne tiedot, joita voitaisiin käsitellä.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan kansallisesti on mahdollista säätää tietosuoja-asetusta täydentävästi, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi (6 artiklan 1 kohta c). Henkilötietoja käsitellään häätäkeskustoiminnassa kunkin toimialan lakisääteisten tehtävien hoitamista varten ja toimialat määrittävät henkilötietojen käsittelytarpeen. Tosiasiallista nykytilaa on arvioitu aiemmin jaksossa 3 Nykytilan arvio, Rekisterinpitäjäys. Tältä osin esitetty säätely kuuluu sallittuun kansalliseen säätelyalaan.

1 momentissa oleva luettelo tiedoista vastaisi pääasiallisesti voimassa olevan pykälän säätelyä siitä, mitä häätäkeskustietojärjestelmään voidaan tällä hetkellä tallentaa. 1 momentin 1 ja 6 kohdista poistettaisiin kuitenkin esimerkkinä olevat listaukset. Kyseisen voimassa olevan 1 momentin 1 kohdassa luetellut häätäkeskustoimintaa suorittavien viranomaisten yksiköihin liittyvät tiedot, kuten valmius, viestiyhteys, kutsu, johtosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus, ovat esimerkinomaisia, joten niiden sijoittaminen perustelutekstiin selkeyttäisi pykälää. Vastaavasti 1 momentin 6 kohdan tehtävää ja toimenpiteitä koskevat tiedot sisältävät voimassa olevassa lainkohdassa esimerkkiluettelon, joka on enemmän perustelutekstiä. Jatkossakin tehtävää ja toimenpidettä koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi tapahtuma- ja toimenpideselostetta, aikaa, paikkaa, tehtävän kiireellisyysluokkaa ja vaarallisuutta, tietoja tehtävän suorittamiseen osallistuvista ja osallistuneista henkilöistä ja tehtävän viestiliikennettä Häätäkeskuslaitoksen ja tehtävää suorittavan viranomaisen tai muun tahon välillä. Pykälän 1 momentin 4 kohdan sanamuotoa ”aikoineen” muokattaisiin muotoon ”ilmoituksen vastaanottoaika”. Ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottaneesta päivystäjistä häätäkeskustietojärjestelmään vain p-tunnus, ei nimeä. Tästä syystä nimen tallentaminen poistettaisiin kohdasta ja käytettäisiin ilmaisua vastaanottajan ja tallettajan tiedot.

Pykälän 1 momentin 7 kohdassa olisi nykyistä vastaava säätely niin sanotuista varotiedoista. Sanamuotoa kuitenkin korjattaisiin niin, että kohdan listaus sisältäisi kaikki siinä luetellut tiedot, eikä kyseessä enää olisi esimerkkiluettelo, joka voimassa olevassa laissa alkaa sanalla kuten. Kohdassa ei myöskään enää puhuttaisi tietojen tallettamisesta, koska pykälässä säädettäisiin tietojen käsittelystä.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa oleva ilmoitinlaitteiden tiedot siirrettäisiin omaksi uudeksi 8 kohdaksi. Samalla tarkennettaisiin, että häätäkeskustietojärjestelmään voitaisiin tallentaa häätäkeskukseen kytketyn paloilmoittimen, automaattisen sammutuslaitteiston ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot. Kyseisten

palo- ja sammutuslaitteiden kytkentävelvoite hätäkeskukseen on säädetty rakennusten paloturvallisuudesta ympäristöministeriön asetuksen (848/2017) 38 ja 39 §:ssä. Ilmoitinlaitteiden kohdetiedot sisältävät tiedot kohteen nimestä, osoitteesta, laitetunnuksesta sekä yhteyshenkilöstä. Voimassaolevan pykälän 2 momentti esitetään kumottavaksi. Rekisterinpitäjää sitoisi 16 §:ssä esitetty henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuusvaatimus, jolloin voimassaolevan 2 momentin sääntely rekisteriä pitävistä ja heidän toimivaltuuksistaan tietojen käsittelyssä ei olisi enää tarpeen. Vastaavasti tarve rekisteriä käyttävien henkilöiden tietojen käsittelystä ei olisi enää tällaisenaan tarpeen, koska henkilötietojen käsittelijästä säädetään EU:n tietosuojasetuksen 28 artiklassa. Henkilötietojen käsittelijä muun muassa suorittaa käsittelyä sopimuksella tai muulla lainsäädännön mukaisella oikeudella, henkilötietojen käsittelijää sitoo sopimukseen tai lainsäädäntöön perustuva salassapitovelvoite ja käsittelijä toteuttaa käsittelyn turvallisuuteen liittyvät artiklan 32 mukaiset toimenpiteet. Mikäli henkilötietojen käsittelijä käyttää henkilötietoa muuhun tarkoitukseen, kuin rekisterinpitäjän lukuun, tulee hänestä itse rekisterinpitäjä näiden tietojen osalta.

Nykysääntelystä poistettaisiin kaksinkertainen sääntely julkisen hallinnon tiedonhallintalain johdosta. Toisin sanoen julkisen hallinnon tiedonhallintalain yleissääntelystä johtuen enää ei ole tarve säätää erikseen siitä, miten tiedot talletetaan tai siirretään hätäkeskustietojärjestelmässä. EU:n yleisestä tietosuojasetuksesta johtuen henkilötietojen rekisterinpitäjä ja käsittelijä vastaavat tietojen käsittelyn lainmukaisuudesta, jolloin sitä ei ole tarve todeta kansallisessa lainsäädännössä. Myös asetuksenantovaltuutuksesta talletettavien tietojen osalta luovuttaisiin, koska henkilötietojen käsittelystä ja tietojärjestelmään talletettavista tiedoista säädettäisiin lailla.

Voimassa olevan pykälän 3 momentti, jossa säädetään tietojen poistamisesta henkilörekisteristä, esitetään siirrettäväksi omaan 18 pykälään.

Voimassa olevan pykälän 4 momentti, jossa säädetään rekisteröidyn oikeuksista poliisin pitämiin tietoihin, siirrettäisiin pykälään 23, jossa säädettäisiin rekisteröidyn oikeuksista.

18 §. Henkilötietojen poistaminen. Pykälän nimi ja sisältö esitetään muutettavan. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hätäkeskustietojärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojen poistamisesta. Sääntely vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa 17 §:n 3 momentissa olevaa sääntelyä siltä osin, että tiedot olisi poistettava viimeistään 5 vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan henkilötietoja on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten; henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimuksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että tässä asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi (”säilytyksen rajoittaminen”). Kyseisen artiklan mukaan henkilötiedot tulisi poistaa, kun ne eivät ole enää tarpeellisia. Hätäkeskustoiminnassa tämä tarkoittaisi, että tiedot, mukaan lukien hätäilmoitustallenteet, tulisi poistaa heti sen jälkeen, kun Hätäkeskuslaitos on välittänyt tehtävät toimivaltaiselle viranomaiselle ja kyseinen viranomainen on suorittanut lakisääteisen tehtävänsä loppuun ja tehtävä on päättynyt. Tehtävään liittyviä tietoja, mukaan lukien erityisiä henkilötietoja tai arkaluonteisia henkilötietoja koskevat tiedot, on kuitenkin välttämätöntä säilyttää ilmoituksen vastaanottamisen. Näitä tietoja on tarpeen käsitellä tehtävän päättymisen jälkeenkin sekä yleisen edun mukaisissa tarkoituksissa että tilastollisia tarkoituksia varten.

Hätäkeskustoiminnassa henkilötietoja käsitellään sekä Hätäkeskuslaitoksessa tehtävän välittämiseen että vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseen. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset käyttävät lakisääteisissä tehtävissään julkista valtaa ja erityisesti poliisilla on käytössä myös merkittävää julkista valtaa. Henkilötietojen säilytys on siten välttämätöntä tehtävän päättymisen jälkeenkin. Esimerkiksi rikosilmoitus voidaan tehdä heti tapahtumatilanteessa tai se voidaan tehdä myöhemmin jopa pitkän ajan jälkeen. Esimerkiksi rikosilmoitus voidaan tehdä heti tapahtumatilanteessa tai asianomistajarikoksissa asianomistaja voi tehdä sen myöhemmin jopa pitkän ajan jälkeen. Myös vahingonkorvausvaade tai potilasvahinkoilmoitus saatetaan tehdä pitkänkin ajan päästä itse tapahtumasta. Esimerkiksi hätätilanteen jälkeen tapahtumasta voidaan tehdä rikosilmoitus, viranomaisen virka-aseman väärinkäytöstä koskeva ilmoitus, kantelu, virkarikossyyte, vahingonkorvausvaade tai potilasvahinkoilmoitus enimmillään jopa 5 vuoden kuluttua itse tapahtumasta ja tehtävän suorittamisesta. Ehdotuksessa suojattaisiin siten myös rekisteröidyn oikeusturvaa. Mikäli henkilötietoja ei voitaisi säilyttää tehtävän päättymisen jälkeen ei kansalaisella ja viranomaisella olisi käytössä välttämättä mitään tietoa tai näyttöä ilmoituksensa tai vaateensa tueksi. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset tarvitsevat säilyttää henkilötietoja myös tilastotiedon tuottamista varten. Tilastotietoa käytetään oman toiminnan resurssointiin ja toiminnan kehittämiseen.

Esitetty sääntely koskisi sekä hätäkeskustoiminnassa käsiteltäviä henkilötietoja että lokitietoja. Lokitietojen osalta on kuitenkin huomattava, että kun esimerkiksi tehtävätiedot poistetaan, ei tämän jälkeen ole perustetta säilyttää siihen liittyviä lokitietojakaan, koska ei olisi tietoa mihin kyseinen lokitieto liittyy.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin henkilön omaan turvallisuuteen ja työturvallisuuteen liittyviin henkilötietojen poiston osalta poliisin henkilötietolakiin. Voimassa olevan 17 §:n 3 momentin sääntely liittyy henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyviin tietoihin ja niiden pidempään säilyttämiseen. Koska nämä niin sanotut varotiedot ovat tosiasiasa poliisin tietoja, esityksen mukaan tietojen poistamiseen sovellettaisiin poliisin henkilötietolain 34 §:ä.

Poliisiin henkilötietolain 34 §:n 1 momentin mukaan muut tutkinta- ja valvontatehtävissä käsiteltävät henkilötiedot kuin 33 §:ssä tarkoitetut tiedot säilytettäisiin viiden vuoden ajan ilmoituksen tai asian kirjaamisesta, jolleivät ne liity tutkittavaan rikosasiaan. Poliisin henkilötietolain 34 §:n 3 momentin mukaan ensimmäisen momentin pääsäännöstä poiketen turvallisuustiedot poistettaisiin viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Tällä on mahdollistettu esimerkiksi henkilön vaarallisuuden tai terveydentilaan liittyvien tietojen säilyttäminen niin pitkään kuin se on tarpeen kyseisen henkilön oman tai poliisin henkilöstöön kuuluvan turvallisuuden varmistamiseksi. Turvallisuustietojen tarpeellisuuden varmistamiseksi tiedot ovat poliisin määräyksen mukaan päivitettävä käyttötarkoitusta vastaaviksi vähintään vuoden välein. Tarkastuksen yhteydessä on tehtävä merkintä tarkastuksen suorittamisesta. Tarpeettomat tai virheelliset tiedot poistetaan järjestelmästä välittömästi. Pykälän 4 momentissa säädetään poikkeuksesta, jonka mukaan myös niin sanotut varotiedot voidaan säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi tai rekisteröidyn, muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Lisäksi 4 momentissa säädetään velvollisuudesta arvioida tietojen säilyttämisen tarpeellisuutta vähintään viiden vuoden välein.

19 §. Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä. Pykälän nimi esitetään muutettavan vastaamaan paremmin pykälän sisältöä.

Esitetty pykälä vastaa voimassa olevan pykälän tiedonsaantioikeuksia. Hätäkeskuslaitoksella on välttämätön tarve saada lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tietoja muiden viranomaisten

rekisteristä. Saatuja tietoja käytetään voimassa olevan lain ja esityksen mukaan mm. hätäilmoitusten arvioimiseen, tehtävän välittämiseen ja toimivaltaisen viranomaisen tehtävien suorittamiseen. Pykälän kirjoitusasua kuitenkin selkeytettäisiin korjaamalla 1 momentissa oleva listaus niin, että aikaisemmin kumotut kohdat sekä tarpeettomiksi jääneet tiedonsaantioikeudet poistettaisiin ja listauksen numerointi päivitetäisiin ajantasaiseksi. Hätäkeskuslaitoksella ei ole enää tarvetta saada tietoja tullin tai verohallinnon tietojärjestelmistä, Ahvenanmaan alusrekisteristä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmistä. Käytännössä esimerkiksi verohallinnon tietoja on aikaisemmin tarvittu poliisia ja Rajavartiolaitosta varten, mutta kyseiset viranomaiset ovat saaneet tarvitsemansa tiedot verohallinnon tietojärjestelmistä suoraan teknisen käyttöyhteyden kautta jo useamman vuoden ajan. Tästä syystä voimassa olevan pykälän 1 momentin 5, 7, 14 ja 15 kohta ehdotetaan kumottavaksi. Myös voimassa olevan momentin 10 kohdassa eli esitetyn 1 momentin 9 kohdassa oleva viittaus tietoyhteiskuntakaareen korjattaisiin viittaukseksi lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin liikenteen palveluista annetun lain pykälä, jossa säädetään liikenneasioiden rekisterin sisällöstä ja käyttötarkoituksesta.

1 momentin listauksen päivityksen johdosta myös pykälän 2 momentissa olevat viittaukset pykälän 1 momentin kohtiin päivitetäisiin vastaamaan 1 momentin muutosta. Lisäksi 2 momentista esitetään poistettavan sääntely koskien tietojen luovutusta teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla, koska asiasta on säädetty laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta. Kyseisen tiedonhallintalain 22 pykälässä säädetään muun muassa tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Kyseisen lain 23 pykälässä säädetään katseluyhteyden avaamisesta viranomaiselle sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Kyseisen lain 24 pykälässä puolestaan säädetään tietoaaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille.

20 §. Viranomaisten tiedonsaantioikeus hätäkeskustietojärjestelmästä. Pykälän nimi muutettaisiin, koska pykälässä esitetään säädetävän eri viranomaisten tiedonsaantioikeuksista. Hätäkeskustietojärjestelmässä on sekä julkisia että salassa pidettäviä henkilötietoja ja muita tietoja.

Julkisuuslain 29 §:n mukaan viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa nimenomaisesti säädetty; se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa; asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alistusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi; tai tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi. Lisäksi viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon sellaisista osoite- tai muista yhteystiedoista, jotka ovat 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaan salassa pidettäviä.

Ehdotetulla pykälällä säädetäisiin tiedonsaantioikeudesta julkisuuslakia täydentävästi ja turvattaisiin pykälässä mainittujen viranomaisten tiedonsaantioikeus viranomaisen lakisäateisten tehtävien hoitamista varten.

Tietosuoja-asetuksen mukaisesti rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen luovutuksesta. Rekisterinpitäjä voi myös tietosuoja-asetuksen 28 artiklan mukaisesti valtuuttaa sopimuksella esimerkiksi käsittelijän luovuttamaan tietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Esityksen mukaan säädettäisiin voimassa olevan tietojen luovutuksen sijasta tiedonsaantioikeuksista. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään, tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilö- tai salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että sisäministeriöllä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä oman toimialansa toiminnan johtamista, ohjausta ja valvontaa sekä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä varten välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä maksutta. Voimassa oleva pykälä antaa tietojen luovutuksessa harkintavaltaa Hätäkeskuslaitokselle. Ministeriöiden edellä mainittujen tehtävien hoitaminen ei ole mahdollista, jos ministeriöllä ei ole oikeutta saada välttämättömiä tietoja tehtävän hoitamiseksi. Esimerkiksi sisäministeriö ei voi toteuttaa pelastuslain 23 §:n mukaista valtakunnallista pelastustoimen johto, ohjaus ja valvonta tehtävänsä ilman reaaliaikaista tilannekuvaa ja tietoa meneillään olevasta onnettomuustilanteesta. Sisäministeriö ei myöskään voi tosiasiaa toteuttaa hätäkeskuslain mukaista Hätäkeskuslaitoksen ohjausta ja laillisuusvalvontaa, jos valvottavalla on mahdollisuus kieltäytyä tietojen luovutuksesta oman harkintavaltansa nojalla. Sisäministeriö ohjaa ja valvoo muun muassa Hätäkeskuslaitoksen toimintaa ja tähän valvontaan liittyvissä tilanteissa ministeriö voi tarvita hätäkeskustietojärjestelmästä esimerkiksi tehtävän käsittelyyn liittyviä tietoja, lokitietoja tai tietoja hätäilmoituksesta. Tehtävätiedot, lokitiedot ja hätäilmoitukset sisältävät henkilötietoja ja tiedot voivat sisältää myös henkilön terveydentilaan liittyviä tietoja. Esteettömyysdirektiivin toimeenpanon johdosta sisäministeriö tulee myös valvomaan jatkoissa hätäilmoituksen esteettömyyttä ja tämän valvontatoiminnan osalta ministeriön arvioidaan tarvitsevan tehtävän käsittelyyn ja hätäilmoitukseen liittyviä tietoja, jotka voivat sisältää myös salassa pidettäviä henkilön vammaan tai terveydentilaan liittyviä tietoja. Sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvita oman toimintansa ohjaamista, valvontaa, suunnittelua ja kehittämistä varten tehtävän käsittelyyn ja ministeriön antamien ohjeiden soveltamiseen ja toimivuuteen liittyviä tietoja, jotka ministeriön toimiala huomioiden sisältävät pääsääntöisesti salassa pidettäviä sosiaalihuollon asiakkuuteen tai henkilön terveydentilaan liittyviä tietoja. Ohjeiden kehittäminen edellyttää yksittäisten tehtävien arvioimista annettujen ohjeiden nojalla.

Vastaavasti aluehallintovirastolla olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen valvontatehtäviään varten välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä maksutta. Aluehallintovirastoja koskeva osuus siirrettäisiin kuitenkin uudeksi 2 momentiksi. Voimassa olevan 2 momentin sisältö, joka koskee Hätäkeskuslaitoksen harkinnanvaraista tietojenluovutusmahdollisuutta, siirrettäisiin pykälään 21 siltä osin, kuin se on tarpeen esityksen mukaisen rekisterinpitäjyyden osalta.

Voimassa olevan pykälän 3 momentti esitetään kumottavan. Kyseisessä momentissa säädetään, että Hätäkeskuslaitoksen poliisitoimen toimintayksiköltä vastaanottama tieto hälytystehtävän suorittamisesta saadaan sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, luovuttaa asianomaisen henkilörekisterin pitämisestä vastaavalle poliisiviranomaiselle, pelastustoimen toimintayksiköltä vastaanotettu tieto saadaan luovuttaa pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen toimintayksiköltä vastaanotettu sosiaali- ja terveystoimen tieto saadaan luovuttaa sosiaali- ja terveystoimen vastuulliselle rekisterinpitäjälle sekä rajavartiolaitoksen toimintayksiköltä vastaanotettu tieto saadaan luovuttaa rajavartiolaitoksen vastuulliselle rekisterinpitäjälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhtey-

den, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla. Koska esityksen mukaan jokainen toimiala vastaisi rekisterinpitäjyydestä omien tehtävätietojensa osalta, ei tällaista rekisterinpitäjälle luovutettavien omien tietojen sääntelyä ole tarpeen säilyttää. Rekisterinpitäjällä on oikeus omiin tietoihinsa ja se vastaa myös rekisterinpitäjälle säädetyistä velvoitteista.

Esityksen mukaan uudessa 3 momentissa säädettäisiin Häätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeudesta. Häätäkeskuslaitos käsittelee sen toiminnasta tehdyt kantelut ja valitukset sekä toteuttaa omaa sisäistä laillisuusvalvontaa. Rekisterinpitäjyyden muutoksesta johtuen on varmistettava, että Häätäkeskuslaitos pystyy toteuttamaan jatkossakin laillisuusvalvontaa ja johtamaan ja valvomaan työntekijöiden työn laatua.

Käytännössä Häätäkeskuslaitoksessa voi ilmaantua tarve laillisuusvalvontaan tai työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuden käyttöön, esimerkiksi jos päivystäjän käytöksestä on tehty kantelu tai työnantajalla on tarve tarkistaa, onko päivystäjä vastaanottanut sekä arvioinut tai välittänyt hätäilmoituksen ohjeiden mukaisesti. Tällöin Häätäkeskuslaitoksessa voi esimerkiksi olla välttämätöntä kuunnella hätäpuhelutalenne, jotta voidaan arvioida, onko työntekijä toiminut Häätäkeskuslaitoksen ja toimivaltaisen viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti. Hätäilmoitustallenteen lisäksi on voitava tarkistaa kyseiseen ilmoitukseen liittyvän asian tehtävätiedot.

Esitys mahdollistaisi, että tietojen käsittelystä voitaisiin sopia Häätäkeskuslaitoksen ja rekisterinpitäjän kanssa sopimuksella esimerkiksi tietolupamenettelyssä. Koska häätäkeskustietojärjestelmä on viranomaisten yhteiskäyttöinen järjestelmä kyse olisi katseluyhteyden avaamisesta tiedonhallintalain 23 §:n mukaisesti. Esitys mahdollistaisi, että rekisterinpitäjä voisi avata katseluyhteyden tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin Häätäkeskuslaitoksella on tiedonsaantioikeus. Tietoja luovuttavan viranomaisen tulee käydä tiedonsaantioikeudet läpi Häätäkeskuslaitoksen kanssa. Tiedonsaantioikeuksien perusteella määritellään katseluyhteyden näkymä, joka perustuu viranomaisen tiedonsaantioikeuksiin. Katseluyhteyden käyttöoikeudet myönnetään vastaanottavalle viranomaiselle tiedonsaantioikeuksien ja -tarpeen perusteella. Vastaavaa katseluoikeutta ja tietolupamenettelyä käytetään jo nyt voimassa olevan lain 19 §:n määriteltyjen tiedonsaantioikeuksien osalta.

Rekisterinpitäjän kanssa tehdyssä sopimuksessa voidaan määritellä tiedonsaantioikeudet vain tietyille henkilöille, kuten esimerkiksi laillisuusvalvontahenkilöille tai työnjohtolisissa asioissa esimerkiksi tehtävää käsittelevälle asiantuntijalle tai hätäilmoituksen laadunvalvonnan osalta vuoromestarille. Myös Häätäkeskuslaitoksen laatu päälliköllä voi olla välttämätön tarve kyseessä oleviin tietoihin, jotta hän voisi satunnaisesti poimia hätäpuhelutallenteita laadunvalvontaan. Sopimuksessa voidaan myös sopia velvollisuudesta raportoida määrääjain rekisterinpitäjälle tietojen tarkastelukerrat ja tarkoitukset sekä kuka tietoja on katsellut. Rekisterinpitäjän kanssa tehdyllä sopimuksella ja lokitietojen keräämisellä varmistetaan, että tietojen käsittely on lainmukaista ja tiedon saajalla on ollut lainmukainen oikeus tiedon saamiseen.

Häätäkeskuslaitos vastaa siitä, ettei käyttöoikeuksia ja niihin liittyviä tunnuksia tai niiden avulla hankittuja tietoja luovuteta oikeudettomille henkilöille ja että käyttöoikeuksia käytetään vain siihen tarkoitukseen, johon ne on myönnetty. Tallenteita tai tehtävätietoja ei voisi tarkastella yleisesti tai käyttää niitä tilannekuvatoimintaan, vaan perusteluna tulisi aina olla laillisuusvalvontaan liittyvä tilanne, tai tilanne, jossa joudutaan puuttumaan päivystäjän työn laatuun tai käytökseen tai tarkastamaan akuutisti tehtävän vastaanottamiseen ja välittämiseen liittyvä arvio tai toiminta.

Lisäksi Häätäkeskuslaitoksen tulee ilmoittaa käyttäjien virkoihin liittyvistä muutoksista käyttöoikeudet myöntäneelle viranomaiselle siltä osin, kuin ne vaikuttavat käyttöoikeuksien hallin-

taan, kuten oikeuksien muuttamiseen, jäädyttämiseen tai poistamiseen. Käyttöoikeudet myöntäneen viranomaisen vastuulla on varmistaa käyttöoikeuksien ajantasaisuus ja käyttöoikeuksien mukaisen pääsyn toteutuminen. Käyttöoikeuksien myöntämisessä tulee noudattaa tiedonhallintalain 16 §:ssä kuvattuja vaatimuksia.

Siltä osin kuin esitetty tiedonsaantioikeus koskisi muita välttämättömiä tietoja, olisi tiedon luovuttajan erikseen selvitettävä, liittyykö tietojen antamiseen tapauskohtaista harkintaa ja ovatko tiedot välttämättömiä Hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvonnan tai työnantajan direktio-oikeuden toteuttamiseksi. Siten mitä tahansa tietoa ei voitaisi luovuttaa automaattisesti. Esityksen mukaan 4 momentissa säädettäisiin poliisin, pelastustoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada hätäkeskustietojärjestelmästä tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitetut tiedot sekä välttämättömät tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä Hätäkeskuslaitokselta, poliisilta, pelastusvoimelta sosiaali- ja terveystoimelta ja Rajavartiolaitokselta salassapitosäännösten estämättä maksutta. Sääntely vastaa voimassa olevan 20 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohtia kuitenkin niin, että sääntely esitetään muutettavaksi tiedonsaantioikeuden muotoon ja kirjoitusasua selkeytetään.

Voimassaolevan pykälän 4 momentissa oleva informatiivinen viittaussäännös meripelastuslain 14 §:ään ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 22 §:ään esitetään kumottavaksi. Viittaussäännökset eivät ole välttämättömiä, joten kyseisistä viittauksista luovuttaisiin. Meripelastuslain 14 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä maksutta muulta meripelastusviranomaiselta meripelastustoimen suunnittelua varten kyseisen viranomaisen toimintavalmiutta ja sijoittautumista koskevat tiedot sekä henkilöstön valmius-, tunnist- ja yhteystiedot. Rajavartiolaitoksella on oikeus saada vastaavat tiedot alus- ja ilmaliikennepalvelujen tarjoajilta sekä oikeus luovuttaa tietoja alus- ja ilmaliikennepalvelujen tarjoajille. Lisäksi Rajavartiolaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä korvauksetta tietoja meripelastustoimen valmiussuunnittelua ja vaaratilanteissa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten muun muassa hätäkeskustietojärjestelmästä, poliisin tehtäväilmoitusrekisteri mukaan lukien, hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja, tietoja henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi sekä merellä toimivien viranomaisten yksiköiden valmius- ja paikkatietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n mukaan myös hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja henkilön oman turvallisuuden tai Rajavartiolaitoksen virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä.

Pykälän 5 momentin mukaan Tullilla olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitetut tiedot henkilön oman turvallisuuden tai Tullin virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Tullin lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä maksutta. Voimassa olevan lain 20 §:n nojalla näihin hätäkeskusjärjestelmässä oleviin tietoihin on oikeus vain niillä viranomaisilla, jotka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tehtävään. Hätäkeskuslaitos ei hälytä Tullia hätäkeskuslaissa tarkoitetuille kiireellisille tehtäville ja Tullilla on oikeus saada näitä tietoja vain poliisilta ja Rajavartiolaitokselta voimassaolevan Tullin henkilötietolain perusteella. Hätäkeskuslaitos voi yksittäistapauksessa luovuttaa tietoja, kun tieto, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa välttämätön hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Tullilla ei siis nykyinsäädännön perusteella ole oikeutta saada hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja muuta kuin edellä mainituissa yksittäistapauksissa.

Pykälän 5 momentin esitys mahdollistaisi säännöllisesti toistuvan ja vakiosisältöisen sähköisen tietojen luovuttamisen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla eli käytännössä kenttäjohtamisjärjestelmään (KEJO) hätäkeskustietojärjestelmästä tulevien työturvallisuustietojen katseluoikeuden Tullille sen hoitaessa lakisäätteisiä tehtäviään myös muilta viranomaisilta, kuin vain poliisilta ja Rajavartiolaitokselta. Tullin lakisäätteiset tehtävät kattaisivat myös tilanteet, joissa Tulli antaa virka-apua toiselle viranomaiselle. Tullin tarve saada työturvallisuuteen liittyviä tietoja koskee lähinnä sitä, onko kohde vaarallinen vai ei. Tullin valvontatyötä tekevällä partiolla ei kuitenkaan ole käytettävissä tällä hetkellä tätä tietoa. KEJOn toiminnallisuus on sellainen, että järjestelmä tarkistaa automaattisesti toimeksiannon kohteen tiedot ja tiedot tulevat tehtävälle määrätylle tai liittyvälle partiolle automaattisesti näkyviin. Samalla varotietoja sisältävä tehtävä näkyy kartalla myös muille partiolle erilaisena symbolina. Tällöin myös muut partiot tietävät, että toisella partiolla on tällainen ennakoita vaaralliseksi arvioitu tehtävä. Esityksen mukainen tietojen luovutus ja niiden käsittely on sallittua ja yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisesti. Viranomaisten lakisäätteisten tehtävien hoitaminen ja toimialansa johtaminen, ohjaus, valvonta sekä suunnittelu- ja kehittämistoiminta on välttämätöntä ja sääntely tietojen luovutuksesta on tältä osin oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden. Sääntely täyttää tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan erityisesti h kohdan (valvonta-, tarkastus, tai sääntelytehtävä) edellytykset.

21 §. Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen. Pykälän nimeä ja sisältöä muutettaisiin. Pykälässä ei olisi tarve säätää luovutettujen tietojen käsittelystä, koska käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimus seuraa suoraan tietosuojan yleislainsäädännöstä. Myös tiedon saajan vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä. Esityksessä pykälässä säädettäisiin hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovutuksesta.

Esitetyn pykälän 1 momentti sisältäisi ne tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut muista rekistereistä 19 §:n nojalla tietoonsa ja saisi luovuttaa salassapitovelvollisuuden estämättä. Momentin listaus vastaa voimassa olevan 20 §:n 2 ja 5 momenttia siltä osin, kuin sääntely on tarpeen esitetyssä rekisterinpitäjyydessä. Lisäksi viittaukset lain 19 §:n 1 momentin kohtiin päivitetäisiin vastaamaan kyseiseen pykälään tehtyjä päivityksiä ja muutoksia ja kirjoitusasua selkeytetäisiin.

Kyseiset 1 momentissa luetellut tiedot on alun perin saatu Hätäkeskuslaitokselle nimenomaan toimialan tehtävien ja toimenpiteiden varmistamiseksi ja tukemiseksi. Kyseisten tietojen käsittely ja käsittelystä säätäminen 19 §:ssä on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c mukaisesti sallittua kansallisen liikkumavaran puitteissa. Oikeus tietojen luovutukseen on välttämätöntä luovutuksen saajien lakisäätteisten tehtävien hoitamiseksi ja hätäkeskuspalvelujen ja -toiminnan varmistamiseksi. Hätäkeskuslaitos ei tarvitse 19 §:ssä säädettyjä tietoja vain itselleen, vaan myös hätäkeskustoimintaan osallistuville viranomaisille näiden lakisäätteisten tehtävien hoitamiseen. Tietojen käyttötarkoitus ei tosiasiallisesti muutu, kun ne luovutetaan toimialalle esitetyn momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovutusmahdollisuudesta. Rekisterinpitäjillä olisi esityksen mukaan mahdollisuus luovuttaa välttämättömiä tietoja toisilleen, mutta ainoastaan pykälässä säädettyjä tarkoituksia varten. Tiedonsaanti laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa varten rajautuu sellaisenaan koskemaan tietoja, joihin tiedon pyytjä itse liittyy (esim. ensihoidon tehtävä, joka liittyy poliisitehtävään). Tietoja ei näin ollen voisi luovuttaa tai pyytää muihin tehtäviin liittyen. Jos tietoja luovutettaisiin esimerkiksi toisen rekisterinpitäjän laillisuusvalvonnan suorittamista varten, ei kyseinen tietojen saaja voi luovuttaa saamiaan tietoja sellaisenaan eteenpäin. Julkisuuslain näkökulmasta lähtökohtaisesti se, jonka hallussa tiedot ovat, päättää niiden julkisuudesta.

Esityksen mukainen tietojen käyttötarkoitus on hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tehtävien valvominen, suunnittelu, kehittäminen ja ammattitaitoisen henkilöstön kouluttaminen. Tietojen luovutus ja niiden käsittely on sallittua ja yhteensopivaa tietosuojasetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Toiminnan laillisuusvalvonta sekä suunnittelu- ja kehittämistoiminta parantavat hätäkeskustoimintaa ja tukipalvelujen tuottamista ja hengen ja terveyden suojeleminen on tärkeimmän perusoikeuden suojelemista. Tietoja on mahdollista luovuttaa rekisterinpitäjien välillä myös, jos tiedon ilmaiseminen on yksittäistapauksessa välttämättömän hengen tai terveyden suojaamiseksi, tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Tältä osin sääntely vastaa osin voimassa olevan lain 20 §:n 4 momenttia, mutta tietojen luovutus mahdollistettaisiin kaikkien rekisterinpitäjien välillä. Tietojen luovutus esityksen mukaisiin tarkoituksiin on siten välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Tietojen pseudonymisointi koulutustoimintaan annettavan materiaalin osalta olisi tarpeellista tietosuojasetuksen artiklan 6 kohdan 4 alakohdan e nojalla. Henkilötietoja voidaan käsitellä muuta tarkoitusta varten, kuin mihin tiedot on kerätty, jos se on yhteensopiva alkuperäisen tarkoituksen kanssa ja varmistetaan asianmukaiset suojatoimet, kuten salaaminen tai pseudonymisointi. Tietosuojasetuksen 4 artiklan 5 kohdan mukaan pseudonymisoinnilla tarkoitetaan henkilötietojen käsittelemistä siten, että henkilötietoja ei voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja, edellyttäen että tällaiset lisätiedot säilytetään erillään ja niihin sovelletaan teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan, ettei henkilötietojen yhdistämistä tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön tapahdu.

Koulutustoiminnassa hyödynnetään usein hätäilmoituksia ja -tallenteita. Hätäilmoitustallenteesta on aina tunnistettavissa soittaja ja päivystäjä näiden äänen perusteella. Hätäilmoituksen tekemiseen ja avun pyytämiseen kytkeytyy vahva ilmoittajan ja avun tarpeessa olevan henkilön yksityisyyden suojaamisen intressi. Joskus vain soittajan henkilöllisyyden ilmeneminen äänen perusteella saattavat loukata esimerkiksi onnettomuuden tai rikoksen uhrien oikeuksia tai muistoa tai uhrien läheisiä. Koska elintapoihin ja henkilökohtaisiin oloihin liittyvien tietojen salassapitovelvollisuus on ehdoton, sääntelyehdotus olisi asianmukainen suojatoimi yksityiselämän suojaamiseksi. Hätäilmoitukset mielletään viranomaiselle osoitetuiksi luottamuksellisiksi viesteiksi myös niissä tapauksissa, joissa ilmoitus ei sisällä salassa pidettäväksi säädettyä tietoa.

Myös muussa lainsäädännössä on säännöksiä kyseessä olevien viranomaisten tietojensaantioikeuksista. Henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 22 §:n mukaan Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja muun muassa hätäkeskustietojärjestelmästä henkilön oman turvallisuuden tai Rajavartiolaitoksen virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä. Pelastuslain 89 §:n mukaan pelastusviranomaisella sen lakisääteisten tehtävien hoitamista varten saada pelastustoiminnan suunnittelu, toteutusta ja valvontatehtävien hoitamista varten tarpeelliset tiedot muun muassa hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuista työturvallisuustiedoista. Pelastuslain 89 a §:n mukaan pelastustoimintaa öljy- ja aluskemikaalivahingoissa johtavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus muun muassa hätäkeskustietojärjestelmästä vahingon hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskeviin tietoihin. Lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa annetun lain (616/2019) 17 §:n mukaan poliisin henkilörekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai tietojoukkona tallettamista varten luovuttaa muun muassa hätäkeskusviranomaiset tietoja hätäkeskustietojärjestelmään tallettamansa henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi.

22 §. *Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.* Pykälässä ei esityksen mukaan enää säädettäisi käyttäjärekisteristä. Julkisen hallinnon tiedonhallintalain 16 §:ssä säädetään tietojärjestelmien käyttöoikeuksien hallinnasta. Kyseistä säännöstä sovelletaan myös hätäkeskustietojärjestelmään eikä käyttäjärekisteristä ole tarpeen säätää erikseen hätäkeskuslaissa.

Julkisen hallinnon tiedonhallintalain säännöksellä varmistetaan tietojärjestelmiin pääsy vain niille, joilla on oikeus käsitellä tietojärjestelmän tietoaaineistoja ja vain siltä osin kuin kunkin käyttäjän käyttötarpeet sitä edellyttävät. Kyseisen lain pykälän säännökset ovat kohdistettuja viranomaiseen, mutta käytännössä tiedonhallintayksiköt antavat ohjeen käyttöoikeuksien hallinnoinnille sekä toteuttavat käyttöoikeuksien hallinnointia organisaatiotasolla. Hätäkeskuslaitos toimii tiedonhallintayksikkönä hätäkeskustietojärjestelmän osalta.

Tietojärjestelmässä vastuussa olevan viranomaisen eli Hätäkeskuslaitoksen olisi määriteltävä hätäkeskustietojärjestelmän käyttöoikeudet. Käyttöoikeudet olisi määriteltävä tietojärjestelmään käyttäjän tehtäviin liittyvien tarpeiden mukaisella tavalla ja ne olisi pidettävä ajantasaisena. Käyttöoikeudet on määriteltävä ennalta kullekin tietojärjestelmän käyttäjälle. Käyttöoikeudet määräytyisivät käyttäjän tyypillisten työtehtävien mukaisesti. Käyttöoikeudet olisi pidettävä myös ajantasaisena, jotta tietoihin pääsy voidaan asianmukaisissa tilanteissa varmistaa ja toisaalta estää vanhentuneiden käyttöoikeuksien perusteella tiedonsaanti laajemmin kuin käyttäjän tehtävät edellyttäisivät. Hätäkeskuslaitos määrittelisi käyttöoikeudet tietojärjestelmän vastuuviranomaisena, mutta tietojärjestelmää käyttävä viranomainen ylläpitäisi käyttöoikeuksia ajantasaisina.

Esityksen mukaan pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietojenkäsittelystä muuhun kuin esityksen 16 §:ssä säädettyyn alkuperäiseen käyttötarkoitukseen eli niin sanotusta toisiokäytöstä. Rekisterinpitäjä saisi esityksen mukaan käsitellä hätäkeskustietojärjestelmässä olevia henkilötietoja, joiden rekisterinpitäjä se itse on, pykälässä tyhjentävästi lueteltuihin tarkoituksiin.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta, jonka mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Asetuksen 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden lainsäädännössä voidaan kuitenkin säätää poikkeus asetuksen 5 artiklassa säädettyyn käyttötarkoitussidonnaisuuteen, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide. Koska henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa ja siihen liittyvien tukipalvelujen tuottamisessa perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c kohtaan, voidaan asetuksen 6 artiklan 3 kohdan salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mikäli katsotaan, että tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Kyseisen kohdan mukaan tietojen käsittely voi tapahtua muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty, mutta käsittelyn on kuitenkin oltava välttämätöntä ja oikeasuhteista 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi sekä käsittelyn on oltava yhteensopivaa sen tarkoituksen kanssa, jota varten tiedot on alun perin kerätty.

Henkilötietojen alkuperäinen käsittelytarkoitus on hätäkeskustoiminnan ja tukipalvelujen sekä viranomaisten lakisääteisten tehtävien toteuttaminen. Näiltä osin ehdotetun pykälän tietojen käyttötarkoitus on yhteensopiva alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa, koska laillisuus- ja laadunvalvonnassa sekä suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa seurataan ja kehitetään kyseisiä lakisääteisiä tehtäviä, jotta hätäkeskustoiminta olisi tehokasta, laadukasta ja lainmukaista. Kou-

lutustoiminnassa varmistetaan, että asiantuntijoiden osaaminen vastaa muun muassa hätäkeskustoiminnan ja päivystäjän osaamisen vaatimuksia. 1 momentissa esitetyt käsittelytarkoitukset ovat välttämättömiä hätäkeskustoiminnan ja Hätäkeskuslaitoksen tuottamien tukipalvelujen ylläpitämiseen, jotka molemmat sisältävät julkisen vallan käyttöä. Tietojen toisiokäytön oikeusperuste on tosiasiaa tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta eli toisiokäyttö on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi ja rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi sekä c alakohta eli hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitaminen. Kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan tai 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos se on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Esitys tietojen toisiokäytöstä täyttää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan ja tietosuojalain 4 §:n 1 momentin 2 kohdan vaatimuksen käsittelyn tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Hätäkeskustoiminnan tarkoitus on edistää väestön turvallisuutta ja järjestää hätäkeskuspalveluja. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset ovat velvollisia toimimaan lain mukaisesti ja valvomaan omaa toimintaansa, jossa käytetään myös julkista valtaa. Yleistä etua koskevan toiminnan suunnittelu- ja kehittäminen on välttämätöntä väestön turvallisuuden takaamiseksi ja oman toiminnan kehittämiseksi. Tästä syystä henkilötietojen toisiokäyttö, erityiset henkilötiedot mukaan lukien, on tarpeellista ja oikeasuhtaista rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Koulutuksessa ei kuitenkaan ole välttämätöntä opetuksen ja koulutuksen näkökulmasta käyttää esimerkiksi autenttisia hätäilmoitustallenteita, joissa henkilöt ovat tunnistettavissa. Tietojen pseudonymisointi koulutustarkoituksiin on oikeasuhtainen toimenpide ja se suojelee henkilöiden yksityisyyttä. Pseudonymisoinnin perusteet ovat samat kuin edellä 21 §:ssä. Voidaan myös arvioida, että tietojen käyttö koulutustoimintaan poikkeaa tietojen alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta selkeämmin, kuin oman toiminnan laillisuus- ja laadunvalvonta tai suunnittelu- ja kehittämistoiminta. Lisäksi esitykseen sisältyvä pseudonymisointivaatimus täyttää tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisen vaatimuksen suojatoimista huomiioon ottaen käsittelyryhmien luonne eli tallenteissa ilmenevä ääni ja yksityiselämän suojaaminen (ks. pykälä 21 §). Kaikki hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset tarvitsevat toisiokäyttöön myös erityisiä henkilötietoja, erityisesti terveystietoja, laillisuus- ja laadunvalvonnassa, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa. Erityisten henkilötietojen käsittely on siten tarpeen ja perusteltua tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan f ja g kohdan perustella. Esimerkiksi onnettomuus- tai sairaskohtaustapauksesta saatetaan tehdä kantelu, jolloin kyseinen viranomainen tarvitsee myös tapahtumassa käytössä olleet terveystiedot. Toiminnan suunnittelun ja kehittämisen ja henkilöstön kouluttamiseksi voi olla välttämätöntä käyttää terveystietoja, jotta voidaan parantaa toimintaa vastaavissa tilanteissa. Kaikissa näissä tilanteissa erityisiä henkilötietoja kuitenkin käsittelee 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti viranomainen eli ammattilainen ja julkisuuslain nojalla terveystiedot ovat salassa pidettäviä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin poliisin oikeudesta käsitellä tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 13 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta käsitellä tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:n mukaisesti.

Ehdotettujen 2 ja 3 momenttien viittaussäännösten tarkoituksena olisi tietojen toisiokäytön täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, koska poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on ehdotetun sääntelyn lisäksi oikeus käsitellä tietoja muuhun kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen myös muun lain-säädännön nojalla.

23 §. Rekisteröidyn oikeudet. Pykälän nimi ja sisältö muutettaisiin. Pykälässä ei esityksen mukaan enää säädettäisi käyttäjärekisterin tietojen käytöstä. Tietojärjestelmien käyttöoikeuksien hallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallintalain 16 §:ssä. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on varmistaa tietojärjestelmiin pääsy vain niille, joilla on oikeus käsitellä tietojärjestelmän tietoaineistoja ja vain siltä osin kuin kunkin käyttäjän käyttötarpeet sitä edellyttävät. Pykälän säännökset kohdistuvat viranomaiseen, mutta käytännössä tiedonhallintayksiköt antavat ohjeen käyttöoikeuksien hallinnoinnille sekä toteuttavat käyttöoikeuksien hallinnointia organisaatiossa. Tietojärjestelmässä vastuussa olevan viranomaisen on määriteltävä tietojärjestelmän käyttöoikeudet. Käyttöoikeudet on määriteltävä kuhunkin tietojärjestelmään käyttäjän tehtäviin liittyvien tarpeiden mukaisella tavalla ja ne on pidettävä ajantasaisena. Käyttöoikeudet on määriteltävä ennalta kullekin tietojärjestelmän käyttäjälle. Käyttöoikeudet määräytyvät käyttäjän tyypillisten työtehtävien mukaisesti. Käyttöoikeudet on pidettävä myös ajantasaisena, jotta tietoihin pääsy voidaan asianmukaisissa tilanteissa varmistaa ja toisaalta estää vanhentuneiden käyttöoikeuksien perusteella tiedonsaanti laajemmin kuin käyttäjän tehtävät edellyttäisivät. Tietojärjestelmien ylläpito ja siihen liittyvät vastuut tulee määritellä tiedonhallintamalleissa. Siten niistä myös ilmenee, kenen vastuulle käyttöoikeuksien määrittely ja käyttöoikeuksien ylläpito kuuluisivat. Tietojärjestelmästä vastuussa oleva viranomainen ei välttämättä ylläpidä käyttöoikeuksia, vaan tietojärjestelmää käyttävä viranomainen voi olla vastuussa käyttöoikeuksien ajan tasalla pitämisestä. Tyypillisesti tällaisia tietojärjestelmien käyttöoikeuksien vastuiden jakamista tapahtuu verkottuneissa usean viranomaisen yhteiskäytössä olevissa tietojärjestelmissä, kuten esimerkiksi hätäkeskustietojärjestelmässä. Siten Hätäkeskuslaitos määrittelee käyttöoikeudet tietojärjestelmän vastuuviranomaisena, mutta tietojärjestelmää käyttävä viranomainen ylläpitää käyttöoikeuksia ajantasaisina.

Esitetyn pykälän 1 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen, koska henkilötietojen rekisterinpitäjäys esitetään muutettavan ja jatkossa rekisterinpitäjänä toimisi tämän lain mukaisten henkilötietojen osalta useita uusia rekisterinpitäjiä. Lisäksi informatiivinen viittaus selkeyttäisi rekisteröidylle sen mitä ja miten hän voisi hakea ja toteuttaa oikeuksiaan.

Esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, että häntä koskevia henkilötietoja käsitellään tai ei käsitellä ja oikeus saada pääsy henkilötietoihin 15 artiklassa 1 kohdan alakohtien a-h mukaisissa asioissa. Esityksen mukaan edellä mainittujen oikeuksien toteuttamiseksi rekisterinpitäjä tai sen määräämä muu viranomainen antaisivat tiedot tarkastamista varten. Tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa ei säädetä nimenomaisesti tarkastusoikeuden toteuttamistavoista, mutta artiklan mukaan tiedot on toimitettava yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa, jos rekisteröity esittää pyynnön sähköisesti eikä pyydä toisenlaista toimitusta.

Tietosuojalaki sisältää säännöksiä muun muassa valvontaviranomaisesta, oikeusturvasta ja seuraamuksista.

Rikosasioiden tietosuojalain 23 §:ssä säädetään vastaavasti jokaisen oikeudesta saada rekisterinpitäjältä tieto siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Jos kyseisiä tietoja käsitellään, rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä pykälässä määritellyt tiedot, kuten esimerkiksi käsittelyn tarkoitukset ja oikeusperuste. Rekisteröity voi esittää tarkastusoikeuden toteuttamista koskevan pyynnön rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetulla asiakirjalla tai sitä vastaavalla varmennetulla tavalla tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus sovellettavasta lainsäädännöstä tilanteissa, joissa tietoon pääsyn toteuttamista koskeva pyyntö koskee poliisin tai Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja. Tältäkin osin informatiivinen viittaus katsotaan tarpeelliseksi, koska esityksen mukaan jokainen toimiala vastaisi omien tietojensa rekisterinpidosta ja

luovuttaisi omassa rekisterinpidossaan olevat tiedot. Poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on omat henkilötietojen käsittelyä koskevat erityislakinsa, kun taas muilla hätäkeskustoimintaan osallistuvilla viranomaisilla sellaisia ei nyt kyseessä olevan lain lisäksi ole.

24 §. Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen. Pykälän nimi ja sisältö esitetään muutettavan. Pykälässä ei enää olisi tarpeen säätää lokirekisteristä, koska tiedonhallintalain 17 §:ssä säädetään lokitietojen keräämisestä. Lokitiedot kuvaavat tietojärjestelmien toimintaa, käyttöä ja tietojärjestelmien käyttäjien toimintaa niitä käytettäessä. Siten lokitietojen käsittelyssä on pääosin kysymys henkilötietojen käsittelystä, joka kuuluu joko tietosuoja-asetuksen tai rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Kuitenkin tiedonhallintalaissa on tietosuoja-sääntelyä täydentävä ja viranomaistoiminnassa lokitietojen keräämistä yhdenmukaistava sääntely.

Tiedonhallintalain 17 §:n mukaan lokitiedot tulee kerätä, jos tietojärjestelmän käyttö edellyttää tunnistautumista tai muuta kirjautumista. Jos tietojärjestelmästä luovutetaan rajapintojen tai katseluyhteyden avulla salassa pidettäviä tietoja tai henkilötietoja, tulee luovuttavassa järjestelmässä kerätä luovutuslokiteidot sen varmistamiseksi, että tietojen luovuttamiselle on ollut laillinen perusteensa. Teknisellä rajapinnalla tarkoitetaan sähköisen tiedonvaihdon mahdollistavaa tiedonsiirtoratkaisua kahden tai useamman tietojärjestelmän välillä. Tiedonhallintalain nojalla lokitiedot tulee kerätä tarpeellisilta osin hätäkeskustietojärjestelmän toiminnasta, käytöstä, käyttäjien toiminnasta ja tietojen luovutuksista, koska tietojärjestelmään edellytetään kirjautumista ja järjestelmästä luovutetaan tietoja rajapintojen ja katseluyhteyden avulla. Käyttölokiteitojen keräämisen tarve hätäkeskustietojärjestelmässä on olemassa sillä perusteella, että tietoja tarvitaan virheselvittelyjä varten tai yksilön etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien sekä oikeusturvan toteuttamiseksi taikka virkavastuun todentamiseksi. Käyttölokiteitojen tarpeellisuus perustuu myös siihen, että hätäkeskustietojärjestelmässä käsitellään tietoja, joilla voisi olla merkitystä yksilön oikeusturvan toteuttamisen näkökulmasta. Myös yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään vaatimuksista teknisten ja organisatoristen toimenpiteiden toteuttamiseksi henkilötietojen suojaamiseksi.

Lokitietojen kerääminen perustuu julkisen hallinnon tiedonhallintalain 17 §:n mukaisesti tarpeeseen, jonka määrittelee se viranomainen, joka on vastuussa tietojärjestelmästä. Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä, sen ylläpidosta ja kehittämisestä. Jatkossakin hätäkeskustietojärjestelmän lokirekisteriin voitaisiin tallettaa seuraavat tiedot: 1) sen organisaation tunnistetiedot, jonka nimissä käsittely tapahtuu; 2) käyttäjän tunnistetieto; 3) käytetyn sovelluksen, ohjelman tai niiden teknisesti itsenäisen osan nimi tai muu näitä koskeva yksilöintitieto; 4) tieto käsittelyn ajankohdasta; sekä 5) käsitellyt tai käsitellyn kohteena olleet järjestelmän tiedot tai tietoryhmät.

Lokitiedot ovat pääosin henkilötietoja, joten niiden sääntelyssä on otettava huomioon tietosuojan yleissääntely. Lokitiedot ovat osa viranomaisten tietojärjestelmien tietoturvajärjestelyjä, joten ne ovat vakiintuneen oikeuskäytännössä esitetyn tulkinnan perusteella (KHO 2014:69 ja KHO 27.5.2015 t. 1419) salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista.

Esitetyn pykälän 1 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta EU:n yleiseen tietosuoja-asetuksen 18 artiklaan. Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä. Mitä Euroopan unionin lainsäädännössä tai muualla laissa säädetään rekisteröidyn oikeudesta rajoittaa rekisterinpitäjän toteuttamaa henkilötietojen käsittelyä, ei kuitenkaan sovellettaisi tässä laissa säädettyyn henkilötietojen käsittelyyn.

Rekisteröidyn oikeutta voidaan rajoittaa tietosuoja-asetuksen 23 artiklan jäsenvaltioille jättämän liikkumavaran puitteissa. Esitetty rajoitus perustuu tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan a, c, d ja i alakohtaan, jonka nojalla on mahdollisuus kansallisella lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa myös 18 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata kansallinen turvallisuus, yleisen turvallisuus, rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano sekä rekisteröidyn suojelun tai muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet.

Tällöin lainsäädäntötoimenpiteissä on huomioitava 23 artiklan 2 kohdan mukaiset erityiset säännökset. Näistä suojatoimista on erityisten henkilötietoryhmien osalta säädetty erikseen tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 2 kohdan edellyttämät suojatoimivaatimukset toteutettaisiin tietosuojalain 6 §:n 2 momentin nojalla, jossa luetellaan niin sanotut suojatoimenpiteet.

Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla oikeus vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista esimerkiksi tilanteissa, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden tai katsoo henkilötietojen käsittelyn olevan lainvastaista. Jos käsittelyä on rajoitettu, näitä henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan rekisteröidyn suostumuksella taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tai toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tai tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevista syistä. Jos rekisteröity on saanut käsittelyn rajoitetuksi, rekisterinpitäjän on tehtävä rekisteröidylle ilmoitus, ennen kuin käsittelyä koskeva rajoitus poistetaan.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 67 kappaleen mukaan henkilötietojen käsittelyä rajoittavia menetelmiä voisivat olla muun muassa valittujen tietojen siirtäminen toiseen käsittelyjärjestelmään, käyttäjien pääsyn estäminen valittuihin henkilötietoihin tai julkaistujen tietojen väliaikainen poistaminen verkkosivustolta. Automaattisissa rekistereissä käsittelyn rajoittaminen olisi lähtökohtaisesti varmistettava teknisin keinoin niin, että henkilötiedot eivät enää myöhemmin joudu käsittelytoimien kohteeksi eikä niitä enää voi muuttaa. Henkilötietojen käsittelyn rajoittaminen olisi ilmaistava järjestelmässä selvästi.

Esimerkiksi kansallisen tai yleisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien, rikostorjunnan, rikosten selvittämisen, terveydenhuollon ja potilaan ensihoidon tai sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ja hallintopäätöksen tekemisen kannalta voidaan pitää ongelmallisena, jos rekisteröity voisi rajoittaa toimialan virkamiehen tekemien havaintojen taikka viranomaisen tarkastuksen yhteydessä kirjattujen tietojen käsittelyä. Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset toimivat keskeisissä kansallisen turvallisuuden alaan liittyvissä tehtävissä ja vastaavat yleisestä turvallisuudesta. Jos esimerkiksi rikoksesta epäilty, kantelun kohde tai vahingonkorvausvaateen kohde voisi rajoittaa tietojensa käsittelyn, estäisi se rikosten selvittämisen, kantelun selvittämisen tai hoitovirheen arvioinnin. Tästä syystä esitetty rajoitus on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide ja siinä noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja suojellaan samalla kansalaisten perusoikeuksia ja oikeusturvaa. Käsittelyn rajoittamiseen vaadittavien toiminnallisuuksien automatisointi aiheuttaisi lisäksi merkittäviä muutostarpeita hätäkeskustietojärjestelmään.

Ehdotetulla säännöksellä ei rajoitettaisi rekisteröidyn oikeutta vaatia epätarkkojen tai virheellisten tietojen oikaisemista tietosuoja-asetuksen 16 artiklan perusteella. Rekisteröidyn oikeusturvan takeena toimisivat myös muut tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevassa III luvussa sekä oikeussuojakeinoja, vastuuta ja seuraamuksia koskevassa VIII luvussa säädetty

oikeudet. Mikäli rekisteröity katsoisi, että hänen henkilötietojensa käsittely on lainvastaista, rekisteröidyllä olisi mahdollisuus esimerkiksi saattaa asia vireille tietosuojasetuksen 77 artiklan mukaisesti tekemällä valitus valvontaviranomaiselle. Säännöksellä ei myöskään rajoitettaisi rikosasioiden tietosuojadirektiivin 16 artiklassa tarkoitettua rekisteröidyn oikeutta käsittelyn rajoittamiseen, kun on kyse rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalalla suoritettavasta henkilötietojen käsittelystä.

25 §. Lokirekisterin tietojen käyttö. Pykälä esitetään kumottavan. Edellä 24 pykälän perusteissa on avattu tiedonhallintalain mukaista velvoitetta ja tarvetta kerätä lokitietoja. Koska lokitietojen keräämisestä ja käyttötarkoituksesta on säädetty julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 17 §:ssä, ei siitä ole tarve säätä erikseen erillislaissa.

Lähtökohtaisesti viranomaisilla on velvollisuus valvoa tietojärjestelmiensä käyttöä joko tiedonhallintalain 4 §:n 2 momentin 5 kohdan valvontavelvollisuuden tai tietosuojasetuksessa taikka rikosasioiden tietosuojalaissa säädetyn osoitusvelvollisuuden tai rekisteröidyn oikeuksien täyttämiseksi. Niin ikään virkavastuuseen liittyviä kysymyksiä voidaan joutua selvittämään lokitietojen avulla. Rekisterinpitäjillä on siten oltava tosiasiallinen mahdollisuus valvoa ja seurata omia lokitietoja rekisterinpitäjän valvontavelvollisuutensa toteuttamiseksi. Kaikkien rekisterinpitäjien tulee voida varmistua, että heidän toimialansa tietojen käsittelylle ja luovuttamiselle on ollut laillinen perusteensa ja tietoja tarvitaan toimialan omia virheselvittelyjä varten tai yksilön etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien sekä oikeusturvan toteuttamiseksi taikka virkavastuun todentamiseksi. Tästä syystä voimassa olevan pykälän 2 momentissa oleva tietojen luovutussääntely ei ole enää tarpeen.

Nykyisessä hätäkeskustietojärjestelmässä on tulossa käyttöön toiminto, jolla kukin rekisterinpitäjä voi itse hakea rekisterinpitönsä kuuluvat lokitiedot järjestelmästä. Tällä teknisellä ratkaisulla vähennetään tietojen käsittelyn työvaiheita ja henkilöresurssien tarvetta ja mahdollistetaan rekisterinpitäjien valvontavelvollisuuden toteutuminen.

Yleisesti lokitietojen säilytysaika on tyypillisesti vähintään viisi vuotta viranomaistoiminnassa rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen vuoksi. Erityislainsäädännössä voi olla säädettyä erikseen lokitietojen säilytysajoista erityisesti, jos lokitietoja säilytetään pitempiä aikoja kuin on tarpeen viranomaisella olevien velvollisuuksien toteuttamiseksi. Hätäkeskustietojärjestelmässä lokitietojen poistamiseen sovellettaisiin esitettyä 18 §:ä.

26 §. Hälyttäminen. Sisäasiainministeriö esitetään muutettavaksi sisäministeriöksi.

27 §. Virkapuku. Pykälän 2 momentissa sisäasiainministeriö esitetään muutettavaksi sisäministeriöksi.

8.2 Turvallisuustutkintalaki

16 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että Hätäkeskuslaitos voisi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta sille tehtävien ilmoitusten vastaanottamisessa. Ilmoitusten vastaanottamisessa avustaminen pitäisi sisällään muun muassa Onnettomuustutkintakeskuksen päivystysnumeroon tai muuhun vastaavaan vastaamisen, ilmoituksen välittämisen Onnettomuustutkintakeskukselle sekä ilmoitusta koskevien tietojen kirjaamisen Onnettomuustutkintakeskuksen tietojärjestelmään. Ilmoitusten vastaanottamisesta olisi esityksen mukaan sovitettava erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja Onnettomuustutkintakeskuksen välillä.

Säännöksellä ei annettaisi Häätäkeskuslaitokselle harkintavaltaa turvallisuustutkinnan aloittamisesta, vaan päätöksen asiassa tekisi aina Onnettomuustutkintakeskus. Järjestelyllä parannettaisiin puhelimitse tulevien ilmoitusten käsittelyn tietoturvaä sekä toiminnan laatua. Onnettomuustutkintakeskus huolehtisi tarvittavan koulutuksen järjestämisestä ilmoitusten vastaanottamisesta ja välittämisestä.

Pykälän 1 momentin viimeistä virkettä korjattaisiin vastaamaan sen alkuperäistä tarkoitusta eli *ilmoittajan* olisi saatettava ilmoitus ajantasalle.

Pykälän 2 momentin 4 kohtaan tehtäisiin tekninen korjaus, koska kohtaluettelon virkerakenteesta johtuen ”muulla” viittaa edeltävien kohtien asemesta suoraan johdantokappaleeseen. Lisäksi 7 kohdasta poistettaisiin lakiteknisenä korjauksena lainviittauksen muotoilua.

Pykälään lisättäisiin asetuksenantovaltuutta koskeva uusi 4 momentti. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Häätäkeskuslaitoksen tehtävästä avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa.

8.3 Konsulipalvelulaki

9 §. *Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa.* Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan Häätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoasiainhallintoa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Häätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa. Avustavista asiakaspalvelutehtävistä tulisi esityksen mukaan sopia erikseen Häätäkeskuslaitoksen ja ulkoministeriön välillä.

Avustavat tehtävät pitäisivät sisällään käytännössä hyvin teknis- ja rutiiniluonteisia tehtäviä konsulipalveluihin liittyvissä asiakasyhteydenotoissa, jotka saapuvat ympärivuorokautisesti ja ovat näin ollen ovat päiävystysluonteisia. Tällaisia tehtäviä olisivat muun muassa asiakasyhteydenottojen vastaanottaminen ja kirjaaminen sekä niiden välittäminen edelleen ulkoministeriölle. Lisäksi avustaviin tehtäviin kuuluisi asiakkaiden neuvonta sekä konsulipalveluihin liittyvien yleisten tietojen antaminen asiakkaille ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Häätäkeskuslaitos voisi myös välittää ulkoministeriölle tietoa Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneista suuronnettomuuksista, sotatilanteista, luonnononnettomuuksista tai muista vastaavasta kriisitilanteista.

Neuvonta ei voisi perustua Häätäkeskuslaitoksen itsenäisesti tekemiin tulkintoihin lainsäädännöstä, vaan Häätäkeskuslaitoksen antama neuvonta perustuisi ulkoministeriön laatimiin ohjeistuksiin, muistilistoihin sekä ulkoministeriön antamaan koulutukseen ja perehdytykseen. Käytännössä muut kuin aivan yksinkertaiset kysymykset ohjattaisiin ulkoministeriön vastattavaksi. Myös Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvista kriisitilanteista ilmoittaminen olisi vain tietojen välittämistä koskeva tehtävä, joka ei sisältäisi muita toimenpiteitä. Säännöksellä ei annettaisi Häätäkeskuslaitokselle harkintavaltaa päättää konsulipalvelun antamisesta, vaan päätöksen siitä tekisi ulkoministeriö.

Pykälään lisättäisiin asetuksenantovaltuutta koskeva uusi 5 momentti. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin Häätäkeskuslaitoksen avustavista tehtävistä.

8.4 Pelastuslaki

91 §. *Toimenpiderekisteri.* Pykälän 1 momentin mukaan toimenpiderekisteriä pitäisi jatkossa hyvinvointialue, joka vastaa pelastustoimen järjestämisestä. Pelastustoimen alueet lakkautetaan

1.1.2023 ja pelastustoimen järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet perustavat itse omat toimielimensä ja virkamiesorganisaationsa. Vuoden 2023 alusta toimenpiderekisterin rekisterinpitäjä ei ole pelastuslaitos vaan se hyvinvointialue, jonka alueella kyseinen pelastuslaitos sijaitsee. Rekisterinpitäjä vastaa tietojen luovutuksesta tietosuojasetuksen mukaisesti. Lisäksi 1 momentin lakiviittaukset päivitettäisiin vastaamaan hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin tehtäviä muutoksia.

Lisäksi Pykälän 3 momentissa ehdotetaan viittaus kumottuun 25 §:ään muutettavaksi viittaukseksi 27 §:n 4 momenttiin ja tehtäisiin lakitekninen korjaus tarkentamalla, että tallennettavilla tiedoilla tarkoitetaan *tämän pykälän* 2 momentin mainittuja kohtia. Muutos vastaa voimassa olevan lainkohdan tarkoitusta.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

9.1 Valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta

Esitettyä sääntelykokonaisuutta täydennettäisiin muuttamalla valtioneuvoston asetusta hätäkeskustoiminnasta. Valtuudet valtioneuvoston asetukseen on annettu voimassa olevassa hätäkeskuslain 4 §:n 4 momentissa, ja vastaava asetuksen antovaltuutus sisältyy esityksessä hätäkeskuslain 4 §:n 3 momenttiin. Lisäksi esitykseen sisältyvään turvallisuustutkintalain 16 §:n 3 momenttiin ja konsulipalvelulain 9 §:n 5 momenttiin sisältyisi valtioneuvoston asetuksen antovaltuutus Hätäkeskuslaitoksen kyseisiä viranomaisia avustavista tehtävistä. Valtioneuvoston asetus on tarkoitus antaa niin, että se tulisi voimaan yhtä aikaa esitettyjen lainmuutosten kanssa.

Hätäkeskuslaitoksen tukipalveluja koskeva sääntely päivitettäisiin vastaamaan nykytilaa. Kiireellisiin tukipalveluihin lisättäisiin operatiiviseen viestiliikenteeseen liittyvät tehtävät, järjestelmien toimivuuden testaamiseen liittyvät kokeilut ja osallistuminen toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuvan kiireellisen paikannuksen suorittamiseen.

Asetuksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa pykälässä tyhjentävästi lueteltuja muita tehtäviä. Ilmoitinlaitteiden testausta laitteen haltijan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella, kadonneiden lasten vihjepuhelinpalvelua, hätäkeskustoimintaan liittyvää kansainvälistä yhteyspiste-toimintaa, puhelinpalvelua ulkomailta tehtyyn ilmoitukseen, joka koskee Suomessa tapahtuvaa hätätilannetta ja Pelastusopistolle hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen liittyvää työharjoittelua hoidetaan jo nyt Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa tai hätäkeskuksissa. Koska osassa tehtäviä on kyse hätäilmoituksiin verrattavasta ilmoitusten vastaanottamisesta ja julkisen hallinto-tehtävän hoitamista, olisi niistä säädettävä perustuslain vaatimusten mukaan vähintään asetuksen tasolla.

Asetuksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoministeriötä konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa. Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoministeriötä ainoastaan momentissa tarkkarajaisesti määritellyissä avustavissa tehtävissä, joista on sovittu ulkoministeriön kanssa. Lisäksi Hätäkeskuslaitos voisi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta turvallisuustutkintalain (525/2001) 16 §:n mukaisten onnettomuusilmoitusten vastaanottamisessa.

Hätäkeskuslaitoksen johtaja muutettaisiin muotoon Hätäkeskuslaitoksen yllijohtaja, vastaamaan hätäkeskuslakiin esitettyä muutosehdotusta Hätäkeskuslaitoksen johtaja nimikkeen muuttamisesta Hätäkeskuslaitoksen yllijohtajaksi.

10 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2023. Häätäkeskustoiminnasta annetun lain 16, 16 a ja 17 - 25 § tulisivat kuitenkin tulemaan voimaan 1.1.2024.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

11.1.1 Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpano

EU:n esteettömyysdirektiivi vaatii, että viranomaiset ja yksityinen sektori tekevät tietyt tuotteet ja palvelut esteettömiksi. Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan myös eurooppalaiseen hätänumeroon ”112” saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen. Direktiivi on laitettava kansallisesti toimeen jokaisessa EU-maassa 28.6.2022 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut hallituksen esitysluonnoksen eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaiksi lainsäädännöksi. Esitysluonnos sisältää sisäministeriössä valmistellut muutosehdotukset häätäkeskuslakiin.

Esitysluonnoksen mukaan häätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai reaaliaikaista tekstiä. Lisäksi Häätäkeskuslaitos voisi vastata hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Häätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Tämä mahdollistaisi tulevaisuudessa erilaisten yhteydenottotapojen käyttämisen tekniikan kehittyessä. Häätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen kuitenkin vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Yleiseen hätänumeroon vastaamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Edelleen esityksen mukaan Häätäkeskuslaitos voisi toteuttaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä esteettömyysvaatimuksia Häätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla. Tällä tarkoitetaan, että hätäviesteihin vastaamisen esteettömyyteen liittyvät toimenpiteet olisi toteutettava rajoittamatta hätäpalvelujen organisointia ja vaikuttamatta kyseisten palvelujen organisointiin, joka kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvonnasta vastaisi sisäministeriö. Lisäksi esityksellä hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin. Hätätekstiviestin käyttö voi säilyä, mutta ennakorekisteröintivelvoite poistuisi. Tämä mahdollistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden lisäksi, että myös matkustaessaan Suomessa vammaiset loppukäyttäjät voivat käyttää hätäpalveluja vastaavin edellytyksin kuin muut suomalaiset loppukäyttäjät.

Hallituksen esitysluonnos on ollut lausunnolla 1.2.2022 saakka. Esteettömyysdirektiivin perustella annettavat lait ja asetukset on annettava viimeistään 28.6.2022 ja säännöksiä tulee soveltaa 28.6.2025 alkaen. Häätäkeskustoiminnasta annetun lain muutos esitettäisiin tulevan voimaan 28.6.2025, mutta yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava lain mukaiseksi vuoden 2025 loppuun mennessä.

11.1.2 Pelastuslain uudistaminen

Sisäministeriö asetti 31.8.2021 pelastuslain uudistamishankkeen ajalle 1.9.2021-30.9.2022. Meneillään olevassa pelastuslain uudistuksessa (SM019:00/2021) pelastuslain 89 § sisältää ehdotuksen siitä, että pelastusviranomaisella olisi oikeus saada Häätäkeskuslaitokselta tietoja häätäkeskuksiin liitetyistä paloilmoittimista ja muista laitteistoista, joiden paloilmoitukset on liitetty

häätäkeskukseen. Pelastusviranomaiset tarvitsevat lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tietoja esimerkiksi laitteiston haltijasta, sijainnista ja yhteyshenkilöistä, sijainti-, tunnist- ja yhteystiedot rakennuksesta, laitteistosta, laitteiston haltijasta ja hälytystilanteissa tavoitettavista yhteyshenkilöistä. Laitteiston haltijan yhteystiedot pelastusviranomaisen saattaa tarvita myös erheellisten paloilmoitusten laskutusta varten.

Hallituksen esitys pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta on tarkoitus saada eduskunnan käsittelyyn vuonna 2023. Pelastuslain muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2024.

11.1.3 Laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön luonnos hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä laeista on ollut lausunnolla keväällä 2022. Lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa asiakastietojen käsittelyä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja toteuttamisen käyttötarkoituksissa ja käytettäessä asiakastietoja muihin käyttö- ja tarkoituksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskevan lakiesityksen yhteydessä muutetaan myös lakia Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008). Lausuntopalautteen perusteella esitystä on tarkoitus täsmentää siten, että mahdollistettaisiin lisäksi häätäkeskustoiminnassa käsiteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen, muidenkin kuin asiakas- ja potilastietojen, luovutus Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle. Kyseistä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia on tarkoitus muuttaa siten, että varmistettaisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonsaantioikeus häätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:ssä säädettyihin sosiaali- ja terveystoimen tietoihin sekä näiden tietojen käsittelyoikeus.

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä laeista on tarkoitus saada eduskunnan käsittelyyn syyskuussa 2022. Lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Vuosia 2023-2036 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa osoitettiin 350 000 euroa vuodelle 2023 Häätäkeskuksen toimintamenomomentille 26.30.02 häätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muutokseen. Jatkovuosille osoitettiin 65 000 euroa pysyvää rahoitusta esitykseen liittyvästä rekisterinpitäjien lisäyksestä aiheutuvaan htv-tarpeeseen.

Mahdolliset myöhemmin selviävät lisäresursointiesitykset käsitellään osana vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmaa.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevaa harkintaa ja perusteluja sisältyy tämän jakson lisäksi säännöskohtaisiin perusteluihin.

12.1 Henkilötietojen käsittely

Esityksessä ehdotettu sääntely on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellistä erityisesti perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Hätäkeskustietojärjestelmässä käsitellään henkilötietoja, jotka voivat olla arkaluonteisia tai muutoin hyvin henkilökohtaisia ja syvälle yksityisyyden piiriin meneviä. Esityksen tavoitteena on hätäkeskuslainsäädännön päivittäminen vastaamaan EU:n yleisen tietosuojasetuksen sääntelyä.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp, PeVL 13/2016 vp).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut yksityiselämään liittyvien henkilötietojen rekisteröinnin kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan soveltamisalaan. Ihmisoikeustuomioistuin on useaan otteeseen todennut, että pelkästään se, että henkilötiedot talletetaan viranomaisen rekisteriin, merkitsee yksityisyyden suojan rajoittamista (esimerkiksi S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 4.12.2008, kohta 67 ja Leander v. Ruotsi, 26.3.1987, kohta 48). Jotta yksityisyyden suojan rajoittaminen olisi sallittua, sen tulee perustua lakiin, olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa ja olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut sopimusloukkauksen muun muassa siksi, että kansallinen lainsäädäntö ei ollut sisältänyt säännöksiä tietosisällöstä, tietojen säilytysajoista ja niistä henkilöryhmistä, joista tietoja saatiin kerätä (esim. Rotaru v. Romania 4.5.2000, tuomion kohdat 45-43)

Jotta yksityisyyden suojan rajoittaminen olisi sallittua, sen tulee perustua lakiin, olla välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa ja olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Esimerkiksi järjestyshäiriöiden ja rikollisuuden torjuntaa sekä kansallisen turvallisuuden ylläpitoa on oikeuskäytännössä yleisesti pidetty hyväksyttävänä perusteena yksityisyyden suojan pitkällekkin meneville rajoituksille. Valtiolla on myös eräissä tilanteissa laaja harkintamarginaali sen osalta, mikä on välttämätöntä, esimerkiksi henkilötietojen tallentamisessa henkilöistä, joita epäillään terrorismirikoksista (Segerstedt-Wiberg ja muut v. Ruotsi, 6.6.2006, kohdat 87 ja 88). Harkintamarginaalin käyttämisen edellytyksenä on kuitenkin, että käytössä on tehokkaat valvontajärjestelyt.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (esimerkiksi PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/2014 vp, PeVL 10/2014 vp).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp) kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Tietosuojasetuksen 6 artiklan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän

lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn.

Perustuslakivaliokunnan mukaan on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuojasetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustelumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (PeVL 14/2018 vp).

Henkilötietojen käsittelyä koskevan laintasaisen sääntelyn tulee olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista (PeVL 14/2018 vp s. 2, PeVL 25/1998 vp s. 2, PeVL 51/2002 vp ja PeVL 18/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on (PeVL 14/2018 vp) käytännössään katsonut, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislalla. Lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuojasetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Kansallinen erityislainsäädäntö tulisi varata vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuojasetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. (PeVL 14/2018 vp s. 3—4, PeVL 2/2018 vp, s. 4—8). Viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, julkisuuslaki). Henkilötietojen käsittelyssä merkityksellisiä ovat erityisesti julkisuuslaissa olevat tietojen salassapitoa koskevat säännökset. Julkisuuslain nojalla määräytyy myös asianosaisen oikeus tiedonsaantiin.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, jos säännöksen muotoilu jättää rekisteröitävien henkilötietojen sisällön viime kädessä paljolti viranomaisen omin toimin määriteltäväksi (PeVL 18/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että laissa olevan sääntelyn tulee kaiken kaikkiaan olla siinä määrin täsmällistä, että sääntelyllä annetaan riittävä ennustettavuus viranomaistoimista (PeVL 15/1996 vp). Perustuslakivaliokunnalla ei ollut (PeVL 7/2019) huomauttamista ehdotukseen, että maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki perustuisi käsittelytarkoitussidonnaiseen sääntelymalliin (ks. myös PeVL 62/2018 vp, s. 4). Ehdotettu maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki hyväksyttiin eduskunnassa ja sitä sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn maahanmuuton hallinnonalalla. Lain soveltamisala ei ole sidottu mihinkään rekisteriin tai tietojärjestelmään vaan niihin tarkoituksiin, joissa henkilötietoja käsitellään.

Perustuslakivaliokunta piti esityksen (HE 224/2018 vp) laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi osalta lausunnossaan PeVL 62/2018 vp, säätämisyjärjestyskysymyksinä muun muassa yhteisrekisterinpitäjyyttä ja siihen liittyvien tiedonsaantioikeuksia koskevan sääntelyn täsmentämistä. Valiokunta kiinnitti erityistä huomiota myös sääntelyn selkeyteen, eräisiin perustuslain 118 §:n virkavastuusäännöksen kannalta ongelmallisiin perustelulausumiin ja tuolloin ehdotetun salassapitosäännöksen suhteeseen viranomaistoiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (julkisuuslaki). Hallituksen esitys raukesi valtiopäivien päättymisen ja toimitettavien eduskuntavaalien johdosta (EK 56/2018 vp).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuusvaatimuksesta, käsiteltävistä henkilötiedoista, viranomaisten tiedonsaantioikeudesta, rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovutuksesta, henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen sekä henkilötietojen säilyttämisestä. Rekisteröitävistä henkilötiedoista säädettäisiin kattavasti ja yksityiskohtaisesti, ja käsiteltävät tiedot vastaavat voimassa olevaa sääntelyä. Henkilötietojen käsittely ja tietojen tallentaminen viranomaisen rekisteriin on yksityisyyden suojaa rajoittava toimenpide. Sääntely on kuitenkin välttämätöntä ja oikeasuhtaista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, kansalaisten henkilökohtaisen turvallisuuden varmistamiseksi, avun tarpeessa olevan henkilön hengen tai terveyden suojelemiseksi, omaisuuden vahingoittumisen tai rikoksen estämiseksi, ympäristövahinkojen haittojen minimoimiseksi sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi näissä tilanteissa. Sääntely on välttämätöntä lisäksi siitä syystä, että hätäkeskustoimintaan osallistuu useita eri viranomaisia ja tiedot tallennetaan yhteiskäyttöiseen tietojärjestelmään. Sääntely on perusteltua riskiperustaisen lähestymistavan näkökulmasta. Hätäkeskustoiminnassa käsitellään hyvin syvälle henkilön yksityisyyteen meneviä tietoja ja usein myös hyvinkin arkaluonteisia tietoja tai tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain mukaisia erityisiä henkilötietoja. On siten tarpeen, että henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta, tietojen luovutuksesta ja tietojen toisiokäytöstä säädetään yksityiskohtaisesti. Samalla esitys parantaisi rekisteröidyn oikeusturvaa selkeästi nykyisestä, koska henkilötietoja saisi käsitellä vain esityksen 1. lakiehdotuksen mukaisissa tilanteissa ja niitä tarkoituksia varten, joista laissa säädettäisiin yksityiskohtaisesti. Tällä hetkellä henkilötietojen käsittely on sidottu tietojärjestelmään tallennettaviin tietoihin, eikä voimassa olevassa laissa säädetä tietojen toisiokäytöstä. Käytännössä henkilötietoja on voitu käyttää muuhunkin, kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen. Henkilötietojen säilytysaikaa koskeva sääntely ja pidempi tietojen säilytysaika on välttämätöntä ja oikeasuhtaista myöhempien oikeusvaateiden laatimiseksi esittämiseksi tai puolustamiseksi, viranomaisen julkista valtaa sisältävien tehtävien valvomiseksi ja rekisteröidyn oikeusturvan suojaamiseksi. Esitys sisältää lisäksi ehdotuksen siitä, että poliisin rekisterinpidon alaisiin niin sanottuihin varotietoihin sovellettaisiin poliisin henkilötietolakia. Sääntely on sallittua tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin nojalla. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusedellytykset ja esityksen 1. lakiehdotuksen sääntely henkilötietojen käsittelystä on tarkkarajaista ja täsmällistä.

Koska tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla suoritettava henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan c kohtaan eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, voidaan henkilötietojen käsittelystä säätää tarkemmin kansallisessa lainsäädännössä. Koska hätäkeskustietojärjestelmää käyttää usea viranomainen ja hätäkeskustoiminnassa käsiteltävien henkilötietojen osalta rekisterinpitäjän vastuu jakautuu usealle eri organisaatiolle, yksilön oikeuksien toteuttamiseksi sekä oikeusturva- ja riskiperustenäkökulmasta on välttämätöntä säätää henkilötietojen käsittelystä ja rekisterinpitäjistä tietosuoja-asetusta, rikosasioiden tietosuojadirektiiviä ja rikosasioiden tietosuojalakia täydentävästi. Tämä kansallinen sääntely on sallittua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdissa tarkoitettua sääntelyliikkumavaran nojalla. Myös rikosasioiden tietosuojadirektiivi ja rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistavat täydentävän sääntelyn erityislainsäädännössä. Esitykseen sisältyvä henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen, rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain kanssa ja myös siten muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Hätäkeskuspalveluja tarvitsevien ja hätäkeskukseen yhteyttä ottavien kansalaisten henkilötietojen suoja selkeytyy ja vahvistuu, kun esityksessä selkeytetään kuka tosiasiaa vastaa rekisterinpitäjän velvoitteista rekisteröityä kohtaan ja rekisteröidyn oikeuksien osalta tehdään tarvittavat viittaukset muuhun lainsäädäntöön.

12.2 Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely

Tietosuoja-asetus ja rikosasioiden tietosuojadirektiivi sisältävät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä koskevat säännökset, joissa asetetaan aiempaa tiukemmat vaatimukset näiden tietojen käsittelylle, mukaan lukien henkilötietojen suojaamista koskevat vaatimukset. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittelyminen koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä, minkä vuoksi tällaisten tietojen käsittelyn sallivien säännösten on oltava täsmällisiä (PeVL 25/1998 vp, PeVL 51/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on myös katsonut poliisin henkilötietojen käsittelyn osalta, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä tarkoittavasta toimivallasta on säädettävä lailla täsmällisesti, sillä yleislainsäädäntö ei luo tällaista toimivaltaa (PeVL 51/2002 vp).

EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyiden vuoksi (PeVL 15/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Valiokunta pitää kuitenkin edelleen perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tiettyjä henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi. Myös tietosuoja-asetuksen johdanto-kappaleessa 51 painotetaan erityisten henkilötietoryhmien erityistä arkaluonteisuutta.

Tietosuoja-asetus ja rikosasioiden tietosuojadirektiivi sisältävät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä koskevat säännökset, joissa asetetaan aiempaa tiukemmat vaatimukset näiden tietojen käsittelylle, mukaan lukien henkilötietojen suojaamista koskevat vaatimukset. Asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on pääsääntöisesti kielletty. Asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa luetellaan tyhjentävästi poikkeukset, joiden nojalla käsittely on sallittua. Rikosasioiden tietosuojalain 11 §:n mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittely on sallittu vain, jos se on välttämätöntä, rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen edellyttämät suojatoimet on toteutettu ja noudatetaan muita mainitussa pykälässä säädettyjä edellytyksiä. Yleisen tietosuojalainsäädännön aiempaa tiukemmat säännökset erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä parantavat rekisteröidyn oikeuksia.

Hätäkeskustoiminnassa käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, jotka koskevat henkilön terveydentilaa ja sairautta sekä arkaluonteisia tietoja kuten esimerkiksi henkilön sosiaalihuollon tarvetta. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely 1. lakiehdotuksessa perustuisi tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien käsittelytarkoitusten osalta asetuksen 9 artiklan 2 kohdan h alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi tai sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä 2 kohdan alakohdan h tarkoituksissa, kun kyseisiä tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön perustella. Hätäkeskustoiminnassa käsitellään myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, jotka kuuluvat rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi etninen alkuperä, geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitetut biometriset tiedot sekä terveyttä koskevat tiedot. Voimassa olevassa hätäkeskuslaissa ei ole sääntelyä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Esityksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen

käsittely olisi 1. lakiehdotuksessa mahdollista vain, jos käsittely on lainmukaisen käsittelytarkoituksen eli hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Esimerkiksi terveystietojen käsittely on välttämätöntä, jotta paikalle voidaan hälyttää tarvittaessa ensihoidon yksikkö. Suojamistoimien osalta sovellettavaksi tulee tietosuojalain 6 §:n 2 momentti. Yleislainsäädännössä määriteltyjen suojatoimien lisäksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä täsmäntäisivät muun muassa henkilötietojen käsittelylle asetetut kriteerit sekä tietojen säilytysajat. Lisäksi hätäkeskustoimintaan osallistuvat vain ammattilaiset tai muut henkilöt, joilla on salassapitovelvoite. Kansallisesti julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta ovat salassa pidettäviä. Lisäksi esityksen mukainen tietojen luovutus toisiokäyttöön koulutustarkoituksessa edellyttäisi hätäilmoitustallenteen pseudonymisointia, jolla suojeltaisiin henkilön yksityisyyttä ja tunnistettavuutta kokonaisuudessaan. Esitykseen sisältyvä sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa.

12.2.1 Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ja henkilötietojen luovuttaminen

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Sen mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Asetuksen johdanto-osan 50 kappaleen mukaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan määrittää ja täsmentää tehtävät ja tarkoitukset, joiden myöhempää käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana ja laillisena. Jotta voidaan varmistaa, onko myöhemmän käsittelyn tarkoitus yhteensopiva sen tarkoituksen kanssa, jota varten henkilötiedot alun perin kerättiin, rekisterinpitäjän olisi kaikki alkuperäisen käsittelyn laillisuutta koskevat vaatimukset ensin täytettyään otettava huomioon muun muassa kyseisten tarkoitusten ja suunnitellun myöhemmän käsittelyn tarkoitusten väliset yhteydet, tilanne, jossa henkilötiedot on kerätty, erityisesti myöhempään käsittelyyn liittyvät rekisteröidyn kohtuulliset odotukset, jotka perustuvat hänen ja rekisterinpitäjän väliseen suhteeseen, henkilötietojen luonne, suunnitellun myöhemmän käsittelyn seuraukset rekisteröidyille sekä asianomaisten suojatoimien olemassaolo sekä alkuperäisessä että suunnitellussa käsittelyssä.

Kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan voidaan kansallisen liikkumavaran puitteissa asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mikäli katsotaan, että tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Jäsenvaltioiden on tietosuojadirektiivin 4 artiklan mukaan säädettävä muun muassa siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti ja että niitä kerätään tiettyjä nimenomaisia ja laillisia tarkoituksia varten, eikä niitä käsitellä näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuta kuin alkuperäistä tarkoitusta varten on kuitenkin sallittua, jos käsittelystä säädetään laissa ja käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhtaista. Käsittelyn lainmukaisuuden vaatimusta täsmennetään direktiivin 8 artiklassa, jonka mukaan käsittely on lainmukaista ainoastaan, jos ja vain siltä osin kuin

se on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi direktiivin soveltamisalalla ja jos se perustuu lakiin.

Käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään rikosasioiden tietosuojalain 5 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saisi käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa.

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (PeVL 20/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 25/2009 vp). Esityksen 1. lakiehdotuksessa määriteltäisiin ne tehtävät ja tarkoitukset, joita varten henkilötietojen voidaan käsitellä. Lisäksi lakiehdotuksessa säädetäisiin tietojen toisiokäytöstä eli käytöstä muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen. Säännöksillä pyritään täsmentämään sekä henkilötietojen käyttötarkoitus että se millaista muuta käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana ja laillisena alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa. Tältä osin esitys parantaa henkilötietojen suojaa, koska voimassa olevassa hätäkeskuslaissa ei ole säännöksiä tietojen toisiokäytöstä. Lisäksi käyttötarkoitussidonnaisuudesta on esitetty vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Säätely ei johda siihen, että muu kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuisi rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (esimerkiksi PeVL 47/2010 vp).

Esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyy säätelyä henkilötietojen toisiokäytöstä. Esitys on yhden mukainen perustuslakivaliokunnan tulkinnan kanssa. Henkilötietojen pääasiallinen käyttötarkoitus on hätäkeskustoiminnan ja siihen osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tähtävien hoitaminen. Esityksen mukainen henkilötietojen toisiokäyttö on sidottu kiinteästi viranomaisen lakisääteisten julkista valtaa sisältävien tehtävien valvontaan, suunnitteluun, kehittämiseen sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien ammatilliseen kouluttamiseen. Säätely ei johda siihen, että muu kuin alkuperäinen käsittelytarkoitus muodostuisi pääasialliseksi käyttötavaksi. Esitetyt muut käyttötarkoitukset ovat yhteensopivia henkilötietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa ja tukevat hätäkeskustoimintaa ja siihen osallistuvien viranomaisten lakisääteistä toimintaa ja säätely on siten välttämätöntä ja oikeasuhtaista. Esityksen 1. lakiehdotukseen sisällytettäisiin säätelyä viranomaisten tiedonsaantioikeuksista. Säätely sisältäisi mille viranomaisille ja mihin käsittelytarkoituksiin hätäkeskustoiminnassa käsiteltäviä henkilötietoja saataisiin luovuttaa. Henkilötietojen luovutettavuutta koskeva säätely on oikeasuhtainen viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi ja toimialansa johtamista, ohjausta, valvontaa sekä suunnittelu- ja kehittämistoimintaa varten. Myös ammattitaitoisen henkilöstön kouluttaminen ja ammattitaidon ylläpito kouluttamalla on välttämätöntä ja tietojen luovutus tähän tarkoitukseen on oikeasuhtainen toimenpide, kun luovutettavat henkilötiedot on pseudonymisoitava. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saataisiin luovuttaa ainoastaan, kun se on viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Säännöstä sovellettaisiin tietosuojalain 29 §:n kanssa rinnakkain. Ehdotettu säätely tiedonsaantioikeuksista mahdollistaisi henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Säätely vastaa voimassa olevan tietojen luovutuksen säätelyä sisäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja aluehallintovirastojen osalta, vain tiedonsaantioikeuden muotoon muutettuna. Henkilötietoja voitaisiin esityksen mukaan luovuttaa Hätäkeskuslaitokselle, hätäkeskustoimintaan osallistuville viranomaisille ja Tullille laissa säädettyihin tarkoituksiin. Säätely on tältä osin oikeasuhtaista ja tarkkarajaista sekä välttämätöntä rekisterinpitäjyyden muuttuessa.

Esityksen 1. lakiehdotus sisältää myös uuden säännöksen rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta. Esitys vastaa osin voimassa olevaa sääntelyä, mutta uutena säädettäisiin rekisterinpitäjien mahdollisuudesta luovuttaa toisilleen tietoja laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämis toimintaa sekä koulutukseen. Nämä käyttötarkoitukset ovat yhteensopivia ja lisäksi tukevat hätäkeskustoimintaa ja siihen osallistuvien viranomaisten toimintaa ja ovat siten välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Sääntely selkeyttää myös rekisteröidylle sitä, mihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Henkilötietojen suojaa on vahvistettu kuitenkin niin, että koulutustoiminnassa voitaisiin käyttää vain pseudonymisoituja tietoja.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (PeVL 15/2018 vp, s. 39) kiinnittänyt huomiota siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on valiokunnan mukaan pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (esimerkiksi PeVL 31/2017 sekä PeVL 17/2016 vp ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (esimerkiksi PeVL 71/2014 vp, PeVL 62/2010 vp, ja PeVL 59/2010 vp). Valiokunta on käytännössään arvioinut myös arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (esimerkiksi PeVL 38/2016 vp).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa oleva sääntely on tiedonsaantioikeuksien ja tietojenluovuttamismahdollisuuden osalta sidottu tietojen välttämättömyyteen siltä osin, kun tietojen sisältöä ei ole voitu määrittellä tarkemmin sekä tarpeellisiin tietoihin niiltä osin, kun tietosisällöt on luetteloitu laissa tyhjentävästi. Esitys vastaa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä.

Esitykseen sisältyvän sääntelyn henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen tarkoitukseen ja henkilötietojen luovuttamisesta voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat edellytykset.

Poliisin ja Rajavartiolaitoksen osalta ei tehdä muutoksia poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolakeihin, joissa säädetään kyseisten viranomaisten oikeudesta tietojen käsittelyyn muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa sekä tietojen luovutuksesta.

12.3 Rekisteröidyn oikeudet

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö mahdollistaa kansallista sääntelyä, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 31/2017 vp ja PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 14/2018 vp, PeVL 31/2017 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp ja PeVL 44/2016 vp).

Esityksen 1. lakiehdotukseen lisättäisiin informatiivinen viittaus yleiseen tietosuojasetukseen, tietosuojalakiin ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin, joita sovelletaan rekisteröidyn oikeuksiin ja niiden rajoittamiseen. Lisäksi lakiin lisättäisiin informatiivinen viittaus sovellettavasta lainsäädännöstä ti-

lanteissa, joissa tietoon pääsyn toteuttamista koskeva pyyntö koskee poliisin tai Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja. Viittaussäännökset ovat tarpeellisia ja perusteltuja, koska esityksen mukaan jatkossa rekisterinpitäjänä toimisi hätäkeskuslain mukaan käsiteltävien henkilötietojen osalta useita ja uusia rekisterinpitäjiä. Informatiivinen viittaus selkeyttäisi rekisteröidylle, miten hän voisi hakea ja toteuttaa oikeuksiaan ja vahvistaisi siten rekisteröidyn oikeuksia.

Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaan kansallisella lailla on tiettyjen edellytysten täytyessä mahdollista rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia. Kansallisella lailla voidaan säätää rajoituksista muun muassa asetuksen 12—22 artiklaan. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että poikkeuksen sisältävät lainsäädäntötoimenpiteet sisältävät tarpeen mukaan erityisiä säännöksiä, jotka koskevat ainakin käsittelytarkoitusta tai käsittelyn ryhmiä, henkilötietoryhmiä, käyttöön otettujen rajoitusten soveltamisalaa, suojatoimia, joilla estetään väärinkäyttö tai lainvastainen pääsy tietoihin tai niiden siirtäminen, rekisterinpitäjän ja rekisterinpitäjien ryhmien määrittämistä, tietojen säilytysaikoja ja sovellettavia suojatoimia, rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvia riskejä sekä rekisteröidyn oikeutta saada tietoa rajoituksesta. Myös rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen erityislainsäädännössä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeus tietosuoja-asetuksen 18 artiklaan. Kyseisen artiklan mukaan rekisteröity voi vaatia henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista esimerkiksi tilanteissa, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojensa paikkansapitävyyden. Käsittelyä on rajoitettava ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden. Tämä voisi estää kokonaisuudessaan hätäilmoituksen arvioimisen ja tehtävän tai ilmoituksen eteenpäin välittämisen ja vaarantaa toisen hengen, terveyden tai omaisuuden. Tältä osin esitetty rajoitus on perusteltu hätäkeskustoimintaan liittyvien henkilötietojen käsittelyssä, koska hätätilanteessa apua on saatava paikalle nopeasti. Henkilötietojen käsittelyn keskeyttäminen selvittämisen ajaksi voi estää hätäkeskustoiminnan ja viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamisen kokonaan ja vaarantaa muiden henkilöiden henkeä ja terveyttä sekä omaisuuden suojaa. Ehdotettua poikkeusta voidaan pitää rekisteröidyn oikeusturvan kannalta vähäisenä, kun otetaan huomioon se, miten muutoin turvataan hyvä hallinto ja oikeusturva rekisterinpitäjän suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä.

Säännöksellä ei rajoitettaisi rekisteröidyn oikeutta vaatia epätarkkojen tai virheellisten tietojen oikaisemista tietosuoja-asetuksen 16 artiklan perusteella. Rekisteröidyn oikeusturvan takeena toimisivat myös muut tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevassa III luvussa sekä oikeussuojakeinoja, vastuuta ja seuraamuksia koskevassa VIII luvussa säädetyt oikeudet. Mikäli rekisteröity katsoisi, että hänen henkilötietojensa käsittely on lainvastaista, rekisteröidyllä olisi mahdollisuus esimerkiksi saattaa asia vireille tietosuoja-asetuksen 77 artiklan mukaisesti tekemällä valitus valvontaviranomaiselle. Rekisteröity voisi myös saattaa hallintolain nojalla vireille vaatimuksen siitä, että lainvastainen henkilötietojen käsittely on lopetettava. Viimeksi mainitussa tilanteessa rekisterinpitäjän olisi ratkaistava asia hallintolain menettelysäännöksiä noudattaen.

12.4 Oikeussuojakeinot

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Tietosuoja-asetuksessa on henkilötietolakia tiukemmat seuraamukset asetuksen vastaisesta henkilötietojen käsittelystä. Asetuksen VIII luvussa säädetään oikeussuojakeinoista, vastuusta ja seuraamuksista. Luvussa säädetään oikeudesta tehokkaihin oikeussuojakeinoin niin valvontaviranomaista kuin rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijääkin vastaan. Asetuksen 82 artiklassa säädetään rekisterinpitäjän vastuusta vahingosta ja rekisteröidyn oikeudesta korvaukseen ja 84 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus vahvistaa säännöt asetuksen rikkomisen vuoksi määrättäviä seuraamuksia varten.

Tietosuojadirektiivin VIII luvussa säädetään rekisteröidyn oikeussuojakeinoista, rekisterinpitäjän vastuusta ja direktiivin nojalla annettuihin säännöksiin kohdistuvien rikkomisten johdosta määrättävistä seuraamuksista. Rekisteröidyllä on oltava oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että häneen liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä rikotaan direktiivin nojalla annettuja säännöksiä. Mikäli valvontaviranomainen, jolle valitus on tehty, ei ole toimivaltainen, tulee viranomaisen omatoimisesti siirtää valitus toimivaltaiselle viranomaiselle. Niin luonnollisella henkilöllä kuin oikeushenkilölläkin tulee olla oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoin valvontaviranomaista vastaan. Jos henkilölle aiheutuu aineellista tai aineetonta vahinkoa lainvastaisesta käsittelystä tai muusta direktiivin nojalla annettuja säännöksiä rikkovasta menettelystä, hänellä on oikeus saada korvaus aiheutuneesta vahingosta rekisterinpitäjältä tai muulta jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti toimivaltaiselta viranomaiselta.

Tietosuoja-asetuksen säännöksiä täydennetään tietosuojalailla, jossa säädetään oikeusturvasta ja seuraamuksista. Tietosuojalaissa säädetään muun muassa rekisteröidyn oikeudesta saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan sitä koskevaa lainsäädäntöä. Lisäksi lakiin sisältyvät säännökset tietosuojavaltuutetun oikeudesta asettaa uhkasakko tiettyjen päätösten ja tiedonsaantioikeuksien tehosteeksi. Laissa säädetään myös muutoksenhausta tietosuojavaltuutetun päätökseen. Päätöksen valituskelpoisuus määräytyy hallintolainkäyttölain mukaan. Tietosuojavaltuutetun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa nykyistä henkilötietolakia vastaavasti hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Tietosuojavaltuutetun päätöksessä voidaan määrätä, että sen päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Näin varmistetaan, että tietosuojavaltuutetulla on mahdollisuus puuttua tehokkaasti lainvastaiseen henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuojavaltuutettu toimii myös rikosasioiden tietosuojalain noudattamista valvovana viranomaisena. Tietosuojavaltuutettu valvoo lain noudattamista sekä omatoimisesti että sille tehtyjen toimenpidepyyntöjen perusteella. Se voi tehdä selvityksiä lain noudattamisesta ja käsitellä sille tehtyjä toimenpidepyyntöjä. Valtuutettu voi lainvastaisen menettelyn tapauksessa esimerkiksi antaa rekisterinpitäjälle huomautuksen tai asettaa väliaikaisen tai pysyvän kiellon tai muun rajoituksen henkilötietojen käsittelylle. Valtuutettu voi myös asettaa oikeudellisesti velvoittavan päätöksensä tehosteeksi uhkasakon.

Tietosuojalaissa säädetään, että tietosuoja-asetuksen mukaisia hallinnollisia seuraamusmaksuja ei voida määrätä esimerkiksi valtion viranomaisille ja itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille. Sääntelyssä on kyse kansallisen liikkumavaran käytöstä. Myöskään rikosasioiden tietosuojalaissa ei säädetä hallinnollisesta seuraamusmaksusta laissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille. Oikeusjärjestys kohdistaa julkishallintoon muita erityisvaatimuksia, jotka osataan perusteleval tätä sääntelyratkaisua. Viranomaisia sitoo hallinnon lainmukaisuusperiaate, ja viranomaisten on noudatettava hallinnon yleislakeja. Viranomaisissa tapahtuva lainmukainen henkilötietojen käsittely kuuluu viranomaisissa työskentelevien virkavelvollisuuksiin. Virkamiehen asemaan kuuluu muita laajempi vastuu työssä tehdyistä virheistä. Ensinnäkin virkavas-

tuu voi toteutua rikosoikeudellisena virkavastuuna, kurinpidollisena virkavastuuna sekä vahingonkorvausvastuuna. Viranomaisen toiminnasta voidaan tehdä myös hallintokantelu ylemmälle viranomaiselle. Viranomaisen on kaikissa tilanteissa hoidettava lakisääteiset tehtävänsä. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista edellä mainittuihin tietosuojalakeja koskevassa hallituksen esityksessä mainittuihin perusteluihin (PeVL 14/2018 vp).

Esitys täyttää perustuslain mukaisten oikeussuojakeinojen vaatimukset eikä esitys sisällä rajoituksia oikeussuojakeinoihin.

12.5 Julkisista hallintotehtävistä säättäminen

Perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja, että kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Suomen lainsäädännössä ei ole yhtenäistä julkisen vallan käytön määritelmää. Julkista valtaa käytetään esimerkiksi tehtävissä, joissa tehtävän suorittaja voi lakiin perustuvan toimivaltansa perusteella yksipuolisesti päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta sekä julkisissa hallintotehtävissä. Perustuslain 2 §:n 3 momentissa, samoin kuin 119 ja 124 §:ssä, julkisen vallan käsitettä käytetään toimintakäsitteenä eli kuvaamaan tietyn tyyppistä toimintaa. Edellä mainittujen perustuslain säännösten perusteella julkisen vallan käyttöön sisältyy myös julkinen hallintotehtävä. Julkisen vallan käyttöä sisältävien julkisten hallintotehtävien ohella myös julkisten palvelujen toteuttamista voidaan pitää perustuslain tarkoittamana julkisen hallintotehtävän hoitamisena. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että vaikka kyse ei ole tehtävistä, joihin kuuluu hallintopäätösten tekemistä, vaan lähinnä teknisluonteisesta ja operatiivisesta toiminnasta, kyse on silti toiminnasta, jota on pidettävänä julkisena hallintotehtävänä (PeVL 16/2002 vp ja PeVL 47/2005 vp.). Julkisen hallintotehtävän suorittaminen edellyttää laissa ja osin myös asetuksessa säädettyä toimivaltaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa (EOA 1806/2/05) todetaan, että julkisesta hallintotehtävästä on säädettävä lailla. Jos laki sallii, neuvontatehtävä voidaan sopimuksella ulkoistaa. EOA on todennut, että Ajoneuvohallintokeskus on ajoneuvoverolaissa säädetty viranomainen, jolle kuuluu veronkanto ja muu verotukseen liittyvistä toimenpiteistä huolehtiminen. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. EOA katsoi, että Ajoneuvohallintokeskukselle veroviranomaisena kuuluva neuvontavelvollisuus on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä.

Oikeustieteen tohtori, hallinto-oikeuden professori Olli Mäenpää on antanut lausunnon vammaispalvelulain mukaisen neuvonnan ulkoistamista (20.5.2005). Vammaispalvelulain mukainen neuvonta sisältää vammaispalvelulakiin sekä asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin vastaamista. Kyseinen neuvonta ei sisällä yksittäisen asiakkaan palvelua koskevan päätöksen tekemistä. Mäenpää katsoo, että kyseinen neuvontapalvelu on perustuslain 124 §:n mukainen julkinen hallintotehtävä, mutta ei merkittävänä julkisen vallan käyttöä. Näin ollen kyseinen palvelu olisi mahdollista siirtää myös yksityiselle toimijalle, mutta siitä tulisi säätää lailla.

Esityksessä muutettaisiin konsulipalvelulaki ja turvallisuustutkintalakia sekä myöhemmin erikseen valtioneuvoston asetusta hätäkeskustoiminnasta. Onnettomuustutkintakeskukselle viranomaisena kuuluva ilmoitusten vastaanottaminen ja ulkoasiainhallinnolle viranomaisena kuuluva konsulipalvelujen neuvontavelvollisuus, ilmoitusten vastaanottaminen ja välittäminen on perustuslain 2 §:n 3 momentin, 119 ja 124 §:n mukaan julkisen vallan käyttöä sisältävä julkinen hallintotehtävä, josta on säädettävä lailla. Näistä tehtävistä on säädetty turvallisuustutkintalain

ja konsulipalvelulaissa. Kyseisiin lakeihin on tehtävä esityksen mukaiset muutokset, jotta ulkoasianhallinnolle ja Onnettomuustutkintakeskukselle kuuluvia lakisäätteisiä julkisia hallintotehtäviä voitaisiin siirtää Häätäkeskuslaitoksen hoidettavaksi.

Esitys on yhdenmukainen perustuslain 2 §:n 3 momentin vaatimusten kanssa ja Häätäkeskuslaitoksen muut tehtävät ja viranomaisten avustaminen on säännelty tyhjentävästi, täsmällisesti ja tarkkarajaisesti laissa ja asetuksessa. Tehtäviä, jotka kuuluvat lain nojalla toiselle viranomaiselle tai jotka sisältävät julkisen vallan käyttöä ja julkisia hallintotehtäviä, ei voida siirtää Häätäkeskuslaitokselle ilman lainsäädännön muutosta, vaikka Häätäkeskuslaitos on itse viranomainen.

12.6 Säättämijärjestyksen arviointi

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettu sääntely ei olisi ongelmallinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn kannalta, kun otetaan kokonaisuutena huomioon sääntelyn tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, sen tarpeellisuus yksilöiden ja yleisen turvallisuuden kannalta sekä se, että sääntely on sallittua EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin nojalla ja yhdenmukainen niiden kanssa. Voimassa oleva häätäkeskuslaki sallii jo nyt laissa säädettyjen henkilötietojen käsittelyn häätäkeskustoiminnassa. Tämä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, viranomaisen lakisäätteisten tehtävien suorittamisen ja kansalaisen koskemattomuuden sekä avun saamisen kannalta välttämätöntä, oikeasuhtaista ja siten perusteltua.

Henkilötietojen käsittelyn muodostama riski yksityisen oikeuksille ja vapauksille häätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen käsitellessä tietoja häätäkeskustoiminnan turvaamistarkoituksessa ei eroa olennaisesti toisistaan. Jokaisen häätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen tarkoituksena on toteuttaa omat lakisäätteiset tehtävänsä, jotta kiireellisen avun tarvitsija saa oikean avun mahdollisimman nopeasti viranomaisten resurssien tehokas käyttö huomioiden. Sääntelyratkaisu, jossa kaikki mainitut viranomaiset on määritelty rekisterinpitäjiksi, on siten perusteltua ja esitetty sääntely on yhteensopiva tietosuoja-asetuksen kanssa.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettu sääntely ei olisi ongelmallinen perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn kannalta. Häätäkeskuslaitoksen muut tehtävät ja viranomaisten avustamistehtävät, mahdollistettaisiin konsulipalvelulaissa ja turvallisuustutkintalaissa sekä valtioneuvoston asetuksessa häätäkeskustoiminnasta. Esityksessä säädettäisiin laissa ja asetuksessa tarkkarajaisesti ja täsmällisesti perustuslain 2 §:n 3 momentin vaatimusten mukaisesti Häätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja viranomaisten avustamisesta.

Esityksessä on otettu huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön asettamat yleiset edellytykset sekä perustuslain 10 §:n 1 momentin tulkintaa ohjaava perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan säätää tavallisen lain säätämijärjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön, hallitus pitää perusteltuna, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 2 a, 4 a ja 25 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 a § laissa 1172/2016, 4 a § laissa 467/2012 ja 25 § osaksi laissa 1172/2016,

muutetaan 1, 2, 3, 4, 5—9, 12, 14, 14 a ja 15 §, 4 luvun otsikko, 16—24, 26 ja 27 §, sellaisina kuin niistä ovat, 4, 12, 18 ja 23 § ovat osaksi laissa 1172/2016, 8 § laissa 285/2015, 14 a, 15 ja 21 § laissa 1172/2016, 16 § osaksi laeissa 1172/2016 ja 1390/2019, 17 § laeissa 1172/2016 ja 621/2019, 19 § laeissa 1172/2016, 319/2018, 621/2019, 646/2019 ja 1165/2019 ja 20 § laeissa 1172/2016, 319/2018 ja 646/2019, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluista ja hätäkeskustoiminnasta. Lisäksi tässä laissa säädetään henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa.

Hätäkeskuslaitoksen meripelastustoimeen liittyvistä tehtävistä säädetään tämän lain lisäksi meripelastuslaissa (1145/2001).

Vaaratiedotteiden vastaanottamisesta ja välittämisestä sekä avustamisesta niiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle säädetään vaaratiedotteesta annetussa laissa (466/2012).

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *hätäilmoituksella* hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia;

2) *hätäkeskuspalvelulla* hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle;

3) *hätäkeskustoiminnalla* hätäkeskuspalveluja ja Hätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyviä pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista Hätäkeskuslaitoksen tuella;

4) *kiireellisillä tukipalveluilla* hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvää pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen kiireellisen toiminnan välttämätöntä tukemista asianomaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen perusteella;

5) *muilla tukipalvelulla* pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien tukemiseen liittyviä Hätäkeskuslaitoksen toimia;

6) *oma-aloitteisella tehtävällä* pelastustoimen, poliisin, sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai Rajavartiolaitoksen oma-aloitteisesti ilman Hätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää lakisääteistä tehtävää, jossa käytetään hätäkeskustoimintaa varten hätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja tai jolla voi olla merkittävä vaikutus Hätäkeskuslaitoksen toimintaan tai jossa on kohonnut viranomaisen työturvallisuusriski;

7) *hätäkeskustietojärjestelmällä* tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisjärjestelyä, jota on tarkoitettu käytettäväksi henkilötietojen sähköiseen käsittelyyn, asiakasasiakirjojen tallentamiseen ja ylläpitoon hätäkeskustoiminnan mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

3 §

Hätäkeskuslaitos ja sen ohjaus

Hätäkeskuspalveluja tuottaa sisäministeriön alainen Hätäkeskuslaitos. Hätäkeskuslaitoksen yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat sisäministeriölle.

Sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaavat yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisen ohjauksen menettelytavoista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 §

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on:

- 1) hätäkeskuspalvelujen tuottaminen;
- 2) hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvien kiireellisten tukipalvelujen tuottaminen;
- 3) muiden tukipalvelujen tuottaminen, jos viranomainen ei toiminnallisista syistä pysty tuottamaan niitä omin toimenpitein ja niiden hoitaminen ei aiheuta ilmeistä haittaa hätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelujen hoitamiselle;
- 4) hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen; sekä
- 5) hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, kouluttaminen ja valvonta.

Hätäkeskuslaitos saa turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvia vartioimistehtäviksi katsottavia valvonta- ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Hätäkeskuslaitos voi hoitaa muita Hätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvia tehtäviä ja avustaa viranomaisia sellaisissa palveluissa, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa, jos niistä ei ole haittaa 1 momentissa säädettyjen tehtävien hoitamiselle. Kiireellisistä tukipalveluista ja muista tukipalveluista sekä Hätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvista muista tehtävistä ja viranomaisen avustamisesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt

Hätäkeskuslaitoksen hallinnollisena virka-alueena on koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Valtioneuvosto voi päättää hätäkeskuspalvelujen ja viranomaisyhteistyön tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi hallinnollisen virka-alueen jakamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Hätäkeskuslaitoksen toimivalta ei määräydy yhteistoiminta-aluejaon perusteella.

Hätäkeskuslaitoksessa on hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarvittaessa muita yksiköitä. Sisäministeriö päättää hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta sekä esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta. Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään laitoksen muiden yksiköiden perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta.

6 §

Hätäkeskuslaitoksen johtaminen

Hätäkeskuslaitosta johtaa Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja.

Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja vastaa Hätäkeskuslaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta ja laitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Ylijohtaja edustaa valtiota ja valvoo valtion etua ja oikeutta muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa, jollei Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen ylijohtajan tehtävistä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Asioiden ratkaiseminen

Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja voi ottaa ratkaistavakseen yksittäistapauksessa asian, joka kuuluu Hätäkeskuslaitoksen muun virkamiehen ratkaistavaksi.

8 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Hätäkeskuslaitoksen ylijohtajan nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

9 §

Työjärjestys

Hätäkeskuslaitoksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta ja henkilöstön tehtävistä määrätään tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä.

Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksestä päättää Hätäkeskuslaitoksen ylijohtaja.

12 §

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on:

- 1) vastata yleiseen hätänumeroon 112 ja vastaanottaa hätäilmoitukset;
- 2) arvioida hätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat;
- 3) välittää ilmoitus tai tehtävä ilmoituksessa olevien tietojen perusteella sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet;
- 4) antaa välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään tai oma-aloitteiseen tehtävään liittyen kiireellisiä ja muita tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle yksikölle;
- 5) tehdä ratkaisu, että hätäilmoitus ei edellytä hälyttämistä tai tehtävän välittämistä;
- 6) keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos kysymyksessä ei ole hätäilmoitus;
- 7) antaa mahdollisuuksien mukaan hätäilmoituksen tekijälle hätäilmoituksen käsittelyn yhteydessä hätätilanteeseen liittyen neuvontaa ja ohjausta.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetusta ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä sekä 6 kohdassa tarkoitetusta yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ei tehdä erillistä päätöstä. Yhteydenoton keskeyttämisestä tai lopettamisesta sekä ratkaisusta jättää ilmoitus tai tehtävä välittämättä on ilmoitettava ilmoituksen tekijälle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä ja toimenpiteitä suoritetaan asianomaisten viranomaisten Hätäkeskuslaitokselle antamien 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ohjeiden mukaisesti.

Hallintolain (434/2003) 8 §:ä ei sovelleta 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin tai toimenpiteisiin.

14 §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä

Viranomaisten ja palvelujen tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi sisäministeriö asettaa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän.

Hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen tulee antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet on käsiteltävä ja sovitettava yhteen ennen niiden käyttöönottoa Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävistä.

14 a §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen

Hätäkeskuslaitos toteuttaa 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjeiden teknisen tietojen syötön hätäkeskustietojärjestelmään yhdenmukaisella tavalla.

Pelastustoimi, poliisi, sosiaali- ja terveystoimen viranomainen ja Rajavartiolaitos tallentavat hätäkeskustietojärjestelmään hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyvät tarvittavat tiedot.

15 §

Viestintäverkkoja koskevat säännökset

Yleisestä hätänumerosta 112 ja yhteyden saamisesta hätänumeroon, teleyrityksen tietojen luovuttamisesta, hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, teleyrityksen velvollisuuksista avustaa viranomaisia ja välittää kohdennettuja viranomaistiedotteita sekä sijaintitietoihin liittyvistä asioista säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014).

4 luku

Henkilötietojen käsittely

16 §

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saa käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ja henkilötunnusta saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

16 a §

Rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjänä toimii Poliisihallitus poliisin tietojen osalta, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta, hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen pelastustoimen tietojen osalta ja Rajavartiolaitoksen esikunta Rajavartiolaitoksen tietojen osalta.

Hätäkeskuslaitos toimii rekisterinpitäjänä 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen Hätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista varten tarkoitettujen tietojen osalta. Lisäksi Hätäkeskuslaitos toimii rekisterinpitäjänä niiden tietojen osalta, jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä.

Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti.

17 §

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot

Pelastustoimi, poliisi ja sosiaali- ja terveystoimen viranomainen, Rajavartiolaitos ja Hätäkeskuslaitos saavat käsitellä 16 §:n mukaisesti seuraavia tietoja:

1) pelastus-, poliisi-, sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin sekä Rajavartiolaitoksen yksiköihin liittyvät tiedot;

2) ilmoituksen tekoaika ja -tapa sekä sisältö puhelintunniste-, osoite- ja paikkatietoineen, ilmoituksen nauhoite sekä audiovisuaaliset ja vastaavat tekniset ja muut tallenteet;

3) sen liittymän tunniste sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta ilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä ilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot;

4) ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottajan ja tallettajan tiedot ja ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottanut yksikkö sekä ilmoituksen vastaanottoaika;

5) ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka, osoite ja puhelinnumero tai muu vastaava tieto, liityntä asiaan ja kohteen yksilöintitiedot sijainti- tai paikkatietoineen;

6) tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot;

7) henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä kuitenkin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta;

8) hätäkeskukseen kytketyn paloilmoittimen, automaattisen sammutuslaitteiston ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot.

18 §

Henkilötietojen poistaminen

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot on poistettava viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyvien 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen henkilötietojen poistamiseen sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 34 §:ä.

19 §

Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

1) poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5, 6, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä tietoja mainitun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettusta Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä;

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työ lupapäätöksistä;

3) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 216 §:ssä tarkoitettua liikenneasioiden rekistereistä tiedot, jotka ovat välttämättömiä Hätäkeskuslaitoksen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

5) tietoja alueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

6) väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13–17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

7) teleyritykseltä sen liittymän tunnisteen sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta hätäilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot noudattaen sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia;

8) henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja;

9) Maanmittauslaitokselta kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettu kiinteistötietojärjestelmästä tietoja kiinteistöjen omistajista ja heidän yhteystiedoistaan sekä kiinteistöjen sijainnista ja tunnistetiedoista.

Oikeus saada tietoja 1 momentin 1–4 ja 8 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen osalta siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään kuitenkin niin, että tarpeelliset tiedot 4 kohdassa tarkoitettu rekisteristä ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista on oikeus saada myös pelastustoimen yksikköä varten. Vastaavasti oikeus saada tietoja pelastusviranomaisen tietojärjestelmästä koskee vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustamisessa tarpeellisia tietoja.

20 §

Viranomaisten tiedonsaantioikeus hätäkeskustietojärjestelmästä

Sisäministeriöllä ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöllä on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä oman toimialansa johtamista, ohjausta ja valvontaa sekä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä varten välttämättömät tiedot maksutta.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen valvontatehtäviään varten välttämättömät tiedot maksutta.

Hätäkeskuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä Hätäkeskuslaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa ja työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuden toteuttamista varten tarvittavat hätäilmoitustallenteet ja kyseiseen tallenteeseen liittyvät tehtävätiedot ja muut välttämättömät tiedot maksutta.

Poliisilla, pelastustoimella, sosiaali- ja terveystoimella ja Rajavartiolaitoksella tai muulla taholla, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu, on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta hätäkeskustietojärjestelmästä tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä välttämättömät tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä maksutta.

Tullilla on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettut tiedot henkilön oman turvallisuuden tai Tullin virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Tullin lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä maksutta.

21 §

Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 19 §:ssä tarkoitettuja tietoja poliisitoimen, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yksikölle ja Rajavartiolaitokselle sekä muulle yksikölle ja taholle, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu. Tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut mainitun pykälän 1 momentin 1—4 ja 8 kohdan nojalla, saadaan kuitenkin luovuttaa vain poliisin toimintayksikölle tai Rajavartiolaitoksen virkamiehelle ja 5 kohdan nojalla saadut tiedot saadaan luovuttaa vain pelastustoimen yksikölle. Tiedot ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut liikenneasioiden rekisteristä 19 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä myös pelastustoimen yksikölle.

Edellä 16 a §:ssä tarkoitetut rekisterinpitäjät saavat luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toisille rekisterinpitäjille, jos tiedot ovat välttämättömiä:

- 1) laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi;
- 2) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna;
- 3) yksittäistapauksessa hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai jos on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

22 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Rekisterinpitäjä saa käsitellä 17 §:n mukaisia oman rekisterinpidon alaisia henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, jos tiedot ovat välttämättömiä:

- 1) laillisuus- ja laadunvalvonnan toteuttamiseksi;
- 2) suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi;
- 3) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja poliisin tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:n 1 ja 2 momenttia.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, Rajavartiolaitos saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ää.

23 §

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksista ja niiden rajoittamisesta säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojaa-asetus*), tietosuojalaissa (1050/2018) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018).

Rekisteröidyn oikeuksista poliisin rekisterinpidossa oleviin tietoihin säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 luvussa ja rekisteröidyn oikeuksista Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa oleviin tietoihin henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 6 luvussa.

24 §

Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta tässä laissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

26 §

Hälyttäminen

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä.

27 §

Virkapuku

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus käyttää virkatehtävissään virkapukua, jollei Hätäkeskuslaitos virkatehtävän laatu tai luonne huomioon ottaen muuta päättä.

Virkapuvusta ja siihen liittyvistä virka-asematunnuksista voidaan säätää Sisäministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 16, 16 a ja 20—25 § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

2.

Laki

turvallisuustutkintalain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuustutkintalain (525/2011) 16 §, sellaisena kuin se on laeissa 584/2018 ja 187/2019, seuraavasti:

16 §

Ilmoitusvelvollisuus

Onnettomuuspaikalla pelastustoimiin osallistuvan viranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa Onnettomuustutkintakeskukselle tapahtumasta, joka ilmoittajan arvion mukaan voi tulla tutkitavaksi tämän lain mukaan. Häätakeskuslaitos voi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa, jos siitä sovitaan erikseen Häätakeskuslaitoksen ja Onnettomuustutkintakeskuksen välillä. Jos ilmoituksesta puuttuu tutkinnantarpeen arvioinnissa tarvittavia tietoja, edellä tarkoitetun ilmoittajan on saatettava ilmoitus ajan tasalle heti, kun puuttuvat tiedot ovat saatavilla.

Ilmoitusvelvollisuus on myös:

- 1) Liikenne- ja viestintävirastolla;
- 2) Väylävirastolla;
- 3) aluehallintovirastolla;
- 4) muulla kuin 1—3 kohdassa tarkoitetulla turvallisuutta valvovalla viranomaisella omalla toimialallaan;
- 5) sillä, joka on vastaanottanut onnettomuus- tai vaaratilannetta koskevan ilmoituksen;
- 6) sellaisella oikeushenkilöllä, joka on 2 §:n 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitetussa liikennemuodossa tapahtuneen onnettomuuden tai vaaratilanteen osallinen tai joka ilmeisesti kärsii vahinkoa tällaisen onnettomuuden johdosta;
- 7) oikeushenkilöllä, joka huolehtii liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 10 kohdassa tarkoitetusta liikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden tarjoamisesta.

Tuomioistuimen, joka on vastaanottanut merilain (674/1994) 18 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun aluksen päällikön ilmoituksen meriselityksen antamisesta, on välitettävä ilmoitus viivytyksettä Onnettomuustutkintakeskukselle sekä varattava keskukselle mahdollisuus osallistua meriselitystä koskevaan istuntoon ja esittää siellä kysymyksiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Häätakeskuslaitoksen tehtävästä avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

konsulipalvelulain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan konsulipalvelulain (498/1999) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 970/2014,
seuraavasti:

9 §

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Tämän lain ja muun lainsäädännön mukaisia konsulipalveluita antavat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että jonkin edustuston konsulipalvelut tai osan niistä antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaa kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun antamisesta.

Ulkoasiainministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

Hätäkeskuslaitos voi avustaa ulkoasiainhallintoa sellaisissa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa, jos siitä sovitaan erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja ulkoministeriön välillä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä Hätäkeskuslaitoksen avustavista asiakaspalvelutehtävistä ja tehtävien hoitamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

pelastuslain 91 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pelastuslain (379/2011) 91 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1171/2016, seuraavasti:

91 §

Toimenpiderekisteri

Hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomaisen saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten henkilörekisteriä, johon saadaan tallentaa ne hätäkeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 ja 21 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Pelastuslaitoksen, sopimuspalokuntien ja 27 §:n 4 momentissa tarkoitettujen muiden yhteisöjen sopimusperusteisesti hoitamista ensivaste- ja ensihoitotehtävistä saadaan tallentaa tämän pykälän 2 momentin 1, 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ensivastetiedot saa tallentaa kyseiseen tehtävään osallistunut taho.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.9.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Sisäministeri Krista Mikkonen

1.

Laki

hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 2 a, 4 a ja 25 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 a § laissa 1172/2016, 4 a § laissa 467/2012 ja 25 § osaksi laissa 1172/2016,
muutetaan 1, 2, 3, 4, 5—9, 12, 14, 14 a ja 15 §, 4 luvun otsikko, 16—24, 26 ja 27 §, sellaisina kuin niistä ovat, 4, 12, 18 ja 23 § ovat osaksi laissa 1172/2016, 8 § laissa 285/2015, 14 a, 15 ja 21 § laissa 1172/2016, 16 § osaksi laeissa 1172/2016 ja 1390/2019, 17 § laeissa 1172/2016 ja 621/2019, 19 § laeissa 1172/2016, 319/2018, 621/2019, 646/2019 ja 1165/2019 ja 20 § laeissa 1172/2016, 319/2018 ja 646/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain tarkoitus

Soveltaisala

Tämän lain tarkoituksena on edistää väestön turvallisuutta, järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua.

Tässä laissa säädetään Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluista ja hätäkeskustoiminnasta. Lisäksi tässä laissa säädetään henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa.

[ks. 2 a §]

Hätäkeskuslaitoksen meripelastustoimeen liittyvistä tehtävistä säädetään tämän lain lisäksi meripelastuslaissa (1145/2001).

[ks. 4 a §]

Vaaratiedotteiden vastaanottamisesta ja välittämisestä sekä avustamisesta niiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle säädetään vaaratiedotteesta annetussa laissa (466/2012).

2 §

2 §

Soveltaisala

Määritelmät

Tätä lakia sovelletaan pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuspalveluihin ja Hätäkeskuslaitokseen.

[ks. ehdotuksen 1 §:n 1 mom.]

Tässä laissa tarkoitetaan:

Voimassa oleva laki

[ks. 4 § 2 mom.]

[ks. 4 § 2 mom.]

[ks. 4 § 1 mom. 2 k]

[ks. 4 § 1 mom. 2 k]

Ehdotus

1) **häätäilmoituksella** hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia;

2) **häätäkeskuspalvelulla** hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä häätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle;

3) **häätäkeskustoiminnalla** häätäkeskuspalveluja ja Häätäkeskuslaitoksen välittämään häätäilmoitukseen tai tehtävään liittyviä pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista Häätäkeskuslaitoksen tuella;

4) **kiireellisillä tukipalveluilla** häätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvää pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen kiireellisen toiminnan välttämätöntä tukemista asianomaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen perusteella;

5) **muilla tukipalvelulla** pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien tukemiseen liittyviä Häätäkeskuslaitoksen toimia;

6) **oma-aloitteisella tehtävällä** pelastustoimen, poliisin, sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai Rajavartiolaitoksen oma-aloitteisesti ilman Häätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää lakisääteistä tehtävää, jossa käytetään häätäkeskustoimintaa varten häätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja tai jolla voi olla merkittävä vaikutus Häätäkeskuslaitoksen toimintaan tai jossa on kohonnut viranomaisen työturvallisuusriski;

7) **häätäkeskustietojärjestelmällä** tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisjärjestelyä, jota on tarkoitettu käytettäväksi henkilötietojen sähköiseen käsittelyyn, asiakasasiakirjojen tallentamiseen ja ylläpitoon häätäkeskustoiminnan mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

(kumotaan)

Yhteistoiminta rajavartiolaitoksen kanssa

Hätäkeskuslaitoksen ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään tässä laissa ja meripelastuslaissa (1145/2001).

[ks. ehdotuksen 1 §:n 2 mom.]

3 §

3 §

Hätäkeskuslaitos ja sen ohjaus

Hätäkeskuslaitos ja sen ohjaus

Hätäkeskuspalvelujen tuottamista varten on sisäasiainministeriön alainen Hätäkeskuslaitos. Sisäasiainministeriö ohjaa ja valvoo Hätäkeskuslaitosta.

Sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaavat yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisen ohjauksen menettelyta-voista voidaan säätää valtioneuvoston asetuk-sella.

Hätäkeskuspalveluja tuottaa sisäministe-riön alainen Hätäkeskuslaitos. Hätäkeskuslai-toksen yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat si-säministeriölle.

Sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministe-riö vastaavat yhteistyössä Hätäkeskuslaitok-sen toiminnallisesta ohjauksesta.

Toiminnallisen ohjauksen menettelyta-voista voidaan säätää valtioneuvoston asetuk-sella.

4 §

4 §

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on:

1) hätäkeskuspalvelujen tuottaminen;
2) hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liit-tyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosi-aali- ja terveystoimen viranomaisten toimin-nan tukeminen, kuten ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen liittyvät toimenpiteet, viestikes-kustehtävät, väestön varoittamistoimenpitei-den käynnistäminen äkillisessä vaaratilan-teessa sekä muut viranomaisten toiminnan tu-kemiseen liittyvät tehtävät, jotka Hätäkeskus-laitoksen on tarkoituksenmukaista hoitaa (tu-kipalvelut); sekä

3) hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtä-vien ja toimintatapojen kehittäminen ja val-vonta.

Tässä laissa hätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaa-via pelastustoimen, poliisiin tai sosiaali- ja ter-veystoimen viranomaisen välittämiä toimen-

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on:

1) hätäkeskuspalvelujen tuottaminen;
2) hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liitty-vien kiireellisten tukipalvelujen tuottaminen;

3) muiden tukipalvelujen tuottaminen, jos viranomainen ei toiminnallisista syistä pysty tuottamaan niitä omin toimenpitein ja niiden hoitaminen ei aiheuta ilmeistä haittaa hätä-keskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelu-jen hoitamiselle;

4) hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitämi-nen ja kehittäminen; sekä

piteitä edellyttävien ilmoitusten (hätilmoitus) vastaanottamista ja arviointia sekä ilmoituksen tai tehtävän välittämistä viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle.

Hätäkeskuslaitoksen ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnan lisäksi Hätäkeskuslaitos voi turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi hoitaa *sen toimialaan soveltuvia* muita tehtäviä sekä muulla tavoin avustaa viranomaisia. Hätäkeskuslaitos saa hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvia vartiointitehtäviksi katsottavia valvontatehtäviä ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Tukipalveluista ja Hätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä sekä viranomaisten avustamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

4 a §

Vaaratiedotteiden välittäminen ja kääntäminen

Hätäkeskuslaitos vastaanottaa ja välittää vaaratiedotteita sekä avustaa vaaratiedotteiden kääntämisessä toiselle kansalliskielelle, siten kuin siitä säädetään vaaratiedotteesta annetussa laissa (466/2012).

5 §

Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt

Hätäkeskuslaitoksen virka-alueena on koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Valtioneuvosto voi päättää hätäkeskuspalveluiden ja viranomaisyhteistyön tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi virka-alueen jakamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Hätäkeskuslaitoksen toimivalta ei määräydy yhteistoiminta-aluejaon perusteella.

5) hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, *kouluttaminen* ja valvonta.

Hätäkeskuslaitos saa *turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi* hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvia vartiointitehtäviksi katsottavia valvonta- ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Hätäkeskuslaitos voi hoitaa muita Hätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvia tehtäviä ja avustaa viranomaisia sellaisissa palveluissa, *jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa, jos niistä ei ole haittaa I momentissa säädettyjen tehtävien hoitamiselle. Kiireellisistä tukipalveluista ja muista tukipalveluista sekä Hätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvista muista tehtävistä ja viranomaisen avustamisesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.*

(kumotaan)

[ks. ehdotuksen 1 §:n 3 mom.]

5 §

Hätäkeskuslaitoksen virka-alue ja yksiköt

Hätäkeskuslaitoksen *hallinnollisena* virka-alueena on koko maa Ahvenanmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Valtioneuvosto voi päättää hätäkeskuspalvelujen ja viranomaisyhteistyön tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi *hallinnollisen* virka-alueen jakamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Hätäkeskuslaitoksen toimivalta ei määräydy yhteistoiminta-aluejaon perusteella.

Hätäkeskuslaitoksessa on hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarvittaessa muita yksiköitä. *Sisäasiainministeriö* päättää hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta sekä esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta. Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään laitoksen muiden yksiköiden perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta.

Hätäkeskuslaitoksessa on hätäkeskuksia, esikuntatoimintoja hoitava yksikkö ja tarvittaessa muita yksiköitä. *Sisäministeriö* päättää hätäkeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta sekä esikuntatoimintoja hoitavan yksikön sijaintipaikasta. Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään laitoksen muiden yksiköiden perustamisesta, lakkauttamisesta ja sijaintipaikasta.

6 §

6 §

*Hätäkeskuslaitoksen johtaminen**Hätäkeskuslaitoksen johtaminen*

Hätäkeskuslaitosta johtaa Hätäkeskuslaitoksen *johtaja*.

Hätäkeskuslaitosta johtaa Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja*.

Hätäkeskuslaitoksen *johtaja* vastaa Hätäkeskuslaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta ja laitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. *Johtaja* edustaa valtiota ja valvoo valtion etua ja oikeutta muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa, jollei Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja* vastaa Hätäkeskuslaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta ja laitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. *Ylivohtaja* edustaa valtiota ja valvoo valtion etua ja oikeutta muussa viranomaisessa tai tuomioistuimessa, jollei Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen *johtajan* tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtajan* tehtävistä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

7 §

7 §

*Asioiden ratkaiseminen**Asioiden ratkaiseminen*

Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen *johtaja* tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Hätäkeskuslaitoksen *johtaja* voi ottaa ratkaistavakseen yksittäistapauksessa asian, joka kuuluu Hätäkeskuslaitoksen muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Hätäkeskuslaitokselle kuuluvat asiat ratkaisee Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja* tai muu virkamies, jolle sellainen toimivalta on työjärjestyksessä annettu. Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja* voi ottaa ratkaistavakseen yksittäistapauksessa asian, joka kuuluu Hätäkeskuslaitoksen muun virkamiehen ratkaistavaksi.

8 §

8 §

*Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset**Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset*

Hätäkeskuslaitoksen *johtajan* nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen *johtaja*, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtajan* nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja*, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Voimassa oleva laki

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

9 §

Työjärjestys

Hätäkeskuslaitoksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta ja henkilöstön tehtävistä määrätään tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä.

Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksestä päättää Hätäkeskuslaitoksen *johtaja*.

12 §

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on:

- 1) vastaanottaa hätäilmoituksia;
- 2) arvioida hätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat;
- 3) välittää ilmoitus tai tehtävä *käytettävissä* olevien tietojen perusteella sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet;
- 4) antaa välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään liittyen tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle, kuten *rajavartiolaitoksen* yksikölle;
- 5) tehdä ratkaisu *ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä, mikäli ilmoitus tai*

Ehdotus

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

9 §

Työjärjestys

Hätäkeskuslaitoksen hallinnon ja toimintojen järjestämisestä, organisaatiosta ja henkilöstön tehtävistä määrätään tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä annetaan määräykset myös sijaisuuksista, asioiden käsittelystä ja ratkaisemisesta sekä henkilöstön nimittämisestä.

Hätäkeskuslaitoksen työjärjestyksestä päättää Hätäkeskuslaitoksen *ylivohtaja*.

12 §

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on:

- 1) *vastata yleiseen hätänumeroon 112 ja vastaanottaa hätäilmoitukset;*
- 2) arvioida hätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyys ja tilanteen edellyttämät voimavarat;
- 3) välittää ilmoitus tai tehtävä *ilmoituksessa* olevien tietojen perusteella sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet;
- 4) antaa välitettyyn ilmoitukseen tai tehtävään *tai oma-aloitteiseen tehtävään* liittyen *kiireellisiä ja muita* tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten *ja Rajavartiolaitoksen* tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle yksikölle;
- 5) tehdä ratkaisu, että *hätäilmoitus* ei edellytä hälyttämistä tai tehtävän välittämistä;

Voimassa oleva laki

tehtävä ei edellytä hälyttämistä tai muuta välittämistä;

6) keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos asian laatu osoittaa, että se ei kuulu Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai kysymyksessä ei ole hätäilmoitus;

7) antaa mahdollisuuksien mukaan ilmoituksen tekijälle hätäilmoituksen käsittelyn yhteydessä hätätilanteeseen liittyen neuvontaa ja ohjausta; sekä

8) huolehtia Häätäkeskuslaitokselle kuuluvista muista kiireellisistä tehtävistä.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä sekä 6 kohdassa tarkoitettua yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ei tehdä erillistä päätöstä. Yhteydenoton keskeyttämisestä tai lopettamisesta sekä ratkaisusta jättää ilmoitus tai tehtävä välittämättä on ilmoitettava ilmoituksen tekijälle.

Suoritettaessa 1 momentin mukaisia tehtäviä ja toimenpiteitä on otettava huomioon asianomaisten viranomaisten Häätäkeskuslaitokselle antamat 14 §:n 2 momentissa ja 14 a §:ssä tarkoitettut ohjeet.

Hallintolain (434/2003) 8 §:ää ei sovelleta tämän pykälän 1 momentin mukaisiin tehtäviin tai toimenpiteisiin.

14 §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä

Viranomaisten ja palveluiden tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi sisäasiainministeriö asettaa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän.

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomaisen antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet käsitellään ja sovitetaan yhteen ennen niiden käyttöönottoa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä.

Ehdotus

6) keskeyttää ja lopettaa vastaanotettua ilmoitusta koskeva yhteydenotto, jos kysymyksessä ei ole hätäilmoitus;

7) antaa mahdollisuuksien mukaan hätäilmoituksen tekijälle hätäilmoituksen käsittelyn yhteydessä hätätilanteeseen liittyen neuvontaa ja ohjausta.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen tai tehtävän välittämättä jättämisestä sekä 6 kohdassa tarkoitettua yhteydenoton keskeyttämisestä ja lopettamisesta ei tehdä erillistä päätöstä. Yhteydenoton keskeyttämisestä tai lopettamisesta sekä ratkaisusta jättää ilmoitus tai tehtävä välittämättä on ilmoitettava ilmoituksen tekijälle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä ja toimenpiteitä suoritetaan asianomaisten viranomaisten Häätäkeskuslaitokselle antamien 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ohjeiden mukaisesti.

Hallintolain (434/2003) 8 §:ä ei sovelleta 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin tai toimenpiteisiin.

14 §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä

Viranomaisten ja palvelujen tuottajien yhteistoiminnan tehostamiseksi sisäministeriö asettaa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän.

Hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen tulee antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjeet on käsiteltävä ja sovitettava yhteen ennen niiden käyttöönottoa Häätäkeskuslaitoksen valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä.

Voimassa oleva laki

Valtioneuvoston asetuksella voidaan *säätää tarkemmin* valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävistä.

14 a §

Rajavartiolaitoksen ohjeet

Rajavartiolaitos antaa Häätäkeskuslaitokselle ohjeet ja suunnitelmat meripelastuslain 4 §:ssä säädetyn meripelastustoimen tehtävän alkutoimenpiteiden suorittamisesta ja siirtämisestä rajavartiolaitoksen käsiteltäväksi.

Rajavartiolaitokselle kuuluva muu kuin meripelastustointia koskeva välittömiä toimenpiteitä edellyttävä ilmoitus siirretään käsiteltäväksi rajavartiolaitokselle rajavartiolaitoksen Häätäkeskuslaitokselle antamien ohjeiden ja suunnitelmien mukaisesti.

[ks. 18 § 2 ja 3 mom.]

15 §

Viestintäverkkoja koskevat säännökset

Yleisestä hätänumerosta ja yhteyden saamisesta hätänumeroon, teleyrityksen tietojen luovuttamisesta, hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, teleyrityksen velvollisuuksista avustaa viranomaisia ja välittää kohdennettuja viranomais-tiedotteita sekä sijaintitietoihin liittyvistä asioista säädetään *tietoyhteiskuntakaavassa*.

4 luku.

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa *tarkempia säännöksiä* valtakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävistä.

14 a §

Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen

[ks. 14 § 2 mom.]

Hätäkeskuslaitos toteuttaa 14 §:n 2 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjeiden teknisen tietojen syötön hätäkeskustietojärjestelmään yhdenmukaisella tavalla.

Pelastustoimi, poliisi, sosiaali- ja terveystoimen viranomainen ja Rajavartiolaitos tallentavat hätäkeskustietojärjestelmään hälytysohjeet ja vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyvät tarvittavat tiedot.

15 §

Viestintäverkkoja koskevat säännökset

Yleisestä hätänumerosta *112* ja yhteyden saamisesta hätänumeroon, teleyrityksen tietojen luovuttamisesta, hätäilmoituksia vastaanottavien viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, teleyrityksen velvollisuuksista avustaa viranomaisia ja välittää kohdennettuja viranomais-tiedotteita sekä sijaintitietoihin liittyvistä asioista säädetään *sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014)*.

4 luku

Rekisterit

16 §

Hätäkeskustietojärjestelmä

Hätäkeskustietojärjestelmä on pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveysviranomaisten ja Hätäkeskuslaitoksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä valtakunnallinen tietojärjestelmä. Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää hätäkeskustietojärjestelmää sekä tallettaa sinne omaa toimialaansa koskevia tietoja siten kuin siitä tässä laissa säädetään.

Hätäkeskuslaitos on hätäkeskustietojärjestelmän päävastuullinen rekisterinpitäjä. Poliisin osalta hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjä on Poliisihallitus.

Hätäkeskuslaitos valvoo henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista ja huolehtii hätäkeskustietojärjestelmään sisältyvien tietojen suojaamisesta. Rekisterinpitäjät vastaavat rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. Lisäksi muut hätäkeskustietojärjestelmän käyttäjät vastaavat osaltaan tietojen käsittelyn laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

(uusi)

Henkilötietojen käsittely

16 §

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus

Hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saa käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ja henkilötunnusta saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

16 a §

Rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen rekisterinpitäjänä toimii Poliisihallitus poliisin tietojen osalta, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta, hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen pelastustoimen tietojen osalta ja Rajavartiolaitoksen esikunta Rajavartiolaitoksen tietojen osalta.

Hätäkeskuslaitos toimii rekisterinpitäjänä 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen Hätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista varten tar-

17 §

Hätäkeskustietojärjestelmään talletettavat tiedot

Hätäkeskustietojärjestelmään saa kerätä ja tallettaa 4 §:ssä säädettyjen tehtävien kanalta tarpeellisia tietoja seuraavasti:

- 1) pelastus-, poliisi-, sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin sekä rajavartiolaitoksen yksiköihin *liittyviä tietoja, kuten valmius, viestiyhteys, kutsu, johdosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus sekä muita vastaavia tietoja;*
- 2) ilmoituksen tekoaika ja -tapa sekä sisältö puhelintunniste-, osoite- ja paikkatietoineen, ilmoituksen nauhoite sekä audiovisuaaliset ja vastaavat tekniset ja muut tallenteet;
- 3) sen liittymän tunniste sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta ilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä ilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot;
- 4) ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottajan ja tallettajan tiedoista nimi ja ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottanut yksikkö aikoineen;
- 5) ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka, osoite ja puhelinnumero tai muu vastaava tieto, liityntä asiaan ja kohteen yksilöintitiedot sijainti- tai paikkatietoineen *sekä ilmoitinlaitteiden kohdetiedot sijainti- tai paikkatietoineen;*

koitettujen tietojen osalta. Lisäksi Hätäkeskuslaitos toimii rekisterinpitäjänä niiden tietojen osalta, jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä.

Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) mukaisesti.

17 §

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot

Pelastustoimi, poliisi ja sosiaali- ja terveystoimen viranomainen, Rajavartiolaitos ja Hätäkeskuslaitos saavat käsitellä 16 §:n mukaisesti seuraavia tietoja:

- 1) pelastus-, poliisi-, sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin sekä Rajavartiolaitoksen yksiköihin *liittyvät tiedot;*
- 2) ilmoituksen tekoaika ja -tapa sekä sisältö puhelintunniste-, osoite- ja paikkatietoineen, ilmoituksen nauhoite sekä audiovisuaaliset ja vastaavat tekniset ja muut tallenteet;
- 3) sen liittymän tunniste sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta ilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä ilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot;
- 4) ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottajan ja tallettajan *tiedot* ja ilmoituksen, tehtävän tai toimenpiteen vastaanottanut yksikkö *sekä ilmoituksen vastaanottoaika;*
- 5) ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista nimi, henkilötunnus tai syntymäaika, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotipaikka, osoite ja puhelinnumero tai muu vastaava tieto, liityntä asiaan ja kohteen yksilöintitiedot sijainti- tai paikkatietoineen;

6) tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, kuten tapahtuma- ja toimenpideseloste, aika, paikka, tehtävän kiireellisyysluokka ja vaarallisuus, tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista ja osallistuneista henkilöistä, tehtävän viestiliikenne hätäkeskuslaitoksen ja tehtävää suorittavan viranomaisen tai muun tahon välillä sekä muita yksittäiseen tehtävään liittyviä tarpeellisia tietoja;

7) henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, kuten tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta; henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä saadaan kuitenkin tallettaa vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta.

Rekisteriä pitävien ja käyttävien viranomaisten palveluksessa olevat henkilöt ovat oikeutettuja näkemään ja käsittelemään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla ainoastaan toimivaltuuksiensa rajoissa oman toimialansa tietoja ja tehtäviä Hätäkeskuslaitoksen kanssa sovittavalla tavalla. Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai viranomaisen tehtäviä hoitava yksikkö tai palveluksessa oleva henkilö saa käsitellä ainoastaan toimialansa tehtävään liittyen, jos se on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Tietojen käyttäjään ja käsittelemään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Tieto tulee poistaa henkilörekisteristä, kun se ei ole enää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta. Henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyviä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan poisteta, jos tietojen edelleen säilyttäminen on todettu tietojen käyttötarkoituksen kannalta tar-

6) tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot;

7) henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot, tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä kuitenkin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta;

8) hätäkeskukseen kytketyn paloilmoittimen, automaattisen sammutuslaitteiston ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot.

[ks. ehdotuksen 18 §:n 1 mom.]

[ks. ehdotuksen 18 §:n 2 mom.]

peelliseksi viiden vuoden kuluessa niiden tallentamisesta tai edellisestä tietojen tarpeellisuuden toteamisesta. Tietojen tarpeellisuuden toteamisesta on tehtävä merkintä.

Rekisteröidyn oikeuksista hätäkeskustietojärjestelmän poliisiin pitämiin tietoihin säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 4 luvussa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 6 luvussa.

18 §

Viranomaisten ohjeiden ja suunnitelmien tallettaminen hätäkeskustietojärjestelmään

Asianomaiset pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset tallettavat hätäkeskustietojärjestelmään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan ja luotettavan tavan avulla 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuja suunnitelmat, ohjeet ja niiden sisältämät vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyviä tietoja, kuten valmius, kutsu, johtosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus sekä muita vastaavia tietoja.

Rajavartiolaitos tallettaa hätäkeskustietojärjestelmään teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan ja luotettavan tavan avulla rajavartiolaitoksen yksiköihin tai tahoihin liittyviä tietoja, kuten valmius, kutsu, johtosuhteet, varustus, tehtäväalue, koko ja koostumus sekä muita vastaavia tietoja sekä 14 a §:ssä tarkoitettuja ohjeet ja suunnitelmat.

Tietojen tallettaja vastaa tallettamiensa tietojen luotettavuudesta ja ajantasaisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin talletettavista tiedoista.

[ks. 17 §:n 3 mom.]

[ks. 17 §:n 3 mom.]

[ks. ehdotuksen 23 §]

18 §

Henkilötietojen poistaminen

[ks. 14 a §:n 2 mom.]

[ks. 14 a §:n 2 mom.]

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot on poistettava viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Henkilön omaan turvallisuuteen tai työturvallisuuteen liittyvien 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen henkilötietojen poistamiseen sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 34 §:ä.

19 §

19 §

Tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

1) poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5, 6, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä tietoja mainitun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettusta Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä;

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;

3) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

5) *Tullin tietojärjestelmistä tietoja rikosten ehkäisyä ja tutkintaa taikka ulkomaalaisasioiden käsittelyä sekä ulkomaalaisen maahantulon ja maastalähdön valvontaa varten;*

6) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettua liikenneasioiden rekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä Hätäkeskuslaitoksen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

7) *Verohallinnon tietojärjestelmistä verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja, jotka rikoslain*

Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on Hätäkeskuslaitokselle laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tehtävän alkutoimenpiteiden tai työturvallisuuden varmistamiseksi taikka asianomaisen tehtävää hoitavan viranomaisen tai yksikön tukemiseksi tarpeellisia tietoja maksutta asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitulla tavalla. Tässä tarkoituksessa Hätäkeskuslaitoksella ja sen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus saada:

1) poliisin tietojärjestelmistä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5, 6, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä tietoja mainitun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettusta Schengenin tietojärjestelmän kansallisesta järjestelmästä;

2) ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja viisumi- sekä oleskelu- ja työlupapäätöksistä;

3) Maahanmuuttoviraston tietojärjestelmistä ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettujen asioiden käsittelyssä ja ulkomaalaislain noudattamisen valvonnassa tarvittavia tietoja;

4) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 216 §:ssä tarkoitettua liikenneasioiden rekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä Hätäkeskuslaitoksen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

(39/1889) 2 a luvun 2 §:n mukaan ovat tarpeen päiväsakon rahamäärän määräämistä varten;

8) tietoja alueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

9) väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13–17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

10) teleyritykseltä sen liittymän tunnisteiden sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta hätäilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot noudattaen, mitä siitä tietoyhteiskuntakärässa säädetään;

12) henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja;

14) Ahvenanmaan valtionviraston ylläpitämästä alusrekisteristä alusrekisterilain (512/1993) 9 §:ssä tarkoitetuista rekisteriin tehtävistä merkinnöistä;

15) yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuista yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tunnistetiedoista;

16) Maanmittauslaitokselta kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettua kiinteistötietojärjestelmästä tietoja kiinteistöjen omistajista ja heidän yhteystiedoistaan sekä kiinteistöjen sijainnista ja tunnistetiedoista.

Oikeus saada tietoja 1 momentin 1–7, 11 ja 12 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen osalta siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään kuitenkin niin, että tarpeelliset tiedot 6 kohdassa tarkoitettua rekisteristä ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista

5) tietoja alueen pelastustoimen pelastusyksiköiden hälyttämisestä, tietoja pelastusyksiköiden suorittamista toimenpiteistä alueen pelastustoimen pitämistä toimenpiderekistereistä sekä tietoja alueen pelastustoimen paloturvallisuuden valvontaa ja tarkastamista varten pitämistä valvontarekistereistä;

6) väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13–17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

7) teleyritykseltä sen liittymän tunnisteiden sekä liittymän ja päätelaitteen sijaintitiedot, josta hätäilmoitus on tehty, ja tiedot liittymän tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta sekä hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän päätelaitteen ja liittymän sijainnin ilmaisevat yhteystiedot ja sijaintitiedot noudattaen sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia;

8) henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja;

9) Maanmittauslaitokselta kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettua kiinteistötietojärjestelmästä tietoja kiinteistöjen omistajista ja heidän yhteystiedoistaan sekä kiinteistöjen sijainnista ja tunnistetiedoista.

Oikeus saada tietoja 1 momentin 1–4 ja 8 kohdassa tarkoitetuista rekistereistä on tietosisällön ja käyttötarkoituksen osalta siten rajoitettu kuin poliisimiehen oikeudesta tietojen saamiseen ja käyttämiseen säädetään kuitenkin niin, että tarpeelliset tiedot 4 kohdassa tarkoitettua rekisteristä ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista

ja yksilöintitiedoista on oikeus saada myös pelastustoimen yksikköä varten. Vastaavasti oikeus saada tietoja pelastusviranomaisen tietojärjestelmistä koskee vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustamisessa tarpeellisia tietoja. *Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöhyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla.*

ja yksilöintitiedoista on oikeus saada myös pelastustoimen yksikköä varten. Vastaavasti oikeus saada tietoja pelastusviranomaisen tietojärjestelmistä koskee vain pelastusyksikön hälyttämisessä ja avustamisessa tarpeellisia tietoja.

20 §

20 §

Tietojen luovuttaminen

Viranomaisten tiedonsaantioikeus hätäkeskustietojärjestelmästä

Hätäkeskustietojärjestelmästä saadaan luovuttaa sisäministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle toiminnan suunnittelu- ja kehittämistehtäviä sekä valvontatehtäviä varten välttämättömät tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä. Vastaavasti saadaan luovuttaa aluehallintovirastolle valvontatehtäviä varten välttämättömät tiedot.

Sisäministeriöllä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä oman toimialansa johtamista, ohjausta ja valvontaa sekä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä varten välttämättömät tiedot maksutta.

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä:

Aluehallintovirastolla on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen valvontatehtäviään varten välttämättömät tiedot maksutta.

1) 17 §:ssä tarkoitettuja tietoja poliisitoimen, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yksikölle ja muulle yksikölle ja taholle, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tehtävässä;

Hätäkeskuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä Hätäkeskuslaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa ja työnantajan työjohtoja valvontaoikeuden toteuttamista varten tarvittavat hätäilmoitustallenteet ja kyseiseen tallenteeseen liittyvät tehtävätiedot ja muut välttämättömät tiedot maksutta.

2) 19 §:ssä tarkoitettuja tietoja poliisitoimen, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yksikölle ja muulle yksikölle ja taholle, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tehtävässä; tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut 19 §:n 1 momentin 1–7, 11 ja 12 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa vain poliisin toimintayksikölle tai rajavartiolaitoksen virkamiehelle, tiedot ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut liikenneasioiden rekisteristä 19 §:n 1 momentin

Poliisilla, pelastustoimella, sosiaali- ja terveystoimella ja Rajavartiolaitoksella tai muulla taholla, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu, on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta hätäkeskustietojärjestelmästä tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä välttämättömät tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä maksutta.

Tullilla on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä

6 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa myös pelastustoimen yksikölle ja tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut 19 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa vain pelastustoimen yksikölle;

3) kaikille hälytetyille tahoille Hätäkeskuslaitoksen hälyttäessä tehtävään tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot ajasta, paikasta, kohteesta ja kiireellisyysluokasta sekä 17 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä.

Hätäkeskuslaitoksen poliisitoimen toimintayksiköltä vastaanottama tieto hälytystehtävän suorittamisesta saadaan sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, luovuttaa asianomaisen henkilörekisterin pitämisestä vastaavalle poliisiviranomaiselle. Samoin saadaan pelastustoimen toimintayksiköltä vastaanotettu tieto luovuttaa pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen toimintayksiköltä vastaanotettu sosiaali- ja terveystoimen tieto sosiaali- ja terveystoimen vastuulliselle rekisterinpitäjälle sekä rajavartiolaitoksen toimintayksiköltä vastaanotettu tieto rajavartiolaitoksen vastuulliselle rekisterinpitäjälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muun soveltuvan tavan avulla.

Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään tämän lain lisäksi meripelastuslain 14 §:ssä ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:ssä.

Salassapitovelvollisuuden estämättä saadaan luovuttaa tieto, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa välttämätön hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Salassapitovelvollisuuden estämättä on Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa olevalla myös oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan

tarpeelliset 17 §:n 7 kohdassa tarkoitettut tiedot henkilön oman turvallisuuden tai Tullin virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Tullin lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä maksutta.

kohteeksi. Tiedon saajan vaitiolovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä.

21 §

Luovutettujen tietojen käsittely

Hätäkeskustietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käsitellä vain siinä käyttötarkoituksessa, johon ne on luovutettu.

[ks. 20 §:n 2 mom.]

21 §

Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa *salassapitosäännösten estämättä* 19 §:ssä tarkoitettuja tietoja poliisitoimen, pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yksikölle ja *Rajavartiolaitokselle* sekä muulle yksikölle ja taholle, jonka Hätäkeskuslaitos on hälyttänyt tai jota varten tieto on pyynnöstä hankittu. Tiedot, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut mainitun pykälän 1 momentin 1–4 ja 8 kohdan nojalla, saadaan *kuitenkin* luovuttaa vain poliisin toimintayksikölle tai Rajavartiolaitoksen virkamiehelle ja 5 kohdan nojalla saadut tiedot saadaan luovuttaa vain pelastustoimen yksikölle. Tiedot ajoneuvon omistajista tai haltijoista osoite- ja muine yhteystietoineen sekä tiedot ajoneuvon teknisistä tiedoista ja yksilöintitiedoista, jotka Hätäkeskuslaitos on saanut liikenneasioiden rekisteristä 19 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla, saadaan luovuttaa *salassapitosäännösten estämättä* myös pelastustoimen yksikölle.

Edellä 16 a §:ssä tarkoitetut rekisterinpitäjät saavat luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toisille rekisterinpitäjille, jos tiedot ovat välttämättömiä:

1) laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi;

2) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna;

3) yksittäistapauksessa hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai jos on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

22 §

22 §

Käyttäjärekisteri

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Hätäkeskuslaitoksen on pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muulla soveltuvalla tavalla tapahtuvasta hätäkeskustietojärjestelmän käsittelystä käyttäjärekisteriä. Käyttäjärekisteriin voidaan tallettaa seuraavat tiedot:

- 1) käyttäjän täydellinen nimi ja henkilötunnus;
- 2) käyttöoikeuden yksilöintiä koskevat tiedot;
- 3) käyttöoikeuden sisältöä ja laajuutta koskevat tiedot;
- 4) järjestelmän tietojen väärinkäytön seuraamuksena käyttäjälle asetettu käyttöoikeuden rajoitus tai käyttökielto;
- 5) käyttäjän edustamaa organisaatiota koskevat tiedot; sekä
- 6) käyttöoikeuspäätöstä tai -ratkaisua koskevat tiedot.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tieto voidaan tallettaa rekisteriin vain, jos väärinkäytön seuraamus mainitaan käyttöoikeuspäätöksessä tai -ratkaisussa ja käyttäjä tietää seuraamuksesta.

Hätäkeskuslaitoksen on säilytettävä käyttäjärekisteriin talletetut tiedot vähintään kaksi vuotta käyttöoikeuden päättymisestä. Tiedot poistetaan viimeistään kymmenen vuoden kuluessa käyttöoikeuden lakkaamisesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käyttäjärekisterin tietosisälöstä.

23 §

23 §

Käyttäjärekisterin tietojen käyttö

Rekisteröidyn oikeudet

Hätäkeskuslaitos saa käyttää käyttäjärekisteriin talletettuja tietoja:

- 1) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten;

Rekisterinpitäjä saa käsitellä 17 §:n mukaisia oman rekisterinpidon alaisia henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, jos tiedot ovat välttämättömiä

- 1) laillisuus- ja laadunvalvonnan toteuttamiseksi;
- 2) suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi;
- 3) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, poliisi saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja poliisin tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:n 1 ja 2 momenttia.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, Rajavartiolaitos saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ää.

2) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja laajuuden sekä kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä sekä laskutuksen hoitamista varten; sekä

3) hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten.

Edellä 22 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja käyttöoikeuden rajoitusta tai käyttökieltoa koskevia tietoja saa käyttää vain tietojen käsittelyn hallintaa, seurantaa, valvontaa ja suojausta varten.

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa käyttäjärekisteriin talletettuja asianomaisen toimialan tietoja asianomaiselle pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaiselle sekä rajavartiolaitokselle oman toimialansa toiminnan seurantaa ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Hätäkeskuslaitos voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

24 §

Lokirekisteri

Hätäkeskuslaitoksen on pidettävä teknisen käyttöyhteyden, sähköisen tiedonsiirron tai muulla soveltuvalla tavalla tapahtuvasta hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelystä lokirekisteriä. Lokirekisteriin voidaan tallettaa seuraavat tiedot:

1) sen organisaation tunnistetiedot, jonka nimissä käsittely tapahtuu;

2) käyttäjän tunnistetieto;

3) käytetyn sovelluksen, ohjelman tai niiden teknisesti itsenäisen osan nimi tai muu näitä koskeva yksilöintitieto;

4) tieto käsittelyn ajankohdasta; sekä

5) käsitellyt tai käsittelyn kohteena olleet järjestelmän tiedot tai tietoryhmät.

Hätäkeskuslaitoksen on säilytettävä lokirekisteriin talletetut tiedot vähintään kaksi vuotta niiden tallettamisajankohtaa seuraavan kalenterivuoden alusta. Tiedot poistetaan

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (**yleinen tietosuoja-asetus**), tietosuojalaissa (1050/2018) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018).

Rekisteröidyn oikeuksista poliisin rekisterinpidossa oleviin tietoihin säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 luvussa ja rekisteröidyn oikeuksista Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa oleviin tietoihin henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain) 6 luvussa.

24 §

Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta tässä laissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

viimeistään viiden vuoden kuluttua tiedon tallettamisesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lokirekisterin tietosisällöstä.

25 §

(kumotaan)

Lokirekisterin tietojen käyttö

Hätäkeskuslaitos saa käyttää lokirekisteriin talletettuja tietoja:

1) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa sekä tietoturvallisuuden ylläpitoa varten;

2) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen käytön määrän ja kustannusten seurannan ja jaon selvittämistä sekä laskutuksen hoitamista varten;

3) hätäkeskustietojärjestelmän tietojen luotettavuuden ja ajantasaisuuden selvittämistä varten; sekä

4) hätäkeskustietojärjestelmän toimivuuden varmistamista ja parantamista sekä tietojen käyttöä koskevien ongelmien selvittämistä varten.

Hätäkeskuslaitos saa luovuttaa lokirekisteriin talletettuja asianomaisen toimialan tietoja asianomaiselle pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaiselle sekä rajavartiolaitokselle oman toimialansa toiminnan seuranta ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Hätäkeskuslaitos voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

26 §

26 §

Hälyttäminen

Hälyttäminen

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä.

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää ilmoituksen tai tehtävän välittämiseen tai hälyttämiseen käytettävistä teknisistä järjestelmistä tai menetelmistä.

27 §

27 §

Virkapuku

Virkapuku

Voimassa oleva laki

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus käyttää virkatehtävissään virkapukua, jollei Hätäkeskuslaitos virkatehtävän laatu tai luonne huomioon ottaen muuta päätä.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää virkapuvusta ja siihen liittyvistä virka-asetunnuksista.

Ehdotus

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus käyttää virkatehtävissään virkapukua, jollei Hätäkeskuslaitos virkatehtävän laatu tai luonne huomioon ottaen muuta päätä.

Virkapuvusta ja siihen liittyvistä virka-asetunnuksista voidaan säätää *Sisäministeriön* asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 16, 16 a ja 20—25 § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

2.

Laki

turvallisuustutkintalain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuustutkintalain (525/2011) 16 §, sellaisena kuin se on laeissa 584/2018 ja 187/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisuus

Onnettomuuspaikalla pelastustoimiin osallistuvan viranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa Onnettomuustutkintakeskukselle tapahtumasta, joka ilmoittajan arvion mukaan voi tulla tutkittavaksi tämän lain mukaan. Jos ilmoituksesta puuttuu tutkinnantarpeen arvioinnissa tarvittavia tietoja, edellä tarkoitetun viranomaisen on saatettava ilmoitus ajan tasalle heti, kun puuttuvat tiedot ovat saatavilla.

Onnettomuuspaikalla pelastustoimiin osallistuvan viranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa Onnettomuustutkintakeskukselle tapahtumasta, joka ilmoittajan arvion mukaan voi tulla tutkittavaksi tämän lain mukaan. *Hätäkeskuslaitos voi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa, jos siitä sovitaan erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja Onnettomuustutkintakeskuksen välillä.* Jos ilmoituksesta puuttuu tutkinnantarpeen arvioinnissa tarvittavia tietoja, edellä tarkoitetun ilmoittajan on saatettava ilmoitus ajan tasalle heti, kun puuttuvat tiedot ovat saatavilla.

Ilmoitusvelvollisuus on myös:

- 1) Liikenne- ja viestintävirastolla;
- 2) Väylävirastolla;
- 3) aluehallintovirastolla;
- 4) muulla turvallisuutta valvovalla viranomaisella omalla toimialallaan;

5) sillä, joka on vastaanottanut onnettomuus- tai vaaratilannetta koskevan ilmoituksen;

6) sellaisella oikeushenkilöllä, joka on 2 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitetussa liikennemuodossa tapahtuneen onnettomuuden tai vaaratilanteen osallinen tai joka ilmeisesti kärsii vahinkoa tällaisen onnettomuuden johdosta;

7) oikeushenkilöllä, joka huolehtii liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) I osan 1 luvun 2 §:n 10 kohdassa tarkoitetusta

Ilmoitusvelvollisuus on myös:

- 1) Liikenne- ja viestintävirastolla;
- 2) Väylävirastolla;
- 3) aluehallintovirastolla;
- 4) muulla kuin 1–3 kohdassa tarkoitetulla turvallisuutta valvovalla viranomaisella omalla toimialallaan;

5) sillä, joka on vastaanottanut onnettomuus- tai vaaratilannetta koskevan ilmoituksen;

6) sellaisella oikeushenkilöllä, joka on 2 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitetussa liikennemuodossa tapahtuneen onnettomuuden tai vaaratilanteen osallinen tai joka ilmeisesti kärsii vahinkoa tällaisen onnettomuuden johdosta;

7) oikeushenkilöllä, joka huolehtii liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n

Voimassa oleva laki

liikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden tarjoamisesta.

Tuomioistuimen, joka on vastaanottanut merilain (674/1994) 18 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun aluksen päällikön ilmoituksen meriselityksen antamisesta, on välitettävä ilmoitus viivytyksettä Onnettomuustutkintakeskukselle sekä varattava keskukselle mahdollisuus osallistua meriselitystä koskevaan istuntoon ja esittää siellä kysymyksiä.

Ehdotus

10 kohdassa tarkoitetusta liikenteen ohjaus- ja hallintapalveluiden tarjoamisesta.

Tuomioistuimen, joka on vastaanottanut merilain (674/1994) 18 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun aluksen päällikön ilmoituksen meriselityksen antamisesta, on välitettävä ilmoitus viivytyksettä Onnettomuustutkintakeskukselle sekä varattava keskukselle mahdollisuus osallistua meriselitystä koskevaan istuntoon ja esittää siellä kysymyksiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Häätäkeskuslaitoksen tehtävästä avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

konsulipalvelulain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan konsulipalvelulain (498/1999) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 970/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Konsulipalvelujen järjestäminen ulkoasiainhallinnossa

Tämän lain ja muun lainsäädännön mukaisia konsulipalveluita antavat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että jonkin edustuston konsulipalvelut tai osan niistä antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaa kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun antamisesta.

Ulkoasiainministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

Tämän lain ja muun lainsäädännön mukaisia konsulipalveluita antavat suurlähetystöt, lähetystöt, pääkonsulaatit, konsulaatit, varakonsulaatit ja konsulitoimipaikat. Tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää, että jonkin edustuston konsulipalvelut tai osan niistä antaa toinen edustusto kuin se, joka muutoin olisi toimivaltainen palvelun antamaan. Palvelut hädänalaisessa asemassa oleville sekä muut vastaavat konsulipalvelut antaa kuitenkin se edustusto, jota kulloinkin kyseessä olevan tilanteen vakavuus ja kiireellisyys edellyttää.

Jos konsulipalvelua tarvitaan maassa, joka ei kuulu minkään edustuston toimipiiriin, ulkoasiainministeriö määrää konsulipalvelun antamisesta.

Ulkoasiainministeriö voi antaa sellaisia konsulipalveluja, jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa ja palvelu muutoinkin soveltuu annettaviksi ulkoasiainministeriössä. Tarkempia säännöksiä ulkoasiainministeriön antamista konsulipalveluista voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella.

Hätäkeskuslaitos voi avustaa ulkoasiainhallintoa sellaisissa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

anomaisessa valtiossa, jos siitä sovitaan erikseen Hätäkeskuslaitoksen ja ulkoministeriön välillä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä Hätäkeskuslaitoksen avustavista asiakaspalvelutehtävistä ja tehtävien hoitamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

pelastuslain 91 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pelastuslain (379/2011) 91 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa
1171/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

91 §

91 §

Toimenpiderekisteri

Toimenpiderekisteri

Pelastuslaitos saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten henkilörekisteriä, johon saadaan tallentaa ne hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomaisen saa pitää pelastustoimen seuranta- ja kehittämistä varten henkilörekisteriä, johon saadaan tallentaa ne hätäkeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 ja 21 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Pelastuslaitoksen, sopimuspalokuntien ja 25 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteisöjen sopimusperusteisesti hoitamista ensivaste- ja ensihoitotehtävistä saadaan tallentaa 2 momentin 1, 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ensivastetiedot saa tallentaa kyseiseen tehtävään osallistunut taho.

Pelastuslaitoksen, sopimuspalokuntien ja 27 §:n 4 momentissa tarkoitettujen muiden yhteisöjen sopimusperusteisesti hoitamista ensivaste- ja ensihoitotehtävistä saadaan tallentaa tämän pykälän 2 momentin 1, 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ensivastetiedot saa tallentaa kyseiseen tehtävään osallistunut taho.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston asetus

häätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan häätäkeskustoiminnasta annetun asetuksen (877/2010) 3 ja 4 §, sekä
lisätään asetukseen uusi 3 a ja 3 b §, seuraavasti:

3 §

Hätäkeskuslaitoksen tukipalvelut

Hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen kuuluvia kiireellisiä tukipalveluja ovat:

- 1) työturvallisuuteen liittyvien varotietojen hakeminen ja välittäminen pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisille ja Rajavartiolaitokselle;
- 2) lisähälytykset ja hälytysvasteen muuttaminen;
- 3) väestöhälyttimien käynnistäminen vaaratilanteessa,
- 4) vaaratiedotteiden sekä operatiivisten tiedotteiden välittäminen;
- 5) tietojen selvittäminen ja välittäminen viranomaisille;
- 6) virka-apupyyntöjen ja muiden tukipyyntöjen välittäminen;
- 7) suuronnettomuus- tai monipotilastilanteen edellyttämien ennakoilmoitusten välittäminen hoitolaitoksille ja kiireellisten operatiivisten tietojen välittäminen toimintayksiköille;
- 8) rekisterikyselyt, tiedonhaut, yhteystietojen selvittämiset, tukipyyntöjen välittämiset ja tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaamiset;
- 9) operatiiviseen viestiliikenteeseen liittyvät tehtävät;
- 10) järjestelmien toimivuuden testaamiseen liittyvät kokeilut;
- 11) osallistuminen toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuvan kiireellisen paikannuksen suorittamiseen.

Hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen kuuluvia muita tukipalveluja ovat:

- 1) rekisterikyselyt ja tiedonhaut;
- 2) yhteystietojen selvittäminen;
- 3) tukipyyntöjen välittäminen toimintaa johtavan viranomaisen pyynnöstä;
- 4) operatiiviseen viestiliikenteeseen liittyvät tehtävät;
- 5) järjestelmien toimivuuden testaamiseen liittyvät kokeilut;
- 6) tehtävien, tietojen ja suoritteiden kirjaaminen;
- 7) osallistuminen toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuvan kiireellisen paikannuksen suorittamiseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kiireellisiä tukipalveluja annetaan riippumatta siitä, saadaanko viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävä tieto Hätäkeskuslaitoksen välityksellä vai onko kyseessä viranomaisen oma-aloitteinen tehtävä.

3 a §

Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät

Hätäkeskuslaitos voi hoitaa seuraavia muita tehtäviä:

- 1) häätäkeskukseen kytkettyjen ilmoitinlaitteiden testausta laitteen haltijan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella;

- 2) kadonneiden lasten vihjepuhelinpalvelua;
- 3) hätäkeskustoimintaan liittyvää kansainvälistä yhteispistetoimintaa;
- 4) puhelinpalvelua ulkomailta tehtyyn ilmoitukseen, joka koskee Suomessa tapahtuvaa hätätilannetta;
- 5) Pelastusopistolle hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen liittyvää työharjoittelua.

3 b §

Muun viranomaisen avustaminen

Hätäkeskuslaitoksen mahdollisuudesta avustaa ulkoasiainhallintoa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa tehtävissä säädetään konsulipalvelulain (498/1999) 9 §:ssä. Hätäkeskuslaitoksen ja ulkoministeriön välisellä sopimuksella voidaan sopia seuraavista tehtävistä:

a) Ulkoministeriön konsulipalveluiden asiakasyhteydenottojen vastaanottaminen, asiakkaiden antamien tietojen kirjaaminen ulkoministeriön osoittamaan ja hallinnoimaan tietojärjestelmään sekä niiden välittäminen ulkoministeriölle ja Suomen ulkomaan edustuston vastuuvirkamiehelle ja muulle Suomen viranomaiselle ympärivuorokautisesti ulkoministeriön antamien toimintaa koskevien ohjeiden mukaisesti;

b) Asiakkaiden neuvonta avustavissa päivystysluonteisissa asiakaspalvelutehtävissä ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Mikäli asia vaatii muita viranomaistoimenpiteitä, kuin neuvontaa, Hätäkeskuslaitos siirtää asian käsittely ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaiselle viranomaiselle;

c) Hätäkeskuslaitos voi välittää ulkoministeriölle tietoa konsulipalvelulain 15 §:n mukaisista Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneista suuronnettomuuksista, sotatilanteista, luonnononnettomuuksista tai muista vastaavasta kriisitilanteista.

Hätäkeskuslaitoksen mahdollisuudesta avustaa Onnettomuustutkintakeskusta onnettomuusilmoitusten vastaanottamisessa säädetään turvallisuustutkintalain (525/2001) 16 §:ssä.

4 §

Hätäkeskuslaitoksen ylijohdajan tehtävät

Hätäkeskuslaitoksen ylijohdajan tehtävänä on vastata Hätäkeskuslaitoksen:

- 1) hallinnon ja toiminnan järjestämisestä;
- 2) yleisestä ohjaamisesta;
- 3) talousarviolainsäädännössä säädettyistä tehtävistä;
- 4) toimintaedellytyksiä koskevista periaatteellisesti tärkeistä ja laajakantoisista asioista.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .